

Oznámení č.	Obsah	Strana
	I <i>Informace</i>	
	
	II <i>Přípravné akty</i>	
	Evropský hospodářský a sociální výbor	
	412. Plenární zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004	
2005/C 120/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zajištění a novelizovaných směrnicích Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS a směrnicích 98/78/ES a 2002/83/ES COM(2004) 273 final – 2004/0097 (COD) — Neověřený překlad	1
2005/C 120/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezeních marketingu a používání toluenu a trichlorbenzenu (dvacátá osmá úprava směrnice Rady 76/769/EEC) COM(2004) 320 final - 2004/0111 (COD) — Neověřený překlad	6
2005/C 120/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma „Schopnost malých a středních podniků a podniků sociální ekonomie přizpůsobit se změnám kladeným ekonomickou dynamikou“ Průzkumné stanovisko — Neověřený překlad	10
2005/C 120/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Panevropským dopravním koridorům — Neověřený překlad	17
2005/C 120/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vysokorychlostní propojení Evropy: poslední vývoj v odvětví elektronických komunikací COM(2004) 61 final — Neověřený překlad	22

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2005/C 120/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pozměněnému návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zvýšení bezpečnosti přístavů COM(2004) 393 <i>final</i> -2004/0031 (COD) — Neověřený překlad	28
2005/C 120/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení uvádění na trh a používání některých polycyklických aromatických uhlovodíků v olejích používaných jako plniva a v pneumatikách (dvacátá sedmá změna směrnice Rady 76/769/EHS) COM(2004) 98 <i>final</i> -2004/0036 (COD)	30
2005/C 120/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 2702/1999 o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů ve třetích zemích a nařízení (ES) č. 2826/2000 o informačních a propagačních opatřeních pro zemědělské produkty na vnitřním trhu COM(2004) 233 <i>final</i> – 2004/0073 CNS	34
2005/C 120/09	Stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny na téma Proměny v průmyslu a státní pomoc ocelářství	37
2005/C 120/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Specializované sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“ k tématu Zdravotní bezpečnost: kolektivní povinnost, nové právo — Neověřený překlad	47
2005/C 120/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise s názvem: Sledování úvahového procesu o mobilitě pacientů a o vývoji zdravotní péče v Evropské unii (COM(2004) 301 <i>final</i>)	54
2005/C 120/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k — Návrhu směrnice Rady o zvláštním postupu přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem vědeckého výzkumu — Návrhu doporučení Rady o usnadnění přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem provádění vědeckého výzkumu v Evropském společenství — Návrhu doporučení Rady o usnadnění vydávání jednotných krátkodobých víz členskými státy pro výzkumné pracovníky z třetích zemí cestující v rámci Evropského společenství za účelem provádění vědeckého výzkumu (COM(2004) 178 <i>final</i> – 2004/0061 (CNS))	60
2005/C 120/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Školení a produktivitě — Neověřený překlad	64
2005/C 120/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu rozhodnutí Rady, kterým se mění Rozhodnutí č. 2002/463/ES, kterým se přijímá akční program administrativní spolupráce v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace (Program ARGO) COM(2004) 384 <i>final</i> - 2004/0122 (CNS)	76
2005/C 120/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu nařízení Rady o Evropském monitorovacím centru pro drogy a drogovou závislost (COM(2003) 808 <i>final</i>) – 2003/0311 (CNS))	78
2005/C 120/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k lepšímu provádění lisabonské strategie — Neověřený překlad	79
2005/C 120/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Otázce konkurenceschopnosti evropských podniků“	89
2005/C 120/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a komunitárním právu upravujícím veřejné zakázky a koncese COM (2004) 327 <i>final</i>	103

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2005/C 120/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady upravující směrnici 92/12/EEC o všeobecných ustanoveních o produktech zatížených spotřební daní a jejich držení, pohybu a monitorování — Neověřený překlad (COM(2004) 227 <i>final</i> – (CNS)2004/0072)	111
2005/C 120/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 77/388/ES z důvodu přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Slovenska COM(2004) 295 <i>final</i>	114
2005/C 120/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o koncové energetické účinnosti a o energetických službách COM(2003) 739 <i>final</i> – 2003/0300 (COD) — Neověřený překlad	115
2005/C 120/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se opatření na ochranu bezpečnosti dodávek elektrické energie a investic do infrastruktury COM(2003) 740 <i>final</i> – 2003/0301 (COD)	119
2005/C 120/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu“	123
2005/C 120/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma „Životní prostředí jako hospodářská příležitost“ — Neověřený překlad	128
2005/C 120/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Modernizace sociální ochrany pro rozvoj vysoce kvalitní, dostupné a udržitelné zdravotní péče a dlouhodobé péče: podpora národních strategií s využitím „otevřené metody koordinace“ (COM(2004) 304 <i>final</i>) — Neověřený překlad	135

II

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

412. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 27. A 28. ŘÍJNA 2004

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zajištění a novelizovaných směrnicích Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS a směrnicích 98/78/ES a 2002/83/ES

COM(2004) 273 final – 2004/0097 (COD)

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/01)

Dne 10. června 2004 se Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 95 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, která odpovídala za práci Výboru v této věci, přijala své stanovisko dne 6. října 2004. Zpravodajem byl pan Frank von Fürstenwerth.

Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (jednání dne 27. října) poměrem 158 ku 4 při třech abstencích:

1. Úvod

1.1 V současné době v EU neexistuje žádný harmonizovaný rámec pro dozor nad provozováním zajišťovacích činností. Následkem toho se režimy dozoru nad provozováním zajišťovacích činností ve všech členských státech liší.

1.2 Proto dne 21. dubna 2004 Komise předložila návrh směrnice o zajištění a novelizovaných směrnicích Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS a směrnicích 98/78/ES a 2002/83/ES. Jeho hlavní rysy jsou:

- kontrolní přístup založený na harmonizaci a vzájemném uznání podložený stávajícími přímými pravidly dozoru;
- intenzivní přístup směrnice založený na stávajících přímých pravidlech dozoru;
- povinný systém licencování;
- požadovaná míra solventnosti v souladu s požadovanou mírou pro prvopojištění, avšak s možností zvýšení této míry prostřednictvím procedury zvané komitologie.

2. Návrhy Komise

2.1 Účelem této směrnice je založit harmonizovaný rámec dozoru nad zajišťovny a kaptivními zajišťovny⁽¹⁾ v Evropské unii.

2.2 Návrh stanoví minimální podmínky nutné k získání úředního oprávnění. Mimo jiné, tyto podmínky stanoví, že daný podnik musí mít určitou právní formu. Musí předložit plán činností musí mít také minimální garanční fond. Podnikání je omezeno pouze na zajišťování a související činnosti. Většinou akcionáři a management podniku také podléhají kontrole. Oprávnění, které bude uděleno, bude platné pro celé Společenství.

2.3 Směrnice usiluje o to, aby zajišťovny nemohly ukládat záruku u prvopojišťovny tam, kde to vyžadují vnitrostátní zákony členského státu. Smluvní záruka zůstane nedotčena.

⁽¹⁾ Kaptivní zajišťovna je zajišťovna, která patří ke společnosti nebo skupině společností, přičemž se taková společnost nebo skupina společností nezabývá primárním pojištěním nebo zajištěním. Kaptivní zajišťovna pouze nabízí ochranu zajištění dané společností nebo skupině společností.

Kromě zavedení fungujícího jednotného trhu, Komise také usiluje o stanovení mezinárodních kritérií, která mají zmírnit celosvětová omezení kladená na evropské zajišťovatele v důsledku ukládání záruk.

2.4 Podle ustanovení o solventnosti týkající se podniků jsou podmínky solventnosti, které jsou aplikovány na primární pojišťovny působící v odvětví neživotního pojištění, také aplikovány na zajišťovací činnost v odvětví neživotního pojištění. Tyto podmínky mohou být zvýšeny až o 50 % prostřednictvím procedury zvané komitologie. Ustanovení o solventnosti pro zajišťovny působící v odvětví životního pojištění vychází z ustanovení, která jsou aplikována na primární pojišťovny působící v odvětví životního pojištění. Jestliže podnik současně provozuje zajišťovací činnost v odvětví životního i neživotního pojištění, celková částka musí být kryta jeho vlastními prostředky. Stejně jako primární pojišťovny budou muset také zajišťovny udržovat minimální záruční fond ve výši minimálně 3 milionů EUR. U kaptivních zajišťoven je tato částka snížena na 1 milion EUR.

2.5 Navrhovaná směrnice stanoví zvláštní kontrolní pravomoci pro případy, kdy se zhorší finanční situace společnosti, kde neexistují adekvátní technická ustanovení nebo pro případy nedostatečné solventnosti. Tyto pravomoci jsou v souladu s pravomocemi v primárním pojišťovacím sektoru a poskytují rámec pro předložení plánu na obnovu zdravé finanční situace, finančního plánu, finančního plánu obnovy a pro odnětí oprávnění.

2.6 Zajišťovny, které byly oprávněny provozovat zajišťovací činnost před datem implementace směrnice, mohou i nadále tuto činnost provozovat, aniž by musely požádat o udělení oprávnění. Podléhají hmotným ustanovením směrnice, přičemž jim členské státy mohou poskytnout dodatečnou přechodnou dvouletou lhůtu.

2.7 Směrnice uděluje Komisi prováděcí pravomoci pro technické úpravy směrnice („komitologie“).

2.8 Směrnice týkající se životních, neživotních a pojišťovacích skupin budou přizpůsobeny v souladu s pravidly kontroly pro zajišťovny. Proto

— úřad dozoru nesmí odmítnout zajišťovací smlouvu z důvodů přímo souvisejících s finančním zdravím pojišťovny nebo zajišťovny v rámci EU;

— nesmí existovat žádné ustanovení týkající se systému hrubých rezerv, které vyžaduje zástavu majetku k pokrytí dlužného pojistného, ani ustanovení o nevyřízených škodách (zákaz uložení záruky);

— primární pojišťovny, které nabízí také zajištění podléhají stejným podmínkám solventnosti jako zajišťovny;

— směrnice o pojišťovacích skupinách je novelizována tak, aby postavila zajišťovny na stejnou úroveň jako primární pojišťovny.

3. Obecné poznámky

3.1 Výbor vítá návrh Komise, který přispěje k posílení postavení Evropy jako finančního centra tím, že zajistí, aby měly zajišťovny a kaptivní zajišťovny k dispozici dostatečný kapitál pro splnění svých závazků. Trvale to posílí postavení evropských zajišťoven na mezinárodních pojišťovacích trzích.

3.2 Výbor výslovně zdůrazňuje význam zajišťovnictví pro postavení Evropy jako finančního centra. V roce 2002 celkové zajištění 40 největších zajišťovatelů činilo 138 601 200 000 USD, z čehož 58 544 000 000 USD pocházelo od zajišťovatelů z EU.

3.3 Zajišťovací činnost se týká především vztahu mezi primárními pojistiteli a zajišťovateli. Avšak ztráta jednoho nebo více zajišťovatelů může mít dopad na spotřebitele, jestliže v důsledku takové ztráty není primární pojistitel již schopen plnit své závazky. Výbor proto uznává, že navrhovaná směrnice také nepřímo posiluje ochranu spotřebitelů v EU. Výbor, mimo jiné, upozorňuje na užitek, který mají spotřebitelé z náležitého zajištění. To pro změnu vyžaduje dostupnost dostatečného množství zajišťoven spolu s přiměřeným zajištěním na evropském trhu.

3.4 Výbor vítá intenzivní přístup Komise, tj. že pravidla dozoru nad zajišťováním mají být přijata na základě stávajících pravidel dozoru nad primárním pojišťováním. Je to správný přístup právě ve světle probíhajícího projektu Solventnost II.

3.5 Faktem je, že zajišťovnictví je součástí globálního trhu. V probíhajících konzultacích týkajících se směrnice by proto Výbor chtěl požádat Evropský parlament, Radu a Komisi, aby věnovali zvláštní pozornost mezinárodní konkurenceschopnosti evropského zajišťovnictví.

3.6 Výbor uznává, že evropské zajišťovnictví prokázalo své finanční zdraví zejména bezprostředně po útocích z 11. září 2001. Proto by mělo jakékoli nové břemeno kladené na evropské zajišťovnictví podléhat přísné analýze nákladů a užitků.

3.7 Výbor potvrzuje, že dosud v EU fungovaly různé režimy dozoru, které zahrnovaly různou míru solventnosti, různé kapitálové investice a různá pravidla týkající se záruky. Podle návrhu Komise zmizí právě stávající pravidla pro záruky. Je zvláště důležité zabezpečit, aby dotyčné úřady dozoru vypěstovaly dostatečnou důvěru v budoucí kontrolní mechanismy a jejich jednotnou aplikaci v celé EU.

4. Podmínky solventnosti pro činnosti v odvětví životního pojištění (článek 38)

4.1 Podle navrhované směrnice se ustanovení pro výpočet míry solventnosti primární pojišťovny působící v odvětví životního pojištění aplikují také na zajišťovny působící v odvětví životního pojištění. Pro zajišťování v odvětví životního pojištění Komise navrhuje přijetí – nezměněných – pravidel solventnosti primárního pojišťovacího sektoru. Výpočet solventnosti zahrnuje dva prvky: 3% rizikové částky a 4 % matematických rezerv. Výbor se domnívá, že ukládá nepřiměřené břemeno na evropské zajišťovny působící v odvětví životního pojištění. Návrh Komise:

- neodráží profil podnikání a rizika zajišťovacích činností v odvětví životního pojištění a má za následek nepřiměřené přečíslování zajišťovatelů v odvětví životního pojištění;
- zásadním způsobem znevýhodňuje evropské zajišťovatele v odvětví životního pojištění ve srovnání s jejich mezinárodní konkurencí (viz. příloha) a vyvolává obavy o další snížení počtu zajišťovatelů;
- způsobí, že zajištění krytí bude mnohem dražší;
- může přispět k destabilizaci finančních trhů, pokud zvýšené náklady způsobí, že primární pojišťovny nebudou kupovat potřebné zajištění krytí;
- klade další obrovské břemeno nákladů na penzijní připojištění financovaná soukromými prostředky.

4.2 V Evropě se značně liší struktura rizika primárních pojišťoven působících v odvětví životního pojištění a zajišťovatelů působících v odvětví životního pojištění. V podnikání zajišťoven působících v odvětví životního pojištění riziko kapitálové investice zůstává obecně na primárním pojistiteli. Sám tento rozdíl ukazuje, že pravidlo solventnosti pro primární životní

pojištění nemůže adekvátně odrážet strukturu rizika podnikání zajišťoven působících v odvětví životního pojištění.

4.3 Ze srovnání za pomoci výpočetních metod použitých ratingovými agenturami je zřejmé, že navrhované podmínky EU jsou přehnané. Například podmínky solventnosti v USA, i když vychází na rozsahu rizika, také zahrnují proměnný faktor, který se řídí podle velikosti příslušného portfolia (0,8 % při portfoliu ve výši nad 25 miliard EUR – viz příloha). Kanadské úřady dozoru a ratingové agentury mají podobný přístup.

4.4 Zatímco primární pojištění mezi pojistitelem a klientem má stále národní charakter, zajištění bylo vždy záležitostí mezinárodní, a to především kvůli potřebě mezinárodního rozložení rizika. Je tudíž nebytné vytvořit pole působnosti mezi poskytovateli v rámci Unie a mezinárodní konkurencí v USA, na Bermudách a ve Švýcarsku.

4.5 Obavy evropských zajišťovatelů působících celosvětově spočívají v tom, že budou vážně znevýhodněni ve srovnání s jejich konkurenty mimo Evropu, kde jsou kapitálové požadavky mnohem nižší. Většina zajišťovacího podnikání by se mohla přesunout do mimoevropských zajišťovacích center jako jsou Bermudy nebo USA. Jakákoli změna v počtu zajišťoven by značně oslabila postavení Evropy jako finančního centra. Přehnané požadavky by nevyhnutelně snížily zajišťovací kapacitu a/nebo by způsobily, že by bylo zajištění mnohem dražší. Takové zvýšení cen za zajištění se nevyhnutelně odrazí v nákladech produktů primárních pojistitelů a sníží také množství spotřebitelů. Vyšší ceny budou mít nevyhnutelně nepříznivý dopad i na zakládání programů penzijních připojištění financovaných ze soukromých prostředků, které tak nutně potřebujeme.

4.6 Výbor se domnívá, že ani jedna z těchto změn nepřispívá k posílení evropského jednotného trhu. Především nové členské státy EU se snaží mít řádně fungující jednotný evropský trh zajišťování a jakákoli nepříznivá změna ve struktuře ustanovení o zajišťování by je velmi ovlivnila.

4.7 Výbor proto dospěl k názoru, že způsob výpočtu míry solventnosti pro zajišťovací činnosti v odvětví životního pojištění předložený v návrhu směrnice by mohl vážně poškodit konkurenceschopnost evropských zajišťovatelů. Domnívá se proto, že Komise musí v ustanovení o zajišťovnách působících v odvětví životního pojištění učinit významné změny.

4.8 V tomto kontextu Výbor navrhuje, že výpočet solventnosti pro zajišťovatele působící v odvětví neživotního pojištění by měl být považován za návod pro sektor životního zajištění.

4.8.1 Z hlediska rizika a konkurence je způsob výpočtu solventnosti pro pojistitele působící v odvětví neživotního pojištění více než adekvátní. Vzorec výpočtu solventnosti pro pojistitele působící v odvětví neživotního pojištění je z velké části shodný se srovnatelnými mezinárodními podmínkami solventnosti, a to tak, že existuje velmi malá možnost, že budou evropští zajistitelé z hlediska soutěže znevýhodněni.

4.8.2 Vzorec výpočtu solventnosti pro pojistitele působící v odvětví neživotního pojištění splňuje potřeby sektoru životního zajištění. Vzhledem k jeho obrovské závislosti na existujících výpočtech rizika úmrtnosti má zajišťovací činnost v odvětví životního pojištění mnohem více společného s činností v odvětví primárního neživotního pojištění a sektory neživotního zajištění než s činností v odvětví primárního životního pojištění.

4.8.3 Individuální riziko, které se neodráží ve vzorci pro výpočet solventnosti v odvětví neživotního pojištění, lze jednoduše začlenit do projektu Solventnost II.

4.8.4 Z legislativního hlediska je velmi jednoduché implementovat vzorec výpočtu solventnosti v odvětví neživotního pojištění, protože Komise již předložila konečný text ve svém návrhu směrnice (revidované znění 3).

4.8.5 Jestliže zajišťovny působící v odvětví životního pojištění použijí vzorec pro výpočet solventnosti v odvětví neživotního pojištění, budou schopny stanovit své požadavky solventnosti velmi rychle, protože společnosti mají potřebné údaje, které se již nemusí vyhledávat. Vzorec pro výpočet solventnosti v odvětví neživotního pojištění je velmi užitečný vzhledem k nedostatku informací v mezinárodním obchodu.

4.8.6 Vzorec pro výpočet solventnosti v odvětví neživotního pojištění je v souladu s intenzivním přístupem. Jeho použití je jednoduché, protože není nutné jej dále upravovat v případech, kdy se například jedná o smluvní záruky.

5. Ustanovení o solventnosti pro zajišťovací činnosti v odvětví neživotního pojištění (články 37 a 55)

5.1 Navrhovaná směrnice aplikuje ustanovení k výpočtu míry solventnosti pro provozování primárních pojišťovacích činností v odvětví neživotního pojištění také na provozování zajišťovacích činností v oblasti neživotního pojištění. Návrh také připouští možnost zvýšení podmínek solventnosti pro neživotní zajištění až o 50 % podle Lamfalussyho procesu.

5.2 Výbor se domnívá, že v souladu s intenzivním postupem lze převést nezměněná pravidla solventnosti pro primární po-

jistitele působících v odvětví neživotního pojištění na zajistitele působících v odvětví neživotního pojištění. Má však značné obavy, zda lze rozšířit Lamfalussyho proces na oblasti podmínek solventnosti.

5.3 Navrhovaná směrnice byla považována za intenzivní projekt nikoliv však za rámcovou směrnici v rámci Lamfalussyho procesu. Podmínky solventnosti by měly být upraveny jako součást širšího projektu Solventnost II.

5.4 Neexistuje také žádný pádný argument pro to, aby byl aplikován Lamfalussyho proces. Kapitálové požadavky pro zajišťovny v žádném smyslu neimplementují opatření podle podmínek Lamfalussyho procesu. Jak je zřejmé z protahovaných jednání Basle II v bankovním sektoru, kapitálové požadavky jsou ústředním bodem budoucího systému dozoru a nikoli podružným detailem.

5.5 Výbor se domnívá, že specifické kapitálové požadavky by měly být objasněny v samotné směrnici a ne pouze v podružné legislativě Společenství. To podporuje také stávající návrh Konvence, který požaduje, aby byla substantivní ustanovení začleněna do samotné směrnice. Odkaz Komise na rozsáhlé konzultace příslušných zúčastněných stran tudíž nezachází dostatečně daleko.

6. Zajištění a retrocesní faktory (články 37 a 38)

6.1 Podle navrhované směrnice lze přebírání pojistných rizik jinými zajistiteli vzít v úvahu při výpočtu solventnosti pouze do výše 50 % hrubé výše škod. Je to v souladu se stávajícími pravidly pro primární pojistitele v odvětví životního a neživotního pojištění. Návrh směrnice o dozoru nad zajišťovnamí je vypracován tak, aby významně přispěl k posílení finančního zdraví zajišťovacího sektoru v rámci Evropské unie. Výbor se tudíž domnívá, že úplné uznání cese primárních pojistitelů a retrocese zajistitelů je zaručeno za předpokladu, že dotyčná cedující a retrocedující společnost podléhá dozoru v rámci EU.

6.2 Výbor doporučuje, aby byly zvýšeny faktory zajištění a retrocese hlavně vzhledem ke zvýšeným požadavkům na pojišťovnictví a řešení problémů, kterým společnost čelí jako celek. Kvůli nízkým faktorům zajištění a retrocese nebylo vždy možné nabídnout ekonomická řešení, např. v reakci na výzvy po útocích z 11. září 2001 nebylo možné pojistit letecký průmysl a letectví proti teroristickým útokům. V některých členských státech nízký faktor retrocese doposud zabráňoval rozvoj pojistného krytí proti nebezpečí teroristického útoku.

7. Investiční pravidla (článek 34)

7.1 Výbor přijímá opatrná kvalitativní pravidla upravená v článku 34 („zásada opatrné osoby“). Vzhledem ke zvláštním rysům a zejména mezinárodní povaze zajišťování, je takový přístup vhodnější než přísný kvantitativní přístup. EU tak prosazuje moderní přístup, který také doporučuje Mezinárodní asociace dozorů v pojišťovnictví (IAIS). Současně však Výbor uznává, že kvalitativní přístup není žádnou výsadou, a požaduje, aby podniky neustále kontrolovaly a zlepšovaly kapitálové investiční procesy.

7.2 Protože směrnice omezuje nebo ruší stávající opatrná pravidla (týkající se například uložení záruky), Výbor doporučuje, aby směrnice poskytla členským státům možnost požadovat aplikaci dodatečných kvantitativních investičních pravidel pro zajišťovatele usazené na jejich území. Jakákoli taková pravidla však musí být ospravedlněna v souladu se „zásadou opatrné osoby“ a převzatými závazky.

8. Přechodná období (článek 51)

V současné situaci zajišťovny nepodléhají žádnému jednotnému právnímu rámci EU. Výbor tudíž doporučuje, aby Komise důkladně prozkoumala, zda jsou nutná další přechodná opatření. Taková opatření by mohla například ovlivnit kapitá-

lové instrumenty, které v současné době používají zajišťovatelé a které nejsou uznané v rámci kapitálových požadavků pro primární pojistitele.

9. Závěry

9.1 Výbor podporuje návrh Komise směrnice Evropského parlamentu a Rady o zajištění a novelizovaných směrnicích Rady 73/239/EHS, 92/49/EHS a směrnicích 98/78/ES a 2002/83/ES s výše uvedenými výhradami. Domnívá se, že návrh pokrývá téměř všechny oblasti vztahující se k doзору nad zajišťovny. Úplná implementace směrnice musí ujít ještě velký kus cesty, aby splnila cíle Komise týkající se posílení a stabilizace zajišťovacích trhů v Evropské unii.

9.2 Po prostudování dokumentu Komise se Výbor zaměřil na vybrané aspekty návrhu směrnice, aby, mimo jiné, poskytl Komisi praktické ukazatele a návrhy pro další zvážení a analýzu. Výbor navrhuje, aby byl výpočet solventnosti pro zajišťovatele v odvětví neživotního pojištění považován za základ také pro zajišťování v odvětví životního pojištění. Požadavky na solventnost by měly zůstat mimo Lamfalussyho proces. Výbor tuto směrnici považuje za klíčovou, a žádá tudíž rychlý legislativní postup.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezeních marketingu a používání toluenu a trichlorbenzenu (dvacátá osmá úprava směrnice Rady 76/769/EEC)

COM(2004) 320 final - 2004/0111 (COD)

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/02)

Dne 11. května 2004 se Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 95 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, zodpovědná za přípravu práce Výboru v této věci, přijala své stanovisko dne 6. října 2004. Zpravodajem byl pan **Sears**.

Na svém plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (jednání dne 27. října) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko 165 hlasy ku 1 při pěti abstencích:

1. Úvod

1.1 „Existující látky“ jsou látky uznané na trhu Evropského společenství mezi 1. lednem 1971 a 18. zářím 1981. Na Evropském seznamu existujících obchodních chemických látek (European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances, EINECS), zveřejněném roku 1990 v Úředním věstníku ⁽¹⁾, je zapsáno 100 195 takových látek. Látky uváděné na trh po 18. září 1981 jsou definovány jako „nové látky“ a vyžaduje se u nich předběžné oznámení podle příslušné legislativy Evropské unie.

1.2 Ohrožení lidského zdraví a životního prostředí existujícími látkami bylo hodnoceno předepsaným způsobem podle směrnice Rady (EEC) 793/93 ⁽²⁾. Dosud byly zpracovány čtyři prioritní seznamy pro hodnocení, připravené k zavedení příslušnými orgány členských států. Poslední z nich pochází z 25. října 2000 ⁽³⁾. Seznamy identifikují 141 látek, u kterých je možné předpokládat nebezpečné účinky pro jejich specifickou strukturu a známé nebo očekávané biochemické interakce, nebo u kterých obavy vzbuzuje vysoký objem výroby (high production volumes, HPV).

1.3 Členské státy hodnotí každou látku ve všech fázích výroby a použití, jak z hlediska nebezpečnosti, tak z hlediska expozice, aby bylo možné zjistit, zda látka je skutečně nebezpečná zdraví a prostředí, a pokud ano, jaké kroky je možné podniknout ke snížení tohoto rizika. Pokud se zjistí, že přes přítomnost na seznamu priorit zkoumání látka má velmi malou nebo žádnou nebezpečnost při jakékoli současné nebo plánované spotřebě, nejsou žádná opatření nutná, případně budou méně významná, jak z hlediska účinků, tak z hlediska jejich přínosu.

1.4 Vyplněné zprávy o hodnocení rizika (Risk Assessment Report, RAR) členských států následně hodnotí Vědecký výbor

pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí (CSTEE). Pokud CSTEE s těmito závěry souhlasí a schválí celkový postup hodnocení rizika, mohou být případná opatření ke snížení rizika součástí návrhu úprav přílohy 1 směrnice Rady o marketingu a používání některých nebezpečných látek a přípravků 76/769/EEC ⁽⁴⁾. Tento návrh je dvacátou osmou takovou úpravou.

1.5 Obě látky (toluen a trichlorbenzen) projednáváné v tomto návrhu byly posuzovány výše uvedeným postupem. Obě jsou na druhém seznamu prioritních látek, publikovaném v nařízení Komise EC 2268/95 ze 27. září 1995 ⁽⁵⁾. Obě byly přiděleny Dánsku k provedení procedury hodnocení. CSTEE v podstatě souhlasil a podpořil dodané zprávy RAR ve stanoviscích z 24. plenární schůze dne 12. června 2001 a 25. plenární schůze dne 20. července 2001.

1.6 Tento návrh obsahuje opatření k omezení rizik u obou látek, která budou implementována členskými státy do osmnácti měsíců od data, kdy vstoupí nařízení v platnost. Komise svůj návrh zveřejnila 28. dubna 2004. Po řádné proceduře a dosažení dohody o případných požadovaných změnách by mělo v členských státech nabytí účinnosti nejpozději v červnu 2006.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1 Návrh směřuje k ochraně zdraví člověka a k ochraně životního prostředí, rovněž k vytvoření, příp. zachování vnitřního trhu obou látek. Návrh věří, že toho lze dosáhnout za nízkých až nulových nákladů, protože používání ve specifických aplikacích je na ústupu a brzy budou k dispozici alternativní produkty.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 146A z 15.6.1990.

⁽²⁾ Úř. věst. L 84 z 5.4.1993.

⁽³⁾ Úř. věst. L 273 z 26.10.2000.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 262 z 27.9.1976.

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 231 z 28.9.1995.

2.2 Toluén je uznávaný jako široce použitelná látka vyráběná ve velkých objemech, používaná jako základní surovina chemické syntézy a jako ředidlo v mnoha průmyslových a spotřebitelských aplikacích. Omezení se vztahují na veškerá použití nad 0,1 % (hmotnostní) v lepidlech a barvách ve spreji prodejných všeobecné veřejnosti. Nevztahují se na průmyslové aplikace a jejich účelem je ochrana zdraví spotřebitelů.

2.3 Trichlorbenzen má omezenější použití jako pomocná látka některých herbicidů a průmyslové ředidlo v uzavřených systémech. Omezení se vztahují na veškerá použití nad 0,1 % (hmotnostní) kromě pomocné látky. Omezuje se tak prodej všeobecné veřejnosti a posiluje se ochrana zdraví na pracovišti.

2.4 Oba produkty, na které se nařízení vztahuje, jsou definovány svými čísly CAS 108-88-3 120-82-1 v příloze návrhu. Omezení užívání se stane součástí přílohy 1 nařízení 76/769/EEC.

2.5 Členské státy budou mít jeden rok na publikaci nezbytné legislativy podle tohoto nařízení s tím, že kontrola bude účinná nejpozději během dalších šesti měsíců. Tyto lhůty se počítají od data platnosti tohoto návrhu, po konzultaci Evropského hospodářského a sociálního výboru podle článku 95 Smlouvy a po přijetí spurozhodovacím postupem s Evropským parlamentem.

3. Všeobecné připomínky

3.1 Stejně jako v případě dvacátého šestého doplnění nařízení Rady 76/769/EEC (omezení marketingu a používání nonylfenolu, jeho ethoxylátů a lepidel) ⁽¹⁾, ke kterému EHSV své stanovisko vyslovil v březnu 2003 ⁽²⁾, zabývá se tento návrh spolu nesouvisejícími látkami, které by měly být v zájmu jednoznačnosti projednávány odděleně. (Následující dvacáté sedmé doplnění o polycyklických aromatických uhlovodících v plnidlech a pneumatikách bylo zveřejněno, ale je ve fázi revize.)

4. Toluén

4.1 Toluén je čirá bezbarvá kapalina výrazného zápachu. Známý též jako metylbenzen, má jako druhý po benzenu nejjednodušší možnou aromatickou strukturu: šestičlenný uzavřený uhlíkatý řetězec s jedním připojeným uhlíkatým (alkylíckým) řetězcem. Vyskytuje se v přírodě v surové ropě,

v některých rostlinách a stromech, v sopečných plynech a emisích z lesních požárů. Uměle může být připraven v obrovských objemech z uhlí nebo ropy.

4.2 Podle průmyslových zdrojů byla roku 2002 celosvětová kapacita výroby 20 milionů tun a objem cílené produkce 14 milionů tun. Z této kapacity se 75 % nalézá v USA, Asii a Japonsku. Stanovisko CSTEÉ udává produkci v EU k roku 1995 ve výši 2,6 milionu tun. Daleko větší objemy jsou důsledkem běžné výroby benzínu a přispívají k celkové expozici, nejsou však zahrnuty v těchto součtech ⁽³⁾.

4.3 Toluén se primárně používá jako surovina v uzavřených systémech pro výrobu benzenu, uretanových pěn a dalších chemických produktů, dále v mnohem menších množstvích jako ředící složka barev, inkoustů, lepidel, produktů farmaceutického průmyslu a kosmetiky. Jeho účinek na lidské zdraví a životní prostředí byl důkladně studován a zúčastněné strany se v něm všeobecně shodují. Je zcela jasné, že je třeba minimalizovat jakoukoliv zbytečnou nekontrolovanou expozici, ať skutečnou nebo teoretickou, zejména protože existují alternativní výrobky s obdobnou rozpouštěcí schopností.

4.4 Dvě konečná použití, kterými se zabývá tento návrh, spadají do druhé kategorie dělení v předchozím odstavci. Používání toluenu jako ředidla v lepidlech a barvách ve spreji prodejných všeobecné veřejnosti není ani nezbytné, ani je nepodporují jejich evropští výrobci. Současné objemy prodeje k těmto dvěma konečným použitím jsou pravděpodobně nízké nebo nulové. Jedná se tedy o spíše preventivní opatření s malým účinkem na náklady výrobců, sortiment na trhu a zdraví spotřebitelů.

4.5 Evropský hospodářský a sociální výbor je toho názoru, že prvořadým požadavkem je zajištění bezpečného zacházení s velkými množstvími toluenu v uzavřených systémech na pracovištích. Návrh zajišťuje odpovídající ochranu všeobecné veřejnosti mimo kontrolované pracovní prostředí před současnými i budoucími zbytečnými expozicemi. EHSV tudíž tuto část návrhu podporuje.

5. Trichlorbenzen

5.1 Situace v oblasti trichlorbenzenu se významně liší od výše uvedené a některé úpravy a vyjasnění návrhu jsou zde zapotřebí.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 178 z 17.7.2003.

⁽²⁾ Úř. věst. C 133 z 6.6.2003.

⁽³⁾ Údaje Asociace výrobců aromatických látek (Aromatics Producers Association, APA), členské organizace Evropské rady chemického průmyslu (European Chemical Industry Council, CEFIC)

5.2 Trichlorbenzen je uměle připravovaná chemikálie, která se v přírodě nevyskytuje, pouze jako produkt degradace jiných aromatických sloučenin chloru. Má tři odlišné izomery podle umístění atomů chloru na obvodu šestičlenného uhlíkatého uzavřeného řetězce. Každý z nich má poněkud odlišné fyzikální vlastnosti a biochemické interakce, například pokud se týká hodnot střední smrtelné dávky LD50. Každý má i různá čísla CAS a EINECS. Dále je zde další zápis v registru CAS i EINECS pro „trichlorbenzen“ všeobecně. Všechny jsou komerčně dostupné v USA i jinde. 1,3,5-trichlorbenzen se zřejmě již v Evropě nevyrábí. Podrobnosti zápisů jsou následující⁽¹⁾:

číslo EINECS	201-757-1	204-428-0	203-686-6	234-413-4
číslo CAS	87-61-6	120-82-1	108-70-3	12002-48-1
izomer	1,2,3-	1,2,4-	1,3,5-	-
forma	bílé vločky	čirá tekutina	bílé vločky	čirá tekutina
Bod tání °C	52-55	17	63-65	-
LD50 mg/kg, orálně, krysa	1830	756	800	-
číslo UN	2811	2321	2811	-

5.3 Zprávy o hodnocení rizika RAR a stanovisko CSTEЕ se vztahují specificky k 1,2,4-trichlorbenzenu s čísly EINECS a CAS uvedenými výše. Návrh potvrzuje toto jediné číslo CAS (a tudíž jediný izomer, který byl zkoumán) v příloze, nikoli však v titulu nebo textu.

5.4 Různé izomery se vyrábějí ve vysokém stupni čistoty jako prostředky pro uzavřené systémy syntézy některých herbicidů, pesticidů, barviv a jiných speciálních chemikálií. V případech, kdy je určitá izomerická stavba nepodstatná, se může v uzavřených systémech používat směs izomerů jako rozpouštědlo pro přenos barviva, jako regulační látka procesu nebo jako médium tepelného přenosu, ve sprejích jako inhibitor koroze nebo v řezné kapalině při zpracování kovů.

5.5 V EU (i jinde) je primární použití 1,2,4-trichlorbenzenu (1,2,4-TCB) v různých úrovních čistoty. Výroba se podle dostupných údajů trvale snižuje od osmdesátých let. Data, která obdržela Komise Oslo – Paříž (OSPAR) pro ochranu mořského prostředí, uvádějí v roce 1994 odhady výroby 1,2,4-TCB mezi 7-10 tisíci tun, 1,2,3-TCB méně než 2 tisíce tun a 1,3,5-TCB méně než 200 tun⁽²⁾. V červnu 2000 OSPAR zapsala všechny tři izomery na svůj seznam nebezpečných látek vyžadujících naléhavě akci. Stanovisko CSTEЕ z července 2001 rovněž uvádí výrobu sedmi tisíc tun v Evropě v letech 1994/95. Výroba dále klesala a v současnosti se odhaduje na zhruba poloviční množství, z čehož se větší část vyváží.⁽³⁾

5.6 V současnosti se udává existence jediného zbývajícího producenta v oblasti EU a OSPAR. Uvádí se, že prodej izomerů 1,2,4-TCB a 1,2,3-TCB se omezuje pouze na použití jako

prostředku, což je potvrzeno každým zákazníkem v písemném prohlášení o zamýšleném užití.

5.7 Komise a CSTEЕ znají a připouštějí provoz omezeného počtu jiných uzavřených systémů, používajících tyto látky například jako provozní ředidlo bez úniků do vnějšího prostředí. Protože záměrem tohoto návrhu je umožnit základní výrobu, ale přísně omezit emise do otevřeného používání, jeví se jako vhodné doplnit tyto provozy do povolených použití v příloze návrhu.

5.8 EHSV věří, že po zahrnutí některých výše uvedených bodů by měl tento návrh poskytovat zvýšenou ochranu na pracovištích a zcela by měl odstranit jakákoliv nebezpečí expozice mimopracovní. Výrobci a uživatelé trichlorbenzenu a konkurenčních produktů podle všeho z velké části tento návrh očekávali předem. Mělo by tedy dojít jen k méně závažnému dopadu v oblasti nákladů výrobců i uživatelů. EHSV tedy tuto část návrhu podporuje.

6. Specifické připomínky

6.1 EHSV připomíná, jak je uvedeno výše, že návrh musí být založený na příslušných zprávách RAR a stanoviscích CSTEЕ a musí se tudíž vztahovat pouze na 1,2,4-TCB. Toto je třeba ujasnit i v titulu a textu stanoviska. Naštěstí se tím nijak nezmění omezení pro uživatele, protože tento izomer je základní součástí dříve prodávaných směsí různých izomerů, používaných v ředidlech nebo sprejích.

⁽¹⁾ Webové stránky Evropského úřadu pro chemikálie, European Chemicals Bureau, <http://ecb.jrc.it>

⁽²⁾ Zdroj dat Eurochlor, členská organizace CEFIC.

⁽³⁾ Stanoviska CSTEЕ jsou na webových stránkách GR SANCO.

6.2 Je možné připustit jiné uzavřené systémy tím, že na závěr příslušného omezení se přidá formulace „nebo v jiných uzavřených systémech, kde nemůže dojít k úniku do okolního prostředí“.

6.3 Stejně jako v předchozích doplňcích směrnice Rady 76/769/EEC, lituje EHSV spojení nesouvisejících produktů do jediného textu, což může vyžadovat specifické a pokračující úpravy, aby byly respektovány vnější okolnosti. To nijak nepřispívá k správnému, včasnému a účinnému řízení. Pokud to vychází z omezení zdrojů během této konečné a kritické fáze jednání o opatřeních ke snížení specifických rizik, je tato omezení třeba co nejrychleji překonat.

6.4 EHSV poznamenává, že poslední seznam prioritních látek k hodnocení byl zveřejněn v říjnu 2000. EHSV lituje, že tento přístup se jeví jako opuštěný daleko před zavedením jiných postupů, jako je systém registrace, posuzování a autorizace chemických látek REACH. Těto ztráty energie nezbývá než litovat.

6.5 EHSV zaznamenal klíčovou úlohu, kterou hrál CSTE v minulosti, a věří, že byla přijata adekvátní opatření, aby v této roli mohl pokračovat v budoucnosti, i přes nedávno oznámené změny ve struktuře a zodpovědnosti vědeckých výborů.

6.6 EHSV sdílí všeobecně vyjadřované znepokojení v otázce času nutného k vyhodnocování látek podle stávajícího systému. U těchto dvou produktů uběhne téměř 11 let, než právní úprava nabude účinnosti. Z této doby pět let uplyne od chvíle, kdy CSTE prohlásil zprávy RAR za uspokojivé. Až legislativa vstoupí v platnost, nedojde v podstatě k žádným nákladům ani měřitelným přínosům v oblasti zdraví ani životního prostředí u žádné ze zúčastněných stran. Při nedostatku dalších informací je obtížné posoudit, zda-li je to dobře (tj. trh se přizpůsobil pod tlakem pokračujících hodnocení nebezpečnosti) nebo špatně (postup dosáhl jen omezeného výsledku při významných nákladech všech zúčastněných), a jak tedy dosáhnout nějakého zlepšení.

6.7 EHSV tedy věří, že jako doplněk jiných návrhů, jako je REACH a k zajištění toho, že skutečně povedou ke zlepšení, a nikoliv jen k opuštění stávajících metod, dojde bez dalších odkladů k vyhodnocení příčin pomalého postupu. To by mělo být provedeno souběžně s dalšími probíhajícími studii měřících dopady, náklady a přínosy pro všechny strany v procesu zaměřenému na zlepšení zdraví a životního prostředí v rámci úspěšné a konkurenceschopné znalostní ekonomiky Evropy.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma „Schopnost malých a středních podniků a podniků sociální ekonomie přizpůsobit se změnám kladeným ekonomickou dynamikou“ Průzkumné stanovisko

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/03)

Dne 27. dubna 2004 si paní Loyola de PALACIOVÁ, místopředsdkyně Evropské komise, jménem Komise vyžádala předběžné stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na následující téma: „Schopnost malých a středních podniků a podniků sociální ekonomie přizpůsobit se změnám kladeným ekonomickou dynamikou“.

Odborná skupina „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, pověřená přípravou prací výboru v této oblasti, přijala své stanovisko dne 6. října 2004 (zpravodajka: pí FUSCOVÁ).

Během svého 412. plenárního zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání dne 27. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor stávajícího stanovisko počtem hlasů 169 pro, 2 hlasy proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

Úvod

V duchu žádosti vyjádřené Evropskou komisí má toto stanovisko za cíl přezkoumat navržené téma z hlediska stávající a potenciální interakce mezi malými a středními podniky (dále jen MSP), včetně mikropodniků, na straně jedné a podniky sociální ekonomie na straně druhé (dále jen PSE) a přezkoumat různé typy nástrojů a modelů podniků sociální ekonomie, jež mají či mohly by mít důležitý dopad na adaptabilitu jak malých a středních podniků, tak i podniků sociální ekonomie.

1. Cíle a normativní rámec

1.1 Evropská komise si na EHSV vyžádala toto předběžné stanovisko, neboť považuje roli malých a středních podniků a podniků sociální ekonomie za zvláště důležitou z hlediska lisabonské strategie a navrhuje rozvinout prvky, na základě kterých by bylo možné stanovit pro tyto aktéry potřebný normativní a podpůrný rámec.

1.2 Tento požadavek následuje po zveřejnění iniciativního stanoviska EHSV o roli MSP a PSE v hospodářské diverzifikaci přístupujících zemí, jež bylo jednomyslně schváleno 1. dubna 2004. Toto stanovisko se zabývalo najednou oběma typy aktérů, stanovilo jejich definici a zmínilo jejich celkovou důležitost v EU z hlediska jejich přínosu pro ekonomiku, zaměstnanost a sociální soudržnost a dále zmínilo jejich silnou interakci a součinnost. Zároveň zde bylo upřesněno, že hospodářská transformace je v porovnání s restrukturalizací mnohem širší a dynamičtější pojem. Zmínilo zprávu Gyllenhammer vrcholné skupiny „Řídit změny“ vytvořené Evropskou komisí, která zdůrazňuje vytváření zaměstnanosti prostřednictvím uznání platnosti strategie dotýkající se benchmarkingu, inovací a sociální soudržnosti. Tato zpráva navrhovala integrovaný desetibodový

program na podporu MSP a PSE při hospodářské diverzifikaci přístupujících zemí. Tento program se do velké míry inspiroval četnými správnými postupy podniků sociální ekonomie v EU.

1.3 Správné postupy PSE v EU by tedy mohly představovat základ pro interakci a součinnost mezi PSE a MSP tím způsobem, že by otevřely inovační směry inspirující se duchem spolupráce, inovace a dynamiky PSE a jejich důležitým potenciálem využívaným malými a středními podniky a že by obohatily rozvoj MSP o skutečnou přidanou hodnotu, neboť by prostřednictvím své vlastní struktury generovaly mezi malými a středními podniky potřebnou spolupráci, reprezentativnost a důvěru.

1.4 Lisabonská strategie, navržená Evropskou radou konanou v březnu 2000, stanovila cíl učinit z Evropy nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější ekonomiku založenou na znalostech a podtrhla potřebu „vytvořit podnebí příznivé pro zakládání a rozvoj inovativních podniků, zvláště pak malých a středních“, dále zde bylo doplněno, že „konkurenceschopnost a dynamika podniků jsou přímo závislé na klimatu s regulačními schopnostmi, které podporuje investice, inovace a podnikání“⁽¹⁾. Na tomto základě Evropská rada konaná ve Feiře ve dnech 19. a 20. června 2000 schválila Evropskou chartu pro malé podniky, kde se říká, že tyto podniky „jsou páteří evropské ekonomiky [a] jsou klíčovými zdroji pracovních příležitostí a lůňmi podnikatelských nápadů“⁽²⁾. Navíc lisabonská strategie tvrdí, že klíčovým faktorem sociální soudržnosti v Evropě je právě hospodářský růst. Komise se následně vyjádřila v tom smyslu, že výzvou při plnění lisabonské agendy je nutnost zvýšit nabídku pracovních míst a úroveň zaměstnanosti, zlepšit technické znalosti a zajistit řízený tok ze zemědělství směrem ke službám, aniž by se v rámci jednotlivých zemí zhoršily nerovnosti mezi regiony⁽³⁾.

⁽¹⁾ Závěry předsednictva - Lisabon, 23. a 24. března 2000, bod 14.

⁽²⁾ The European Charter for Small enterprises, Luxembourg: Office for the Official Publications of the European Communities, 2002. Komise tvrdí, že tato charta byla uznána v Mariboru dne 23. dubna 2002 (viz http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). Výbor stejně jako Parlament dále živě vyžadují právní hodnotu charty a její výslovné zapsání do kapitoly o průmyslu Evropského konventu.

⁽³⁾ „Strategie plně zaměstnanosti a kvalitnějších pracovních míst pro všechny“ COM(2003) 006 final

1.5 Malé a střední podniky, termín zahrnující rovněž mikro-podniky, jež mají své vlastní zvláštnosti, představují podniky odpovídající přesným číselným kritériím, definovaným Evropskou komisí následujícím způsobem (1):

Viz původní příloha

Kategorie podniku	Počet pracovníků	Obrat	nebo	Bilanční objem
Střední podnik	< 250	≤ EUR 50 miliónů		≤ EUR 43 miliónů
Malý podnik	< 50	≤ EUR 10 miliónů		≤ EUR 10 miliónů
Mikropodnik	< 10	≤ EUR 2 milióny		≤ EUR 2 milióny

1.6 Podniky sociální ekonomie patří do celku rozděleného do čtyř skupin: družstva, vzájemné pojišťovací spolky, sdružení a nadace. Tyto podniky jsou charakteristické tím, že proti maximalizaci zisku upřednostňují sociální cíl, což často znamená propojení s územním celkem a místním rozvojem. Jejich základními hodnotami jsou: solidarita, sociální soudržnost, občanská odpovědnost, demokratické řízení, účast, autonomie (2).

1.7 Většina PSE je zahrnuta do standardní definice EU o podnicích sociální ekonomie (3). Ty, které se do této definice kvůli své velikosti nevejdou, mají často stejné vlastnosti jako malé a střední podniky, jako je nízká hladina vnějších investic, nejsou kótovány na burze, blízkost mezi vlastníky-akcionáři a úzká vazba na místní prostředí.

1.8 Evropské instituce stanovily pro politiky týkající se malých a středních podniků normativní rámec. Až do roku 2005 existuje základní závazné opatření platné pro MSP jako takové: rozhodnutí Rady 2000/819/ES o víceletém programu na období 2001-2005 pro podniky a podnikání, a zvláště pak pro malé a střední podniky. Tento program, který se rovněž používá na podporu realizace cílů stanovených Evropskou chartou pro malé podniky, si klade následující cíle:

- posílit růst a konkurenceschopnost podniků;
- podporovat podnikání;
- zjednodušit správní a právní předpisy platné pro podniky;

(1) Doporučení 2003/361/ES nahrazující doporučení 96/280/ES (Úř. věst. L 124, 20.5.2003, s. 36), které se začne provádět počínaje 1. lednem 2005. Jak v platném doporučení, tak i v novém zůstávají stejné definice. Mění se výše obrátu a bilanční suma.

(2) B. Roelants (koordinátor): Přípravný spis První konference o sociální ekonomii v zemích střední a východní Evropy, 2002, s. 34. Společní jmenovatelé na základě definic předložených Evropskou komisí, Výborem regionů, CEP-CMAF (Evropská konference družstev, vzájemných pojišťovacích spolků, sdružení a nadací) a nadací FONDA (propojenou s organizacemi, jež byly u zrodu konceptu sociální ekonomie).

(3) McIntyre et al.: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: MacMillan, s. 10.

— zlepšit finanční prostředí podniků;

— zjednodušit přístup podniků k podpurným službám, programům a sítím Společenství.

1.9 Dne 21. ledna 2003 představila Komise ve svém sdělení [COM (2003) 26 final pět zpráv o politikách EU vůči malým a středním podnikům: dvě zprávy o provádění Evropské charty pro malé podniky v EU a zemích vstupujících do EU; jednu zprávu o činnostech EU ve prospěch malých a středních podniků; jednu zprávu zástupce pro MSP; a Zelenou knihu o podnikání. Kromě dalších přijatých výzev ukazuje zpráva o činnostech EU závazek EU vycházející především ze strukturálních fondů, již zmíněného víceletého programu a FP6. Na základě výše zmíněné zelené knihy byl vypracován komunitární akční plán podpory podnikání a konkurenceschopnosti podniků (2006-2010).

1.10 Evropská komise rovněž poskytla normativní rámec pro podniky sociální ekonomie, přičemž nejdůležitější z nich, družstva, jsou předmětem „Sdělení o podpoře družstevních společností v Evropě“ z 23/2/2004. Sdělení navrhuje zlepšit zviditelnění družstev a pochopení jejich profilu a podpořit konvergenci jejich právního rámce v zemích EU (4). Zmiňuje základní normy tohoto typu podniků tak, jak jsou definovány v doporučení MOP o podpoře družstev, schváleném v červnu 2000 na světové úrovni, a zvláště pak zástupci vlád 25 zemí EU a většinou národních organizací zaměstnavatelů a pracujících, v doporučení, které se zároveň odvolává na základní mezinárodní normy práce s tím, že tyto jsou v celém svém rozsahu platné i pro družstva. Kromě toho Evropská komise nedávno zveřejnila pracovní dokument o vzájemných pojišťovacích spolcích, „Vzájemné pojišťovací spolky v rozšířené Evropě“, kde jsou uvedeny základní normy tohoto typu podniků sociální ekonomie (5).

2. Sociálně hospodářský rámec

2.1 Komise uznala, že malé a střední podniky představují svým podílem na celkové zaměstnanosti ve výši 66 % a podílem na celkové přidané hodnotě EU ve výši 60 %, vyjma zemědělského sektoru, základ evropské ekonomiky. Regiony s vysokou koncentrací malých a středních podniků, jako je Emilia Romagna, Bádensko-Württembersko a Jutsko, jsou zároveň těmi, které mají nejvyšší HDP na obyvatele a nejvyšší míru zaměstnanosti (6).

(4) Především na základě nařízení o evropské družstevní společnosti. Viz nařízení Rady ES č. 1435/2003 z 22.7.2003 týkající se statutu evropských družstevních společností.

(5) Evropská komise: Pracovní dokument – Vzájemné pojišťovací spolky v rozšířené Evropě, 3.10.2003, s. 5.

(6) Evropská komise (2004): Nové partnerství pro soudržnost – konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci – třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti, s. 5 a 8.

2.2 EHSV podtrhl ve svém stanovisku „Sociální ekonomie a jednotný trh“⁽¹⁾ sociálně hospodářský význam podniků sociální ekonomie, neboť jsou základem podnikatelské plurality a různorodého hospodářství⁽²⁾. Stejný názor vyjádřila sama Komise, zvláště pak ve svém „*Sdělení o podpoře družstevních společností v Evropě*“, a v konzultačním dokumentu „*Vzájemné pojišťovací spolky v rozšířené Evropě*“, zmíněném výše v odstavci 1.10. V EU roste sociální a hospodářský význam podniků a organizací sociální ekonomie; s přibližně 9 milióny přímých zaměstnanců na plný úvazek představují 7,9 % občanských zaměstnaneckých míst⁽³⁾. Navíc sdružují nemalou část občanské společnosti: podle Komise mají družstva 140 miliónů členů a vzájemné pojišťovací celky 120 miliónů. Odhaduje se tedy, že více než 25 % občanů EU jsou členy podniků sociální ekonomie a mají zde dobře stanovenou sociálně ekonomickou roli: výrobce, spotřebitel, střadatel, obyvatel bytu, pojištěný, student, dobrovolník, atd. PSE se rozvíjejí ve všech odvětvích, zvláště pak ve veřejně prospěšných službách⁽⁴⁾, jako je zdravotnictví, životní prostředí, sociální a vzdělávací služby⁽⁵⁾. Další jejich význam spočívá ve vytváření sociálních hodnot, v zaměstnávání handicapovaných osob, v sociálním blahobytu, oživení místních ekonomik a modernizaci místních modelů řízení. Některé z nich vytvořily systém sociální bilance, kde se hodnotí jejich dopad na společnost a životní prostředí.

2.3 MSP a PSE jsou důležitým faktorem zaměstnanosti při probíhajících průmyslových transformacích, kdy se od upadajících odvětví a sektorů snižujících počet pracovních míst přechází k tradičním odvětvím (řemeslná výroba) a dalším rozvíjejícím se odvětvím, jako jsou služby podnikům, nové informační a komunikační technologie, tzv. high tech sektory, stavebnictví a veřejné práce, veřejné služby (včetně zdravotnictví) a turistika.

2.4 MSP a PSE však čelí zvláštním výzvám. Evropská charta pro malé podniky uznává, že tyto podniky jsou na změny v podnikatelském prostředí ze všech nejcitlivější. V Zelené knize Evropské komise o podnikání se uvádí, že PSE kvůli tomu, že musejí „pro dosažení svých sociálních cílů“ používat „podnikatelské a výkonnostní principy, čelí zvláštním výzvám, pokud jde o přístup k financování, vzdělávání v řízení a poradenství“⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko HSV 242/2000, Úř. věst. C 117, 26.4.2000.

⁽²⁾ V nedávné studii OECD upřesňuje, že „sociální ekonomie“ je širší pojem než neziskový sektor, neboť je méně striktně spojena s omezeními týkajícími se rozdělování, podle kterých nemohou organizace zákonně rozdělit svůj přebytek mezi své vlastníky. (OECD 2003, „The non-profit sector in a changing economy“, Paris, s. 299).

⁽³⁾ Tato pracovní místa nezahrnují nepřímá pracovní místa, jako jsou samostatně podnikatelsky činní zemědělci nebo MSP, které jsou společníky družstev. CIRIEC 2000: „The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment“ Univerzita v Liège.

⁽⁴⁾ Tang et al., 2002, s. 44.

⁽⁵⁾ Viz charta CEP-CMAF (Stálá evropská konference družstev, vzájemných pojišťovacích spolků, sdružení a nadací).

⁽⁶⁾ Evropská komise: Zelená kniha – Podnikání v Evropě, COM(2003) 27 final bod C ii.

2.5 MSP a PSE mohou při sociálně ekonomických transformacích hrát důležitou roli, a to na základě mnoha příkladů správných postupů: na trhu práce prostřednictvím zaměstnávání nových lidí; prostřednictvím podpory novátorských možností mikropodniků a malých podniků; zaměstnáváním lidí propuštěných z průmyslových společností při snižování stavů či jejich zavírání; zakládáním sociálně odpovědných vzájemných pojišťovacích spolků; prostřednictvím zakládání nových podniků v rozvíjejících se odvětvích, rozvojem služeb a subdodavatelství; převodem podniků v krizi jejich zaměstnancům; podporováním vzniku mikropodniků a samostatně výdělečných osob; a kvalitativní transformací uvnitř příslušného sektoru. Navíc mohou PSE při této transformaci pomoci dalším způsobem, a to jak svou již prokázanou schopností formovat podnikatele, tak i hodnotami, které podporují, jako je sociálně odpovědný podnikatel, demokracie a občanská účast, participace zaměstnanců v podniku, dokonce i finanční, sociální začleňování, zájem na místním a trvale udržitelném rozvoji.

2.6 V EU tedy existuje silná interakce mezi konvenčními MSP a PSE s mnohem větším potenciálem rozvoje. Tato interakce probíhá minimálně třemi následujícími způsoby:

- a) MSP široce využívají služeb externích PSE. Tímto způsobem družstevní banky často podporují projekty určené na rozjezd a rozvoj konvenčních MSP.
- b) MSP mezi sebou používají struktury, které jsou strukturami PSE: aby mezi sebou vytvořily podnikové systémy (sítě, skupiny, společné podpůrné struktury) nebo aby dosáhly úspor z rozsahu (družstva malých a středních podniků za účelem nákupu a prodeje) a také aby zavedly mechanismy vzájemného ručení za bankovní půjčky, atd. Tyto struktury jim umožňují podstatným způsobem zvýšit jejich konkurenceschopnost.
- c) Jako inspirace z hlediska rozvoje MSP mohou posloužit modely PSE (jako společné fondy, poskytování veřejně prospěšných služeb, sítě, sítě poctivého obchodování, atd.).

3. Typy správných postupů užitečných z hlediska inspirace pro veřejné politiky a u nichž by bylo potřebné provést podrobnější výzkum

3.1 Všeobecné úvahy

3.1.1 Komise zveřejnila případy správných postupů v různých dokumentech týkajících se aktivit BEST v rámci víceletého plánu, „to znamená postupy, které, jak se zdá, dobře ilustrují přístup k probíhajícímu (stávajícímu) rozvoji, pokud jde o podporu podnikům, jež si zaslouží pozornost a zájem praktiků“⁽¹⁾. Nejedná se nutně o nejlepší postupy („best practice“), jejich cílem je totiž inspirovat se změnami a lepšími postupy („better practice“) a umožnit tak vytvoření obecných závěrů a zásad pro politiky EU.

3.1.2 EHSV si uvědomuje, že v předchozích letech již byla dokončena důležitá práce týkající se modelu správných postupů v oblasti malých a středních podniků (srov. výše uvedené aktivity BEST). Typy správných postupů, které následují, se týkají výhradně stávající a potenciální interakce mezi MSP a PSE. Jsou ilustrovány v příložené dokumentaci na konkrétních případech, které zároveň svědčí o přizpůsobivosti těchto modelů a jejich evolutivním charakteru vzhledem k ekonomické dynamice v rámci jednotného trhu a globalizace.

3.1.3 Zevšeobecnění dle jednotlivých typů je užitečné z hlediska zasloužení do návrhů veřejných politik, jež by mohly posílit dynamiku MSP a PSE ve smyslu lisabonské strategie. Jedná se o správné postupy mezi PSE, jež by si mohly vypůjčit malé a střední podniky, nebo o interakce mezi MSP a PSE, kde jsou podniky sociální ekonomie přímo využívány malými a středními podniky a mohlo by tomu tak být více.

3.1.4 Pracovní hypotéza, u některých případů již zčásti nastíněná, je taková, že každý z těchto způsobů poskytnutí základní cenu ušlé příležitosti (opportunity cost)⁽²⁾, či dokonce čistý zisk pro střednědobý státní rozpočet.

3.2 Typologie správných postupů

3.2.1 Vytváření a zachování pracovních míst nastartováním a restrukturalizací podniků. Zkušenosti s PSE v různých zemích EU se snaží dokázat, že systémy financování určené zaměstnancům, jež ztratí svou práci, jako pomoc při novém rozjždění

jejich podniku v krizi nebo při zakládání podniku nového, mohou v kombinaci s dostatečnou podporou nejen vytvářet či zachraňovat pracovní místa a vytvářet a udržovat hospodářské aktivity, nýbrž zároveň umožňují státu nebo jiným financovníkům získat zpět v relativně krátké době veškeré poskytnuté finanční prostředky, či dokonce více⁽³⁾.

3.2.2 Systémy a seskupení („clusters“) podniků za účelem rozvoje, inovace a konkurenceschopnosti. Podniky sociální ekonomie vytvořily regionální seskupení, které se dále řadí do horizontálních nebo paritních systémů či skupin, zvláště pak v severní Itálii, španělském Baskicku, které z těchto podniků (většina malých a středních) činí jednoho z vůdčích hospodářských aktérů v příslušných regionech a vytváří centra technologické a manažerské inovace.

3.2.3 Spojení zdrojů za účelem dosažení úspor z rozsahu. V některých evropských zemích se podstatná část konvenčních malých a středních podniků určitých odvětví, včetně mikropodniků a osob samostatně výdělečně činných, (jako maloobchodníci v Itálii, kadeřníci a řezníci ve Francii, lékárníci v Německu), organizuje do seskupení, většinou ve formě družstev za účelem spojením nákupů, odbytu nebo služeb. Každý malý a střední podnik zůstává zcela nezávislý, může tedy zvyšovat svoji konkurenceschopnost, ponechat si a rozšířit svůj trh, vyhnout se subdodavatelství a zprostředkovatelství a dosáhnout úspor z rozsahu. Pro celky územní samosprávy je tento systém zárukou zachování pracovních míst a místního rozvoje⁽⁴⁾.

3.2.4 Přístup k financování a snížení rizik. Vzájemné ručení otvírá přístup k úvěrům malých a středním podnikům, včetně mikropodniků a osob samostatně výdělečně činných, které nemají dostatečné záruky. Společnost vzájemného ručení (často ve formě vzájemné pojišťovací společnosti) má za cíl být ručitelem ve výhradní prospěch věřitele. V případě nesplacení nese společnost konečné finanční zatížení tím, že částku odečte ze záručního fondu vytvořeného společně, jimiž jsou malé a střední podniky. Společné fondy mezi podniky sociální ekonomie byly využívány při projektech týkajících se zakládání, transformace nebo rozvoje podniku, aby bylo možné získat bankovní úvěr prostřednictvím vytvoření pro banku důvěryhodného prvku⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ GR pro podniky (2002): Helping business grow – a „good practice guide“ for business support organisations, s. 11.

⁽²⁾ Cena ušlé příležitosti (opportunity cost) je „předem rozhodnutý přínos nebo zisk vyplývající z realizace daného rozhodnutí, pokud existují omezené prostředky nebo pokud se jedná o dva vzájemně se vylučující projekty. Například cena ušlé příležitosti týkající se rozhodnutí postavit na určitém pozemku továrnu je předem rozhodnutý přínos, jestliže se na stejném místě nepostaví kancelářský komplex. Stejným způsobem přínos spojený s tím, že se na daném pozemku nepostaví továrna, jestliže se zde staví kancelářský komplex, představuje cenu ušlé příležitosti kancelářského komplexu. Cena ušlé příležitosti je důležitým faktorem při rozhodování, i když představuje náklady, které nejsou v dané organizaci účtovány.“ (Oxford Dictionary of Finance and Banking; Oxford: Oxford University Press, 1997, s. 252).

⁽³⁾ Viz také systém „jednorázové platby“ (pago único) ve Španělsku. Toto opatření spočívá v možnosti obdržet prostřednictvím jednorázové platby podporu v nezaměstnanosti za dva roky pro ty zaměstnance, kteří se rozhodnou založit družstvo nebo pracovní společnost („sociedad laboral“) nebo kteří se rozhodnou vstoupit do těchto podniků jako členové-zaměstnanci za podmínky, že v tomto podniku pracovali po dobu minimálně 12 měsíců.

⁽⁴⁾ Viz především webová stránka Fédération Française des Coopératives et Groupements d'Artisans (Francouzský svaz družstev a seskupení řemeslníků) <http://www.ffcga.coop.fr> a Associazione Nazionale Cooperative fra Dettaglianti (Národní družstevní asociace mezi maloobchodníky) <http://www.ancd.it/>.

⁽⁵⁾ Především fond SOCODEN mezi francouzskými výrobními družstvy, viz <http://www.scop-entreprises.com/outils.htm>

3.2.5 *Služby celku územní samosprávy.* Podniky sociální ekonomie jsou pokládány za důležitý faktor v oblasti sociálních, zdravotních, vzdělávacích a kulturních služeb, zvláště pak v rámci privatizací, neboť v sobě poji podnikatelský duch a veřejný zájem, který představuje základ těchto služeb. Tímto způsobem bylo prokázáno, že tyto podniky často poskytují kvalitnější služby a za nižší cenu v porovnání s tím, jaké poskytoval stát. V některých případech jsou tyto služby předmětem místních veřejné-soukromých partnerství mezi podniky sociální ekonomie a místními vládami. Tato partnerství se týkají veřejně prospěšných služeb, jako jsou úřady práce, pečovatelská střediska, domácí pečovatelské služby, atd. .

3.2.6. *Kvalitní a etické výrobní a distribuční řetězce.* Podniky sociální ekonomie se specializují na prodej výrobků, u nichž mohou zaručit neměnnou kvalitu a, jelikož sledují výrobní postup, mohou zaručit i jejich trvalou etickou povahu (absence vykořisťování, dodržování norem práce, spravedlivé odměňování, atd.).

4. Doporučení týkající se akčního výzkumného programu, jehož cílem je stanovit dlouhodobé politiky na podporu MSP a PSE na základě jejich vzájemné interakce

4.1 Všeobecné úvahy

4.1.1 Důležitý kombinovaný význam spočívající v roli MSP a PSE v evropské ekonomice a v provádění lisabonské strategie a dále v potenciálu pozitivní interakce mezi těmito dvěma typy aktérů použitím modelů a struktur podniků sociální ekonomie hovoří pro vyhlášení nového kombinovaného úsilí na jejich podporu na úrovni EU.

4.1.2 EHSV vzal do úvahy stávající programy na podporu především malých a středních podniků, ale uvědomuje si zároveň nedostačující struktury jak na podporu podniků sociální ekonomie, tak na podporu iniciativ ve prospěch interakce mezi MSP a PSE.

4.1.3 Navíc zaznamenává nedostatek důkladných, vyčerpávajících, transevropských a multidisciplinárních studií, jež by prokázaly a vypočetly cenu ušlé příležitosti správných postupů, které podporují posílení MSP a PSE prostřednictvím jejich vzájemné interakce.

4.1.4 Podobný nedostatek vážně omezuje vypracování veřejných politik na podporu MSP a PSE na základě jejich vzájemné interakce. Aby tyto politiky byly stanoveny, je nevyhnutelné

zajistit pravidelné a trvalé sledování a analýzy jejich nákladů-zisku.

4.2 Zvláštní doporučení

4.2.1 Vytvoření Evropské agentury pro sledování podniků sociální ekonomie a zahájení víceletého výzkumu interakce PSE-PSE a MSP-PSE

4.2.1.1 EHSV navrhuje vytvoření Evropské agentury pro sledování podniků sociální ekonomie, která by prováděla výzkum nejen podniků sociální ekonomie jako takových, ale i stávající a potenciální interakce mezi MSP a PSE a jejího významu z hlediska hospodářského rozvoje MSP a PSE a dále z hlediska rozvoje sociální odpovědnosti podniků a boje proti sociálnímu vyloučení.

4.2.1.2 Tato agentura by byla podporována Evropskou komisí a vládami 25 členských států EU. Zahrnovala by organizace PSE a dále univerzitní výzkumná střediska pro sledování PSE. Spolupracovala by s Evropskou agenturou pro sledování malých a středních podniků.

4.2.1.3 EHSV dále navrhuje zahájení, a to touto agenturou, tříletého multidisciplinárního a vnitroeuropejského výzkumu, který by se soustředil na správné postupy zahrnující systémy PSE, jež přímo rozvíjejí malé a střední podniky nebo jejichž model nabízí potenciál pro rozvoj malých a středních podniků, zvláště pak v oblastech uvedených v oddílu 3.

4.2.1.4 Tento výzkum bude mít za cíl prokázat cenu ušlé příležitosti, přičemž by se soustředil především na výpočet:

- přímých mikroekonomických nákladů-zisků;
- nákladů-zisků na vstupu a výstupu ekonomického řetězce;
- hodnoty nehmotného majetku;
- sociálních nákladů-zisků prostřednictvím sociálního auditu;
- násobících se efektů;
- rozdílu v ceně při hypotetické absenci příslušného modelu (například „náklady za ne družstvo“ jsou dodatečné náklady pro stát a celek územní samosprávy v případě náhlého zániku družstev).

4.2.1.5 Závěry výzkumů Evropské agentury pro sledování podniků sociální ekonomie by měly být zviditelněny prostřednictvím velkého úsilí o komunikaci u evropských institucí, vlád členských států a obyvatelstva jako takového.

4.2.1.6 EHSV bude dohlížet na řádný průběh výzkumu prováděného Agenturou pro sledování podniků sociální ekonomie a po tříletém období provede hodnocení jeho závěrů a prostuduje jejich možný dopad na politiky Evropského společenství dotýkající se MSP a PSE.

4.2.2 Plná účast MSP a PSE na evropských programech na podporu podniků

4.2.2.1 EHSV žádá Komisi, aby podnikům sociální ekonomie zajistila možnost řádným způsobem se účastnit nového víceletého programu pro podnikání na období 2006-2010 a aby podpořila iniciativy týkající se interakce mezi MSP a PSE, zvláště pak využití PSE při spolupráci mezi malými a středními podniky.

4.2.2.2 EHSV dále žádá, aby podíl účasti MSP a PSE na programech EU pro přístup k výzkumu, inovaci a světovým tržím byl zařazen mezi hlavní evropské politické priority.

4.2.2.3 EHSV se domnívá, že by měla být zachována důležitost projektů ve prospěch MSP v rámci strukturálních fondů a že by měl být navýšen význam projektů ve prospěch PSE a interakce mezi PSE a MSP, a to především tehdy, podporují-li tyto projekty vytváření nových pracovních míst a rozvoj venkova. Přístup k strukturálním fondům nemusí být limitován pouze podle oblasti zaměření podniku.

4.2.3 Zahrnutí závěrů ministerské konference OECD v Istanbulu týkající se MSP a jejich rozšíření na PSE

4.2.3.1 EHSV zároveň Komisi navrhuje, aby se vrátila k politickým závěrům ministerské konference OECD o MSP v Istanbulu a rozšířila je na PSE. Žádá tedy o přístup více přizpůsobený potřebám a charakteristikám MSP a PSE, především však žádá:

— zlepšení přístupu MSP a PSE k financování v době, kdy se basilejská kritéria pro bankovní úvěry stávají přísnějšími vůči rizikovým podnikům či podnikům se slabým kapitálem;

— podporu partnerství, sítí a seskupení mezi MSP a PSE;

— aktualizaci a neustálé začleňování empirických údajů o situaci MSP a PSE;

— snížení bariér pro MSP a PSE na globálních trzích, zvláště pak snížení právní a správní zátěže, se kterou se potýkají;

— předcházení krizím a úpadkům podniků a jejich záchranu;

— podporu vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů;

— podporu informačních a komunikačních technologií⁽¹⁾.

4.2.4 Zlepšení sociálního dialogu na nadnárodní, národní a komunitární úrovni

4.2.4.1 V několika zemích EU, především pak v některých nových zemích, nejsou MSP dostatečně zastoupeny v národních instancích sociálního dialogu. EHSV se domnívá, že by měly být zastoupeny více, a to nejen z obavy o účinnost veřejných politik na podporu a regulaci těchto podniků, ale také aby velké podniky a sektor MSP mohly vyjádřit své názory na stejné úrovni.

4.2.4.2 Ve většině zemí EU a také na úrovni Společenství nejsou podniky sociální ekonomie v sociálním dialogu nijak zastoupeny. EHSV navrhuje, aby si organizace zastupující PSE, jak na úrovni Společenství, tak i na úrovni jednotlivých států EU, vytvořily a dále posílily svoji strukturu a byly začleněny do sociálního dialogu jak na úrovni Společenství, tak i na úrovni členských států. Postoj těchto organizací by měl být více zohledněn při zpracování norem týkajících se podniků⁽²⁾.

⁽¹⁾ Viz: Cordis Focus č. 247, 14.6.2004, s. 14.

⁽²⁾ Právní, účetní a další normy.

4.2.5 Výzkum možností podpory účasti pracovníků na rozhodovacím procesu a kapitálu podniku

4.2.5.1 PSE rozvinuly specifické zkušenosti v oblasti účasti pracovníků na systému přijímání rozhodnutí a na kapitálu svých vlastních podniků. Jedno sdružení družstev například vyvinulo „*družstvo s přidruženou prací*“⁽¹⁾, v rámci kterého všichni nebo většina společníků jsou zaměstnanci a naopak, a každý z nich má jeden hlas při rozhodovacím procesu, nezávisle na výši své finanční účasti v podnicích, která je navíc nominální a nepřevoditelná. Tato forma přidružení je jedním ze základních faktorů vysvětlujících úspěch několika příkladů správných postupů. Je žádána přímá zodpovědnost pracovníků za chod jejich podniku a zároveň by jim mělo být umožněno se plně účastnit na strategii rozvoje tohoto podniku. Ve chvíli kdy je tato skutečnost stále více uznávána, v rámci „ekonomiky založené na znalostech“ v souvislosti s lisabonskými cíli, kdy základními zdroji podniku je jeho „lidský kapitál“, odhaluje tato forma přidružení postupně svůj moderní a inovační charakter.

4.2.5.2 EHSV navrhuje Komisi, aby ve výše zmíněné agentuře pro sledování a v tematických seminářích, které Komise organizuje, byla tato specifická forma přidružení přezkoumána z těchto hledisek:

- ze svých nákladů ušlé příležitosti, aby bylo možné definovat v jaké míře a jakými možnými úpravami bude moci být užitečná a použitelná pro příslušné MSP;
- z právního a regulačního rámce.

5. Závěry

5.1 Malé a střední podniky jsou základem evropské ekonomiky a zaměstnanosti a jsou v tomto smyslu prvním aktérem dotčeným realizací lisabonských cílů. PSE hrají stále větší roli v oblasti sociální soudržnosti a místního rozvoje. Schopnost interakce mezi MSP a PSE, zvláště pak široké využití podniků sociální ekonomie malými a středními podniky v zájmu obou typů podniků, byla až do dnešního dne velmi málo využívána.

5.2 Proto EHSV Komisi navrhuje nově přezkoumat stávající a potenciální interakci mezi MSP a PSE a dokázat tak, že tato interakce je prospěšná pro rozvoj obou typů podniků v kontextu hlubokých změn způsobených ekonomickou dynamikou, a to především v politikách regionálního rozvoje, sociální soudržnosti a inovace.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ „*Cooperative worker ownership*“ v angličtině. Základní normy tohoto specifického systému práce byly stanoveny ve „*World Declaration of Cooperative Worker Ownership*“ (únor 2004) Mezinárodní organizace průmyslových, řemeslných a servisních výrobních družstev (CICOPA), což je výsledkem rok a půl trvajících konzultací mezi jejími členy v celém světě. Tyto specifické normy družstev s přidruženou prací („*worker cooperatives*“ v angličtině) jsou doplněním norem pro obecná družstva obsažených v la „Prohlášení o družstevní identitě“ („*Statement on the Cooperative Identity*“) Mezinárodní aliance družstev a také v Doporučení 193/2002 Mezinárodní organizace práce („Doporučení o podpoře družstev“).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Panevropským dopravním koridorům

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/04)

Dne 29. ledna 2004 rozhodl Evropský hospodářský a sociální výbor, na základě ustanovení čl. 29 odst. 2 svého Jednacího řádu, o vypracování stanoviska k: Panevropským dopravním koridorům.

Odbor dopravy, energetiky, infrastruktury a informační společnosti, odpovědný za plnění úkolů Výboru v této oblasti, vydal své stanovisko dne 5. října 2004 Zpravodajkou byla **pí Alleweldt**.

Na svém 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání ze dne 27. října 2004), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko poměrem 164 hlasů pro k 2 hlasům proti, a 9 členů se zdrželo hlasování:

1. Úvod

1.1 Stálá studijní skupina obnovila svou činnost v lednu 2003, kdy byla její působnost⁽¹⁾ rozšířena na řešení všech otázek souvisejících s výstavbou panevropských dopravních koridorů. V prosinci 2002 plenární zasedání projednalo a výraznou většinou schválilo činnost uvedené skupiny v předchozím funkčním období. Vedle pokračování stávajících a rozvíjení nových činností v oblasti transevropských dopravních koridorů přijala též Evropská komise v letech 2003 a 2004 nová zásadní rozhodnutí o výstavbě panevropských dopravních sítí (TEN-T), související též s pracemi na deseti dopravních koridorech dohodnutých v Helsinkách. Vzhledem k rozšíření EU v květnu 2004 a plánovanému přistoupení jihovýchodních států Evropy se též mění obecný rámec pro společnou politiku infrastruktury a spolupráci při výstavbě těchto koridorů.

1.2 Účelem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy není pouze informovat o činnostech a názorech Evropského hospodářského a sociálního výboru k panevropským dopravním koridorům za poslední dva roky, ale rovněž naznačit, jaké další kroky budou muset zainteresované strany podniknout a jak může být Výbor nápomocen.

2. Nový obecný rámec politiky panevropské dopravní infrastruktury

2.1 Komise zahájila revizi výstavby transevropských dopravních sítí v polovině roku 2003 **zprávou skupiny na vysoké úrovni, jíž předsedal p. Karel van Miert**. Na základě této zprávy byl rozšířen seznam priorit vytvořený v roce 1996 a byly navrženy nové možnosti financování v rámci EU a nový způsob kvalitnější spolupráce⁽²⁾. Plánovalo se též zachovat koncept dopravních koridorů v rámci politiky infrastruktury EU, s cílem soustředit se v budoucnu na priority spojené s určitými hlavními trasami, místo na obecnou politiku doprav-

ních sítí. Van Miertsova skupina nedokázala pro své plány zajistit podporu.

2.2 Evropský hospodářský a sociální výbor se *budoucností panevropských dopravních sítí* podrobně zabýval na jednání příslušného odboru v Římě v září 2003 s výborem V Italské rady hospodářství a práce (CNEL) o rozsáhlých projektech a sítích v oblasti infrastruktury. Ve společném prohlášení⁽³⁾ vyzvaly uvedené orgány ke zvýšení úsilí s cílem vytvořit integrovanou dopravní síť, do níž budou účinně zapojeny nové členské státy, a jež bude přesahovat hranice Evropské unie. Je třeba se soustředit na zajištění vzájemné modalit a trvalé udržitelnosti takové sítě, společně posílit její financování, s možným příspěvím evropských fondů na podporu panevropské dopravní sítě.

2.3 Itálie jako země předsedající EU požádala Evropský hospodářský a sociální výbor, aby vypracoval předlohu stanoviska z vlastní iniciativy a pokračoval tak v diskusi zahájené v Římě. Komise nastínila svá stávající klíčová stanoviska k politice evropské dopravní infrastruktury v dokumentu: **Příprava dopravní infrastruktury pro budoucnost: plánování a sousední státy – trvale udržitelná mobilita - financování**⁽⁴⁾. Evropský hospodářský a sociální výbor navrhl vyzkoušet v budoucnu nové způsoby a prostředky v oblasti financování, přičemž je třeba více upřednostňovat ochranu životního prostředí, udržitelnou sociální situaci a trvale udržitelné životní prostředí, a v oblasti plánování a výstavby panevropské dopravní sítě pokračovat v práci na koridorech dohodnutých v Helsinkách a najít nové způsoby, jak čelit novým výzvám.

2.4 Evropská unie si jako svou klíčovou prioritu vytkla mírovou obnovu **regionu jihovýchodní Evropy** a neustále podporuje vybudování plně funkční dopravní infrastruktury. Vedle stávajících koridorů týkajících se této oblasti (X, V, VII, IV a VIII) byl vypracován dopravní plán pro jihovýchodní Evropu na základě Helsinského prohlášení z roku 1997

⁽¹⁾ Rozhodnutí předsednictva z 23. října 2002

⁽²⁾ Další informace viz stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Úř. věst. C 10 ze 14.1.2004, s. 70

⁽³⁾ CESE 1043/2003 fin – k dispozici na sekretariátu odboru TEN

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 108, 30.4.2004, s. 35

a zkušeností uvedených v dokumentu TINA⁽⁵⁾. Součástí tohoto plánu je zajištění intermodální infrastruktury, tzv. Ústřední regionální dopravní síť pro jihovýchodní Evropu, jež by měla být vytvořena na základě společných, koordinovaných kroků. Dotčené státy⁽⁶⁾ vydaly memorandum o porozumění, v němž se, mimo jiné, výslovně vyslovují pro spolupráci se socioekonomickými zájmovými skupinami v regionu a se stálou studijní skupinou Evropského hospodářského a sociálního výboru.

2.5 Byl zaveden nový způsob **koordinace činnosti řídicích výborů** působících při deseti koridorech dohodnutých v Helsinkách⁽⁷⁾ a čtyřech dopravních oblastech (tzv. PETRA)⁽⁸⁾ Přibližně jednou ročně vyzve Komise předsedy a vedoucí sekretariátů koridorů a další zástupce evropských institucí či institucí EU, aby projednali dosažené výsledky a plánované činnosti. Bývalá pracovní skupina pro otázky dopravy G-24 by měla být nahrazena menší, účinnější strukturou. Odpovědní členové Komise si též uvědomují, že pouze tento orgán může zajistit určité aspekty spolupráce a technické a organizační podpory. Poslední jednání se uskutečnila v červnu 2003 a dne 15. března 2004. Nejdůležitější projednávané body jsou uvedeny v oddílech 3 a 4 níže.

2.6 Rozšíření EU a nová politika vztahů se soudními státy mají též určitý vztah k plánování budoucí dopravní politiky v Evropské unii i mimo ni. V červnu se konalo společné strategické jednání Komise a Evropského parlamentu, na něž byli pozváni zástupci evropského dopravního sektoru, včetně zástupců z nových sousedních států EU. Bylo rozhodnuto vytvořit skupinu na nejvyšší úrovni, jejímž úkolem bude vypracovat základ pro uzavření dohod o prodloužení hlavních panevropských tras, zejména směrem na východ, do Ruské federace, Černomořského regionu a na Balkán. Pro oblast středozemí byl předložen projekt na vytvoření evropsko-středozemské dopravní sítě. V současné době se posuzují potřeby dopravní infrastruktury v Turecku

3. Organizace práce stálé studijní skupiny

3.1 Dosažené výsledky a pokračující úkoly: informace a transparentnost

3.1.1 Přestože je již sedm let uplatňováno Helsinské prohlášení a konsolidovaná spolupráce prostřednictvím řídicích výborů, a přes celkové přispění Evropské komise došlo pouze k malému zlepšení v oblasti transparentnosti a účinnějšího propojení jednotlivých plánovacích procesů. Nové hlavní směry rozvoje panevropských dopravních sítí, koridory a dopravní oblasti, Ústřední dopravní síť pro jihovýchodní Evropu, činnost Evropské konference ministrů dopravy (ECMT) a Evropské hospodářské komise (UN-ECE), a různé iniciativy k posílení

⁽⁵⁾ Posouzení potřeb dopravní infrastruktury (TINA), plánování infrastruktury v zadatelských zemích ve druhé polovině devadesátých let

⁽⁶⁾ Albánie, Bosna-Hercegovina, Chorvatsko, Srbsko-Černá hora, Bývalá jugoslávská republika Makedonie

⁽⁷⁾ Podrobná mapa koridorů je k dispozici na sekretariátu odboru TEN

⁽⁸⁾ PETRA: čtyři dopravní oblasti podle Helsinského prohlášení z roku 1997: Oblast Barentsova moře, severní Jaderské a Jónské moře – Černomořská pánev – Středozemská pánev – Jaderské a Jónské moře

regionální spolupráce jsou stále oblastmi, v nichž působí pouze malá skupina odborníků.

3.1.2 Nedostatečná transparentnost se projevuje zejména na úrovni organizované občanské společnosti. Jedním z klíčových úkolů stálé studijní skupiny bylo a je působit jako zprostředkovatel informací v rámci oficiálních orgánů i ve vztahu k organizacím občanské společnosti.

3.1.3 Komise vytváří informační systém (Všeobecný informační systém - GIS), jež by měl být dostupný na mezinárodní úrovni pro plánování a hodnocení výsledků. V současnosti je tento systém k dispozici pouze pro vnitřní potřebu, mohl by však být rozšířen o socioekonomické údaje, díky čemuž by byl též užitečnější pro Evropský hospodářský a sociální výbor. Tuto otázku je třeba projednat s Komisí.

3.2 Využití konzultací: „evropské“ dopravní trasy vyžadují „evropský konsenzus“

3.2.1 Výsledky van Miertovy skupiny jasně ukazují na problémy spojené s rostoucím rozdílem mezi ambiciózními evropskými plány a jejich praktickou realizací. Je též obtížné tento rozdíl ovlivnit. Bylo správně zdůrazněno, že má-li být v budoucnu dosaženo lepších výsledků, bude nutné přeshraniční plánování a větší zapojení zájmových skupin občanské společnosti. Tyto body jsou též zahrnuty do nových Hlavních směrů rozvoje panevropských dopravních sítí.

3.2.2 Účast organizací občanské společnosti je klíčová pro zajištění vyrovnaného rozvoje, zohledňujícího lokální a regionální zájmy a umožňujícího provoz a užívání dopravních tras. Projekty infrastruktury s evropským rozměrem plní svou funkci pouze pokud jsou v zájmu trvalé udržitelnosti. V tomto směru je nezbytná účast obchodních sdružení, dopravních společností, odborů, organizací na ochranu životního prostředí a zákaznických organizací působících mezinárodně na evropské úrovni. Snaha o výstavbu „evropských“ dopravních koridorů může být podporována pouze v případě sociálně zakotveného přijetí „Evropy“ a dosažení konsensu zohledňujícího ekonomickou a sociální realitu.

3.2.3 Evropský hospodářský a sociální výbor opakovaně nabízel, že pomůže tento konsenzus vytvořit. Za tímto účelem musí být vedena systematická slyšení na evropské úrovni. Evropská hospodářský a sociální výbor však nedoporučuje, aby se jednalo o povinný postup bez zohlednění výsledků. Přestože se slyšení k posouzení potřeb dopravní infrastruktury (TINA), organizované v roce 1998 Evropským hospodářským a sociálním výborem ve spolupráci s Komisí, setkala s nemalým zájmem a jeho účastníci dospěli k jasným závěrům, závěrečná zpráva se jím vůbec nezabývala.

3.3 Od konzultací ke spolupráci na návrzích a při praktické realizaci

3.3.1 Evropský hospodářský a sociální výbor se již řadu let zabývá politikou panevropské dopravy, a po dlouhou dobu zaznávají základní požadavky na konzultace a účast zainteresovaných subjektů. Ve značné míře se touto problematikou nyní začaly zabývat příslušné subjekty v celé Evropě, a Evropský hospodářský a sociální výbor vytvořil dobré pracovní kontakty. Má proto legitimní nárok podílet se na činnosti řídicích výborů a jiných orgánů, a to prostřednictvím vlastních návrhů i praktické spolupráce.

3.3.2 Nedávné stanovisko z vlastní iniciativy k *Přípravě dopravní infrastruktury pro budoucnost*, jež výslovně definuje body, které Komise považuje za základní zásady evropské dopravní politiky, je především základem pro podnětné návrhy. Cíl trvale udržitelného rozvoje, způsoby zlepšení financování a přizpůsobení dopravní infrastruktury celoevropským potřebám představují tři klíčová témata. V uvedeném stanovisku jsou též stanoveny priority pro činnost v oblasti výstavby dopravních koridorů. Vzhledem k jejich důležitosti jako vodítek pro práci stálé studijní skupiny je níže uveden jejich stručný souhrn (9):

- Je třeba posoudit lepší spojení mezi ekonomickými centry.
- Musí být zvýšena vzájemná modalita na základě jednotných kritérií.
- Je nutné zlepšit spojení s vnitrozemskými vodami.
- Měla by být též zahrnuta námořní doprava na krátké vzdálenosti.
- Spolupráce v železniční dopravě již přinesla jisté úspěchy a měla by být dále podporována.
- Je třeba věnovat větší pozornost spojení mezi regionálními a místními dopravními sítěmi a hlavními dopravními trasami.
- Práce na dopravních koridorech musí systematicky zohledňovat kvalitativní cíle provozního rozvoje (bezpečnost, zájmy spotřebitelů, sociální problémy [zejména v oblasti silniční dopravy], kvalita služeb, vliv na životní prostředí).
- Ve velkém rozsahu by měl být zachován postup budování koridorů, jež by měly být dále rozšiřovány.

3.3.3 Komise některé tyto cíle zahrnula do revidovaných Hlavních směrů rozvoje transevropských dopravních sítí (TEN). Nejdůležitějším problémem je v současnosti potřeba prak-

tickým a soudržným způsobem zajistit jejich uplatňování prostřednictvím přeshraniční spolupráce. Evropský hospodářský a sociální výbor má dobré možnosti přispět k tomuto procesu prostřednictvím specifické činnosti zohledňující praktické problémy.

3.4 Výstavba sítě koridorů a regionální spolupráce

3.4.1 Práce ve řídicích výborech pokračuje v současnosti u všech koridorů přibližně stejně rychle. Zároveň dochází k vytváření regionálního spojení, což znamená, že se nyní zabýváme spíše sítí koridorů než jednotlivými hlavními evropskými trasami. Stále více se rozvíjí regionální prvek spolupráce na modelech dopravních oblastí, například v případě koridorů IV, V, VII a X v jihovýchodní Evropě a koridorů I a IX v Baltské oblasti. Naopak velmi pomalu postupují práce na oficiálně určených dopravních oblastech (tzv. PETRA).

3.4.2 Obě metody – vytváření hlavních dopravních tras a rozsáhlý rozvoj regionálních spojení – se vzájemně podporují. V budoucnu by se měla stálá studijní skupina důsledněji zaměřit na otázky regionálního rozvoje. Evropský hospodářský a sociální výbor prostřednictvím jednotlivých svých odborů k tomuto postupu významně přispívá, když spojuje dopravní politiku, regionální rozvoj a ústřední témata své činnosti v oblasti vnějších vztahů (sousední země na východě, severní oblast, jihovýchodní Evropa).

3.5 Cíl pro budoucnost: vybudování nových spojení

3.5.1 Strategické jednání Komise a Evropského Parlamentu v červnu 2004 bylo vítaným počinem, neboť Evropský hospodářský a sociální výbor vždy vyjadřoval názor, že by se role EU při iniciování realizace evropských dopravních spojení neměla v důsledku rozšíření oslabit. V dopise Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru Komise popisuje jednání jako výchozí bod pro otevřenější a širší spolupráci, k níž mohou přispět všechny zainteresované subjekty. Dosažení takové spolupráce je klíčové pro úspěch a trvalou udržitelnost nového dopravního plánování na evropské úrovni.

3.5.2 Nové plány musejí vycházet z nabytých zkušeností, nikoli v neposlední řadě z práce řídicích výborů. Specifická podpora Evropského hospodářského a sociálního výboru popsána v tomto stanovisku, jež je výsledkem dlouholetých praktických zkušeností, může být nyní využita v počáteční fázi plánování infrastruktury. Je důležité tuto možnost využít.

(9) Úř. věst. C 108, 30.4.2004, s. 35, odst. 1.8.1 - 1.8.8

4. Činnost stálé studijní skupiny v oblasti dopravních koridorů

4.1 V rámci **koridoru II** ⁽¹⁰⁾, byla v současnosti vytvořena odborová pracovní skupina. Poprvé se sešla v Moskvě ve dnech 10. a 11. dubna 2003. Evropský hospodářský a sociální výbor se též zúčastnil oficiálního jednání konaného ve dnech 15. a 16. května 2003 v Berlíně. Problém při výstavbě koridoru II je způsoben obtížnou spoluprací s Běloruskem. Zatím Bělorusko – a s ním i velká, velmi rozvinutá část koridoru – zastavilo výstavbu na severu z důvodu hraničních sporů. V současnosti se prohlubuje spolupráce se železničními společnostmi. Nedávno bylo navrženo prodloužení koridoru do Jekatěrinburgu. Zvláště důležité je nalézt lepší způsoby, jak se vypořádat problémy v oblasti silniční dopravy a řízení na hranicích, a využít v tomto ohledu pomoc Evropského hospodářského a sociálního výboru.

4.2 Stále sílí práce na zapojení zainteresovaných subjektů při výstavbě **koridoru IV** ⁽¹¹⁾. Na zasedání řídicího výboru v Sopronu (Maďarsko) ve dnech 20. a 21. května 2003 se též sešli zástupci železničních společností a železničních odborů působících v rámci koridoru VI k produktivní diskusi – jež by měla pokračovat – o podpoře železniční dopravy. Stalo se tak na posledním zasedání výboru v Dortmundu ve dnech 10. a 11. listopadu 2003. Jako hlavní témata pro další jednání byly stanoveny organizační překážky a navrhovaná řešení pro hraniční přechody. Aby byla zajištěna kontinuita, bude se zástupce organizace vycházející z odborů zahrnující drážní zaměstnance účastnit práce řídicího výboru jako pozorovatel. Nyní je možné řešit hospodářskou a sociální situaci a technické a organizační aspekty nákladní silniční dopravy v VI. koridoru.

4.3 Evropský hospodářský a sociální výbor se zvláště zajímá o podporu výstavby **koridoru X** ⁽¹²⁾. Za tímto účelem byly posíleny kontakty s příslušným řídicím výborem. Možná činnost Výboru byla konkrétněji projednána na zasedání řídicího výboru konaném ve dnech 18. a 19. června 2003 ve Slovinsku. Dne 3. listopadu 2003 uspořádal Evropský hospodářský a sociální výbor velmi úspěšnou konferenci v Bělehradě, kde bylo vydáno společné prohlášení ⁽¹³⁾. V něm byly stanoveny další kroky nezbytné zejména pro posílení železniční dopravy. Pracovní vztahy navázané v Sarajevu a spolupráce s řídicí skupinou pro ústřední síť v jihovýchodní Evropě jsou dalšími body, jimiž je třeba se v rámci této činnosti zabývat. S ohledem na zabezpečení vyvážené politiky pro námořní přístavy a jejich začlenění do systémů vnitrozemské dopravy představuje důležitou hlavní trasu **koridor V** ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Německo – Polsko – Bělorusko - Rusko.

⁽¹¹⁾ Německo – Česká republika – Rakousko – Slovensko – Maďarsko – Rumunsko – Bulharsko – Řecko - Turecko

⁽¹²⁾ Rakousko – Chorvatsko – Srbsko – FYROM – Slovinsko – Maďarsko – Srbsko - Bulharsko

⁽¹³⁾ Viz příloha

⁽¹⁴⁾ Itálie – Slovinsko – Maďarsko – Ukrajina – Slovensko – Chorvatsko – Bosna a Hercegovina

4.3.1 Společná akce na podporu kvalitnějších služeb na železnici je plánována na začátek listopadu 2004, ve spolupráci se železničním syndikátem ARGE Corridor XLine. V rámci této události bude předveden vzorový vlak a uskuteční se plánované akce ve Villachu (Rakousko), Záhřebu (Chorvatsko), a Sarajevu (Bosna-Hercegovina). ⁽¹⁵⁾

4.4 Evropský hospodářský a sociální výbor vypracoval řadu návrhů na podporu vnitrozemské vodní dopravy a výstavby **koridoru VII** ⁽¹⁶⁾ (Dunaj). ⁽¹⁷⁾ Poslední zasedání řídicího výboru se konalo v červenci 2004. Diskuse probíhají pod záštitou stálé studijní skupiny a zaměřují se na stávající překážky zvýšení vodní dopravy v koridoru VII a vhodné způsoby jejich odstranění. Projednávají se též možnosti a výše nezbytných investic pro těsnější zapojení uvedeného koridoru do multimodálního dopravního systému. ⁽¹⁸⁾

4.4.1 Ve svém stanovisku k *Přípravě dopravní infrastruktury pro budoucnost* přijatém 28. ledna 2004 ⁽¹⁹⁾ zmínil Evropský hospodářský a sociální výbor potřebu „podpořit výstavbu vnitrozemského vodního koridoru VII, Dunaj, zajistit napojení na železniční tratě a přijmout odpovídající technické a sociální předpisy upravující přeshraniční vnitrozemskou vodní dopravu“.

4.4.2 Navíc, Společný konzultativní výbor EU/Rumunsko (Bukurešť, 23.- 24.5. 2002)) navrhl provést pracovní úpravy a zabezpečit větší finanční podporu pro splavnost Dunaje a jeho spojení s Černým mořem, aby Dunaj mohl zoptimalizovat svou úlohu panevropského dopravního koridoru.

4.5 Od konference o **koridorech III** ⁽²⁰⁾ a **VI** ⁽²¹⁾, konané v Katovicích roce 2001 nevykonával Evropský hospodářský a sociální výbor žádnou vlastní činnost ve vztahu k těmto koridorům. Sekretariát koridoru III však Výboru zaslal dopis ze srpna 2004, v němž jej vyzývá ke spolupráci na další výstavbě prostřednictvím návrhů na pracovní program pro rok 2003/2004.

4.6 Evropský hospodářský a sociální výbor získal v minulých dvou letech zvláštní podporu od sdružení vycházejícího z odborů, organizovaného Evropskou federací pracovníků v dopravě (ETF) a zahrnujícího pracovníky působící v rámci koridorů a po celé Evropě. Projekt federace ETF podstatnou měrou přispěl, ve smyslu návrhů i praktické činnosti, k úspěšné práci Výboru ve všech sektorech dopravy, a je určen k posílení budoucí spolupráce.

⁽¹⁵⁾ Vzhledem k tomu, že se jednotlivé akce teprve připravují, nejsou v tomto stanovisku uvedeny podrobné údaje, jsou však k dispozici na sekretariátu odboru TEN

⁽¹⁶⁾ Německo – Rakousko – Slovensko – Maďarsko – Chorvatsko – Srbsko – Bulharsko – Moldavsko – Ukrajina – Rumunsko

⁽¹⁷⁾ K celoevropskému systému vnitrozemské vodní dopravy, Úř. věst. C 10, 14.1.2004, s 49

⁽¹⁸⁾ Více podrobností viz pracovní dokument **p. Levauze**, jenž je k dispozici na sekretariátu odboru TEN

⁽¹⁹⁾ Viz poznámka pod čarou č. 4

⁽²⁰⁾ Německo – Polsko - Ukrajina

⁽²¹⁾ Polsko – Slovensko – Česká republika

4.7 Konečně je třeba poznamenat, že předseda stálé studijní skupiny, ve spolupráci se sekretariátem sekce TEN a s podporou kompetentních oddělení Evropské komise, vypracoval informační přehled všech koridorů ⁽²²⁾.

5. Doporučení pro budoucí aktivity

5.1 Stálá studijní skupina se zabývá novými cíly celoevropské dopravní politiky, jak jsou popsány výše, a zahrnuje do svého regionálního, praktického a konceptuálního plánování. Více než dříve spočívá síla Evropského hospodářského a sociálního výboru ve schopnosti sladovat zájmy a navrhovat praktická řešení. Důraz musí být kladen a vlastní činnost a přítomnost na místě.

5.2 Zainteresované strany uvnitř i vně Evropského a sociálního výboru mohou využít jeho stálou studijní skupinu jako zprostředkovatele pro výměnu informací a kontaktů. Hlavním úkolem stálé pracovní skupiny je vést a koordinovat aktivity Evropského hospodářského a sociálního výboru a informovat o nich. Hraje též odpovědnou roli při všeobecné koordinaci na evropské úrovni. Při své činnosti může tato skupina vycházet z 13 let aktivního působení Výboru při vytváření celoevropské dopravní politiky.

5.3 Po období příštích dvou let by se měly aktivity EHSV zaměřit na praktickou spolupráci a zapojení organizací občanské společnosti v daném místě. Účelem je umožnit příslušným organizacím občanské společnosti, aby přispěly k dosažení cílů dopravní politiky uvedených v odstavci 3.3.2

tím, že budou provádět hodnocení, kritiku a návrhy na zlepšení v souvislosti s jednotlivými koridory, regiony nebo projekty infrastruktury.

5.4 Je třeba zvýšit spolupráci EHSV s řídicími výbory koridorů a Evropskou komisí. Stálá pracovní skupina musí převzít novou úlohu týkající se napomáhání zavádění „Ústřední regionální dopravní síť pro jihovýchodní Evropu“ (viz odstavec 2.4).

5.5 Stálá pracovní skupina musí prozkoumat všechny možnosti a způsoby, aby bylo zajištěno, že provozní aspekty odvětví dopravy jsou brány více na zřetel při výstavbě panevropských dopravních koridorů. Zejména by mělo být možné definovat konkrétní aspekty politiky koridorů týkající se intermodality, ochrany životního prostředí, bezpečnosti, sociálních podmínek a výkonnosti.

5.6 V souvislosti s Evropskou politikou sousedství (ENP) jsou v současnosti navrhovány nové koridory. Stálá pracovní skupina by měla přispívat reakcí na výzvu Evropské komise k otevřenosti v tomto procesu.

5.7 Aktivity Evropské komise a řídicích výborů v koridorech a oblastech přepravy by měly být více propojeny. Evropská komise hraje důležitou roli jakožto koordinátor a poskytovatel technické a organizační podpory. Bylo by dobré mít větší rozsah společné koordinace různých aktivit na evropské úrovni, při zapojení všech stran a větším zapojení Evropského parlamentu.

V Bruselu dne 27. října 2004

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Viz příloha 2 – údaje nejsou oficiální a mohou se změnit.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vysokorychlostní propojení Evropy: poslední vývoj v odvětví elektronických komunikací

COM(2004) 61 final

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/05)

Dne 29. března 2004 se Evropská komise rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení evropského hospodářského společenství ve věci výše uvedené.

Sekce pro dopravu, energii, infrastrukturu a informační společnost, která odpovídala za přípravu práce výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 5. října 2004. Zpravodajem byl pan McDonogh.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (zasedání 27. října) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko v poměru 163 pro, 1 proti a 3 se zdrželi hlasování:

1. Úvod

1.1 Výbor vítá analýzu a doporučení uvedená ve sdělení Komise COM(2004) 61 final „Vysokorychlostní propojení Evropy: poslední vývoj v odvětví elektronických komunikací“. Je to všímavá a aktuální zpráva, ve které se spojuje strategická bystrost s energickou vůlí usměrňovat evropské odvětví elektronických komunikací v další fázi růstu.

1.2 Toto stanovisko podporuje analýzu a poznámky uvedené ve sdělení a zdůrazňuje rovněž oblasti zvláštního zájmu pro výbor.

2. Situace

2.1 Dne 3. února 2004 přijala Komise sdělení „Vysokorychlostní propojení Evropy: poslední vývoj v odvětví elektronických komunikací“. Toto sdělení je odezvou na žádost Evropské rady ze zasedání na jaře 2003 o předložení zprávy o vývoji v odvětví před jejím zasedáním na jaře 2004. Je to souhrnná zpráva o odvětví elektronických komunikací v Evropě, které má vliv na lisabonskou strategii, včetně analýzy klíčových problémů ovlivňujících budoucí růst. Je rovněž žádostí o politickou podporu pro opatření, která jsou nezbytná pro další rozvoj odvětví.

2.2 V lisabonské strategii se uznává, že informační a komunikační technologie (ICT) jsou hlavními hnacími silami růstu, zvyšování produktivity a konkurenceschopnosti. Napomáhají zlepšit hospodářské výsledky a sociální soudržnost. Sdělení podtrhuje význam odvětví elektronických komunikací, které zahrnuje jak segment služeb, tak i segment zařízení, pro zdraví evropského hospodářství a jeho klíčovou roli při zvyšování produktivity. Tuto roli odvětví hraje vzhledem ke své velikosti, dynamice a dopadu na téměř všechny ostatní hospodářské činnosti. Nejnovější fakta ukazují, že toto odvětví nejvíce přispívá k růstu produktivity práce v Evropě.

2.3 Navzdory silnému růstu počátkem 90. let a ambicím lisabonské strategie zaostávala Evropa za USA a některými asijskými zeměmi, co se týče tempa výroby a využívání informačních a komunikačních technologií (ICT), a tento deficit v investicích do ICT poškozuje evropskou konkurenceschopnost.⁽¹⁾ Pro úspěch akčního plánu e-Evropa 2005 a dlouhodobých cílů lisabonské strategie je rozhodující pokrok v odvětví elektronických komunikací v příštích 18 měsících. Koncem devadesátých let odvětví rychle rostlo, avšak v roce 2000 a 2001 došlo k prudkému poklesu, což vedlo Radu a Komisi k podrobnějšímu monitorování situace v odvětví elektronických komunikací a předložení zprávy před zasedáním Evropské rady na jaře 2003.

2.4 Po dvou letech konsolidace se nyní zdá, že existují správné podmínky pro návrat k vyšším tempům růstu. Podle Komise k těmto podmínkám patří lepší finanční podmínky pro operátory a trvalý růst výnosů ze služeb. Trvale udržitelného růstu v tomto odvětví lze však dosáhnout pouze obnovením kapitálových výdajů a dalším zaváděním nových inovativních služeb.

2.5 Od splasknutí bubliny internetu telekomunikační operátoři snížili kapitálové výdaje jakožto součást svých konsolidačních plánů. Návrat k obnovenému růstu v celém odvětví vyžaduje obnovení kapitálových výdajů. Míra investic bude ovlivněna tím, co udělají tvůrci veřejné politiky: zavedení nového regulativního rámce poskytne větší právní jistotu pro investování; provedení národních strategií širokopásmového připojenílepší přístup ke službám; podněcování nových služeb a dostupnost inovativního obsahu bude stimulovat poptávku a odstranění regulativních a technických překážek usnadní zavádění sítí 3G.

⁽¹⁾ Van Ark, B. a Mahony, O. (2003), *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective* http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/eu_competitiveness_a_sectoral_perspective.pdf

Proto jsou ve sdělení stanoveny čtyři prioritní oblasti akce:

a) *Řešení problémů v oblasti regulace.* Pozdní nebo nesprávné provedení nového regulativního rámce pro elektronické komunikace členskými státy brzdí hospodářskou soutěž a vytváří nejistotu. V současné době probíhají řízení pro neplnění povinností proti řadě členských států, které neprovedly nová opatření. Pro rok 2004 zůstává hlavní prioritou zajištění úplného a efektivního provedení těchto pravidel jak stávajícími, tak i novými členskými státy. Kromě toho je nutné, aby národní regulační orgány uplatňovaly nová pravidla konzistentně. Zvláštní význam budou mít společné pokyny, které se očekávají koncem tohoto roku, týkající se opatření k nápravě, která lze uložit operátorům s významnou tržní mocí. Měly by regulátorům pomoci poskytovat správné pobídky pro investice a zajistit, aby pro nové trhy neplatily nepřiměřené podmínky.

b) *Větší širokopásmové pokrytí v oblastech s malou dostupností těchto služeb.* V souladu s akčním plánem e-Evropa členské státy dohodly, že zveřejní národní strategie širokopásmového pokrytí, a všechny země 15 EU a rovněž řada nových přístupujících zemí tak již učinily. Zvláštní pozornost by se měla zaměřit na stanovení oblastí, u kterých existuje riziko, že budou odstaveny do pomalého pruhu informační společnosti kvůli nedostatečné – z hlediska míry zisků operátorů – poptávce, která by odůvodnila zavádění širokopásmových služeb. Financování EU může hrát roli společně s opatřeními na národní, regionální nebo místní úrovni. Existují pokyny, jak lze v těchto oblastech využít strukturální fondy. Výměně osvědčených postupů a inovativním řešením napomůže zřízení Fóra o digitálním předělu koncem tohoto roku. Letos v létě předloží Komise zprávu o národních strategiích.

c) *Stimulování poptávky.* Ačkoli většina domácností v EU má přístup k širokopásmovému připojení, zvolil si tento druh připojení pouze jejich zlomek. Největším problémem se pro trh širokopásmového připojení tak stává spíše využití než zavádění. Zkušenosti ze zemí s nejvyšší úrovní využití širokopásmového připojení ukazují význam efektivní hospodářské soutěže založené na sítích pro stlačení cen a prosazování inovativních on-line služeb. Mimoto mohou hrát roli také opatření členských států ke stimulaci poptávky. Podporují využití ICT ve stále větším počtu klíčových služeb – místní samospráva i národní vláda, zdraví a vzdělávání – a přesouvají se směrem k on-line službám. To musí být doprovázeno dalšími kroky k řešení bezpeč-

nosti, řízení digitálních práv a interoperability různých služeb a zařízení. Přezkum akčního plánu e-Evropa 2005, který má být dokončen do léta, poskytne příležitost pro další podpůrná opatření.

d) *Úspěšné zavedení třetí generace mobilních komunikací (3G).* Zpráva Platformy pro mobilní komunikace a technologií (složené z hlavních aktérů v odvětví) vytýčila strategickou vizi pro budoucnost mobilních služeb a vyzdvihla řadu komerčních a regulativních výzev. Přiblížíme-li se tomu, bude svět datových služeb 3G složitější než svět hlasových služeb GSM. Podaří-li se nám toto zvládnout, může to nabídnout vzrušující nové služby a významně zvýšit produktivitu v Unii. Komise načrtla svůj přístup k odvětví mobilních komunikací ve svém sdělení z 30. června⁽¹⁾ a bude pokračovat v práci s dotčenými osobami na definování strategických výzkumných priorit v oblasti mobilních komunikací.

2.6 Na zasedání Evropské rady pro telekomunikace, které se uskutečnilo ve dnech 8. a 9. března 2004 v Bruselu, podtrhla Rada politický závazek dodržet cíle lisabonské strategie v oblasti trvale udržitelného růstu, pracovních příležitostí a sociální soudržnosti schválením výzev k akci ve sdělení [COM(2004) 61 final] a sdělení o přezkumu akčního plánu e-Evropa v polovině období [COM(2004) 108 final].

Poznámky

3. Obecné poznámky

3.1 Sdělení se zabývá širokou a složitou oblastí, která má rozhodující význam pro lisabonskou vizi, odvětvím elektronických komunikací. V průběhu let výbor přijal mnoho stanovisek, která se zabývala aspekty politiky týkajícími se tohoto odvětví⁽²⁾. Nyní vítáme příležitost komentovat obecný vývoj v odvětví elektronických komunikací, poskytování širokopásmového připojení, rozvoj odvětví mobilních komunikací a nový regulativní rámec pro toto odvětví.

3.2 Komise odvedla vynikající práci, co se týče podpory rozvoje a provedení politiky na podporu růstu odvětví elektronických komunikací. S mohutným úsilím komerčních a sociálních zájmů sledujících vlastní cíle, se silnou politickou podporou Rady ministrů, národních vlád a regionálních samospráv je toto velmi rychle se vyvíjející oblast.

⁽¹⁾ COM(2004) 447 FINAL *Mobilní širokopásmové služby*.

⁽²⁾ Viz Úř. věst. C 169 ze dne 16.6.1999, s. 30; Úř. věst. C 368 ze dne 20.12.1999, s. 51; Úř. věst. C 14 ze dne 16.1.2001, s. 35; Úř. věst. C 123 ze dne 25.4.2001, s. 61; Úř. věst. C 123 ze dne 25.4.2001, s. 36; Úř. věst. C 139 ze dne 11.5.2001, s. 15; Úř. věst. C 311 ze dne 7.2.2001, s. 19; Úř. věst. C 48 ze dne 21.2.2002, s. 33; Úř. věst. C 48 ze dne 21.2.2002, s. 27; Úř. věst. C 221 ze dne 17.9.2002, s. 22; Úř. věst. C 241 ze dne 7.10.2002, s. 119; Úř. věst. C 61 ze dne 14.3.2003, s. 32; Úř. věst. C 61 ze dne 14.3.2003, s. 184; Úř. věst. C 220 ze dne 16.9.2003, s. 33; Úř. věst. C 220 ze dne 16.9.2003, s. 36; Úř. věst. C 80 ze dne 30.3.2004, s. 66 a další.

3.3 Vzhledem ke složitému dynamickému charakteru tématu a jeho významu pro hospodářský a sociální rozvoj Unie se výbor domnívá, že je důležité, aby všechny zainteresované strany mohly pravidelně říci své, tak aby bylo možno provést komplexnější a integrovanější politiku. Výbor podporuje záměr Komise pokračovat v práci s dotčenými osobami pro formování politiky v oblastech jako práva duševního vlastnictví, řízení digitálních práv, otázky důvěry a bezpečnosti, interoperabilita a normalizace, řízení spektra a pokrytí vzdálených a venkovských oblastí. Výbor se bude i nadále aktivně zajímat o toto odvětví a všechny zmíněné záležitosti.

3.4 Zvláště podporujeme to, jak Komise kladla důraz na interoperabilitu a otevřenost na různých úrovních technologie a služeb: zařízení – síť; zařízení – zařízení; síť – síť a mezi obsahem anebo aplikacemi. Bez odpovídající interoperability a otevřenosti platformy by byl vážně zbrzděn masový trh s novými technologiemi.

3.5 Jak bylo uvedeno v bodu 1.1, výbor podporuje sdělení a blahopřeje Komisi k vynikající práci, kterou v této oblasti odvedla. Zaznamenali jsme, že proběhl rozsáhlý výzkum a konzultace, co se týče porozumění odvětví elektronických komunikací a rozvoje politiky k posílení silného a trvale udržitelného růstu: velmi podporujeme akční plán e-Evropa 2005 a rovněž podporujeme opatření doporučená ve sdělení COM(2004) 61 final.

3.6 Kvůli zdůraznění bychom rádi vyzdvihli zvláštní zájem výboru v několika oblastech:

3.6.1 Regulativní rámec

3.6.1.1 Výbor vítá nový regulativní rámec pro elektronické komunikace, který zajišťuje větší předvídatelnost, soudržnost a harmonizovanější přístup ke způsobu, jakým trhy v Unii fungují. Větší jistota a transparentnost, kterou rámec poskytuje, podníká investice do odvětví elektronických komunikací a urychlí tempo hospodářské soutěže a zavedení nových inovativních služeb.

3.6.1.2 Souhlasíme s Komisí, že pro vytvoření energického a konkurenčního trhu je rozhodující technologicky neutrální, koordinovaný přístup s otevřenými normami, co se týče rozvoje hospodářské soutěže založené na zařízeních na straně nabídky odvětví elektronických komunikací. Výbor těší, že nový rámec podněcuje korektní hospodářskou soutěž mezi různými technologiemi přístupu (širokopásmové, 3G, digitální TV atd.). Takovýto přístup sníží náklady na sítě a ceny za

služby a usnadní používání a zvýší mobilitu pro zákazníky. Technologicky neutrální přístup k odvětví, který má otevřenou platformu, bude rovněž značně stimulovat poptávku po službách.

3.6.1.3 Proto vítáme technologicky neutrální přístup použitý v novém regulativním rámci, aby se odrazilo sblížení mezi pevnými a mobilními službami, on-line a vysílaným obsahem a celou řadou různých platform pro poskytování služeb. Chceme, aby Komise zajistila, že interoperabilní platformy budou provedeny v souladu s rámcovou směrnicí 2002/21/ES.

3.6.1.4 Skutečně konkurenční trh služeb závisí na konkurenčním stanovení cen za připojení zákazníka (místní smyčka). V současnosti na většině trhů brzdí zavádění nových služeb a snižování cen kontrola místní smyčky dominantními operátory. Komise by měla přezkoumat, zda je regulativní rámec přiměřený, aby na všech trzích došlo k uvolnění místní smyčky z kontroly dominantních operátorů.

3.6.1.5 Výbor lituje, že Komise musela u Evropského soudního dvora zahájit řízení pro neplnění povinností proti členským státům kvůli tomu, že neprovedly nový regulativní rámec. Požadujeme, aby Komise i nadále vymáhala provedení rámce ve všech státech, včetně nově příchozích.

3.6.1.6 Podporujeme nedávnou dohodu v rámci Evropské skupiny regulátorů o společném postoji k uplatňování opatření k nápravě při řešení problémů v oblasti hospodářské soutěže na nově otevřených trzích elektronických komunikací (¹). Výbor uznává, že účelem regulativního rámce je vytlačit regulaci a prosazovat hospodářskou soutěž, a požaduje, aby Komise zajistila, že rámec bude proveden způsobem, který stimuluje nové trhy a služby a nebrání jejich rozvoji. Požadujeme, aby Komise prozkoumala přiměřenost opatření k nápravě v případě porušení a jejich konzistentní uplatňování v členských státech.

3.6.2 Zavádění širokopásmového připojení

3.6.2.1 Rozšířená, bezpečná širokopásmová infrastruktura je nutná pro rozvoj a poskytování služeb a aplikací jako e-Health, e-Business, e-Government a e-Learning a širokopásmové připojení je nezbytné pro růst a kvalitu života v Evropě v nadcházejících letech. Širokopásmový přístup je veřejným zbožím, utilitou, která by měla být dostupná pro všechny občany EU jako právo. Doporučujeme, aby Komise zvažila zařazení širokopásmových služeb na seznam univerzálních služeb.

(¹) http://erg.eu.int/doc/whatsnew/erg_0330rev1_remedies_common_position.pdf.

3.6.2.2 Akční plán e-Evropa 2005 vyžaduje širokou dostupnost širokopásmového připojení a jeho využití v Evropské unii do roku 2005, za našimi ambiciózními cíli však zaostáváme. Nezvyší-li se tempo zavádění širokopásmového připojení, zejména mimo městská centra, Unie nedosáhne barcelonského cíle ⁽¹⁾.

3.6.2.3 Výbor vítá, že členské státy 15 EU předložily národní strategie pro zavádění širokopásmového připojení, a bere na vědomí, že nové členské státy předložily své strategie do konce roku 2004. Bereme na vědomí první pozitivní posouzení plánů Komisí ⁽²⁾ a těšíme se na podrobnější zprávu o strategiích v červnu.

3.6.2.4 Nelíbí se nám však široká definice „širokopásmového připojení“, která se používá v různých studiích a zprávách (například přístupová kapacita 144 kbs se podle zprávy COCOM04-20 FINAL uvedené níže považuje za „širokopásmové připojení“ a tatáž zpráva začleňuje připojení k 3G do celku širokopásmových přístupových linek v Itálii, ale ne v ostatních členských státech). Neexistence přesné definice ve všech úvahách značně snižuje transparentnost a užitečnost pojmu „širokopásmové připojení“. Vyzýváme Komisi, aby uzákonila přesnou a náročnou definici „širokopásmového připojení“, která by se v Unii používala.

3.6.2.5 Nelíbí se nám rovněž, že se statistika širokopásmového pokrytí nezabývá kvalitou přístupu, který je k dispozici. Vyzýváme Komisi, aby do přesné definice „širokopásmového připojení“ zahrnula minimální normu kvality připojení. Jen tehdy bude mít statistika širokopásmového pokrytí smysl.

3.6.2.6 Výbor si velmi uvědomuje potřebu překlenout digitální předěl, který se v Evropě otevírá, což poškozuje méně zvýhodněné a e-Inclusiveness. Ačkoli bereme na vědomí, že Rada ministrů schválila posun v důrazu politiky z propojitelnosti směrem k rozvoji a efektivnímu využívání inovativních služeb, jsme znepokojeni, co se týče rychlosti a pokrytí při zavádění širokopásmového připojení. Zvlášť jsme znepokojeni rozdíly mezi některými zeměmi a regiony, které jsou uvedeny v posledních statistických údajích o širokopásmovém pokrytí výboru Komise pro komunikace ⁽³⁾. V rámci 15 EU nemá v současné době přístup k širokopásmovému připojení 20 % evropské populace, poněvadž síťové pokrytí je nedostatečné. Vítáme, že se Komise ve sdělení zamě-

řila na potřebu zavádět širokopásmové připojení do oblastí s malou dostupností těchto služeb. A v podrobném přezkumu národních strategií širokopásmového připojení žádáme, aby Komise zdůraznila, že je nutné rozšířit širokopásmové sítě, aby včas pokryly celou Unii, a aby v budoucích zprávách zdůraznila mezery v sítích.

3.6.2.7 Podporujeme iniciativy v oblasti rychlého startu a dostupnost strukturálních fondů pro poskytování přístupu ve venkovských a komerčně méně atraktivních oblastech Unie, ale chceme, aby Komise zachovala podrobný přezkum provádění národních strategií širokopásmového připojení členských států a zaměřila se na problémy v oblasti rychlosti, pokrytí a kvality.

3.6.2.8 Výbor lituje, že sdělení Komise se zabývá pouze geografickým digitálním předělem (oblasti s malou obslužností) a nezabývá se finančním digitálním předělem (nedostatek finančních prostředků na uhrazení přístupu k síti). Argument Komise, že vysokorychlostní propojení zlepší životní podmínky tím, že se sníží vzdálenost a usnadní přístup pro zdravotní péči, vzdělání a veřejné služby, ocení právě tak občané žijící v geograficky odlehlých oblastech, jako ti, kteří nemají dostatek prostředků.

3.6.2.9 Výbor se domnívá, že zpráva Komise, že zásah veřejných orgánů na zabránění digitálnímu předělu musí být prováděn při zachování zásad a práv konkurence, si vzájemně odporuje: digitální předěl existuje, protože trh se o tuto skupinu lidí nezajímá. Je proto nutné pověřit veřejnou správu úkolem, aby vypracovala oficiální akt určující přesný charakter povinností veřejné správy.

3.6.3 Zavádění a rozvoj 3G

3.6.3.1 Výbor vítá, že Komise loni v říjnu zřídila Platformu pro mobilní komunikace a technologii, kde se setkávají přední hráči z řad mobilních operátorů, výrobců zařízení a komponentů a poskytovatelů obsahu. Rovněž vítáme první zprávu této skupiny ⁽⁴⁾, která stanovila 20 doporučení, co se týče kroků nezbytných k podpoře a udržení zavádění mobilních sítí a služeb v Evropě – včetně opatření v oblasti výzkumu, norem, obsahu, bezpečnosti, spektra, mezinárodní spolupráce a regulace.

⁽¹⁾ COM(2002) 263 final *e-Evropa 2005: informační společnost pro všechny*.

⁽²⁾ IP/04/626 *Connecting Europe at high speed: Commission takes stock of national broadband strategies*.

⁽³⁾ COCOM04-20 FINAL Pracovní dokument Výboru pro komunikace *Broadband Access in the EU: Situation at 1 January 2004*.

⁽⁴⁾ IP/04/23 *3rd Wave Mobile for Europe*.

3.6.3.2 Těší nás, že se ve zprávě Mobilní platformy a ve vyjádřeních Komise klade u 3G důraz na zajištění bezpečného prostředí orientovaného na zákazníka k podpoře přístupu k vysokorychlostním datům a zábavním službám „kdykoli a kdekoli“ prostřednictvím řady zařízení používajících širokopásmové připojení.

3.6.3.3 Výbor zcela schvaluje názory, které vyjádřily všechny strany, totiž že cílem jsou otevřené, vzájemně propojené sítě a interoperabilita v aplikacích a službách, a vítáme závazek Mobilní platformy připravit strategickou výzkumnou agendu pro budoucí bezdrátový svět v rámci 7. rámcového programu pro výzkum.

3.6.3.4 Výbor chce, aby Komise použila jakýkoli tlak, aby usnadnila a nákladově zefektivnila zavádění nových sítí 3G. Členské státy musí zejména rychle vyřešit problémy v oblasti plánování a environmentálního dopadu, které zdržují zavádění této významné nové platformy.

3.6.3.5 Jsme znepokojeni vysokou úrovní poplatků, které vynaložili síťoví operátoři na licence 3G v některých členských státech, a negativním vlivem, který to může mít na budoucí strategii. Byli bychom rádi, kdyby se Komise podělila o podrobné názory na tuto otázku a oznámila opatření ke zlepšení negativních vlivů na strategii Unie v oblasti nasazení a využití ICT.

3.6.3.6 V zájmu spotřebitelů a efektivního využití zdrojů v EU bychom byli rádi, kdyby Komise zvážila vydání právních předpisů pro sdílení zařízení mezi operátory 3G, je-li to proveditelné. Takováto politika by zlepšila dostupnost přístupu, snížila negativní environmentální dopady, snížila náklady na poskytování služeb. Bereme na vědomí oznámení Komise, že někteří významní operátoři jsou z konkurenčních důvodů proti sdílení zařízení, ale domníváme se, že nejlepší zájmy Unie jako celku by měly převážet na úzkými komerčními pohyby několika operátorů.

3.6.3.7 Bereme na vědomí, že se Mobilní platforma domnívá, že ke koherentnímu řešení otázek 3G je nutný nový rámec celkové politiky. Skupina se seje opět v červnu a těšíme se na sdělení, které Komise slíbila jako odezvu na výsledek červnového zasedání.

3.6.4 Nové služby a stimulace poptávky

3.6.4.1 Komise sděluje, že i v oblastech, kde je 90 % dostupnost širokopásmového přístupu, je jeho využití nízké (průměrně 12 %) a zavádění se zpomaluje. Důvodem jsou vysoké ceny, špatná kvalita a nedostatečný obsah – spotřebitelé nemají dostatečný zájem o získání širokopásmové služby.

3.6.4.2 Rozvoj obsahu a služeb ke stimulování využívání širokopásmového připojení se považuje za zásadní pro využití ICT, a tudíž pro konkurenceschopnost, růst produktivity a zaměstnanosti v celé Evropské unii. V tomto ohledu výbor vítá nedávný návrh Komise na program e-Contentplus (2005-2008) ⁽¹⁾ který se zaměřuje na vytvoření podmínek pro širší přístup k digitálnímu obsahu a jeho využívání.

3.6.4.3 Výbor uznává, že stimulace poptávky po rozvinutých širokopásmových a 3G sítích, potřeba nových, inovativních služeb, hospodářská soutěž a zavádění sítí spolu souvisí. Rozvoj v jedné oblasti napomáhá rozvoji v ostatních oblastech. Při řešení výše uvedených problémů na straně nabídky vítáme jakékoli iniciativy Komise na podněcování rozvoje nových a inovativních služeb, které posílí poptávku spotřebitelů a budou mít vliv na sílu technologií a sítí.

3.6.4.4 Výbor se domnívá, že interoperabilita mezi sítěmi, platformami a zařízeními zajistí velký stimul pro přijetí a růst služeb. Podněcujeme Komisi, aby prosazovala interoperabilitu v regulativním rámci i při svých jednáních se všemi dotčenými osobami v odvětví elektronických komunikací.

3.6.4.5 Podporujeme žádost Komise určenou členskými státem, aby zachovaly impuls po zavedení služeb e-governmentu (včetně e-Health, e-Learning atd.) a uznaly veřejný sektor za hlavní hnací sílu poprávky v raných fázích rozvoje těchto nových informačních služeb.

⁽¹⁾ COM(2004) 96 final. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady: vytvoření víceletého programu Společenství, aby byl digitální obsah v Evropě dostupnější, použitelnější a využitelnější. Stanovisko EHSV: Úř. věst. C 117 ze dne 30.4.2004, s. 49.

3.6.4.6 Víáme zejména závazek Komise spolupracovat s odvětvím při řešení zjištěných problémů, které brzdí rozvoj nových služeb – systémy řízení digitálních práv (Digital Rights Management (DRM)), interoperabilita, mikroplatby, m-platby atd. V tomto ohledu vítáme nedávné sdělení a proces konzultací⁽¹⁾ zabývající se právy duševního vlastnictví a upozorňujeme Komisi na stanovisko výboru k právům duševního vlastnictví z roku 2003.

3.6.4.7 Výbor zdůrazňuje význam otázek bezpečnosti, mají-li spotřebitelé využívat nové služby. Důvěra spotřebitelů v nové technologie a služby bude záviset na zárukách, že budou chráněny zájmy spotřebitelů.

3.6.4.8 Výbor žádá Komisi, aby pokračovala ve workshopech s operátory, poskytovateli internetových služeb, poskytovateli obsahu, organizacemi zajišťujícími rádiové vysílání a zábavním průmyslem, které se týkají toho, jak mohou prostřednictvím nových forem partnerství přizpůsobit své činnosti, aby se vytvořily nové modely podnikání a služby pro konvergentní, mobilní Unii.

V Bruselu dne 27. října 2004.

3.6.4.9 Rovněž vítáme podporu výzkumu a vývoji v rámci 6. rámcového programu pro výzkum a vývoj. Zdůrazňujeme, že v odvětví elektronických komunikací je stejně jako ve všech oblastech technologického vývoje nutné, aby Evropa investovala do výzkumu, vývoje a inovací v souladu s cíli, které jsme si stanovili v rámci lisabonské strategie. Výbor uznává, že toto odvětví prošlo obdobím konsolidace a omezováním investic, a nyní vyzývá všechny strany – EU, členské státy i soukromý sektor, aby ukázaly obnovený závazek k investování do budoucnosti elektronických komunikací významným zvýšením škály a míry činností v oblasti výzkumu a vývoje.

3.7 Závěrečné poznámky

Závěrem výbor vítá zveřejnění sdělení *Akční plán e-Evropa 2005: přezkum v polovině období* [COM(2004) 108 final], a potvrzení toho, že po rozšíření EU na 25 členů jsou i nadále platné cíle v rámci e-Evropa 2005. Těšíme se na přezkum upraveného akčního plánu e-Evropa 2005 a připomínek k němu do zasedání Rady v červnu.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2004) 261 final Řízení autorských a souvisejících práv na vnitřním trhu.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pozměněnému návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zvýšení bezpečnosti přístavů

COM(2004) 393 final -2004/0031 (COD)

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/06)

Dne 11. června 2004 se Rada Evropské unie rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle čl. 80 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energie, infrastruktura, informační společnost“, která odpovídala za přípravu práce výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 5. října 2004. Zpravodajem byla **Dr. Bredíma-Savopoulou**.

Na 412. plenárním zasedání 27. a 28. října (jednání dne 27. října) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 169 hlasů pro a 6 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Od teroristických útoků ze dne 11. září 2001 a 11. března 2004 svět přišel na to, že boj s terorismem bude trvat dlouho. EHSV byl na počátku vyzván komisařkou De Palacio, aby zaujal průzkumné stanovisko k bezpečnosti dopravy. EHSV poskytl řadu standardů⁽¹⁾ týkajících se budoucí politiky EU pro bezpečnost dopravy a s potěšením bere na vědomí, že je Komise přijala.

1.2 Po sdělení EU o zvýšení bezpečnosti námořní dopravy a nařízení o zvýšení bezpečnosti lodí a přístavních zařízení zaujal EHSV stanovisko⁽²⁾, které se vztahuje na bezpečnost přístavních terminálů.

1.3 Dne 30.6.2004 zaujal EHSV další stanovisko⁽³⁾ k navržené směrnici o zvýšení bezpečnosti přístavů. Navržená směrnice doplňuje bezpečnostní opatření zavedená nařízením o zvýšení bezpečnosti lodí a přístavních zařízení, kdy je do bezpečnostního režimu zahrnut celý přístav.

2. Návrh Komise

2.1 Po diskusi v Radě týkající se návrhu směrnice o zvýšení bezpečnosti přístavů navrhuje Komise⁽⁴⁾ změnu v článku 7, kdy plán bezpečnosti přístavu zajistí, aby příslušné vnitrostátní orgány prováděly na základě posouzení rizika bezpečnostní kontroly osobních a nákladních automobilů, které se mají nalodit na plavidla převážející rovněž cestující.

2.2 Návrh se týká plavidel s horizontální překládkou na vnitrostátních a mezinárodních trasách. V druhém případě

budou při posuzování rizika spolupracovat dotčené členské státy.

3. Obecné poznámky

3.1 EHSV rozhodně podporuje vyvážený přístup zajišťující bezpečnost bez ztěžování volného obchodního toku. Proto chápe obavy Komise vyjádřené v novém, osmém bodu odůvodnění navržené směrnice.

3.2 V souladu se svými předchozími stanovisky souhlasí EHSV plně s navrženou změnou návrhu směrnice o zvýšení bezpečnosti přístavů. I když absolutní bezpečnosti nelze nikdy dosáhnout, EHSV znovu zdůrazňuje, že do bezpečnostních opatření je nutno zahrnout celý logistický dopravní řetězec, přičemž je třeba se ujistit, že neexistují žádná slabá místa. Upřednostnit by se měla osobní doprava, kde by byly důsledky teroristické akce nejtěžší s ohledem na lidské životy, které jsou v sázce.

3.2.1 Plavidla s horizontální překládkou jsou zvláště citlivá na teroristické akce, zejména převážejí-li cestující. Pokud jde o bezpečnost, mohou se automobily naložené na palubu plavidel s horizontální překládkou stát novodobými „trojskými koni“.

3.2.2 Měla se by se přijmout odpovídající opatření, aby se zajistilo, že osobní a nákladní automobily na palubě plavidel s horizontální překládkou nebudou představovat riziko. Opatření by se měla provést v přístavu nebo na hranicích přístavu před naložením plavidla a způsobem, který pokud možno co nejméně brání plynulosti operací.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 61 ze dne 14.3.2003, s. 174

⁽²⁾ COM(2003)229 final, Úř. věst. C 32, 5.2.2004, s. 21.

⁽³⁾ COM(2004)76 final, Úř. věst. C 241, 28.9.2004.

⁽⁴⁾ COM(2004)393 final

3.2.3 Bezpečnostní kontroly osobních a nákladních automobilů, které mají být naloženy na osobní trajekty s horizontální překládkou, představují potíže kvůli povaze nákladu naloženého na vozidlech. Dlouhodobé zkušenosti ukazují, že nejvhodnější kontrola obsahu těchto vozidel by se měla uskutečnit v oblasti přístavu před naloděním, aby se využilo důmyslných bezpečnostních zařízení a řádně vyškoleného personálu.

3.3 EHSV chce upozornit na otázky odpovědnosti v souvislosti s kontrolami. Odpovědnost z bezpečnostních kontrol osobních a nákladních automobilů by měly mít samozřejmě příslušné dotčené národní orgány, a ne lodě, na které jsou tato vozidla následně naložena.

3.4 Co se týče identifikace námořníků a pracovníků přístavu zapojených do bezpečnostních kontrol, měly by se požadavky uplatňovat praktickým způsobem, aby nedošlo k nadměrnému zdržování obchodních operací.

3.5 EHSV bere na vědomí, že v důsledku navržené změny zahájí Komise ve spolupráci s vnitrostátními orgány šest měsíců

ode dne účinnosti navržené směrnice kontroly k ověření prostředků monitorování provedení národních plánů přijatých podle této směrnice. Výbor zdůrazňuje nutnost okamžité přípravy přístavů v EU i přístavů v třetích zemích s ohledem na nová bezpečnostní opatření (Kodex ISPS - International Ship and Port Facility Security - Řád mezinárodní bezpečnosti lodí a přístavních zařízení) pro přístavní terminály, který vstoupil mezinárodně v platnost dne 1.7.2004.

3.6 Závěrem EHSV využívá příležitosti, aby zdůraznil, že by se ekonomická dimenze bezpečnosti přístavů měla neprodleně řešit na úrovni EU a měl by se vyvinout harmonizovaný přístup, aby se předešlo narušení hospodářské soutěže mezi různými druhy dopravy, zejména poškození dopravy RoRo (tj. loděmi umožňujícími vjezd vozidel). Výbor vyzývá Komisi, aby vypracovala studii o celkovém dopadu týkající se finančních důsledků bezpečnosti přístavů a navrhla systém EU pro případné financování prováděcích opatření.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení uvádění na trh a používání některých polycyklických aromatických uhlovodíků v olejích používaných jako plniva a v pneumatikách (dvacátá sedmá změna směrnice Rady 76/769/EHS)

COM(2004) 98 final-2004/0036 (COD)

(2005/C 120/07)

Dne 22. března 2004 se Rada rozhodla v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, která odpovídala za přípravu aktivit Výboru v této věci, schválila své stanovisko dne 21. září 2004. Zpravodajem byl pan Sears.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (jednání dne 27. října 2004) schválil Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 154 ku 3 při 7 abstencích.

1. Úvod

1.1 Polycyklické aromatické uhlovodíky (PAU) jsou v přírodě se vyskytující látky, které vznikají kdykoliv dojde ke spalování sloučenin obsahujících uhlík za nízkých teplot v nekontrolovaných podmínkách. K tomu dochází při lesních požárech a v sopkách; při lidských aktivitách jako je kouření; při vytápění domácností, výrobě elektrické energie a provozu vozidel využívajících fosilní paliva; při vaření a spalování odpadních materiálů; a dále během řady průmyslových procesů. PAU se běžně vyskytují v surové ropě a uhlí a - jelikož vznikají snadno a jsou stabilní - akumulují se v prvotních fázích krakování a destilace.

1.2 Výsledkem tohoto procesu částečné oxidace je směs sloučenin s propojenými nenasycenými pětičlennými a šestičlennými uhlíkovými kruhy, jež se mohou vázat v podstatě libovolným směrem. Zatím bylo identifikováno asi 600 struktur; žádná nebyla zatím záměrně vyrobena ve větším množství. Výsledkem další oxidace je tvorba sazí (tzn. nečistých částic uhlíku), s nimiž jsou PAU často spojovány.

1.3 Protože se vždy vyskytují v nediferencovaných skupinách, není jednoduché určit jednotlivé vlastnosti PAU (jež jsou ze stejného důvodu v podstatě irelevantní). Protože však u některých lze prokázat, že jsou karcinogenní pro zvířata, je přiměřené klasifikovat tyto směsi jako pravděpodobné původce rakoviny u lidí. Oleje a některé jiné přípravky, o nichž je známo, že obsahují PAU, tudíž vyžadují vyznačení rizika a nebezpečnosti stejně jako odpovídající nakládání tak, aby byla zajištěna bezpečnost na pracovišti. Procesy, u nichž existuje pravděpodobnost vypuštění PAU do životního prostředí, by pokud je to možné měly být kontrolovány nebo by k nim vůbec nemělo docházet.

1.4 Jedním z takových procesů je využití olejů používaných jako plniva v pneumatikách určených pro osobní automobily, nákladní automobily, motocykly, závodní automobily a letadla.

Tyto oleje, které mohou tvořit až 28 % běhounu pneumatiky, poskytují nezbytnou přilnavost, která není potřebná v bočnicích pneumatik. Pokud běhoun nefunguje jak má, anebo pokud není jeho fungování stabilní, dochází ke snížení bezpečnosti a výkonnosti, což má samozřejmě důsledky pro posádku daného vozidla.

1.5 Oleje musí být z technického hlediska rozpustné v přírodním a syntetickém kaučuku i v jiných materiálech používaných v pneumatikách, musí mít dlouhou životnost i stabilitu, musí se dobře rozprostírat a setrvat vázané v kaučukové matici, musí fungovat za různých podmínek s ohledem na teplotu a vlhkost, a konečně musí být bezpečné s ohledem na nakládání s nimi při výrobě a používání. Tyto oleje musí být dále dostupné ve velkých objemech, vyrobené podle celosvětově platné specifikace, od řady konkurujících si dodavatelů a za náklady nižší než je cena kaučuku s cílem snížit celkové náklady na pneumatiky.

1.6 Vysoce aromatické oleje splňující takovou specifikaci byly tradičně dodávány vedoucími výrobci olejů pod názvem destilované aromatické extrakty (DAE). Požadovaná solvatační schopnost závisí na celkové aromaticitě oleje, která zase závisí na přítomnosti významného podílu PAU. S ohledem na postupné opotřebení kvality běhounu pneumatiky je nutné předpokládat, že tyto PAU se uvolňují do životního prostředí. Spornou otázkou zůstává, zda je takové vypouštění podstatné ve srovnání s jinými vypouštěnými látkami. V Evropě však probíhá proces přechodu na jiné oleje, který je třeba dovést k uspokojivému konci.

1.7 To je obzvláště důležité proto, že celosvětové dodávky DAE se omezují s tím, že modernizace rafinérií se v současnosti zaměřuje na výrobu plně hydrogenovaných výrobků s vyšší hodnotou (tzn. nízká aromaticita a snížená solvatační schopnost) a na „čisté“ benzínové a palivové výrobky.

1.8 Vzhledem k tomu, že v Evropě se každoročně vyrobí přibližně 300 milionů pneumatik, a že objem světového trhu s oleji používanými jako plniva a ke zpracování v odvětví výroby pneumatik se blíží 1 milionu tun, bude efektivní dosažení stanoveného cíle s ohledem na náklady při zachování snah o bezpečnost a vysokou výkonnost při nízkých nebo přijatelných nákladech představovat zásadní výzvu pro dodavatele olejů, výrobce pneumatik i regulátory.

1.9 Zatím byly navrženy dvě formulace nekarzinogenních olejů vyžadující různě vysokou investici ze strany dodavatelů olejů a různé reformulace ze strany výrobců pneumatik. Uvedené druhy jsou známé jako slabý extrakční solvát (SES) a upravený destilovaný aromatický extrakt (UDAE). K vývoji dalších olejů může dojít ze strany neevropských dodavatelů.

1.10 Na základě dostupných informací (podrobnosti nejsou veřejně dostupné kvůli extrémní konkurenci panující na trhu s pneumatikami) se zdá, že k určité substituci již došlo - například v zimních a nákladních pneumatikách, kde přilnavost běhounu za mokra není tak důležitá. Obecně je však přijímán názor, že konverze výkonnějších letních pneumatik či dokonce pneumatik pro závodní automobily a letadla bude trvat mnohem déle. Dále, instalovaná výrobní kapacita SES a UDAE je nedostatečná s tím, že platí i výše zmíněná omezená dostupnost DAE.

1.11 S cílem zajistit včasnou realizaci požadovaných změn v souladu s ostatními předpisy EU v oblasti hospodářské soutěže i ochrany zdraví a bezpečnosti spolupracují zástupci odvětví (CONCAWE, IISRP a BLIC) s Komisí i ostatními regulačními orgány na schválení vhodného výrobního přístupu a regulačního rámce. V této souvislosti stále nebyly provedeny testy s cílem určit, jaké oleje jsou přijatelné pro používání v Evropě, ani testy všech pneumatik na trhu, ať vyrobených v EU nebo mimo EU, které by měly prokázat, že finální výrobky obsahují oleje s přípustným nízkým obsahem PAU.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1 V červenci 2003 navrhla Komise všeobecné omezení těžkých kovů a PAU ve vnějším ovzduší. Evropský hospodářský a sociální výbor zveřejnil své stanovisko týkající se tohoto prvního návrhu v únoru 2004. Stávající návrh, také zveřejněný v únoru 2004, usiluje o zřízení vnitřního trhu i o zajištění vysoké úrovně ochrany lidského zdraví a životního prostředí prostřednictvím zařazení některých PAU do přílohy 1 směrnice 76/769/EHS. Evidované PAU nepatří mezi látky s vysokým objemem výroby (HPV) a neobjevily se na žádném ze čtyř

prioritních seznamů pro posouzení existujících látek. Jako skupina jsou však považovány za persistentní organické polutanty (POP) podle odpovídajícího protokolu a úmluvy Evropské hospodářské komise Spojených národů.

2.2 Jeden specifický PAU, benzo(a)pyren (BaP, číslo CAS 50-32-8), je podle směrnice 67/548/EHS klasifikován jako karcinogenní, mutagenní a toxický pro reprodukci v kategorii 2, a zde navrhován jako kvalitativní a kvantitativní marker pro přítomnost jiných PAU.

2.3 Oleje používané jako plniva nesmí být uváděny na trh a využívány k výrobě pneumatik v případě, že obsahují více než 1mg/kg BaP či více než 10mg/kg souhrnu všech evidovaných PAU.

2.4 Jelikož si je Komise vědoma, že je stále nezbytné překonat řadu technických problémů, bylo datum pro všeobecné uplatnění stanoveno na 1. ledna 2009. Pneumatiky pro závodní automobily by byly zahrnuty od 1. ledna 2012 a pneumatiky pro letadla od zatím neurčeného data v budoucnosti. Neexistence náležitých harmonizovaných testovacích metod na obsah PAU v olejích používaných jako plniva a v pneumatikách, např. od CEN či ISO, by neměl oddálit datum, kdy směrnice vstoupí v platnost.

2.5 Komise sděluje, že s ohledem na vědecká zjištění týkající se nepříznivých účinků PAU na zdraví konzultovala Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí.

2.6 Členské státy budou mít jeden rok na zveřejnění právních předpisů splňujících tuto směrnici. Stane se tak ode dne, kdy vstoupí v platnost tento návrh, a následně po konzultaci s Evropským hospodářským a sociálním výborem podle článku 95 Smlouvy a spolurozhodovacím postupem s Evropským parlamentem.

3. Všeobecné připomínky

3.1 Tento návrh doplňující další kontrolní mechanismy s ohledem na PAU vychází ze zpráv o údajném vlivu zbytků pneumatik na zdraví a životní prostředí od německého Umweltbundesamt (UBV) ze dne 18. května 2003 a Švédského národního inspektorátu pro chemické látky (KEMI) ze dne 27. března 2003. Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí tyto zprávy prozkoumal tak, jak uvádí stanovisko schválené na jeho 40. plenárním zasedání ve dnech 12. - 13. listopadu 2003.

3.2 Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí z výše uvedených důvodů souhlasil s tím, že PAU by měly být jako skupina považovány za pro člověka pravděpodobné karcinogeny, a že PAU jsou vypouštěny do životního prostředí v důsledku opotřebování pneumatik. Výbor však jen částečně podpořil využití BaP jako kvalitativního a kvantitativního markeru pro ostatní PAU, a také vážně zpochybnil celkový vliv této cesty emisí.

3.3 Ve zkratce tvoří emise PAU z opotřebení pneumatik méně než 2 % celkové lidské expozice, když zdroje vyjmenované v odstavci 1.1 odpovídají za zbývajících více než 98 %. To odpovídá opakovaným hodnocením Světové zdravotnické organizace v tom smyslu, že hlavní příčinou znečištění vzduchu a souvisejících nemocí včetně rakoviny je kouření a spalování dřeva a uhlí k výrobě tepla a přípravě potravin. Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí tudíž dospěl k závěru, že „omezení obsahu PAU v pneumatikách podstatným způsobem neovlivní koncentrace PAU ve vnějším ovzduší a sedimentech“.

3.4 Z výše uvedeného vyplývá, že rutinní tvrzení, že směrnice „bude prospěšná zajištěním vyšší úrovně ochrany zdraví lidí a životního prostředí“ není v tomto případě zcela na místě. Oleje používané jako plniva jsou již označovány a na pracovištích s nimi lze nakládat bezpečným způsobem podle stávajících právních předpisů týkajících se nebezpečných látek. Tento návrh tudíž nepřinese žádný prospěch na pracovištích a jen minimální prospěch životnímu prostředí.

3.5 Dále je třeba uvést, že tento návrh - stejně jako dvacátá šestá změna směrnice Rady 76/769/EHS pokoušející se omezit koncentrace v přírodě se vyskytujícího chromu VI v cementu, k níž vydal Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí stanovisko v březnu 2003 - rozšiřuje působnost směrnice na její zamýšlenou hranici anebo za ní. PAU nejsou ani záměrně vyráběny, ani jako takové uváděny na trh. To zohledňuje příloha, která správně stanovuje omezení s ohledem na výrobky obsahující PAU, avšak nikoliv v názvu, což by tedy mělo být změněno.

3.6 Název i text jsou dále zmatečné kvůli odkazům na „určité PAU“ jako specifickou a smysluplnou skupinu. Vzhledem k tomu, co uvádí Vědecký výbor pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí, tzn. že jen velmi málo PAU bylo popsáno a u ještě menšího množství z nich bylo prokázáno, že jsou to nepravděpodobné karcinogeny, je třeba učinit závěr, že celá třída představuje rizika všude tam, kde existuje možnost expozice ze strany lidí. Omezení uvádění na trh a používání by se tedy mělo vztahovat na „oleje bohaté na PAU používané při výrobě pneumatik a pneumatiky obsahující tyto oleje“.

3.7 S ohledem na výše uvedené a na překrytí s dřívějším návrhem Komise ve věci těžkých kovů a PAU ve vnějším ovzduší byl prosazován názor, že tato směrnice není potřebná a měla by být stažena. Trh se stal rozdrobeným, když dříve používaný výrobek je nutné nahradit nejméně dvěma jinými výrobky. Instalovaná kapacita nepostačuje k uspokojení poptávky. Stále existují pochyby ohledně bezpečnosti náhradních formulací; pokud dojde v provozu k selhání během výroby pomocí olejů s nízkým obsahem PAU, skutečná úmrtí nahradí hypotetická úmrtí užívaná k ospravedlnění preventivních kroků.

3.8 Evropský hospodářský a sociální výbor sice chápe uvedené pochyby, zastává však názor, že směrnice musí postupovat dále za úzké spolupráce s dotčenými odvětvími s cílem zajistit úspěšný přechod na celosvětově užívané oleje s nízkým obsahem PAU používaných jako plniva při výrobě pneumatik. Tyto náhradní oleje musí samozřejmě splňovat stejné minimální požadavky ve všech vlastnostech, majících vztah k bezpečnosti. Zřízení efektivního, konkurenceschopného a spolehlivého evropského vnitřního trhu s těmito novými výrobky je tudíž pro tento návrh dostatečnou a správnou hybnou silou.

3.9 Klíčová bude z hlediska načasování shoda ohledně testů, jež budou využity k určení olejů přípustných pro používání. Stávající příloha navrhuje testování na přítomnost jednotlivých PAU. To je nevhodné pro nepřetržitě velké rafinérské provozy, kde se skutečná chemická skladba specifických toků liší v závislosti na druhu zpracovávané ropy. Jiné testy, jako například IP-346 Ropného institutu (zjišťuje celkový obsah PAU měřením množství PAU s tříčlenným až sedmičlenným kruhem, které lze extrahovat rozpouštědlem DMSO), se již používají v ropném průmyslu jako přijatelné měřítka rakovinnotvorných účinků na základě směrnice 67/548/EHS. Studie CONCAWE uskutečněné pro ropný průmysl podporují stanovisko Vědeckého výboru pro toxicitu, ekotoxicitu a životní prostředí, že jediné měření BaP nabízí špatnou korelaci s celkovou potenciální karcinogenitou. Aplikace IP-346 k definování a testování různých olejů používaných jako plniva je tudíž výrazně doporučována.

3.10 Aby bylo možné chránit odvětví výroby pneumatik v Evropě - a také životní prostředí, pokud je takový prospěch reálný - musí existovat podobný test s ohledem na oleje používané v dovážených pneumatikách. Koncept standardu Mezinárodní organizace pro standardizaci (ISO TC 45/SC 3 N ze dne 29. října 2003) navrhuje k posouzení a okomentování testovací metodu zjišťování druhu oleje ve všech kaučukových směsích. Tato aktivita by měla dospět k uspokojivému závěru předtím, než dojde k implementaci směrnice.

3.11 S ohledem na výše uvedené by mělo být možné vyřešit současná omezení dodavatelských možností, a to zvláště pro upravený destilovaný aromatický extrakt, jenž vyžaduje vyšší investice než slabý extrakční solvát. To vše však vyžaduje určitý čas, a tak se současný požadavek na dokončení změny pro všechny víceúčelové pneumatiky k 1. lednu 2009 zdá být stále méně realistický. Jelikož prospěšnost tohoto návrhu bude pravděpodobně minimální, a náklady stejně jako rizika neúspěšných formulací jsou značná, Evropský hospodářský a sociální výbor navrhuje prodloužení původní lhůty o 12 měsíců na 1. ledna 2010. I to však předpokládá zásadní vyjednávání mezi různými konkurenčními zainteresovanými stranami. Komise bude i nadále hrát klíčovou roli v napomáhání realizace tohoto procesu v rámci práva EU a nakonec i v jeho úspěšném dokončení.

4. Specifické připomínky

4.1 Ve světle výše uvedeného by měl název tohoto návrhu i následný text odpovídat obecnému záměru zavést omezení pro uvádění na trh a používání „olejů bohatých na PAU používaných při výrobě pneumatik a pneumatik obsahujících tyto oleje“.

4.2 To by se mělo promítnout do přílohy s omezeními zavedenými s ohledem na uvádění na trh a používání olejů využívaných při výrobě pneumatik s obsahem PAU extrahovatelných pomocí DMSO vyšším než 3 % podle IP-346 a tudíž klasifikovaných jako karcinogenní podle směrnice 67/548/EHS. Všechny odkazy na BaP jako marker a na další jednotlivé PAU by měly být vymazány.

4.3 Vyvinout je třeba mezinárodní standardní testovací metodu pro popis olejů v kaučukových směsích, a zvláště v pneumatikách, a dále tuto metodu včlenit do této směrnice.

4.4 Gumárenství a odvětví výroby pneumatik musí získat dostatek času na to, aby dokončily probíhající reformulační aktivity, zatímco ropný průmysl musí získat dostatek času na investice do potřebných surovin a na jejich dodávky. V současné době se zdá, že všechny strany by mohly splnit dané požadavky k 1. lednu 2010, a toto datum by tudíž mělo být do návrhu začleněno jako prvotní lhůta. Odchytky týkající se pneumatik pro závodní automobily, letadla a další způsoby použití vyžadující vysokou výkonnost je třeba odsouhlasit spolu se zainteresovanými stranami; ve světle výše uvedeného je obtížné nalézt jakýkoliv měřitelný přínos plynoucí z těchto změn ve srovnání se zřetelnými riziky neplnění pro všechny dotčené.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anna-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 2702/1999 o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů ve třetích zemích a nařízení (ES) č. 2826/2000 o informačních a propagačních opatřeních pro zemědělské produkty na vnitřním trhu

COM(2004) 233 final – 2004/0073 CNS

(2005/C 120/08)

Dne 21. dubna 2004 se Rada Evropské unie rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článků 36 a 37 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova a životní prostředí“, která odpovídala za přípravu práce Výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 21. září 2004. Zpravodajem byl **pan Leif E. Nielsen**.

Na 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání dne 27. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem hlasů 171 k 1, přičemž hlasování se zdrželo 6 členů.

1. Situace

1.1 Až do roku 1999 spolufinancovala EU u zemědělských produktů informační kampaně a propagační činnosti jak v rámci EU, tak i mimo ni, a to jako součást jednotlivých organizací trhu. Následně podle nařízení (ES) č. 2702/1999 a (ES) č. 2826/2000 týkajících se třetích zemí a vnitřního trhu byla tato odvětvová ustanovení nahrazena horizontálnější strategií určenou na podporu vlastních propagačních činností jednotlivých členských států a podniků. Použitelnost prvního z těchto nařízení, nebude-li prodloužena, skončí koncem roku 2004. Jak se v nařízeních požaduje, předložila Komise v březnu 2004 podrobnou zprávu o jejich uplatnění společně s návrhem na zjednodušení a zlepšení.

1.2 V EU zvýšily problémy jako BSE, dioxiny a listerie potřebu evropských iniciativ v oblasti potravin a informací o monitorovacích opatřeních k zajištění jakosti a zpětné sledovatelnosti. Proto se pozornost soustřeďuje na informace o právních předpisech týkajících se jakosti, bezpečnosti, označování, zpětné sledovatelnosti, chráněných zeměpisných označení, označení původu, osvědčení o zvláštním charakteru a ekologickém a integrovaném zemědělství s cílem vylepšit obraz evropských produktů v očích zákazníků.

1.3 Ve třetích zemích se programy snaží poskytovat informace o: a) úsilí EU zaručit jakost a bezpečnost, včetně charakteristik produktů spojených s určitými regiony, b) požadavcích zabezpečit produkty ekologického zemědělství. K nástrojům, které se využívají v EU i mimo ni, patří informační kampaně, opatření v oblasti PR, propagační činnosti, reklama a účast na veletrzích a výstavách, což může připravit půdu pro národní

a soukromé kampaně určené ke zvýšení tržního podílu vlastních výrobků.

1.4 Společenství přispívá na propagační programy zpravidla 50 %. Příslušné profesní a meziprofesní organizace přispívají 30 %, členské státy 20 % - v obou případech je možno využít parafiskální daně. Výdaje členských států se považují za intervenci a Komise je hradí.

1.5 Zapojené evropské nebo národní organizace musejí programy samy iniciovat, zatímco členské státy odpovídají za řízení, kontrolu a platby. K zajištění evropské dimenze se upřednostňují programy, které předkládají společně dva nebo více členských států a profesních organizací. Tyto programy však narážejí na řadu praktických problémů v důsledku rozdílných administrativních pravidel a postupů a nedostatečné angažovanosti ze strany některých členských států. Od navrhovatelů se mimoto celkově vyžaduje, aby na koordinaci, monitorování a správu vynaložili nadměrné množství času a prostředků.

1.6 Cílem návrhů je zmírnit nevýhody složitých pravidel a byrokracie. Toto je projednáno podrobněji ve zprávě Komise. Změny mají také zajistit, aby programy byly pro Evropu skutečně zajímavé.

2. Obecné poznámky

2.1 Nutnost programu potvrzují změny společné zemědělské politiky současně s tvrdší hospodářskou soutěží na trhu. Podpora konkurenčních zemí v oblasti informačních kampaní a propagačních opatření na vývozních trzích zaručuje rovněž pokračování systému EU jak v rámci Unie, tak i mimo ni.

2.1.1 Je však nutné provést zjednodušení a zlepšení. Po konzultaci profesních organizací a jiných dotčených stran vypracovala Komise souhrnnou zprávu o nastávajícím přezkumu s cílem zjednodušit administrativní postupy a zajistit, aby systém fungoval co nejefektivněji.

2.2 Jak však Komise upozorňuje, je příliš brzy na to, posoudit výsledky nového režimu. Jeho postupné provádění začalo pro třetí země teprve v roce 2001 a pro vnitřní trh v roce 2002. Rok 2003 byl prvním rokem, ve kterém byl systém plně funkční. Proto by bylo užitečné vypracovat do konce roku 2006 druhou zprávu analyzující fungování režimu po přezkumu, jak navrhuje Komise, což by navíc umožnilo zhodnotit jeho implementaci v nových členských státech EU.

2.3 Z tohoto důvodu se mnoho organizací teprve nyní seznamuje s ustanoveními režimu a administrativními požadavky. Jak Komise upozorňuje, některé navržené programy se v Evropě setkaly s omezeným zájmem. Proto by se měl větší důraz klást na programy, které mají dostatečnou oblast působnosti, aby byly významné v kontextu EU, a na zajištění synergií mezi národními aktivitami a aktivitami EU.

2.4 EU by měla zejména po rozšíření celkově usilovat o vytvoření pravidel, která budou pokud možno co nejjednodušší a nejjasnější. I když se vnitřní a vnější programy liší, pokud jde o cíle a obsah, spočívá rozdělení do dvou nařízeních na historickém základě. V úsilí zajistit další zjednodušení by se tato dvě nařízení měla při nejbližší možné příležitosti sloučit do společného souboru uživatelsky přívětivějších pravidel. Většina ustanovení je totožná a rozdíly, které existují, nemají obecně opodstatnění. Navrhované změny nařízeních jsou stejné, co se týče předkládání návrhů, rozhodování a monitorování.

2.5 Podpora informačních, propagačních a reklamních činností u zemědělských produktů a potravin se poskytuje také v rámci ustanovení o rozvoji venkova, která se liší od pravidel současného režimu. Nechávací stranou poslední posun k jasnějšímu rozlišování mezi různými oblastmi použití systémů, měla by Komise již v této fázi posoudit, jak by se dalo omezit překrývání. Neexistuje žádný důvod odložit tuto diskusi na později, jak Komise navrhuje.

2.6 Spolufinancování EU by mělo pokračovat v dosavadní formě a rozpočtové prostředky by se měly zvýšit, aby se zohlednilo rozšíření a budoucí požadavky. Systém tak může napomoci začlenit a vytvořit jednotný trh v různých oblastech výroby s patřičným zohledněním odrůdové a gastronomické rozmanitosti. Evropské profesní organizace by se proto měly více zapojit do informačních kampaní, které poskytují infor-

mace o jakosti výrobků a odchylkách v preferencích spotřebitelů v rámci EU. Vyšší priorita by měla být dána i trhům třetích zemí – současně s postupným ukončováním vývozních náhrad – majíce na paměti reálné možnosti provedení účinných programů.

2.7 Omezené použití programu na trhy třetích zemí je způsobeno v neposlední řadě požadavkem, aby se programy používaly výlučně na všeobecné kampaně. V důsledku toho se společnosti, které jsou členy profesních organizací, v mnoha případech zdráhají jednat a nejsou ochotny zapojit se do financování programu. Podpora štítků se značkou – a tedy jednotlivých společností – je vyloučena, avšak mají-li mít opatření nějaký zřetelný dopad na vývozní trhy, musí Komise v kampaních a podobných akcích ukázat určitou pružnost a akceptovat vyvážený počet štítků se značkou jako nedílnou součást všeobecné kampaně. To umožní vytvořit vazbu mezi poselstvím kampaně a výrobky na trhu, při snaze spojit obecné s konkrétními, aby byly vzájemně slučitelné. Samo o sobě se to nedotkne poselství kampaně, ale pomůže zajistit, aby kupující a zákazníci mohli dotyčné produkty najít. Koneckonců kupující a zákazníci musí být v praxi s to najít výrobky zahrnuté do určité kampaně. Větší pozornost se v celé EU věnuje také původu výrobků. Pokud však již na trhu určitá značka převládá, má propagační opatření EU omezenou přidanou hodnotu, poněvadž v těchto případech se obvykle soukromé značky zapojují k posílení svého podílu na trhu do intenzivní hospodářské soutěže a vynaloží značné rozpočty na reklamu.

2.8 Neexistuje žádný důvod ke změně míry spolufinancování mezi členskými státy a profesními organizacemi. Problém spočívá v tom, že se některé členské státy nedostatečně angažují nebo považují za nemožné splnit požadavek týkající se spolufinancování. To znamená, že dotčným profesním organizacím je znemožněno, aby se zapojily do programu, není-li financování zajištěno parafiskálními daněmi. Za účelem administrativního zjednodušení by se měly u víceletých programů omezit současné klesající míry spolufinancování a spolufinancování EU by mělo být stanoveno na 50 %.

2.9 Akceptování parafiskálních daní jakožto zdroje financování již naznačuje, že některé organizace fakticky pokrývají 50 %. Tato možnost by měla být zachována. To však znamená, že by se měla uvolnit pravidla o povinném podílu státu ve výši 20 %, tak aby členské státy mohly případ od případu rozhodnout o podílu financování, který vyčlení na program. Povinný minimální příspěvek dotyčné organizace by pak měl být například 20 %.

2.10 Výbor se domnívá, že by mělo být možné podporovat opatření na podporu trhu s květinami a rostlinami v třetích zemích stejným způsobem jako na vnitřním trhu.

2.11 Podílet finanční příspěvky členských států v rámci tohoto programu pravidlům státní podpory uvedeným ve Smlouvě představuje administrativní zatížení a neslouží to žádnému účelu. Od počátku by se mělo stejně jako v opatřeních v oblasti regionálního rozvoje uplatňovat navrhované osvobození od postupu oznamování.

2.12 Vzhledem k administrativnímu zatížení a značnému počtu menších programů, které nemají žádný dopad na dotyčné trhy, je dobré stanovit pro vybrané programy minimální a maximální rozpočet. Je nutno upřednostnit programy, jejichž doba trvání a rozpočet mohou zajistit větší dopad.

2.13 Co se týče produktů ekologického zemědělství v EU, je nutno pokud možno začlenit vnitrostátní a soukromá opatření týkající se osvědčování a monitorování do společného režimu Unie pro tyto produkty. Tento proces již probíhá a měl by být pokud možno podpořen informačními kampaněmi, aby se vytvořil skutečný vnitřní trh s produkty ekologického zemědělství, s cílem nahradit národní a soukromé systémy. Informační kampaně uskutečněné v třetích zemích pro produkty ekologického zemědělství pocházející z EU měly doposud pouze omezený dopad. Předpokladem pro uvádění těchto produktů na trh v třetích zemích je vytvoření vnitřního trhu s produkty ekologického zemědělství. Doposud se objevovaly problémy, co se týče vzájemného uznávání různých systémů, například mezi EU a USA.

3. Specifické poznámky

3.1 Je třeba zvážit možnost radikálnější akce, než se uvádí v návrhu, co se týče vnitřního rozdělení kompetencí a odpovědnosti mezi členskými státy a Komisí. Totéž se týká nutnosti provést zjednodušení a jasnější rozdělení odpovědností, vzhledem k velkému počtu výborů a subjektů, které se podílejí na vypracování pravidel a na procesu výběru, provedení, následných opatření a monitorování. Proto se jako další opatření navrhuje zřídit pracovní skupiny ad hoc složené zástupců z členských států a/nebo expertů se zvláštními zkušenostmi v oblasti propagace a reklamy, kteří mohou Komisi poradit při vypracování strategie a provádění opatření režimu.

3.2 Navrhovaná změna výběru prováděcích organizací představuje podstatné zjednodušení. V závislosti na povaze kampaně je také nutné, aby příslušné organizace jako součást programu samy prováděly určité činnosti, a prováděcí subjekt lze vybrat poté, co návrh přijme Komise.

3.3 Navrhované změny čelí určitým způsobem kritice, kterou bylo slyšet mimo jiné kvůli době od předložení návrhů ke konečnému rozhodnutí, úrovni požadovaných údajů v této rané fázi a nedostatečné transparentnosti rozhodování. Zároveň je však také důležité zvážit zmírnění obtížných požadavků na ohlašování.

3.4 Navrhovaná pružnost, která umožní Komisi, aby sama zahájila informační kampaně a propagační opatření v úsilí zajistit spravedlivější rozdělení v rámci různých oblastí výroby oblastí, je vítaným posunem, vzhledem k převaze žádostí ze sektoru ovoce a zeleniny, zatímco ostatním sektorům byla věnována jen malá nebo žádná pozornost. Praktické provedení však vyvolává řadu otázek, jako jsou omezení obsažená v přílohách, která omezují země a výrobky, které mohou být propagovány EU.

3.5 Ve všech informačních a propagačních činnostech ke zvýšení povědomí o režimu osvědčování a monitorování EU a na podporu harmonizace národních systémů by se mělo jasně objevit ekologické logo EU. Logo zobrazuje dvanáct hvězdiček a symbolizuje EU. Proto lze za určitých konkrétních podmínek zmírnit požadavek, aby byla na materiálech kampaně viditelná vlajka EU. Současné požadavky vedou k tomu, že se ve stejných propagačních materiálech používají různé symboly EU. Existují rovněž národní ekologická loga a loga znázorňující místo původu, což má za následek, že se poselství stává nejasným. Kampaně na podporu programu LIFE mají logo LIFE, které také zobrazuje dvanáct hvězdiček, a ne vlajku EU.

3.6 Nynější požadavek, aby byla národní ekologická loga přípustná pouze tehdy, jsou-li zapojena dalekosáhlá národní pravidla, je diskriminující a v rozporu s harmonizací. V návrhu evropského environmentálního akčního plánu⁽¹⁾ se proto uvádí, že by se národní loga měla používat společně s logem EU.

⁽¹⁾ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu: Evropský akční plán pro ekologické potraviny a zemědělství, COM(2004) 415 final;

3.7 EHSV vyzývá Komisi k vypracování procesního návodu pro pracovníky, který by pomohl jak jim, tak vedoucím pracovníkům ve státním sektoru při jejich kontrolní činnosti, což by bylo prospěchem pro propagační politiku Společenství jako celku.

3.8 Implementace těchto opatření probíhá v současnosti, ale začínají vycházet najevo některé základní požadavky, které bude třeba brát na vědomí v budoucnosti. Komise by měla

věnovat dostatečnou péči, aby zkoordinovala aktivity na jednotlivých trzích, aby se zabránilo překrývajícím se nebo smíšeným vzkazům, které pouze ubírají na efektivitě propagace

4. Závěr

4.1 Návrh Komise by měl být přijat, majíce na paměti výše uvedené poznámky týkající se nutnosti dalšího zjednodušení.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny na téma Proměny v průmyslu a státní pomoc ocelářství

(2005/C 120/09)

Dne 29. ledna 2004 Evropský hospodářský a sociální výbor podle odst. 2 článku 29 svého Jednacího řádu rozhodl z vlastní iniciativy o vypracování stanoviska k následující otázce: „Proměny v průmyslu a státní pomoc ocelářství“.

Poradní komise pro průmyslové změny, která nese odpovědnost za práci Výboru na tomto úseku, své stanovisko přijala dne 9. září 2004. Zpravodajem byl **p. Lagerholm** a s ním spolupracoval **p. Kormann**.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (jednání konaném dne 27. října 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor poměrem hlasů 154 ku 3, přičemž 11 členů se zdrželo hlasování, přijal toto stanovisko:

1. Úvod, cíle a obor působnosti předkládaného stanoviska; definice použitých pojmů

1.1 Toto stanovisko, vypracované z vlastní iniciativy, se zaměřuje na spojitosti proměn v průmyslu se státní pomocí, popsané na příkladu ocelářství.

1.2 Autoři tohoto stanoviska vycházejícího z vlastní iniciativy chápou termín „proměny v průmyslu“ jako normální proces, který v daném průmyslovém odvětví probíhá trvale a vyznačuje se proaktivním reagováním odvětví na dynamické trendy, které se v něm projevují, s cílem udržet toto odvětví konkurenceschopné a vytvářet v něm příležitosti k dalšímu růstu.

1.3 Evropa se vůči těmto trvale probíhajícím proměnám nemůže stavět neúčastně. S ohledem na rostoucí míru globalizace trhů se hospodářské struktury dříve či později musí vyrovnat a sladit s jevy, ke kterým na světovém trhu dochází. V této souvislosti se Evropská unie musí snažit sehrávat aktivní úlohu při definování základních mezinárodních podmínek.

1.4 Tato vlastní iniciativa byla vyvolána dále uvedenými skutečnostmi:

- vypršením platnosti Smlouvy o ESUO v roce 2002;
- privatizací a restrukturalizací ocelářství v zemích střední a východní Evropy v napojení na proces jejich přistoupení k EU;
- vyjednáním mezinárodní dohody o subvencích (steel subsidy agreement, SSA) pro ocelářství v rámci OECD;
- posledním vydáním Přehledu státní pomoci EU;
- sdělením Evropské komise nazvaném *Podpora strukturálních proměn: průmyslová politika pro Evropu po rozšíření* (COM(2004) 274 final) z dubna 2004;
- zprávou Komise Radě a Evropskému parlamentu nazvanou *První monitorovací zpráva o restrukturalizaci ocelářského průmyslu v České Republice a v Polsku* (COM(2004) 443 final) ze 7. července 2004.

Na příkladu ocelářského průmyslu toto stanovisko vycházející z vlastní iniciativy rozebírá možné dopady státní pomoci na potřebné strukturální proměny.

1.5 Podniky, které nedostanou státní pomoc, aby si mohly uchovat svoji konkurenceschopnost, jsou často v nevýhodě oproti konkurenci, které se této pomoci dostane; to může mít na vývoj takovýchto podniků negativní dopady a může se i stát, že dojde k jejich vytlačení z trhu. Přes zkušenosti nabyté při restrukturalizacích, které probíhaly po několik desetiletí, případ evropského ocelářství prokazuje, že činitelé, kteří rozhodují o politických otázkách, často jen nesnadno odolávají tomu, aby schvalovali vyplácení subvencí velkým podnikům, které zaměstnávají odpovídající velké počty pracovníků a kterým hrozí uzavření výroby. Obecně to znamená, že dochází k udržování nadměrných kapacit a ne hospodárných činností po dobu delší, než jakou jim pro jejich přežití přisoudil trh. Ty nejpodstatnější přizpůsobovací procesy jsou uváděny do pohybu jen váhavě.

1.6 Přesto nyní panuje všeobecný souhlas jak ve světě politiky, tak i v hospodářství a rovněž v odborech, že proměnám v průmyslu se jednak nelze vyhnout a za druhé že je třeba takovéto proměny usměrňovat prostřednictvím mezinárodních rámcových dohod (např. WTO, OECD, ILO, atd.). Toto pochoopení se rovněž odvozuje od proměn, které v průmyslu probíhaly po celá desetiletí a kterými ocelářský a uhelný průmysl již prošly. Restrukturalizace a konsolidace se nyní spolu s doprovodným sociálním dialogem všeobecně uznávají jako nezbytné podmínky i jako vhodné prostředí pro zajišťování konkurenceschopnosti evropských podniků na trzích, které se stále více integrují.

1.7 Ve sdělení o průmyslové politice, které Evropská komise vydala koncem dubna 2004⁽¹⁾, se upozorňuje na skutečnost, že nelze pokládat rovnítko mezi uskutečňováním proměn v průmyslu a nějakým naprostým „odprůmyslňováním“. Tento druhý zmiňovaný jev je charakterizován současným poklesem zaměstnanosti a výroby a nárůstem produktivity. Toto „naprosté odprůmyslnění“ vyúsťuje ve ztrátu málo produktivních pracovních míst ve prospěch rozvojových zemí a nově zprůmyslněných zemí s nižšími náklady na pracovní síly. Hlavní příčinou tohoto převádění pracovních míst je, že srovnatelné cenové struktury jsou již nyní příznivějších ve státech mimo EU.

1.8 Evropská komise nicméně ve svém rozboru průmyslové politiky dochází k závěru, že v současné době probíhá odprůmyslnění v těžebním průmyslu a pak ještě v jen malém počtu dalších oborů (v textilním, oděvním a kožedělném průmyslu, v loděnicích, koksovárnách, v ropných rafineriích a ve výrobě a zpracování jaderného paliva a štěpných materiálů). Tyto strukturální proměny sice jsou pro jednotlivé regiony bezpochyby bolestné, avšak v celkovém pohledu na ekonomiku jsou užitečné, pokud ovšem tyto proměny jsou správně předvídaný, rozpoznány a podporovány.

⁽¹⁾ COM (2004) 274 final – toto sdělení je nyní podrobováno rozboru ve stanovisku Poradní komise pro proměny v průmyslu CCMI 017, jehož zpravodajem je p. van Iersel, a ve stanovisku CCMI 014, které Poradní komise pro proměny v průmyslu z vlastní iniciativy zpracovává na téma **přemísťování podniků**, jehož zpravodajem je p. Rodriguez Garcia-Caro.

1.9 Tomu úměrný pokles celkového podílu hospodářské činnosti připadající na průmysl je odrazem dlouhodobého strukturálního procesu. I když ve většině průmyslových odvětví, jako např. ve výrobě a zpracování železa a oceli, došlo v posledních desetiletích k výraznému snížení počtů pracovníků, zaznamenala tato odvětví současně též jasný nárůst přidané hodnoty svých výrobků i své produktivity práce.

1.10 Zvyšování společenského významu sektoru služeb veřejnost často považuje za důkaz průběhu strukturálních proměn probíhajících na úkor průmyslu. Tento posun je však třeba vidět z perspektivy narůstajícího vzájemného propojování obou těchto sektorů. Během několika posledních desetiletí zpracovatelská odvětví různé své činnosti (dopravu, logistiku, zpracování dat a další) vyčlenila a předala jejich provádění externím poskytovatelům služeb. Při výkladu statistických údajů dokumentujících proměny v průmyslu je proto třeba postupovat pečlivě a velmi opatrně. Nesprávné závěry založené na povrchních analýzách nebo na politicky motivovaných polopravdách mohou v průmyslu rychle vyvolat strašlivé následky.

1.11 V Evropské unii založené na znalostní ekonomice má největší význam přidaná hodnota, kterou průmysl vytváří. Máme-li na paměti, kolik přidané hodnoty se pro průmysl vytváří v jiných sektorech hospodářství, je zřejmé, že od počátku devadesátých let je průmysl pro EU neustále velice významný. Například v Německu při započítání těchto kombinovaných vstupů činí podíl průmyslu i nadále slušných 40 % hrubé přidané hodnoty.

1.12 Z úhlu pohledu nabytých zkušeností – někdy i velmi bolestných, s ohledem na to, že privatizace a restrukturalizace již probíhají téměř 30 let, nyní Evropská komise navrhuje, aby základem budoucích strukturálních opatření (která se mají uskutečnit v ocelářství a jiných odvětvích zemí SVE) byly zkušenosti, které ocelářství zemí EU nabylo při uplatňování svých přizpůsobovacích opatření.

1.13 Během posledních desetiletí se značně změnilo politické, technické a hospodářské prostředí, ve kterém ocelářství zemí EU funguje. Ropné krize, vytvoření společného trhu EU, rozšíření EU a též globalizace měly hluboké dopady na toto odvětví zbožní výroby, které je důležité pro další průmyslová odvětví. Přes všechny cyklické a strukturální výkyvy, ke kterým docházelo od doby první krize v roce 1975, však úroveň výroby oceli v EU zůstala prakticky stabilní. Dodnes se ocel vyrábí vlastně ve všech členských státech EU-15. Dnes je však díky technickému pokroku k výrobě tohoto množství oceli zapotřebí jen přibližně jedné třetiny stavu pracovníků z roku 1975. Podíl ocelářských podniků zemí evropské patnáctky, ve kterých je hlavním akcionářem stát, poklesl z 53 % v roce 1985 na dnešních méně než 10 %. Navíc dnes státem ovládané i soukromé ocelářské podniky musí pracovat za podobných ekonomických podmínek.

1.14 Za této situace se Poradní komisi pro průmyslové změny (CCIC) při Evropském hospodářském a sociálním výboru jeví jako lákavá úloha prošetřit, jakou roli sehrává státní pomoc obecně v kontextu strukturálních proměn a zejména jakou roli sehrávala a sehrává v evropském ocelářství. Pro účely tohoto stanoviska vycházejícího z vlastní iniciativy se pojmem „odvětví ocelářství“ rozumějí veškeré průmyslové činnosti spojené s výrobou a odbytem oceli, jakož i klíčová úloha, kterou toto odvětví sehrává vůči návazným zpracovatelským odvětvím zemí EU.

2. Státní pomoc a její obecné dopady

2.1 Státní pomoc jsou příspěvky, které státní orgány výběrově poskytují vybraným výrobním oborům a v konečném důsledku konkrétním skupinám. Pro určení, zda určitá opatření představují státní pomoc, je třeba rozlišovat mezi opatřeními, která jsou zamýšlena jako podpora určitých podniků nebo výroby určitých druhů zboží v souladu s odst. 1 čl. 87 Smlouvy o ES, a všeobecnými opatřeními, která jsou rovněž uplatňována ve členských státech, ale jsou zamýšlena jako podpora hospodářství jako celku. Opatření spadající do této druhé kategorie nepředstavují státní pomoc ve smyslu ustanovení odst. 1 článku 87, nýbrž jsou to všeobecná opatření hospodářské politiky uplatňovaná stejně na všechny podniky (např. obecně přístupné daňové pobídky pro přídatky na investice).

2.2 Je však třeba mít na paměti, že v tržní ekonomice jsou hospodářské činnosti určovány nabídkou a poptávkou a koordinovány pomocí mechanismu tvorby cen. U jakýchkoliv opatření, která ohrožují úlohu cenového faktoru při zajišťování informací i při usměrňování a motivování, je zde tudíž riziko, že budou škodlivá.

2.3 Státní pomoc může trvale ohrozit volnou soutěž, bránit efektivnímu přidělování zdrojů a stát se hrozbou pro jednotný trh EU. Evropská unie proto uznává, že ochrana volné a nenarušované soutěže je jednou ze základních zásad Společenství.

2.4 Specifické přiděly státní pomoci (finanční nebo v podobě daňových úlev) jsou ospravedlnitelné jedině tehdy, jestliže daný trh není plně funkční a existuje realistická šance, že poskytnutím subvencí se zajistí lepší hospodářský výsledek. Pokud trh selhává, může zásah státu v podobě poskytnutí finanční pomoci přispět k tomu, aby se zabránilo nesprávnému přidělování. Stát však jen zřídka má k dispozici takové znalosti, jaké by potřeboval, aby mohl zajistit právě ty správné injekce veřejných prostředků tam, kde trh selže. Podniky, které se derou o státní pomoc, nejsou vždy spolehlivým zdrojem informací.

2.5 Další potíž spočívá v tom, že podmínky na trhu se neustále mění. U státní pomoci, která byla původně oprávněná,

se může s postupem času ukázat, že již nadále není ekonomicky zdůvodněna, avšak je poskytována i nadále, buď protože politický proces postupuje pomalu nebo se to děje na základě ovlivňování zájmovými skupinami v daném regionu nebo odvětví.

2.6 Poskytování státní pomoc rovněž často přináší změny stylu chování aktérů na trhu. Když dostanou subvence, zmenší to jejich ochotu k provádění přizpůsobovacích úkonů nezbytných k uchování nebo obnovení konkurenceschopnosti podniků; v subvencovaných podnicích se též může vyvinout určitá „mentalita přežívání na podpoře“.

2.7 Přinejmenším ve střednědobém výhledu může státní pomoc rovněž zvyšovat daňovou zátěž. Snižování státní pomoci je nejen životně důležité k tomu, aby se dosáhlo trvalé konsolidace rozpočtu, ale je rovněž nezbytné z důvodů ekonomických a kvůli předpisům. Při zaujetí nesprávného přístupu k subvencím se strukturální proměny zbrzdí.

2.8 S cílem přivodit potřebné snížení celkového objemu státní pomoci se v závěrech formulovaných na základě různých jednání Rady ministrů EU volalo po přesunu zaměření od poskytování podpory jednotlivým podnikům nebo hospodářským pododvětvím k zajišťování horizontálních cílů společného zájmu včetně cílů na úseku zajišťování soudržnosti. Záměrem poskytování státní pomoci za účelem dosahování horizontálních cílů obvykle je kompenzovat nějaké selhání trhu, což normálně vyvolává menší narušení hospodářské soutěže než pomoc poskytovaná jednotlivým odvětvím a pomoc poskytovaná na specifické účely. Podstatná část této druhé zmiňované formy pomoci je poskytována za účelem záchrany nebo restrukturalizace podniků, které mají potíže.

2.9 Poskytování financí ze státních fondů má sledovat tyto hlavní horizontální cíle:

- výzkum a vývoj,
- ochranu životního prostředí,
- úspory energie,
- podporu MSP,
- vytváření pracovních příležitostí,
- podporu odborné přípravy.

Vliv státu na evropské ocelářství

2.10 Stát na ocelářství již tradičně uplatňuje značný vliv; rozhodující úlohu v tomto ohledu sehrávaly aspekty vojenské a bezpečnostní. Pro ilustraci rozměrů státního vlivu stojí za povšimnutí skutečnost, že ještě v roce 1980 vyráběly asi 60 % celosvětové produkce oceli podniky, které byly pod přímou nebo nepřímou státní kontrolou.

2.11 Jestliže ocel vyrábějí podniky, které patří státu, vede to obecně k tomu, že vznikající ztráty se velkou měrou odepisují na státní účet, což takovým podnikům ve skutečnosti dává záruku přežití. Z hlediska snah o zajištění účinné hospodářské soutěže je takováto situace stejně škodlivá jako poskytování státní pomoci na posilování pozic určitých podniků vůči konkurenci nebo jako zavádění opatření k odvrácení hrozeb uzavírání podniků, které nejsou v přímém vlastnictví státu. Hospodářská opatření podnikaná k odvrácení takového uzavírání podniků mají rovněž podporu politických opatření. Výsledkem je, že břemeno uskutečňování přizpůsobujících změn se může přenášet na ty podniky, které jsou konkurenceschopnější. Takováto opatření mohou též odstartovat spirálu nikdy nekončících zásahů státu.

2.12 Vedle pomoci poskytované podnikům, které zastavily výrobu, je tou jedinou formou pomoci, kterou je ještě možno evropskému ocelářství poskytovat, pomoc horizontální. S ohledem na to, že proces strukturálních proměn postupoval až skoro do konce devadesátých let žalostně pomalu, evropské ocelářství nakonec uznalo, že je zapotřebí přejít od pomoci určitým odvětvím a od pomoci poskytované *ad hoc* k pomoci horizontální. Systém pomoci evropskému ocelářství se nyní již natolik změnil, že se toto odvětví dokonce i vzdalo regionální pomoci⁽¹⁾.

2.13 V Evropské unii se značný význam přisuzuje sledování veškerých státních výdajů. Evropská komise musí zajistit, aby její politika poskytování pomoci EU byla založena na průhledném monitorování a využívání státní pomoci, jak tomu již v ocelářství je.

2.14 Evropská komise momentálně pokračuje v revizi všeobecných pokynů a základních ustanovení o státní pomoci. Tato opatření je třeba formulovat jednodušeji a jasněji. Je třeba odstranit rozpory. Komise bude dávat přednost těmto opatřením: revizi ustanovení o pomoci poskytované na záchranu a restrukturalizaci podniků, které se dostaly do potíží; reformě ustanovení EU o regionální pomoci po rozšíření EU; rozpracování nových základních ustanovení pro posuzování toho, co lze považovat za pomoc poměrně malého rozměru; a vyjasňování ohledně oblastí spadajících mezi služby obecného zájmu pro hospodářství.

2.15 Při budoucím vývoji obecného režimu EU pro poskytování pomoci v několika příštích letech bude třeba brát v úvahu mezinárodní souvislosti a zejména multilaterální závazky. Poskytování pomoci na úsecích nezemědělských produktů a zboží se řídí Dohodou WTO o subvencích a vyrovnávacích opatřeních.

⁽¹⁾ Poslední výjimkou ze všeobecného zákazu poskytování státní pomoci bylo uvolnění regionálních dotací na investice pro řecké oceláře, a platnost této výjimky skončila v roce 2000.

3. Politika EU pro poskytování pomoci a její význam pro proměny v průmyslu v odvětví ocelářství

Obcházení všeobecného zákazu ESUO na poskytování pomoci

3.1 Smlouva o Evropském společenství pro uhlí a ocel z roku 1952 obsahovala jasná pravidla, která určovala, zda členské státy mohou či nemohou poskytovat pomoc podnikům v ocelářství a hornictví. „Jako neslučitelné se společným trhem uhlím a ocelí v rámci Společenství (se) podle ustanovení této smlouvy uznává a ... zakazuje poskytování: ... subvencí nebo pomoci členskými státy ... v jakékoliv podobě“. Tento zákaz veškeré podpory podnikům ze strany státu, uvedený v článku 4c, byl logickým důsledkem zrušení všech ochranných opatření jednotlivých států v rámci společného trhu.

3.2 Po vytvoření společného trhu se však brzy stalo zřejmým, že bez státní podpory pro Evropu nebude možné zabezpečit dodávky energie a produkci železa a oceli jen z vnitřních zdrojů uhlí. Hledání řešení, které by nevyžadovalo změn Smlouvy o ESUO, vedlo tvůrce hospodářské politiky k návrhu, aby určité druhy státní pomoci bylo možno považovat za pomoc Společenství, což bylo v zásadě přípustné. Jako základu pro toto opatření bylo využito ustanovení článku 95 přijatého pro řešení nepředvídaných situací poté, co již smlouva byla podepsána. Ten umožňoval zásady Společenství tam, kde to bylo nezbytné pro dosažení jednoho či více cílů smlouvy.

3.3 Jedním z těchto cílů právě bylo udržet v chodu hornictví a zejména na něj vázaná pracovní místa. Od té doby se na pomoc, kterou členské státy vyplácely svým těžbařským podnikům náhradou za zabezpečené dodávky energie a oceli, nahlíželo jako na pomoc poskytovanou Společenstvím.

3.4 V sedmdesátých letech se mnohé členské státy již ani neobtěžovaly tím, že by se uchýlovaly k této klíče při poskytování pomoci svým ocelářským podnikům. Namísto toho vyplácely miliardy, aniž by proti tomu většinou vůbec někdo vznášel námitky, nejdříve na podporu rozšiřování těchto ocelářských podniků a později na jejich udržování v chodu, přičemž většina z nich byla v rukou státu. Dokonce i počátkem osmdesátých let se tehdejší generální ředitel pro Hospodářskou soutěž v Evropské komisi o uvedeném zákazu poskytování pomoci na základě Smlouvy o ESUO otevřeně vyjadřoval jako o přežilé záležitosti.

3.5 Počínaje rokem 1978 se soukromé ocelářské podniky, které v důsledku „závodů o poskytovanou pomoc“ značně trpěly narušováním hospodářské soutěže, se vzrůstajícím úspěchem pokoušely zmiňovaný zákaz poskytování subvencí opět uvést do hry.

3.6 Předpisy o ocelářských subvencích založené na článku 95 od roku 1980 uváděly, že ocelářským podnikům je možno poskytovat pomoc pouze za přísně definovaných podmínek. Nicméně i pak ty dosud povolené druhy pomoci zpočátku zahrnovaly téměř veškerý objem pomoci, kterou členské státy již tak jako tak svým podnikům vyplácely. Tak se stalo, že tyto první předpisy pro poskytování subvencí vlastně z velké míry pouze posloužily k legalizaci stávající praxe. Teprve s postupem času docházelo k úplnému zákazu těch druhů pomoci, které nejvíce poškozovaly hospodářskou soutěž, jako například pomoci poskytované na záchranu podniků, na jejich provoz a na investice.

3.7 Počínaje druhou polovinou osmdesátých let již bylo podle předpisů o subvencích povoleno poskytování pomoci jen na výzkum a vývoj, na ekologii a na uzavírání podniků. Přesto některé státní ocelářské podniky i nadále dostávaly státní pomoc až do poloviny devadesátých let na splácení svých dluhů a na restrukturalizaci, a to na základě dalších výjimek povolovaných podle článku 95.

3.8 Nakonec začalo poskytování jakékoliv další „pomoc Společenství“ být vázáno na zásadní snížení výrobních kapacit. Posléze bylo dosaženo konsensu všech členských států EU, podle kterého již žádné další výjimky ze zákazu poskytování subvencí nemají být povolovány, s výjimkou těch, které předpisy pro subvence povolují.

3.9 Tyto přísné předpisy o poskytování pomoci ocelářství, jaké již zakladatelé-původci Smlouvy o ESUO měli na mysli a za něž převzala zodpovědnost Evropská komise poté, co uvedená smlouva v roce 2002 vypršela, se staly skutečností v neposlední řadě díky trvalému politickému úsilí a žalobám vycházejícím z odvětví ocelářství. I když případy projednávané u Evropského soudního dvora ne vždy skončily stažením již vydaného povolení na poskytnutí pomoci, proti kterému byla podána námitka, nicméně pomohly zajistit, aby právní meze pro poskytování výjimek ze zákazu pomoci ocelářství byly přesně stanoveny a dále zúženy.

3.10 Celkově se jednalo o značné objemy finančních prostředků směřovaných do ocelářských podniků v rámci ESUO: od roku 1975 to bylo celkem přes 70 miliard €! Tyto prostředky je možno rozčlenit následujícím způsobem:

— od roku 1975 až do roku 1980, kdy předpisy pro poskytování pomoci nabyly účinnosti, bylo v rámci EU vyplaceno kolem 12 miliard € státní pomoci;

— v období let 1980 až 1985 – tj. v době, kdy vyplácení subvencí bylo povoleno bez nějakých zvláštních restrikcí pro účely snížení kapacit, uvolnila Evropská komise státní pomoc ve výši kolem 41 miliard €;

— v období let 1986 až 1995 bylo vyplaceno dalších 17 miliard €, z čehož jen v roce 1994 bylo uděleno 7 miliard € vzápětí po vydání rozhodnutí „po prvé a naposled“ na základě článku 95.

3.11 Podle posledního výčtu poskytnuté pomoci vydaného Evropskou komisí činí dnešní pomoc pro ocelářství méně než dvě tisíce veškeré pomoci, kterou EU poskytuje. Tato pomoc je poskytována téměř zcela jen na opatření sloužící ochraně životního prostředí. Je zřejmé, že dnešní právní úprava platná pro poskytování pomoci ocelářství je rigoróznější než předpisy EU platné pro poskytování pomoci jiným průmyslovým odvětvím.

Jak se v ocelářství sedmdesátých let vyvinula mentalita spoléhání na státní pomoc?

3.12 V šedesátých a v první polovině sedmdesátých let se celosvětová spotřeba oceli vyznačovala robustním a stabilním růstem, který probíhal tempem přesahujícím 5 % ročně. V roce 1974 výroba surové oceli ve státech tehdejší Evropské devítky dosáhla rekordní výše téměř 156 milionů tun při využití kapacit na 87 %.

3.13 Avšak o rok později, v roce 1975 ropná krize vyvolala prudký pokles výroby oceli a v důsledku toho celková produkce ES do roka klesla o 30 milionů tun (19 %). Související propad cen oceli byl ještě větší než pokles výroby. Zároveň se tehdy ocelářské podniky zemí ESUO na trhu střetly s nárůstem dovozu, který byl doprovázen stejně jasným poklesem jejich vlastního vývozu. Vedle snížení spotřeby oceli v rámci jednotného trhu se situace dále zhoršila poklesem hodnoty akcií ocelářských podniků.

3.14 Zpočátku to vypadalo jako jen obzvláště tísnivý cyklický pokles obchodu. Všichni odborníci proto věřili, že se věci zase brzy obrátí k lepšímu. Ekonomické ústavy, kterých se Evropská komise dotazovala, potvrdily, že zotavení bude obzvláště robustní a že dlouho vydrží. Dlouhodobá předpověď Komise nazvaná *Obecné cíle 1985 (General Objectives 1985)*, sestavená ve spolupráci s producenty, spotřebiteli a podniky zahraničního obchodu, předpovídala výrobu oceli devíti zemí ES na rok 1985 ve výši nejméně 188 milionů tun. Ve skutečnosti se jí však vyrobilo jen 120 milionů tun. Střednědobé a dlouhodobé investiční plánování ocelářských podniků proto vycházelo ze zcela nesprávných parametrů; vznikaly nadbytečné kapacity a nabídka se stále více rozcházela s poptávkou.

3.15 Investiční činnost spotřebitelů oceli se vlivem celosvětového útlumu hospodářského růstu drasticky omezila a to mělo obzvláště negativní dopad na spotřebu oceli, neboť přibližně dvě třetiny spotřeby oceli v rozvinutých průmyslových zemích jsou svázány s investiční činností.

3.16 Další klíčový důvod stagnace celosvětové poptávky od roku 1975 spočívá v tom, že na jednotlivé konkrétní účely se používá méně oceli, jelikož její použití je nyní efektivnější. Toto neustálé přesouvání od kvantitativního ke kvalitativnímu růstu spolu s rozšiřováním terciární sféry rovněž přispělo k propadu poptávky po oceli v Evropě.

3.17 I přes stagnující spotřebu oceli od roku 1975 ocelářské výrobní kapacity opět výrazně vzrostly. Jmenovitá celosvětová kapacita pro výrobu surové oceli jen za období let 1974 až 1983 vzrostla o 150 milionů tun, kdežto globální poptávka po oceli za stejné období o 44 milionů tun poklesla. V tomtéž období obzvláště prudce vzrostl rozvoj kapacit v tzv. „nových“ zemích vyrábějících ocel a v zemích východního bloku. Ve srovnání se skutečnou spotřebou oceli přebytek jmenovité kapacity v roce 1974 celosvětově činil 130 milionů tun a během deseti let se téměř ztrojnásobil (na 343 milionů tun).

3.18 Jelikož v té době bylo toto zhroucení poptávky pořád ještě považováno za jev čistě jen cyklický, byly kapacity i přes krizová opatření udržovány na stejné výši. Tato opatření nedokázala zadržovat tlaky na straně nabídky, zabránit cenovým válkám na evropském trhu oceli ani zmírnit cenový propad. Podniky s vysokými výrobními náklady a nízkými rezervami čekaly stále horší časy. Tyto podniky volaly po státní podpoře a obvykle ji též od svého státu obdržely. Tyto problémy, se kterými se střetávaly jednotlivé podniky, se stávaly problémy celého odvětví. Systém dobrovolných omezení přijatých členy nově založeného evropského ocelářského obchodního sdružení „Eurofer“ se nakonec zhroutil, když už se na jeho činnosti přestaly podílet všechny velké podniky.

Nucená tržní regulace (1980-1985)

3.19 Po zhroucení zmíněného dobrovolného systému byla Komise na podzim roku 1980 nucena vyhlásit jasný stav krize a zavést povinný systém výrobních kvót (nařízení o povinných kvótách) pro všechny výrobní závody v celém ES. Od té doby Komise vždy stanovovala výrobní kvóty čtvrtletně. Tento systém umožňoval sankce při nedodržení pravidel. Navíc byly pro určité konkrétní výrobky stanoveny zvláštní minimální ceny. Vedle toho byly ústředními body přijatého přístupu stabilizace cen a sociálně a regionálně únosná kapacitní omezení. Výrobní kvóty a kvóty pro dodávky na společný trh byly určeny pro každého výrobce oceli v ES. Též byly sjednány dohody o dobrovolných omezeních s 15 zeměmi, odkud se dováželo. S ohledem na nízké ceny ocelářských výrobků na světových trzích bylo důležité zabránit ztrátám vývozu, což by za podmínek krizového systému vyžadovalo dodatečné subvence od ES. Na počátku osmdesátých let spadalo pod systém kvót přibližně 70 % evropské výroby oceli.

3.20 Nicméně však politického cíle, kterým bylo postupné snižování kapacit, zpočátku nebylo dosaženo. Naděje podniků, kterých se to týkalo, že se poptávka zase pozvedne a že dojde k odstranění konkurence, jakož i jejich naděje na státní pomoc a řízené dodávky, bránily snižování kapacit u těch nejméně konkurenceschopných podniků. Snižování kapacit se prosazovalo jen postupně, když byly zavedeny druhé předpisy pro subvence, podle kterých mělo být podmínkou pro udělení pomoci uskutečnění restrukturalizačního programu. Nařízení o povinných kvótách, které původně mělo být v platnosti jen do roku 1981, muselo být opakovaně prodlužováno, aby byla zajištěna hospodářská soutěž.

3.21 Komise si vybrala státní pomoc zakazovanou Smlouvou o ESUO jako prostředek pro vyvíjení tlaku, a rozhodla se legalizovat dosud nelegální praxi současným vydáním předpisů pro udělování subvencí, aby mohlo být realizováno neodvratné snížení kapacit; současně se však domáhala zavedení režimu udělování licencí, který svázala s požadavky na omezování kapacit. Tato etapa ocelářské politiky trvala až do konce roku 1985. Jako protiopatření vůči schválení státní pomoci a při zachování systému kvót byly zrušeny kapacity odpovídající objemu přibližně 44 milionů tun surové oceli a 32 milionů tun vývalků vyrobených válcováním za tepla.

Postupná liberalizace trhu (od roku 1985)

3.22 Jen za období od roku 1983 do roku 1985 byly ocelářským podnikům přiděleny státní příspěvky v celkové výši kolem 15 miliard €. Namísto toho, aby uskutečnily harmonizaci pravidel hospodářské soutěže, rozhodující politické orgány příliš málo využily příležitosti k prosazení potřebného uzavírání kapacit ve finančně silných podnicích. Výsledkem bylo, že tím zdržely přízpusobování nadbytečných kapacit, které si trh již dlouho žádal.

3.23 V roce 1985, kdy bylo jasné, že zřejmá krize již přešla, konečně Evropská komise požadovala radikální přeorientování ocelářské tržní politiky ES. Krátce po uvolnění státní pomoci v celkové výši 15 miliard € mělo v rámci kroků ke zvýšení pružnosti systému kvót a následně úplné liberalizaci trhu dojít k tržně řízenému snížení nadbytečných kapacit, přičemž bylo zřejmé, že toto nemůže být dosaženo bez intervenčních opatření vycházejících z Bruselu. Při této náhlé změně směru však Komise ignorovala skutečnost, že miliardy již vydané v rámci pomoci až do konce roku 1985 budou přispívat ke zvyšování konkurenceschopnosti teprve v následujících letech. Koncem roku 1986 drasticky omezila podíl výrobků podléhajících regulaci.

3.24 Přes omezení kapacit o zhruba 40 milionů tun a zrušení desítek tisíc pracovních míst byl trh v té době pořád ještě vystaven tlakům působeným nadbytečným výrobním potenciálem ve výši kolem 25 milionů tun.

3.25 Krátkodobé zvýšení poptávky po roce 1987 konečně podpořilo argument Komise, že ocelářství již nadále nelze považovat za odvětví nacházející se v krizi. Regulační opatření jako produkční certifikáty a povinná registrace dodávek byla zrušena. Tlaky vyvozené na vlády jednotlivých států a na Komisi se zvyšovaly, postupně byly vydány třetí (v roce 1985), čtvrté (1989) a páté (1992) předpisy o subvencích, které měly natrvalo stanovit strop pro subvence poskytované Společenstvím. Do budoucna měla být pomoc uvolňována v členských státech EU ⁽¹⁾ pouze na výzkum a vývoj, ochranu životního prostředí, na zvláštní případy uzavírání výrobních zařízení a na regionální investice. Téměř všechna tato pomoc byla poskytována z fondu ESUO, financovaného příspěvky uhelného a ocelářského průmyslu.

3.26 Po krátkém přechodném vzestupu v roce 1990 poptávka po oceli opět poklesla; též ceny oceli se snížily o zhruba 20 %. V roce 1992 se znovu objevily hlasy volající po dalších zásazích Komise a postupně jich přibývalo. Konkrétně se požadovaly čtvrtletní odhady výše výroby a nabídky jednotlivých výrobců, zjednodušení pro slučování podniků, ochrana před dovozy z východní Evropy a pomoc na restrukturalizaci. Pro snížení nadbytečných kapacit se navrhovalo vytvořit kartel pro strukturální krizi, systém sdílení tohoto břemene mezi podniky a trvalé snížení kapacit o 20 % do konce roku 1996 spojené s uvolněním 50 000 pracovníků.

3.27 Komise však námět na vytvoření kartelu pro strukturální krizi a nového systému výrobních kvót zamítla; v roce 1993 přeložila svůj vlastní návrh obsahující pouze nepřímá opatření. Tato opatření měla zajistit předběžné financování ze strany Komise pro snižování kapacit, podporu slučování podniků a výrobní spolupráci, dočasnou ochranu trhu oceli proti dovozům z východní Evropy, zlepšení průhlednosti trhu zajištěním informací o výrobě a dodávkách do EU a pro doprovodná sociální opatření jakožto motivaci ke snižování kapacit. Byl rozběhnut proces restrukturalizace, při které se výrobní kapacity snížily o dalších 19 milionů tun a přibližně 100 000 pracovníků bylo z ocelářských podniků Společenství propuštěno. Modelu předběžného financování, který již byl schválen Radou ministrů, nebylo použito.

3.28 V prosinci 1993 i přes pátý předpis o subvencích Rada ministrů EU jednomyslně schválila další státní pomoc ve výši téměř 7 miliard € různým evropským výrobcům oceli, a to na základě návrhu Komise a výměnou za snížení kapacit. Zároveň bylo zdůrazněno, že tato pomoc byla poskytnuta pouze jednorázově.

(1) Kromě nich došlo k několika ojedinělým případům regionální investiční pomoci Portugalsku, Recku a území bývalé NDR.

Stručně řečeno:

3.29 Smlouva o ESUO zavedla přísný zákaz poskytování pomoci svým článkem 4c. Tento zákaz však jen v omezené míře odvrátil členské státy ES od poskytování podpory svým ocelářským podnikům, a to s plným souhlasem nejvyšších orgánů ES. Peníze daňových poplatníků v celkové výši přesahující 70 miliard €, vyplacené až do doby, kdy skončila Smlouva o ESUO, zpozdily potřebné přizpůsobování proměnám v průmyslu, ale nakonec mu nemohly zabránit. Evropská komise se rovněž i v devadesátých letech držela vyzkoušeného a osvědčeného základního přístupu ke schvalování státní pomoci výměnou za omezování kapacit, a to i při restrukturalizaci ocelářství zemí SVE v rámci jejich příprav na přistoupení.

3.30 V roce 1982 členské státy EU – obcházejíce tržní princip – dosáhly politické dohody, že se o potřebné snižování kapacit podělí rovným dílem. To bylo v rozporu s článkem 2 Smlouvy o ESUO, podle které se ocel má vyrábět tam, kde její výrobní náklady jsou nejpříznivější. Namísto toho, aby podporovaly vyřazování ne hospodárných podniků z působení na trhu a přitom tlumily tím vznikající sociální dopady, čímž by umožňovaly rychlé obnovování rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, využily členské státy EU a Evropská komise nástrojů, které podle Smlouvy o ESUO měly být využívány v krizových situacích, což nebylo nutné ku prospěchu ocelářství jako celku. Kvůli sociální, regionální a distribuční politice byly podporovány neziskové kapacity, zatímco docházelo ke ztrátám ziskových kapacit – obvykle v soukromém sektoru, spolu s pracovními místy, která ve skutečnosti měla být poměrně zabezpečená.

3.31 Nicméně nelze popřít, že ocelářství EU bylo konec konců svým způsobem schopno toto krizové období přežít. Nakonec výrobci oceli uspěli a jejich konkurenceschopnost se v mezinárodním měřítku dostatečně pozdvihla. Tento proces, který bylo možno dovést pouze intenzivním dialogem obou zúčastněných stran tohoto odvětví, byl nesmírně nákladný, neboť počet propuštěných pracovníků přesáhl 550 000, i když neúnosným sociálním dopadům se vcelku podařilo vyhnout.

Pomoc poskytovaná výzkumu a vývoji podporuje konkurenceschopnost

3.32 Mnohé z technických inovací, které proměnily evropské ocelářství, byly zavedeny nebo vyvinuty do mnohem větší hloubky v rámci výzkumného programu ESUO, samofinancovaného z příspěvků uhelného a ocelářského průmyslu. Záměrem Smlouvy o ESUO bylo zpřístupnit výzkumné kapacity pro výzkum na úrovni Společenství, aby se podpořila konkurenceschopnost průmyslu jako celku a aby se lépe zabezpečila pracovní místa, která průmysl poskytuje.

3.33 První výzkumný program ESUO byl zahájen již v roce 1955. Od té doby výzkumníci a technici stojící v popředí technologických inovací již svoji práci stále více směřovali na celoevropský přístup založený na spolupráci. Pro ocelářství a spolu s ním pro celou evropskou společnost plynul prospěch z tohoto druhu spolupráce ve výzkumu, kde práce probíhají koordinovaně, pracuje se na společných projektech a výsledky jsou zpřístupňovány všem zúčastněným. Průmyslové inovace tudíž rychle postupovaly vpřed díky neustálému zlepšování.

3.34 Výzkum v rámci ESUO též dokázal vytěžit významné výsledky na úseku ochrany životního prostředí, tak důležitém pro společnost. Emise oxidu siřičitého se snížily o 70 % a emise uletů popílku o 60 %. Produkce oxidu uhličitého se v porovnání s počátkem osmdesátých let snížila na polovinu. Evropští výrobci oceli dnes na tunu vyrobené oceli spotřebovávají o 40 % méně energie než před dvaceti lety.

3.35 První rozpočet ESUO z roku 1955 přidal na výzkum prováděný v rámci Společenství pouhých 7 milionů € ročně. V devadesátých letech se v evropské patnáctce tento údaj vyšplhal na přibližně 50 milionů € ročně. Výzkumný program ESUO ve svých projektech na úrovni Společenství podporoval ze 60 % výzkumnou činnost zaměřenou na zlepšování postupů, materiálů a prostředí. Od roku 1983 se navíc přidělovalo 40 % prostředků pro výzkum na pilotní a výzkumné projekty.

3.36 Tímto způsobem jedno a každé Euro investované do výzkumu na úrovni ESUO nakonec přineslo v průměru 13 €. V této situaci proto nepřekvapuje, že když Smlouva o ESUO vypršela, členské státy EU se jednomyslně dohodly využít zbývajících zdrojů získaných z příspěvků důlních a ocelářských podniků výhradně na pokračování výzkumu na poli těžebního a ocelářského průmyslu. Záměrem přijaté orientace je využít úrokových výnosů zbývajících po ESUO, jejichž výše je přibližně 60 milionů €, výhradně na uhelný a ocelářský výzkum, zejména na těchto úsecích ocelářství:

- nový a pokračující vývoj způsobů výroby a zpracování,
- vývoj a využití materiálů,
- zlepšené využívání zdrojů,
- ochrana životního prostředí a
- ochrana zdraví a bezpečnost při práci.

Zajištění konkurenceschopnosti ocelářství na počátku 21. století

3.37 Ocelářství je v kontextu rozšíření EU je dobře vybaveno, aby se dobře uplatnilo v celosvětové konkurenci. Během

posledních několika let evropské ocelářství svoje postavení posílilo nejen technicky a ekonomicky, nýbrž i pokud jde o ekologii. Některé předtím státní podniky cíleně využily finančních podpor, kterých se jim dostalo, a přizpůsobováním technologie a vřazením svých struktur do napřímenějšího a plynulejšího proudu postoupily do vůdčích pozic na globálním trhu.

3.38 Ocelářství se podařilo dosáhnout sladění s požadavky globalizace a trvale udržitelného rozvoje. Je zřejmé, že evropské ocelářství si z krizí na trhu oceli z let sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých vzalo poučení. Ocelářství je nyní natolik konkurenceschopné, že i v dobách pro ekonomiku nepříznivých je v zásadě schopno zůstat ziskovým odvětvím.

3.39 Vysoká poptávka po oceli na jednotném trhu EU podtrhuje velké úsilí ocelářů EU, kteří usilují o efektivnost nákladů a současně zlepšují jakost svých výrobků a uzavírají těsné svazky se zákazníky. Prostřednictvím slučování a přebírání podniků i zvyšováním efektivnosti a snižováním nákladů producenti oceli v EU položili základy konkurenceschopného ocelářství 21. století. Pojmy „pomoc na záchranu podniků a na restrukturalizaci“ z ocelářského slovníku vymizely. Svou jasnou obhajobou ve prospěch zachování přísných pravidel o státní pomoci dokonce i po vypršení Smlouvy o ESUO ocelářské podniky v EU zdůraznily své přání, aby údobí spoléhání na subvence a narušování hospodářské soutěže bylo považováno za definitivně skončené.

3.40 Procesy konsolidace a proměn průmyslu však dosud v žádném případě neskončily. Některé podniky již vyhledávají možnosti transkontinentálních fúzí. Vzestup Číny do polohy průmyslové mocnosti má v současné době značný dopad na konkurenceschopnost podniků. Rychle narůstající poptávka po oceli v Číně situaci v poptávce na mezinárodních zbožových trzích zhoršuje. Čínské dovozy komodit jako železné rudy a kovového šrotu vyvolávají jejich nedostatek na světových trzích a vedou k výbušnému nárůstu cen surovin a dopravy.

3.41 Tempo strukturálních přeměn v ocelářství nových členských států EU se nyní rovněž stupňuje. Náročné úkoly, které před těmito státy stojí na úseku restrukturalizace ocelářství, jsou více méně srovnatelné se situací, kterou západní Evropa prošla před 25 lety, i když od té doby došlo k mnohem větší globalizaci trhů. Za této situace je nesmírně důležité, aby partneři ve východní a střední Evropě mohli rovněž těžit ze zkušeností západní Evropy s restrukturalizací ocelářství a s úlohou sociálního dialogu v jejím průběhu.

3.42 Protihodnotou za obdržení zvláštní pomoci (v době prodloužení výjimky) se od zemí SVE podle Evropských dohod z počátku 90. let požadovalo, aby uskutečnily účinná restrukturalizační opatření, výrazně omezily nadbytečnou kapacitu a prokázaly zvýšení ekonomické životaschopnosti podniků obdržených podporu. Aby byla zajištěna volná hospodářská soutěž za stejných podmínek pro všechny aktéry na trhu oceli v EU i po rozšíření EU, jsou nové členské státy povinny podle smluv o přistoupení dodržovat stávající ustanovení EU (např. směrnice a rámcové směrnice na úsecích hospodářské soutěže a státní pomoci, zdanění, životního prostředí, sociální politiky atd.). Evropská komise musí situaci přísně sledovat, aby se zajistilo, že státní pomoc poskytovaná vládami jednotlivých států SVE bude v souladu s dohodnutým rigorózním režimem EU pro poskytování státní pomoci a též aby se zajistilo, že při uvážení současného stavu poptávky budou neefektivní výrobní kapacity snižovány podle plánu.

4. Může být současný režim EU pro poskytování státní pomoci ocelářství vzorem pro dohody o mezinárodní pomoci?

4.1 Důsledky, jaké měla obtížná situace na světovém trhu oceli pro Spojené státy, vedly v březnu roku 2002 vládu USA k zavedení dočasných dovozních cel podle článku 201 zákona USA o zahraničním obchodu s cílem ochránit tuzemský trh oceli, což bylo v rozporu s ustanoveními Světové organizace pro obchod (WTO). Za situace, kdy mezinárodní obchod ocelí byl velice proměnlivý a která se vytvořila tím, že na celém světě fungovaly neefektivní, nadbytečné výrobní kapacity, Buschova administrativní rovněž oznámila, že je připravena podpořit mezinárodní jednání o rušení neefektivních výrobních kapacit a celosvětové omezování státní pomoci ocelářství.

4.2 Členské státy EU a Evropská komise vyjádřily podporu veškerému úsilí o zavádění větší disciplíny při poskytování pomoci ocelářství kdekoli ve světě. Zahájení jednání mnoha států pod záštitou OECD v Paříži v prosinci 2002 poskytl Evropské unii příležitost navrhnout, že by její vyzkoušený a osvědčený režim pro poskytování pomoci ocelářství mohl posloužit jako základ mezinárodní Dohody o subvencích pro ocelářství (angl. zkratka SSA, Steel Subsidy Agreement).

4.3 Evropský hospodářský a sociální výbor tuto akci Evropské komise podporuje i přesto, že – jak se zdá – má ocelářství zemí EU značné pochybnosti o tom, jak dalece jiné státy a regiony myslí vážně své záměry omezit subvence ocelářství a tudíž připojit své podpisy pod účinně fungující Dohodu o subvencích pro ocelářství, jejíž ustanovení by zahrnovala oznamovací povinnosti a sankce. Výbor též lituje, že o otázkách pomoci a kapacit se nejedná současně s jednáními o problémech nástrojů působících jako překážky zahraničního

obchodu, jichž je často využíváno bezdůvodně, což vede k narušování hospodářské soutěže.

4.4 Výrobci oceli v EU jsou dále než zástupci většiny států OECD, pokud jde o otázku rozsahu působnosti této případné Dohody o subvencích pro ocelářství (SSA). Na jednáních OECD jsou výrobci oceli z EU jednotni v tom, že požadují, aby veškerá státní pomoc, která napomáhá zvyšování kapacity nebo udržování neekonomických kapacit v provozu, byla podle Dohody o subvencích pro ocelářství zakázána. Tento požadavek se tudíž vztahuje nejen na specifické druhy pomoci poskytované vybraným výrobcům oceli, nýbrž i na nespécifickou nebo druhově neurčenou, globální pomoc.

4.5 Evropský hospodářský a sociální výbor sdílí názor výrobců oceli zemí EU, že státní pomoc by měla být povolována pouze tam, kde nemá škodlivý vliv na rozvoj výrobních kapacit, hospodářskou soutěž za rovných podmínek a toky zboží v mezinárodním obchodě. Za těchto okolností se Výbor zasazuje za povolení následujících výjimek při jednáních OECD:

- Pomoc pro definitivní uzavírání kapacit. Sem patří pomoc na demontáž zařízení, sanaci pozemků a zmírnění sociálních odpadů uzavírání podniků.
- Omezená a přísně vymezená pomoc výzkumu a vývoji a pomoc na ochranu životního prostředí včetně zavádění rabatů na zdanění energie a ekologickou daň. Pokud jde o zdanění na ochranu životního prostředí, je třeba jasně říci, že státní pomoc nemá být povolována na opatření k zajištění splnění povinných ekologických norem; ostatně ocelářství EU takovouto pomoc ani nepotřebuje. Omezenou pomoc je však možno poskytnout na dobrovolné investice, aby podniky motivovala k tomu, aby ve své podnikatelské činnosti šly dále než požaduje dodržení minimálních ekologických standardů EU.

4.6 Ve spojitosti s dohodou o subvencích by též mělo být uznáno, že přinejmenším alespoň některé rozvojové ekonomiky již mají plně konkurenceschopné ocelářství. Výrobci oceli v rozvojových nebo nově se uplatňujících zemích těží z relativních výhod daných nízkými náklady na pracovní síly, přístupem k surovinám, nižšími standardy ochrany životního prostředí a ochrannými dovozními cly. Proto si lze státní pomoc pro ocelářské podniky fungující v těchto ekonomikách představit pouze za podmínky, že příslušná státní pomoc:

- bude udělována jednotlivě případ od případu v závislosti na postavení daného podniku a dané země; využití poskytnutých prostředků se musí sledovat, přičemž je třeba mít na paměti relevantní cíle;
- bude podléhat přísným časovým termínům;

- bude poskytnuta v kontextu schváleného plánu restrukturalizace, který zajistí dlouhodobou ekonomickou životaschopnost dotyčných podniků;
- povede za normálních okolností ke snížení výrobní kapacity a nepovede za žádných okolností ke zvýšení kapacity.

5. Závěry

5.1 Zkušenosti z minulosti s restrukturalizací evropského ocelářství ukazují, že státní pomoc poskytovaná podnikům je dvousečná zbraň: je užitečná jen pro určité podniky a vyúsťuje v chybná přidělování, neboť v provozu se tím ve střednědobém pohledu udržují neekonomické výrobní kapacity. Pokud je však součástí sjednaného programu restrukturalizace, může státní pomoc zmírnit tvrdé sociální dopady a tím podpořit přijatelnost a důsledky proměny průmyslu. Osvědčilo se zvládnání tohoto procesu prostřednictvím sociálního dialogu.

5.2 Vystává též otázka, zda by se pro ty ohromné částky vydávané z prostředků daňových poplatníků nenašlo lepší použití, např. na odbornou přípravu nebo na výzkum.

5.3 Jiným problémem bylo to, že v letech, která byla pro ocelářství krizová, i když právní postavení státní pomoci (ve smyslu článku 4c Smlouvy o ESUO) se jevílo jako jasné (veškerá státní pomoc byla zakázána), různé předpisy o subvencích, různá rozhodnutí Rady ministrů a různé výroky soudů tento zastávaný kurs „změkčilo“, takže se stal nepředví-

datelným. Producenti oceli pocítovali nedostatek jistoty pro plánování a postrádali jasná vodítka.

5.4 V kontextu přistoupení deseti či dvanácti nových členských států je jen ještě důležitější trvat na striktním dodržování jasných pravidel o poskytování státní pomoci ocelářství, přičemž je třeba jednat, dojde-li k jakémukoliv jejich porušení, jako tomu bylo v případě USS Košice.

5.5 Chyby, kterých se dopouštěla evropská patnáctka, se již nesmí opakovat.

5.6 Vyjednávání v OECD (nyní pozastavené) má cenu jedině tehdy, pokud povede k trvale udržitelnému zlepšení oproti současné situaci, tj. pokud:

- nebudou poskytovány žádné nadměrné úlevy rozvojovým, nově se uplatňujícím a transformujícím se zemím jako je Čína,
- v rámci EU nebudou vydávány žádné zákazy potřebné regulace v oblasti výzkumu, vývoje a životního prostředí (např. nákladových stropů pro podniky stanovovaných s cílem zabránit narušování hospodářské soutěže při plnění požadavků ochrany životního prostředí), ani uzavírek neekonomických provozů a
- s odvoláním na tyto úlevy nebudou uplatňována žádná vyrovnávací cla na vývoz oceli.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Specializované sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“ k tématu Zdravotní bezpečnost: kolektivní povinnost, nové právo

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/10)

Dne 28. ledna 2004 se Evropský hospodářský a sociální výbor dle článku 29, odstavec 2 svého vnitřního řádu rozhodl vypracovat stanovisko o „Zdravotní bezpečnosti: kolektivní povinnost, nové právo“.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, pověřena přípravnými pracemi v této věci, vypracovala dne 22. září 2004 své stanovisko (zpravodaj: p. BEDOSSA).

Během svého 412. plenárního zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (schůze 27. října) Evropský hospodářský a sociální výbor schválil následující stanovisko 164 hlasy pro, 3 hlasy proti a 7 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Zdravotní bezpečnost evropských občanů, která tvoří jednu ze základních složek veřejného zdraví, pro ně zahrnuje, aby ze strany příslušných orgánů vznikl dokonalejší kolektivní závazek (i když se někdy jedná o bioterorismus) a aby na tomto základě naplňovaly své nové právo být průhledným způsobem informováni o rozhodnutích těchto orgánů.

1.2 Bezpečnost a systém zdravotní péče: dva pojmy, které obvykle spojujeme, zatímco pojem veřejného zdravotnictví ještě čelí sociologickým setrvačnostem a lékařským návykům, poznamenanými jednotlivými diagnostickými a terapeutickými výkony.

1.3 Ve chvíli, kdy otřesy prožívané v Evropě jasně ukazují, že zdravotní riziko opustilo pole výlučně zdravotnické, aby rozhodně vstoupilo do oblasti sociální a politické, se definice strategie zdravotní bezpečnosti stala odpovědností všech, zejména vedoucích politických představitelů, neboť občané nyní musí mít jistotu, že budou těmito zárukami disponovat.

1.4 Zdravotní bezpečnost nevychází z ničeho, obohacuje a doplňuje tradiční oblasti veřejného zdravotnictví, mimo jiné v oblasti epidemiologické se opírá o reflexi a kontrolní systémy vyvinuté v oblasti léčiv, a prosazuje se úměrně odhalování iatrogenních dopadů veškerých léčebných postupů.

1.5 Metoda zdravotní bezpečnosti se neliší od metody lékařské. Postupuje po etapách, je to sled rozhodnutí založených na momentální pravděpodobnosti, která určují posouzení nákladů/procento užitku i podstoupené riziko. Kvalita zdravotní bezpečnosti odráží kvalitu systému zdravotní péče.

1.6 Zdravotní bezpečnost se opírá o metodu lékařského typu a naléhavě rovněž vyžaduje nezbytnou metodiku zdra-

vozní bezpečnosti, skutečný závazek veřejné správy. Pole působnosti zdravotní bezpečnosti je pochopitelně mnohem širší, neboť je úměrné neustálým zdravotnickým inovacím.

1.7 Koncept zdravotní bezpečnosti se nutně vyvíjí, když se můžeme mimo jiné obávat například bioterorismu, není možno se spokojit se zkostnatělými návody: musí být nalezena rovnováha mezi snahou o nedostupnou absolutní bezpečnost a nedbalostí nebo pozitivní zdrženlivostí. Rostoucí efektivita systému zdravotnictví vyvolává potřebu zdravotní bezpečnosti, nezapomínejme přitom na srovnání s nejhudšími zeměmi, pro něž je dnes jediným problémem získat především prvky, které tvoří systém zdravotní péče.

1.8 V Evropské unii, která je bohatší a které záleží na postupech rozloženého rizika, je etapou, kterou je třeba nyní realizovat, institucionální zakotvení zdravotní bezpečnosti. Pro projednání rozhodnutí o zdravotní bezpečnosti a zejména pro jejich zveřejnění je třeba využít všechny dostupné prostředky, abychom občanům Evropské unie nabídli jiné alternativy než paniku a zatajování, a takto se Evropská unie stane zralou demokracií v oblasti veřejného zdraví.

2. Historický vývoj postupu Evropské unie

2.1 Před Maastrichtskou smlouvou ze 7. února 1992 o Evropské unii se komunitární legislativa zmiňovala o zdravotní politice jen okrajově. Smlouva z 25. března 1957 ustavující Evropské společenství atomové energie (Euratom) obsahovala zvláštní ustanovení o zdravotní ochraně obyvatelstva před riziky ionizujících záření.

2.2 Naproti tomu v Římské smlouvě z 25. března 1957 se „ochrana zdraví“ vyskytuje jen skrze článek 36 Smlouvy, který předpokládá:

2.2.1 „Články 30 až 34 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy“.

2.3 Zavedení článku 118A v Jednotném evropském aktu v roce 1986 rozšířilo pravomoci institucí společenství tím, že umožňuje Evropské komisi předkládat návrhy v oblasti zdravotnictví, s odkazem na „vysokou úroveň ochrany“.

2.4 Další nepřímý odkaz na ochranu zdraví může být nalezen v článku 130R, doplněném Jednotným evropským aktem, který uvádí, že činnost Společenství v oblasti životního prostředí má zejména za cíl „přispívat ochraně zdraví osob“.

2.5 Smlouva o Evropské unii hluboce změnila výhledy evropské integrace v oblasti zdravotnictví, protože zavádí hlavu X s názvem „Veřejné zdraví“, dle něhož „Společenství přispívá k zajištění vysoké úrovně ochrany lidského zdraví“. Bod 4 tohoto článku 129 předpokládá, že Rada může schválit ve smyslu naplnění svých záměrů, buď aktivity směřující k povzbuzení, předpokládané v článku 189B, nebo doporučení.

2.6 Stejně se pojem ochrany zdraví objevuje prostřednictvím dalších článků Smlouvy o Evropské unii, neboť článek 129A, věnovaný ochraně spotřebitelů, zmiňuje také ochranu zdraví a bezpečnost spotřebitelů.

2.7 Přesný právní rámec umožní evropským institucím rozvinout své aktivity v oblasti veřejného zdraví, tento rámec by byl zdokonalen v článku 179 návrhu Evropské ústavní smlouvy:

1. „Při vymezení a provádění všech politik a činností Unie je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví“.
2. „Činnost Unie doplňuje politiku členských států a je zaměřena na zlepšování veřejného zdraví a na předcházení lidských nemocí a zdravotních poruch a na odstraňování příčin ohrožení tělesného a duševního zdraví. Tato činnost zahrnuje rovněž boj proti nejzávažnějším chorobám podporou výzkumu jejich příčin, přenosu a způsobů jejich předcházení, jakož i zdravotnické informace a zdravotní výchovu...“

2.8 Nově vytvořené instituce (Evropská agentura pro kontrolu léčebných přípravků...) mohou mít o to větší dopad díky tomu, že evropské instituce jsou zapojeny do politiky prohloubené spolupráce s třetími zeměmi a velkými mezinárodními organizacemi – zejména jde o spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací, s Radou Evropy, s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, v oblasti radiologické ochrany s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii a pro toxikologii s Úřadem OSN pro kontrolu narkotik a prevenci kriminality - a tato spolupráce musí pokračovat a být prohloubena.

3. Zásady zdravotní bezpečnosti

3.1 Zdravotní rozhodnutí

3.1.1 Lékařské rozhodnutí zapadá do světa charakterizovaného nejistotou: panují nejistoty ve znalosti patologií, účinků jednotlivých druhů léčby a jejich příslušných rizik; nedokonalost zdravotních informací o pacientovi, volby doplňujících vyšetření, zdravotnického vybavení, nepřesnost zdravotního pohovoru ovládaného emocemi nebo obavami, i klinického vyšetření, které je z podstaty věci přibližné.

3.1.2 Lékařský výkon je často výsledkem řetězce probablistických rozhodnutí, přijímaných ve stavu nejistoty: čím větší počet voleb či rozhodnutí vyžaduje určitá diagnóza nebo terapie, o to větší je riziko nebo dokonce pravděpodobnost spáchání omylu, aniž by navíc tento omyl byl nutně provinením.

3.1.3 V každém lékařském rozhodnutí nebo výkonu je díl nepostižitelnosti, v současném stavu vědeckého poznání nezvládnutelná náhoda, to nevyhnutelné statistické riziko, které je vlastní podstatě lékařské vědy.

3.1.4 U zdroje zdravotního ohrožení nacházíme lidské příčiny: chybu nebo nezaviněný omyl lékaře, a příčiny faktické: známá, ale statisticky nevyhnutelná rizika vzhledem ke stavu vědeckého poznání i vždy možná rizika, která jsou dosud neznámá.

3.1.5 Není možné hovořit o zdravotní bezpečnosti bez připomenutí základních charakteristik lékařského rozhodování. Pokud jde o zdraví nebo o život, je často obtížné žádat jen to, co je možné. Přesto není lékařská činnost bez rizika, protože není života bez rizika.

3.2 Poměr užítky/rizika

3.2.1 Platí o každém zdravotním rozhodnutí jako o každém lékařském rozhodnutí, a zdržení se rozhodnutí je rozhodnutím stejné povahy jako výkon, zdržení se činnosti může být províněním.

3.2.2 Jde o zvážení terapeutického rizika a rizika spontánního vývoje. Neracionální odmítnutí rizika v oblasti zdraví je svou povahou stejnou neodpovědností jako jeho zanedbání.

3.2.3 Kultura užítků a rizik je velmi vzdálená oblastem zájmu evropské společnosti, které se podařilo značně redukovat přírodní rizika.

3.2.4 Pro posouzení zdravotní bezpečnosti výkonu nebo výrobku je třeba jej situovat na škálu rizikovosti umožňující posoudit minimální riziko, a nikoli riziko nulové. Je třeba v této rovnováze užítků a rizik dodržet pět kritérií:

- stupeň
- reálnost
- frekvence
- trvání
- nutnost.

3.2.5 Veřejným úřadům, které jsou vystaveny souběžným nebo protichůdným tlakům veřejného mínění a dodavatelů zdravotní péče, náleží zvolit v nejistotě mezi nejpesimističtějším hypotetickým modelem v oblasti veřejného zdraví, který bude nejkonzervativnější, a vybrat nejevřhodnější odhad.

3.2.6 Navíc musí být někdy zdravotní rozhodnutí přijato v krizové situaci. Úřady v takové situaci současně čelí kumulaci potíží, dysfunkcím některých systémů a vyjádření hlubokých rozporů o rozhodnutích, která je třeba učinit.

3.2.7 Abychom v naléhavé situaci nepodléhali improvizaci, je třeba moci se spolehnout na předem definovaný a zaběhnutý proces hodnocení, kontroly a zásahů, z čehož vyplývá potřeba vyhodnocení minulých krizí a metodiky zdravotní bezpečnosti.

3.2.8 Ať jsou vědecké a lékařské záruky jakékoli, posouzení poměru užítků a rizik často zahrnuje „in fine“ podíl vlastního niterného přesvědčení.

4. Lékařské faktory zdravotní bezpečnosti

Pro její stanovení má zásadní význam pět faktorů.

4.1 Zdravotní sledování

4.1.1 Jako je epidemiologický dohled zásadní složkou ochrany veřejného zdraví, specifické zdravotní sledování musí být zajištěno prostřednictvím Evropského střediska, které má zajistit zdravotní bezpečnosti (viz bod 6.3).

4.1.2 Úkolem tohoto sledování je zjistit lékařské mimořádné události a iatrogenní patologie, definovat neplánované nebo nežádoucí účinky související s použitím léčebných standardů, provádění kontrol a analýza závěrů, vyhodnocování účinnosti systémů zdravotní péče, to jsou zásadní funkce pro zdravotní bezpečnost, které spadají do tohoto sledování.

4.1.3 Tato funkce sledování zaznamenává i mezinárodní rozvoj, neboť mechanismy výměny informací a vzájemného varování byly vytvořeny pod záštitěním SZO a Evropské unie.

4.1.4 Mnohostranné dohody upravují spolupráci na všech úrovních, ve všech oborech, na všech kontinentech. To umožňuje přijímat bez prodlení zdravotní opatření, která jsou schopna optimálně zaručit zdravotní bezpečnost.

4.2 Volba terapeutických strategií

4.2.1 Kvalita a bezpečnost volby terapeutické strategie přednostně závisejí na stupni vědeckého poznání, a tudíž na jeho znalosti lékařem.

— Prvotním faktorem zdokonalování vlastních vědomostí je samozřejmě lékařský a farmaceutický výzkum, a pokroky v terapii nebo diagnostice, které z něj vyplývají.

— Základní lékařské studium je druhým klíčovým faktorem zdravotní bezpečnosti v oblasti volby strategií, lékařské studium přizpůsobené vědeckému rozvoji i organizaci zdravotnického systému.

— Třetí složka, další vzdělávání lékařů: vstřebávání posledních vědeckých informací je jako ve všech rizikových a vysoce technických oborech jedním z určujících faktorů bezpečnosti.

— Zdravotní evaluace jako poslední článek spolupůsobící na bezpečnost terapeutických rozhodnutí se stala pojítkem mezi výzkumem, vzděláváním a každodenní praxí zdravotnických pracovníků.

— Zdravotní hodnocení může být definováno jako soubor postupů kontroly kvality systému zdravotní péče.

— Hodnocení technik a diagnostických a terapeutických strategií spočívá v zajištění hodnocení nástrojů daných k dispozici zdravotním pracovníkům, lékařského technického vybavení, diagnostických metod, léčiv, souboru postupů a služeb.

— SZO definuje toto hodnocení kvality a následně kvality této péče následovně:

„Umožnit, aby každému pacientovi byl zaručen takový rozsah diagnostických a terapeutických výkonů, který mu zajistí optimální výsledek ze zdravotního hlediska, v souladu s dosaženým stupněm vědeckého poznání, za nejnižší náklady při stejném výsledku, s co nejmenším iatrogenním rizikem, a k jeho největší spokojenosti, co se týče postupů, výsledků a lidských kontaktů uvnitř systému péče.“

— Hodnocení musí konečně definovat referenční rámec, tj. vypracovávat doporučení opírající se o více či méně široký konsenzus v rámci Lékařské komory nebo Kolegia vědeckých společností nebo svazů, označený jako „Konsenzuální konference“, které by vyústily v pokyny.

4.3 Výkon péče a lékařských výkonů

4.3.1 Dodržování povinností je kontrolováno všemi úřady, přičemž hojná a ustálená judikatura upřesňuje povinnost vynaložení prostředků u zdravotnických pracovníků i pojem svědomité, pozorné a současnému stavu vědeckého poznání odpovídající zdravotní péče.

4.3.2 Je zřejmé, že provádění lékařských výkonů spadá do režimů zdravotní bezpečnosti, které jsou velmi proměnlivé v závislosti na výkonech a na existenci „přirozených“ rizik.

4.3.3 Srovnání obtíží vlastních samotnému provádění výkonů, tj. rizika zčásti statisticky nevyhnutelná, i když jsou marginální, umožňuje jako jediné vytvoření podmínek zdravotní bezpečnosti, které je třeba dodržovat. Zde jde o určitý druh poměru užitek a rizik, který umožňuje stanovit normální úroveň přijatelné a očekávané zdravotní bezpečnosti.

4.4 Organizace a fungování struktur zdravotní péče

— Kvalita organizace a fungování systému zdravotní péče do značné míry podmiňují zdravotní bezpečnost.

— Zdravotní bezpečnost vyžaduje povinnost vyhrazení prostředků pro všechna veřejná nebo soukromá zdravotní zařízení, prostředků předpokládaných předpisy a podléhající zvláštním povolením. Zdravotnický systém musí být schopen reagovat na potřeby populace a zajišťovat

převzetí do zdravotní péče v optimálních podmínkách bezpečnosti.

4.5 Využití zdravotnických statků

4.5.1 Zdravotnické produkty a statky využívané pro předcházení, diagnostiku nebo léčbu podléhají přísným právním režimům, tzv. „tématickým předpisům“:

— léčiva

— lékařská zařízení využívaná v medicíně

— produkty lidského původu

— laboratorní reagenty

— právní základna pro produkty a součásti lidského těla využívaná k terapeutickým účelům.

4.5.2 Pravidla zdravotní bezpečnosti, aplikovatelná na tyto produkty a statky, tvoří skutečný bezpečnostní řetězec.

5. Návrhy – doporučení EHSV

5.1 Správní faktory zdravotní bezpečnosti

5.1.1 Veřejné zdravotnictví v zemích Evropské unie zatím nevzalo v úvahu zásady zdravotní bezpečnosti.

5.1.2 Zdravotní bezpečnost není ani výsledkem rovnice, ani aplikací návodů, ale opírá se o ducha obezřetnosti a kontradikce.

5.1.3 Zdravotní bezpečnost vyžaduje přeshraniční informovanost a strukturování kontaktů. Je třeba se vyvarovat iluze o Maginotově linii, kterou by lehce obešla příští epidemie. Zdravotní rizika jsou proměnlivá, mimořádně různorodá, obvykle neočekávaná. Chování v konfrontaci s chorobou se mění, viry mutují, původci infekcí se regenerují nebo ukrývají.

5.2 Jasně uznané pravomoci

5.2.1 Při neexistenci právních nástrojů pro ochranu veřejného zdraví je občas zvykem v některých zemích Evropské unie využívat nepřímé nebo nejisté cesty, zejména zneužíváním právních předpisů zdravotního pojištění, protože takto se směřují v jedné diskusi zdravotní a ekonomické zřetel: je-li oprávněné posuzovat náklady na zdravotnictví a dospět k nejracionálnějšímu využívání omezených disponibilních zdrojů, které pro ně jsou vyčleněny, je naproti tomu nebezpečné směřovat obě oblasti.

5.2.2 Jednou věcí je posouzení účinnosti, kvality a neškodnosti produktu nebo terapie, jinou je rozhodnutí o jeho proplacení zdravotním pojištěním. Obtíže při rozhodování v oblasti veřejného zdravotnictví jsou umocněné konkurencí mezi různými institucemi.

5.2.3 Definovat pravomoci znamená definovat odpovědnosti a na tomto základě definovat kdo vykonává státní moc ve zdravotnictví a kdo nese její morální, správní a/nebo soudní tíhu. Tato odpovědnost může být beze zbytku naplněna jen tehdy, pokud zákony svými mezerami nebo nejednoznačností nepodporují spory a zásahy, které mohou nezbytná rozhodnutí zbavit své podstaty.

5.3 Uznávaná zdravotní správa

5.3.1 Na evropské úrovni je zdravotní správa v oblasti veřejného zdravotnictví nedostatečná a její právní rámec velmi slabý. Schází jí také kvůli slabým prostředkům lékařská legitimita. To vše se musí zlepšit.

5.3.2 Veřejné působení je účinné jen tehdy, pokud disponuje skutečnou legitimitou, a správa zdravotnictví může plně vykonávat své poslání v oblasti zdravotní bezpečnosti jen pokud je nadána touto dvojí legitimitou: je-li uznána příslušnými orgány v každé ze zemí Evropské unie, a samozřejmě veřejným míněním, tj. spotřebiteli.

5.3.3 Vědecká a lékařsko-odborná důvěryhodnost předpokládají prostředky, nábor odborných pracovníků vysoké úrovně, ale také spolupráci veškerých evropských a národních institucí.

5.3.4 Je definováno pět základních funkcí: doporučovat, hlídat, kontrolovat, odborně posuzovat a vyhodnocovat.

5.3.5 Vytvoření evropské sítě veřejného zdraví svědčí o vůli všech evropských veřejných správ po spojení aktérů veřejného zdravotnictví a poskytnutí nové soudržnosti a efektivity nástrojům zdravotní bdělosti v každé ze zemí Evropské unie.

5.4 Nezbytnost externích odborných kapacit mimo státní správu

5.4.1 I když je odborná a vědecká úroveň služeb zdravotní bezpečnosti sebelepší, zásada tradičního a uznávaného kontraktorního zkoumání musí být nezbytně vztahována na výkon úkolů zdravotní bezpečnosti.

5.4.2 Využití nezávislých odborníků odpovídá snaze poskytnout evropským úřadům nejvýznamnější a nejobornější kapacity, a to umožňuje díky dialogu upřesnit a doplnit informace předcházející rozhodnutí.

5.4.3 V nejcitlivějších nebo nejspíckovějších oblastech se dokonce zdá nezbytné rozšířit externí odbornost na cizí celosvětově uznávané osobnosti. Tato mezinárodní otevřenost může umožnit dospět ke konsenzu nezbytnému ve všech příslušných zemích a zamezit takto v posunech v čase, které by byly škodlivé pro všechny (nemocné i zúčastněné aktéry všeho druhu).

5.4.4 Může překonat zvláštnosti závislé na kulturních zvyklostech v poskytování zdravotní péče a na podmínkách odborné přípravy lékařů v jednotlivých zemích.

5.5 Oddělení funkce znalecké, rozhodovací a správní

5.5.1 Pravomoc zdravotní policie, která je ve skutečnosti pravomocí rozhodovací (povolit nebo ne, zakázat nebo ne), nemůže být legitimně vykonávána, pokud nebere v úvahu veškeré aspekty příslušného problému veřejného zdraví.

5.5.2 Jde stále o posouzení poměru užitek a rizik. Toto posouzení nemůže být výlučně vědecké, nemůže být vynuocováno správním orgánem nebo zúčastněným aktérem, který má hmotný nebo intelektuální zájem na jeho šíření.

5.5.3 V návaznosti na toto ujasnění úlohy znalecké a rozhodovací je zajištění průhlednosti vazeb mezi znalci a správními orgány. Musí být potvrzena a dodržována přísná etika odborného posouzení. Tato samozřejmost není vždy evidentní, zejména když je řešený problém velmi odborně náročný, expertů je tudíž málo a často mají vytvořené vazby s dotyčnými institucemi a podniky.

5.5.4 Transparentnost, která má charakterizovat rozhodování v oblasti zdravotní bezpečnosti, vyžaduje prohlášení ze strany každého znalce pro zdravotní orgány o případných vazbách na instituce, podniky nebo osoby dotčené odbornými posudky.

5.5.5 Evropské společenství začalo definovat tyto metody: všeobecné rozšíření transparentních postupů, po kterých volají samotní odborníci, umožňuje optimálně zaručovat objektivnost posudků.

5.6 Průhlednost rozhodovacích procesů

5.6.1 O nových zdravotních nebezpečích platí jako o inovaci jako takové, že narušují a zpochybňují jistoty a zvyklosti.

5.6.2 Intelektuální postoj musí být stejný, je třeba „naslouchat tichu“.

5.6.3 Ať je kvalita realizovaného systému bdělosti sebelepší, nesmí být opomenuta možnost kolektivního zaslepení.

5.6.4 Veřejná rozprava je nutností. Nemocní, lékaři mimo okruh expertů musí mít možnost prosadit svůj názor, klást otázky, které je trápí, být na poplach.

5.6.5 Toto vyjádření je třeba organizovat, aby nedocházelo ke zbytečnému znepokojení.

5.6.6 Tato „zdravotní pluralita“, nezbytná pro zvýšení pravděpodobnosti zamezení novým tragediím, předpokládá vývoj rozhodovacích postupů směrem k vyšší průhlednosti. S výhradou ochrany lékařského nebo průmyslového tajemství výsledky odborných posudků i důvody zdravotních rozhodnutí musí být zveřejněny.

5.7 *Etika komunikace v oblasti zdravotní bezpečnosti*

5.7.1 Přes svou popularizaci představuje komunikace v oblasti veřejného zdravotnictví zásadní zvláštnosti, které jsou ještě umocněny v oblasti zdravotní bezpečnosti.

5.7.2 Komunikovat o těchto tématech často znamená komunikovat o nemoci nebo o smrti. Průhlednost a uměřenost musí mít přednost při organizaci této citlivé funkce zdravotnictví.

5.7.3 Průhlednost je nezbytná pro zaručení důvěry a zamezení obavám, které vyvolává odhalená informace, jejíž senzačnost souvisí s dojmem utajení, který ji obklopoval.

5.7.4 Je povinností pro zdravotní úřady a instituce, stejně jako je pro lékaře povinností informovat pacienta. „Povinná pravda“ je nezbytností v oblasti ohrožení zdraví všech.

5.7.5 Tato morální povinnost je však doprovázená povinností uměřenosti. Informace jsou často poskytovány v naléhavé situaci a musí být srozumitelné a vědecké musí se vyvarovat zmatenosti, senzačnosti a poplašenosti. Předpokládá společná pravidla práce pro média, zdravotnické pracovníky, pacientské organizace a veřejnou správu. Alternativa se neomezuje na poplašné zprávy nebo utajování.

5.8 *Běžná komunikace*

5.8.1 V oblasti zdraví je informace vždy způsobila být pacienty vnímána zvláště zostřeně.

5.8.2 Existuje rozdíl v povaze informace mezi informacemi pro lékaře a informacemi určenými pro širokou veřejnost.

5.8.3 První typ využívá vědeckých předpokladů populace, na níž se obrací. Má své vlastní prostředky šíření: kurzy, konference, kongresy, profesní organizace a oborová sdružení.

5.8.4 Komunikace určená široké veřejnosti nemůže sama bez rizika omylu nebo paniky předpokládat nezbytné lékařské znalosti pro posouzení dosahu šířené informace. Musí nalézt rovnováhu mezi nutností informace o nových nebo tradičních terapiích na straně jedné a na straně druhé riziky souvisejícími se špatnou interpretací těchto informací.

5.8.5 Poskytnutá informace může vyvolat zbytečnou nebo přehnanou paniku u populace nebo naopak zrod neopodstatněných terapeutických nadějí. Přispívá ke zdravotní osvětě populace, která přímo přispívá k účinnosti politiky ve prospěch hygieny, prevence rizik a včasného zajištění péče zdravotnickým systémem.

5.9 *Krizová komunikace*

5.9.1 V případě zdravotního ohrožení nebo vážných rizik pro veřejné zdraví čelí komunikace trojí nutnosti:

— V první řadě je třeba přísně informace dávkovat úměrně zdravotnímu riziku.

— Druhý zřetel souvisí se skutečností, že informace není určena jen k rozšíření znalostí veřejnosti, ale má také vyvolat změny chování. Informace musí tudíž dosáhnout svého cíle, tj. zabránit nebo omezit rozsah nehody bez zbytečného znepokojení na straně jedné a na druhé se zajištěním práva občanů vědět, co se děje, a morální povinnosti tisku zamezit panikařské, senzacechtivé komunikaci.

— Konečně třetí, rozhodující informace musí být poskytována s přihlédnutím k populaci, kterou má oslovit, i k pořadí, kdy mají být jednotlivé populace osloveny.

5.9.2 Úloha tisku zůstává ve všech případech rozhodující pro úspěšnost krizové komunikace. Média musí někdy souhlasit s tím, že nebudou šířit informace v široké veřejnosti, dokud nebudou plně informováni zdravotničtí pracovníci. I zde tedy vyvstává potřeba připravovat specializované novináře schopné chápat a správně komunikovat o zdravotní bezpečnosti.

5.9.3 Jde o obtížnou záležitost, protože například kvantifikace nežádoucích dopadů, jejich přisouzení, dopad médií na míru uvědomění, celkové hodnocení rizika představují náročné a složité analýzy, zatímco veřejnost očekává, že bude informována okamžitě prostým a citlivým jazykem.

6. Závěr

6.1 Při uvědomění si jednotlivých krizí, které otřáslы světem v posledním dvacetiletí (exploze AIDS, katastrofa s infikovanou krví, krize veřejného zdraví vyvolaná nemocí SARS, legionella, bioterorismus s hrozbou antraxu), Evropský hospodářský a sociální výbor navrhuje pravidelné konání Evropských kongresů o veřejném zdraví na vysoké úrovni.

6.2 Tyto Konference mají za cíl projednat kolektivní opatření, která je třeba přijmout, poskytnout přesné informace o těchto krizích, přinést koordinované odpovědi, vyhodnotit hrozby vnějšího rizika, přispět k rychlé diagnóze a přinášet na ně adekvátní odpovědi.

6.3 Evropský hospodářský a sociální výbor prosazuje poskytnout již nyní budoucímu Evropskému středisku zdravotního sledování ve Stockholmu široký a posílený mandát pro vytvoření přiměřených a trvalých vazeb v oblasti veřejného

zdraví a nechat přijmout nezbytná opatření zeměmi Evropské unie při dodržení zásad subsidiarity.

6.4 Evropský hospodářský a sociální výbor soudí, že je privilegovaným prostorem pro senzibilizaci a uvedení do pohotovosti evropské občanské společnosti.

6.5 Evropský hospodářský a sociální výbor žádá, aby veřejné zdraví vyvolávalo aktivní postoj všech zúčastněných: globální pohled na krize veřejného zdraví musí umožňovat sdílení všech zkušeností v období globalizace zdravotních krizí.

6.6 Evropský hospodářský a sociální výbor soudí, že na evropské úrovni musí být podpořena široká politika informovanosti, což předpokládá specifickou přípravu všech zúčastněných i všech tiskových orgánů, které mají v této oblasti zvláštní odpovědnost.

6.7 Evropský hospodářský a sociální výbor připomíná, že jeho doporučení vzájemně souvisejí a vyžadují výraznou vůli zemí Evropské unie o jejich realizaci, t.j.:

- posílení administrativní kapacity s přeshraničními kontakty, a všeobecně uznávaná a přijímaná státní správa.
- právní nástroje a pravomoci pro jejich podporu.
- průhlednost rozhodovacích procesů a všemi sdílená posílená etika komunikace v oblasti zdravotní bezpečnosti.
- posílená spolupráce a vytváření celosvětové sítě mezi všemi orgány sledování a dohledu (Evropská unie, Světová zdravotnická organizace, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Rada Evropy, a velké národní organizace jako americká Center for Disease Control z Atlanty - ...)

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anna-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise s názvem: Sledování úvahového procesu o mobilitě pacientů a o vývoji zdravotní péče v Evropské unii

(COM(2004) 301 final)

(2005/C 120/11)

Postup

Dne 20. dubna 2004 se Komise rozhodla požádat v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství Evropský hospodářský a sociální výbor o stanovisko ke sdělení Komise k výše uvedené věci.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, pověřená přípravou prací výboru, vyhotovila stanovisko dne 22. září 2004 (zpravodaj: pan BEDOSSA).

Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko na 412. plenárním zasedání 27. a 28. října 2004 (na jednání dne 27. října) 170 hlasy pro, 3 hlasy proti a 6 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

Na jedné straně jsou stávající systémy a politiky zdravotnictví v členských státech Evropské unie stále více propojeny mezi sebou a na straně druhé odpovědní činitelé na národní úrovni, než přijmou nějaké rozhodnutí, dostatečně nepřístupují k testování uplatňovaných evropských i mimoevropských systémů, a pokud ano, bohužel se k tomu nepřiznají.

1.1 Důvody tohoto vývoje jsou četné a vzájemně provázané.

- Prvním z důvodů je stále náročnější očekávání široké veřejnosti v celé Evropě i mimo ni.
- Nedávné rozšíření Evropské unie povede nově přístupující země k tomu, aby svým občanům nabízely stále modernější systém zdravotnictví.
- Hlavní technologické inovace přinášejí nové praktiky a vedení terapií, které umožňují stále zvyšovat kvalitu lékařské péče.
- Nové informační technologie, které mají občané Evropské unie k dispozici, jim umožňují takřka okamžitě porovnat diagnózy a léčebné postupy aplikované v jednotlivých členských státech Evropské unie. Může to z čestných a pochopitelných důvodů vést k tomu, že budou klást vyšší nároky na léčebné prostředky pro dosažení nejlepších možných výsledků.

1.2 Nevyhnutelně to povede k problémům ve zdravotní politice, ať již půjde o kvalitu či dostupnost přeshraniční lékařské péče nebo o nároky na informovanost pacientů, zdravotnického personálu a politických činitelů.

1.3 Všechny citované skutečnosti jsou podnětem k neodkladnému hodnocení státních politik, které by měly

všechny tyto požadavky vzít na vědomí. Jedná se o hodnocení z pohledu evropských povinností, které postupně přibývají a evropským občanům přinášejí nová práva.

1.4 Tato nová situace vnáší světlo do debaty mezi dvěma proudy názorů, jedni tvrdí, že nová svoboda povede k nebezpečné destabilizaci stávajících zdravotních systémů, mají za to, že omezená mobilita pacientů umožňuje mít tyto systémy lépe pod kontrolou, co se týče nákladů nebo priorit, druhí jsou však zastánci větší mobility pacientů, umožňující, aby se jednotlivé systémy doplňovaly a používaly se stejné ukazatele, vyměňovaly správné praktiky a rozumněji se využívaly společné zdroje. Nezbytným cílem by bylo zřejmě rozvinout druhý postoj a vyvést z něj všechny důsledky ohledně harmonizace národních systémů.

2. Kontext

2.1 Ve svém stanovisku z vlastní iniciativy z 16. července 2003⁽¹⁾, definoval Evropský hospodářský a sociální výbor zdraví jako „vyšší statek v našich společnostech. Toto konstatování platí jak pro každého občana, tak pro rodinu stejně jako na úrovni každého státu...“ a závěrem uvádí, „že hodlá ze zdravotnictví vytvořit intervenční oblast s tím, že bude samozřejmě respektovat stávající komunitární právní a politický rámec“.

2.2 V celém stanovisku Evropský hospodářský a sociální výbor rozváděl argumenty a navrhoval pracovní postupy a rozborové metody, které našel v obou nedávných sděleních navržených Komisí 20. dubna 2004 Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů.

⁽¹⁾ Stanovisko z vlastní iniciativy „Zdravotní péče“ – Zpravodaj: p. BEDOSSA – Úř. věst. C 234 z 30.9.2003.

2.3 Toto sdělení je nezbytné i vzhledem k nedávnému vydání návrhu směrnice o službách z 9. února tohoto roku. Bohužel, přístup sdělení k sociálním a zdravotním službám vyvolal kritiku, protože formulace je příliš otevřená interpretaci. Proto je zapotřebí v této části směrnice více přesných definic, aby byla náležitě zohledněna zvláštní povaha těchto služeb, které souvisí s bezpečností a rovným zacházením občanů.

2.4 Komise vydává obě sdělení současně, protože od rozhodnutí Kroll z 28. dubna 1998 do rozhodnutí Leichte z 18. března 2004 vydal Evropský soudní dvůr řadu judikatur, které od nynějška občanům Evropské unie umožňují nechat se léčit i v jiných zemích Evropské unie, jasněji také upřesňují podmínky, za jakých je možné proplácet zdravotní péči.

2.5 Od 1. června 2004 mohou evropští občané doložit svá práva prostřednictvím budoucí Evropské karty zdravotního pojištění⁽¹⁾, která nahrazuje papírové formuláře E111.

2.6 Nerovnost situací a různá zdravotní prostředí v jednotlivých zemích Evropské unie mohou státy vést k vyhledávání nejvýkonnějších systémů pro své zdravotnictví, což může zanechat či paralyzovat referenční evropská zdravotní střediska, stejně jako to může vést k dumpingu nástrojů sociálního zabezpečení, které nebudou schopné reagovat na těkavé pohyby klientely odjinud. Nové nařízení 1408/71 může v tomto kontextu přispět k vytváření nových a obtížných situací.

2.7 Úkolem je proto vyvinout takovou evropskou politiku, která by umožňovala spět k nejkvalitnějším cílům, i kdyby měly být pozměněny, pokud je to nezbytně nutné, výsady národních zdravotních systémů.

2.8 Zevrubná analýza iniciativního návrhu Evropského hospodářského a sociálního výboru z 16. července 2003 velmi dobře pokrývá postup úvah, který zavedla Evropská komise, neboť obsahy témat jednotlivých doporučení jsou obsaženy a analyzovány v tomto návrhu stanoviska: evropská spolupráce, informování pacientů, zdravotnického personálu a předních politiků, přístup ke kvalitní zdravotní péči, sladění národních zdravotních politik s evropskými povinnostmi atd.

3. Obecná vyjádření

3.1 Sdělení o „mobilitě pacientů“ představuje soubor konkrétních návrhů, které pokrývají četné oblasti a umožňují

⁽¹⁾ Viz stanovisko EHSV „Evropská karta zdravotního pojištění“ – zpravodaj : p. Gérard DANTIN – Úř. věst. C 220 z 16.9.2003.

integraci požadavku na vysokou úroveň ochrany lidského zdraví, kterou proklamuje Smlouva i komunitární politiky.

3.2 Komunitární legislativa dává občanům práva, která jim umožňují se nechat léčit v jiném členském státě a nechat si léčení proplatit. Judikatura Soudního dvora Evropských společenství stejně jako návrh směrnice o službách v rámci vnitřního trhu objasňují podmínky, za jakých může být proplacena zdravotní péče poskytnutá v jiné členské zemi než té, kde si pacient platí zdravotní pojištění. V praxi však není vždy jednoduché tato práva uplatnit.

3.3 Zdá se, že je nevyhnutelné sestavit evropskou strategii:

3.3.1 Pro podporu evropské spolupráce, která by umožnila lepší využití zdrojů.

— Práva a povinnosti pacientů: Evropská komise přijme příslušná opatření pro prozkoumání možnosti, jak dospět ke společnému výkladu práv a povinností pacientů na evropské úrovni po stránce osobní i společenské.

— Rozdělení disponibilních kapacit a nadnárodní péče: Evropská komise podpoří hodnocení stávajících přeshraničních zdravotních projektů a především projektů *Euregio*, prozkoumá, jak podpořit vznik sítí mezi těmito projekty, aby docházelo k výměnám správných praktik.

3.3.2 Aby Evropská komise mohla sestavit jasný a transparentní rámec pro nákup zdravotní péče, který by používaly příslušné kompetentní orgány členských států při uzavírání vzájemných smluv, bude na jednotlivých členských státech požadovat, aby jí dodaly informace o stávajících uplatňovaných podmínkách, poté představí odpovídající návrhy.

— Zdravotnický personál: Evropská komise bude na členských státech požadovat dodání aktuálních a kompletních statistik o pohybu zdravotnického personálu v rámci struktur, které uplatňují vzájemné uznávání kvalifikací. Dále bude pokračovat ve své práci s Radou a parlamentem směřující k jednoduchým a transparentním postupům uznávání kvalifikace v této oblasti.

— Evropská komise bude také dále pokračovat v přípravných pracích s členskými státy, které jsou zaměřeny na zajištění výměny informací o volném pohybu zdravotnického personálu, samozřejmě v rámci zachování určité chtěné důvěrnosti.

— Evropská komise vyzve členské státy k přezkoumání otázek týkajících se současného i budoucího nedostatku zdravotnického personálu v Unii.

— Evropská referenční centra: Evropská komise vyhlásí výběrové řízení z titulu programu národního zdraví pro zmapování situace referenčních center, pak teprve přistoupí k vydání návrhů.

— Hodnocení zdravotních technologií: Komise vytvoří koordinační mechanismus pro hodnocení zdravotních technologií. Představí specifické návrhy přímo pro tento účel.

3.3.3 Odpovědět na potřebu informací pacientům, zdravotnickému personálu a činitelům odpovědným za vypracování politik.

— Informační strategie o systémech zdravotnictví: Evropská komise zpracuje informační rámec o zdravotnictví na úrovni Unie, bude se při tom opírat o výsledky programu veřejného zdraví, zaměří se především na identifikaci potřeb informací, které jsou různé pro pacienty, činitele odpovědné za zpracovávání politik a pro zdravotnický personál, stejně tak se zaměří i na prostředky, které umožní tyto informace získat, vezme při tom na vědomí i práce, které ve stejné oblasti již provedla Světová zdravotnická organizace a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

— Přeshraniční péče: motivace pacientů a rozsah: Evropská komise navrhuje uskutečnit zvláštní studii v rámci programu veřejného zdraví s účelem zmapovat důvody, které pacienty vedou k vyhledávání zdravotní péče za hranicemi své země, dále pro zjištění, jakých oborů se tato problematika týká, jakou povahu mají bilaterální dohody atd. Tento aspekt bude zkoumán také prostřednictvím výzkumného projektu s názvem: Evropa pacientů

— Ochrana dat: Evropská komise bude spolupracovat s členskými státy a státními orgány odpovědnými za ochranu dat tak, aby se rozšířila lepší znalost pravidel ochrany dat týkajících se zdravotní péče.

— Elektronické zdraví („tele-zdraví“): Evropská komise byla vyzvána k úvaze o zavedení evropských principů o kompetenci a odpovědnosti všech zúčastněných stran při dodávání služeb elektronického zdraví. Evropská komise přezkoumá tuto otázku v rámci svého obecného akčního plánu pro elektronické zdraví, tak jak je uvedeno v jejím sdělení s názvem: Elektronické zdraví – zlepšit zdravotní péči pro evropské občany: akční plán pro evropský prostor elektronického zdraví.

3.3.4 Posílit roli Unie v realizaci cílů z oblasti zdravotnictví

— Zlepšit integraci cílů týkajících se zdravotnictví do všech evropských politik a aktivit: Evropská komise bude spolupracovat s členskými státy, aby získala informace o jejich pohledu na to, jak v jejich zemích funguje přístup pacientů ke zdravotní péči poskytované v ostatních členských státech, a o jeho dopadu, především co se týče přístupu ke zdravotní péči, který vyplývá z evropských pravidel.

— Evropská komise se bude mimo jiné opírat o právě probíhající programy v oblasti hodnocení dopadu na zdraví a dohlédne při tom na to, aby tyto projekty při svém celkovém hodnocení vzaly v úvahu i výsledky příštích návrhů Komise týkajících se zdravotnictví a zdravotní péče.

— Zavedení mechanismu pro podporu spolupráce v oblasti zdravotních služeb a v oblasti lékařské péče: Evropská komise byla vyzvána k úvaze o vyvinutí určitého mechanismu, který by měl permanentně podporovat evropskou spolupráci v oblasti zdravotní péče v rámci celé Unie a dále by měl umožnit i sledování dopadu akcí, které Evropská unie v oblasti zdravotnictví podniká, na systémy zdravotnictví. Komise proto jmenovala skupinu odborníků na služby poskytované ve zdravotnictví a na lékařskou péči.

3.3.5 Rozšířit investice do zdravotnictví a do zdravotní infrastruktury s cílem čelit rozšíření.

3.3.5.1 Proces úvah vede Evropskou komisi a členské i přistupující státy k prozkoumání prostředků, jak získat lepší přehled o investicích do zdravotnictví, do rozvoje zdravotní infrastruktury a o kompetencích, jakožto o oblastech, které by měly přednostně získat podporu ze stávajících evropských finančních nástrojů, tato podpora se týká především regionů spadajících pod cíl 1. V podstatě Evropská unie již dnes podporuje investice do zdravotnictví v současných členských státech, pokud si dané státy či regiony tuto oblast zvolily jako prioritní. Implementace tohoto doporučení tedy závisí na volbě příslušných regionů a států, které se rozhodnou zařadit zdravotnictví a zdravotní infrastrukturu do oblastí, které budou přednostně využívat komunitární podporu. Evropská komise bude spolupracovat s členskými státy v rámci skupiny odborníků na služby poskytované ve zdravotnictví a na lékařskou péči a s kompetentními strukturami na finanční nástroje této oblasti, aby společně dohlédli na to, že zdravotnictví má odpovídající místo ve zpracování obecných programů. Nutnost investovat do zdravotní infrastruktury by měla být zohledněna i v přípravě nových finančních perspektiv Unie od roku 2006.

4. Zvláštní vyjádření

4.1 Volný pohyb pacientů mezi členskými státy souvisí s různými problematikami, jejichž důsledky je třeba propočítat, vyhodnotit, analyzovat a vzít v úvahu. Je-li jedním z prvních důsledků podrobná znalost jednotlivých stávajících systémů sociálního zabezpečení, pak je třeba, aby volný pohyb pacientů vycházel z té nejlepší možné situace, a dynamickým způsobem je třeba zpracovat seznam kritérií, která předcházela jeho vytvoření, především je třeba popsat současný i budoucí vývoj.

4.2 Prevence je bezpochyby jedním z hlavních prioritních cílů, taková politika totiž může a také by měla přinést citelné úspory, představuje nejlepší přístup k politikám zdravotnictví: je například jednoduché vyčíslit výsledky správné politiky prevence nehodovosti na silnicích, prevence šíření AIDS nebo škodlivosti kouření. Vzájemný vztah prevencí v těchto oblastech vykazuje až neuvěřitelné výsledky.

4.3 K tomuto nepochybně neúplnému seznamu můžeme připojit preventivní politiky, které v současné době budí pozornost všech zúčastněných stran - zdravotníků, médií a vedoucích politiků - a které se týkají zneužívání intoxikačních látek (drog, alkoholu, léků), podpory zdravého životního stylu (cvičení, výživa, odpočinek), pracovních úrazů a nemocí z povolání.

4.4 Vyhodnocení těchto individuálních, společenských i rodinných rizikových faktorů umožní zjistit úroveň předčasné úmrtnosti, které je možné předejít, a umožní zjistit i související náklady.

4.5 Technologický pokrok v oblasti léků a vyšetřovacích metod by měl vést k efektivní náhradě starých technik novými.

4.6 Je třeba především dosáhnout nové efektivnosti, která by byla konec konců hospodárnější pro celou společnost i přesto, že náhrada starých technik za nové naráží na sociální, kulturní nebo korporační brzdy.

4.6.1 Je třeba podpořit hledání přesnějších a účinnějších akcí, které by měly vést k posílení iniciativ pracovníků ve zdravotnictví, pro zlepšení společných politik zdravotnictví.

4.7 Pokud se správně zaměříme na pohyb pacientů, Evropská unie by měla migrujícím populacím zaručit možnost využít těch nejlepších zdravotních pólů, které by neměly být koncentrovány pouze v nejnávštěvnějších zemích, jež hodně investovaly do svých zdravotních systémů. Evropská unie by měla přispět k zavedení hodnotičích nástrojů, nástrojů certifikace

a akreditace, které umožní zajistit valorizaci nových technologií a nových způsobů léčení: účinnost zdravotních systémů nebo léčebných zařízení všech typů by měla vycházet z těchto postupů certifikace či akreditace.

4.8 Tento postup zaměřený na kvalitu pomůže Evropské unii identifikovat síť těchto zařízení napříč kontinentem a zjistit, kde se soustřeďují vědci a lékaři nejvyšší úrovně, kteří jsou pro existenci referenčních center velmi podstatní. Není až tak nemožné doufat v to, že tato centra rychle vyplynou na povrch v určitých zemích pětadvacetičlenné Evropské unie, především pokud se Evropská unie zaváže vymyslet nástroj pozorování, analýzy a výměny informací o národních politikách, který bude respektovat základní principy našich smluv a především princip subsidiarity a národní kompetence.

4.9 V této logice úvah nesmíme zapomenout na harmonizaci ukazatelů veřejného zdraví. Tato harmonizace je užitečná proto, abychom lépe poznali cíle z oblasti zdravotnictví, kterých chce Evropská unie dosáhnout: průkazné ukazatele úmrtnosti, úmrtnosti, které lze zabránit, nemocnosti, nemocnosti, které lze předejít, které nemusejí být ve všech zemích Evropské unie definovány totožně.

4.10 Zjištěné odchylky ukazují, že by se mohly dosažené výsledky zlepšit, kdyby se úroveň zdravotní péče vyrovnala té, která existuje v té nejnávštěvnější zemi. Procento pacientů, kteří přežili rakovinu plic o více než pět let, bude ve Francii jiné než v Polsku. Léčení krevních chorob (leukémií) vykazuje odlišné výsledky v Anglii nebo ve Francii podle toho, jaké protokoly se používají.

4.11 Informovanost pacientů, zdravotnického personálu a předních politiků je základním cílem snah Evropské komise.

4.12 U pacientů umožňuje výchova ke zdraví osvětlit koncepcce zdraví, které si evropský občan utvoří, především co se týče očekávání a chování. Zdraví je vnímáno jako absolutní statek, jako právo a v každém případě představuje stav, který by měly všechny kompetentní orgány chránit. Uspokojení tohoto očekávání implikuje zvýšení prostředků přidělených pro dosažení cílů v oblasti zdraví, péče, ale často prevence a životního prostředí, aby se nenarušila rovnováha systémů sociálního zabezpečení.

4.13 Zdravotní bezpečnost se stala právem a novou mocí, které si občané Evropské unie osvojili⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Právě zpracovávané stanovisko z vlastní iniciativy „Zdravotní bezpečnost: kolektivní povinnost, nové právo“. – Zpravodaj: p. BEDOSSA (SOC/171).

4.14 Technologická řešení, respekt soukromí, vedení zdravotní dokumentace, svobodný přístup k informacím a ochrana osobních dat jsou témata, které je třeba prodiskutovat co možná nejtransparentněji, aby si je všichni aktéři patřičně uvědomili. Debata musí probíhat neustále, protože vývoj je velmi rychlý a je třeba přijímat urgentní nebo těžká rozhodnutí. Každý z těchto prvků představuje pro trojúhelník zdravotnictví ožehavý bod.

4.15 Harmonizace národních cílů s evropskými povinnostmi: komparativní analýza systémů zdravotnictví přináší těžké strategické úvahy, které by se měly dát použít pro podporu evropské spolupráce v oblasti zdravotní péče a pro sledování dopadu působení Evropské unie na zdravotnictví. Například je třeba se blíže podívat na průřezová témata, která mohou mít závažné důsledky: správná praxe a účinnost ve zdravotnictví, stárnutí a zdravotnictví, zdravotnictví v nových členských státech Evropské unie, hodnocení dopadu jednotlivých determinantů na zdraví.

4.16 Je třeba prostudovat prostředky právní bezpečnosti, která umožňuje na základě práva pacientů využít léčeni vysoké kvality v jednom ze států Evropské unie. Je třeba, aby Unie v tomto bodě přišla s adekvátními návrhy (vyjasnění uplatňování judikatury, zjednodušení pravidel koordinace jednotlivých systémů sociálního zabezpečení, usnadnění vnitroeuropejské spolupráce).

4.17 Nejméně očekávanou, ale velmi užitečnou novinkou ve sdělení Komise je mobilizace kohezního fondu a strukturálních fondů Evropské unie, což by mělo usnadnit investice do zdravotnictví, rozvoj zdravotní infrastruktury a lékařských schopností. Tyto cíle se staly pro komunitární finanční nástroje prioritou.

4.18 Evropský hospodářský a sociální výbor hluboce souhlasí s uvedeným rozhodnutím: otevírá se nové pole pro rozvoj a úspěch Evropské unie, především v rámci lisabonské strategie.

4.19 Evropský hospodářský a sociální výbor principiálně schvaluje přístup Evropské komise k profesím ve zdravotnictví. Vývoj systémů zdravotnictví je spojen s dynamickým přístupem k jednotlivým profesím a schopnostem. Zdravotní péče vyžaduje kompetentní personál, vysoce kvalifikovaný a zavedení celoživotního vzdělávání.

4.20 Úlohou Evropského hospodářského a sociálního výboru je podpořit zakotvení těchto zásadních cílů v obecném povědomí. Z pohledu Evropské unie se jedná právě o problémy

z oblasti zdravotnictví, o její soudržnost, o její schopnost stát se ekonomii poznání.

4.21 Je třeba analyzovat a anticipovat problémy, aby se podpořila mobilita pracovních sil, aniž by došlo k destabilizaci národních systémů. Evropský hospodářský a sociální výbor doufá, že právě schvalovaný návrh směrnice o kvalifikaci a kompetenci bude jedním ze základních dokumentů, věříme, že bude užitečný a nezbytný pro dokončení vnitřního trhu.

4.22 Plánované aparáty jsou užitečné a dobře promyšlené. Evropský hospodářský a sociální výbor se dále domnívá, že bude také velmi užitečné harmonizovat pracovní řády pro zdravotnický personál a že bude velmi dobře přijat.

4.23 Všechna tato opatření mají předejít nedostatku zdravotnického personálu, který hrozí v příštích letech. Investice do zdravotnictví něco stojí, jsou rentabilní a užitečné, pokud chceme občanům Evropské unie nabídnout kvalitní zdravotní péči.

4.23.1 Zlepšit zdraví a zdravotní péči díky informačním a komunikačním technologiím.

4.24 Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že právě z této strany přijdou nejpádnější argumenty pro zavedení reformy systémů zdravotnictví a pro zlepšení kvality v rámci Evropské unie. Máme před sebou již několik prvků.

— Elektronické zdravotní dokumentace umožní každému občanu poskytnout sociální právo, právo na zdraví a lépe vnímat svůj zdravotní stav. Tímto systémem by se konečně předešlo zneužívání, zbytečným výdajům, předepisování nekompatibilních léků, kočovnictví lékařů, usnadnilo by to veškeré procedury při příjmu pacientů, při jejich registraci i při jejich informování.

— Elektronická medicína („tele-medicína“) má velmi slibné vyhlídky, co se týče konzultací na dálku odborníků a veškerých aktérů ve zdravotnictví a co se týče poskytování informací pacientům po zralé úvaze.

— Používání zdravotních karet, které v reálném čase umožní zjistit, jaká má pacient práva a jaká je jeho situace z pohledu jeho sociálního zabezpečení.

— A další možné současné i budoucí aplikace, užitečné pro lepší řízení systémů, pro zpracování strategií zdraví a veřejného zdraví, pro získání výkonných databank, pro hodnocení produktivity léčebných zařízení a pro zmapování spotřeby do největších podrobností.

4.25 Již dnes existují informační sítě a asociace pacientů se setkávají s uspokojením svých požadavků. Je však třeba dávat pozor na zachování profesionálního tajemství, pokud se týká vztahu pacient/lékař.

5. Návrhy Evropského hospodářského a sociálního výboru

5.1 Ve svém stanovisku z 16. července 2003, Evropský hospodářský a sociální výbor poté, co vzal na vědomí jak podstatná je důležitost těchto politik, učinil návrhy, které Evropská komise podle všeho přijala, neboť argumenty, které rozvádí mají v pozadí vedoucí linii.

5.2 Spolupráce mezi členskými státy by měla spět ke stanovení společných cílů, které by umožnily zpracování národních plánů, výběr přírodních ukazatelů pak pomůže pozorně sledovat vývoj politiky zdravotnictví v jednotlivých zemích Evropské unie.

5.3 Výbor připomíná, že jeden z nástrojů je nepostradatelný: Observatoř nebo agentura, které by shromažďovaly poznámky, analýzy, vyměněné informace o jednotlivých národních politikách zdravotnictví, což je zcela v souladu s platnými smlouvami i s principy subsidiarity a národní kompetence: proces zlepšování zdravotní péče, snaha veřejných orgánů a řídicích činitelů zlepšit účinnost všech léčebných zařízení, veřejných i soukromých, vytvoření excelentních pólů a jejich zasíťování napříč bohatou i chudší Evropskou unií.

5.4 Silná a podporovaná politika zaměstnanosti, aby se stihlo včas reagovat na plánovaný nedostatek pracovních sil, aniž by se čekalo na poptávku.

5.5 Podpora informační politiky ve zdravotnictví, která se bude opírat o výsledky zdravotních programů, která bude vycházet z identifikace aktérů systému - pacientů, zdravotnického personálu, veřejných orgánů -, která vezme na vědomí i takové zdroje jako například Světovou zdravotnickou organizaci a Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

5.6 Evropský hospodářský a sociální výbor nemůže než schválit vůli Komise použít zavedení otevřené metody koordinace (stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru z července 2003), předem je však třeba, aby velmi

podrobně definovala způsob uplatnění a zadávací podmínky, které by obsahovaly velmi důležité body jako například:

- výměny o správných praktikách (akreditace), kvalitativní standardy, ekvivalence kompetencí, vzájemné uznávání praktik, u nichž by se mělo vyčíslit snížení nákladů, vzít v úvahu velkou rozdílnost jednotlivých národních systémů;
- příčné ukazatele o strukturách a praktikách;
- zlepšení poskytování zdravotních výrobků, které by vzalo na vědomí požadavky inovace, požadavky boje proti pohromám veřejného zdraví, jako jsou například AIDS, tuberkulóza nebo malárie v těch nejhudších zemích, a dále i boj proti plýtvání;
- koordinace národních systémů, aby se předešlo dumpingovému efektu a odlivu schopných lidí do zahraničí;
- nezbytná realizace jednotného trhu s léky.

6. Závěr

6.1 Evropský hospodářský a sociální výbor si velmi považuje toho, že tři poslední sdělení jsou výsledkem společného zamýšlení pěti příslušných generálních ředitelství Evropské komise.

6.2 Je to důkazem toho, že Evropská komise u příležitosti dokončení jednotného trhu a rozšíření pochopila, jaká úskalí politiky zdravotnictví představují.

6.3 Je to jeden z prvních případů, kdy pět generálních ředitelství Evropské komise spojuje svou politickou vůli, kompetence a prostředky, aby čelila následujícímu cíli: dát jednotlivým zemím v Evropě prostředky k tomu, aby zkoordinovaly své politiky zdravotnictví a sociálního zabezpečení ku prospěchu všech občanů Evropské unie.

6.4 Evropský hospodářský a sociální výbor si proto přeje, aby se v jeho rámci vytvořila pracovní skupina, lehká, ale stálá struktura, která by sledovala tyto politiky a umožnila by Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru přispívat svou odborností a zkušenostmi k tématu, které je pro všechny občany Evropské unie velmi citlivé a důležité.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k

- Návrhu směrnice Rady o zvláštním postupu přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem vědeckého výzkumu
- Návrhu doporučení Rady o usnadnění přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem provádění vědeckého výzkumu v Evropském společenství
- Návrhu doporučení Rady o usnadnění vydávání jednotných krátkodobých víz členskými státy pro výzkumné pracovníky z třetích zemí cestující v rámci Evropského společenství za účelem provádění vědeckého výzkumu

(COM(2004) 178 final – 2004/0061 (CNS))

(2005/C 120/12)

Dne 7. dubna 2004 se Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Sekce pro zaměstnanost, sociální věci a občanství, která odpovídala za přípravu práce výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 22. září 2004. Zpravodajem byla **paní King**.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. – 28. října 2004 (zasedání dne 27. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 181 ku 1 při třech abstencích.

1. Podstata dokumentu Komise

1.1 Předmětem tohoto sdělení je návrh směrnice a dva návrhy doporučení o přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem provádění vědeckého výzkumu v Evropském společenství.

1.2 Tyto návrhy jsou součástí strategického lisabonského cíle Evropské unie rozvíjet výzkum, aby se EU do roku 2010 stala nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou založenou na znalostech. Bylo vypočteno, že k dosažení tohoto cíle bude Evropská unie potřebovat dalších 700 000 výzkumných pracovníků. Byla stanovena tato vzájemně propojená opatření:

- ztraktivnit vědu pro mladé lidi ve škole;
- zlepšit kariérní vyhlídky pro výzkumné pracovníky v Evropské unii;
- rozšířit příležitosti k odbornému vzdělávání a mobilitě.

1.3 Ačkoli cíl 700 000 dalších výzkumných pracovníků bude zahrnovat především státní příslušníky EU, připouští se, že aby bylo tohoto cíle dosaženo, bude zapotřebí výzkumných pracovníků z třetích zemí. Proto se sdělení Komise zaměřuje výslovně na přijímání nejschopnějších výzkumných talentů z třetích zemí do Evropy, a to:

- usnadněním vstupu a pobytu výzkumných pracovníků z třetích zemí;
- odstraněním překážek jejich mobility v Evropě.

1.4 Komise také uznává potřebu podporovat mobilitu evropských výzkumných pracovníků do jiných částí světa, jelikož jejich mobilita je klíčovým prvkem při získávání a předávání poznatků.

2. Obecné poznámky

2.1 EHSV vítá sdělení o přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem provádění vědeckého výzkumu v Evropském společenství.

2.2 Jelikož cíl Komise představující 700 000 dalších výzkumných pracovníků do roku 2010 bude zahrnovat převážně státní příslušníky EU, chce EHSV odkázat Komisi na své předchozí stanovisko⁽¹⁾ ke sdělení Komise o problémech, kterým čelí v evropském výzkumném prostoru výzkumní pracovníci z povolání, a návrzích a iniciativách, které se tímto zabývají⁽²⁾.

2.3 Co se týče vzájemně propojených opatření, která mají „ztraktivnit vědu pro mladé lidi ve škole“, zmíněné stanovisko zdůrazňuje, že se význam vědy ve školních kurikulech neodráží dostatečně, a doporučuje, aby se ve školách přikládala větší význam výuce věd, technologii a matematice, a zdůrazňuje význam toho, prezentovat studentům uvedené předměty atraktivní formou. Je rovněž důležité zaměřit se na dívky, jelikož tyto jsou v uvedených oblastech zastoupeny málo. Existují důkazy, které naznačují, že ti, kteří usilují o vysokoškolské vzdělání, tak nyní činí v nevědeckých oborech, takže nebude-li toto neodkladně a důkladně zvaženo, nebude Společenství s to dosáhnout vysokého počtu výzkumných pracovníků.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 110 ze dne 30.4.2004, s. 3, zpravodaj: pan Wolf
⁽²⁾ COM(2003) 436 final

2.4 Co se týče druhého vzájemně propojeného opatření „zlepšit kariérní vyhlídky výzkumných pracovníků v Evropské unii“, projednává zmíněné předchozí stanovisko dilema, před kterým stojí výzkumní pracovníci, kteří pracují na vysokých školách nebo ve veřejně financovaných výzkumných institucích a kteří jsou obvykle placeni podle platových tarifů ve veřejném sektoru, ale nemají jistotu pracovního místa ani jiné výhody, které mají ostatní zaměstnanci ve veřejném sektoru, např. státní zaměstnanci nebo učitelé. Ve skutečnosti se výzkumní pracovníci potýkají s malou nebo vůbec žádnou jistotou pracovního místa, jelikož často mají řadu dočasných pracovních smluv, a to po každé změně pracovního místa nebo kariérním postupu.

2.5 Poslední odkaz na předchozí stanovisko, který chce EHSV učinit, se týká mobility evropských výzkumných pracovníků. EHSV uznává, že kariéra ve výzkumu v evropském prostoru vyžaduje mobilitu a flexibilitu v rámci EU. To by však nemělo být na úkor osobních životních podmínek a životních podmínek rodin i sociálních dávek. Mimoto musí Komise jednat proti případnému jednostrannému úniku mozků, kdy nejlepší mladí výzkumní pracovníci opouštějí EU a odcházejí zejména do USA. Současné problémy související se získáním víza v USA budou pravděpodobně jen krátkodobé a skupiny v oblasti vysokoškolského vzdělávání v USA již vyvíjejí tlak na vládu USA, aby urychlila vstupní požadavky, aby bylo možno přijmout více cizích státních příslušníků.

2.6 Vraceje se k současnému sdělení Komise o přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem provádění vědeckého výzkumu v Evropském společenství souhlasí výbor s tím, že odstranění překážek mobility výzkumných pracovníků z třetích zemí je zásadní, má-li se Evropská unie stát atraktivnější pro výzkumné pracovníky z celého světa, a zejména má-li u těchto nejnadanějších výzkumných pracovníků úspěšně soutěžit s globální konkurencí.

2.7 Výbor souhlasí s konstatováním Komise, že globalizace ekonomiky, která je stále více založena na znalostech, neustále zvyšuje mezinárodní dimenzi vědy. EHSV však má za to, že globalizace měla být ve sdělení uvedena explicitněji, přičemž by zde měly být zahrnuty komparativní údaje o výši prostředků, které země jako Japonsko a USA vynakládají na podporu odborného vzdělávání, mobility a rozvoje kariéry výzkumných pracovníků.

2.8 EHSV je rovněž velmi znepokojen, pokud jde o věkovou strukturu současných výzkumných pracovníků v EU. Mnoho osob v této kategorii nyní dosáhlo možného důchodového věku, přičemž jen málo nově příchozích je dostatečně přitahováno nebo podněcováno, aby je nahradili. Bez uznání tohoto faktu a okamžitě přijatého opatření nebude cíle EU dosaženo.

To je také důsledek současné situace v Evropě, kdy obyvatelstvo stárne a porodnost klesá. V řadě států EU se předpokládá, že počet obyvatel začne po roku 2010 klesat. Z toho vyplývá, že cíl 700.000 dalších výzkumných pracovníků do roku 2010 je velmi ambiciózní, a to dokonce i při doplnění počtu výzkumných pracovníků z třetích zemí.

2.9 EHSV chápe, že se sdělení zaměřuje výlučně na přijímání výzkumných pracovníků, a proto výzkumníci ze třetích zemí, kteří již jsou v Evropské unii a někteří z nich patří ke špičce ve svém oboru, nespádají do navrhované směrnice a doporučení. Domnívá se však, že je nutná budoucí směrnice, která se zaměří na specifický problém přijímání této skupiny do vysoce kvalifikovaných míst, jelikož to by pomohlo dosáhnout cíle 700 000 dalších výzkumných pracovníků. Někteří z těchto výzkumníků mají v EU status uprchlíků a jejich potenciál je naneštěstí velmi málo využit. V EU neexistují systematická opatření, která by mohla pomoci takovým výzkumníkům, kromě grantů dobrovolných nebo charitativních organizací. Budou-li poskytnuty skromné finanční prostředky na podporu těchto osob, je pravděpodobné, že se počet výzkumných pracovníků v EU zvýší přinejmenším o 40 000 (!). Výbor proto důrazně doporučuje, aby Komise vytvořila takový proces, aby bylo možno tyto výzkumné pracovníky identifikovat a považovat je za výzkumné pracovníky, aby měli snazší přístup k místům ve výzkumu.

2.10 Výbor bere na vědomí definici výzkumného pracovníka, kterou Komise uvádí. Opět chce odkázat na definici, kterou doporučil ve svém předchozím stanovisku č. 305/2004, bodu 5.1.1.7: „Odborníci podílející se na koncepci nebo vytváření nových znalostí, výrobků, procesů, metod a systémů a na řízení dotyčných projektů, pro něž mají kvalifikaci na základě svého odborného vzdělání a zkušeností“. Tato definice je výhodná v tom, že uznává řídicí schopnosti, které výzkumný pracovník má.

3. Specifické poznámky

3.1 Návrhy v souladu s evropskou výzkumnou politikou

3.1.1 EHSV se domnívá, že vytvoření zvláštního povolení k pobytu pro výzkumné pracovníky z třetích zemí není jedinou otázkou, kterou je třeba se zabývat. K dalším otázkám patří přistěhovalecký statut výzkumného pracovníka a rovněž statut výzkumných pracovníků v rámci EU, jak byl projednán ve stanovisku EHSV č. 305/2004. Výbor rovněž zastává názor, že klíčovou oblastí bude pohyb výzkumných pracovníků v rámci Společenství. Výzkumní pracovníci musí mít možnost hledat zaměstnání bez ohledu na svůj přistěhovalecký statut.

(!) Tento údaj vychází z odhadu podle dostupných statistických dat.

3.1.2 Výbor bere na vědomí, že povolení k pobytu výzkumných pracovníků zruší nutnost získat pracovní povolení, a vítá tento pokus o zjednodušení procesu.

3.2 Návrhy na doplnění nástrojů přistěhovalecké politiky Společenství

3.2.1 Je vítáno doporučení Komise týkající se kontrolovatelného znovuotevření legálních migračních kanálů podle konkrétních parametrů a kategorie migrujících pracovníků. Výbor však požaduje, aby toto bylo jednoznačné a konkrétní. Někteří z přijatých pracovníků mohou potřebovat útočiště a ochranu podle Ženevské úmluvy z roku 1951. I když jim bude poskytnuta možnost stát se migrujícími pracovníky, mohou zároveň chtít požádat o statut uprchlíka, jakmile přicestují. Výbor uznává, že Komise nemůže nyní poskytnout na tyto záležitosti jasný názor, ale uvítal by jejich řešení v blízké budoucnosti.

3.2.2 EHSV souhlasí s doporučeními týkajícími se krátkodobých víz pro volný pohyb výzkumných pracovníků z třetích zemí kolem schengenské oblasti. Souhlasí rovněž s tím, aby dlouhodobě pobývajícím rezidentům z třetích zemí, kteří legálně pobývali v některém členském státě EU po dobu pěti let, měli právo na pobyt v celé EU.

3.2.3 EHSV je potěšen tím, že Komise uznává, že základním aspektem problému mobility je, povolit výzkumným pracovníkům, aby přivedli své rodinné příslušníky.

3.2.4 EHSV bere na vědomí, že se touto záležitostí zabývá zvláštní Směrnice 2003/86 ze dne 22. září 2003 o právu na sjednocení rodin a že toto sdělení doplňuje návrh COM(2002) 548 o podmínkách vstupu a pobytu pro státní příslušníky třetích zemí za účelem studia, odborného vzdělávání nebo dobrovolné služby.

3.3 Ústřední role výzkumných organizací

3.3.1 EHSV chápe, že dohoda o hostování je ve Francii založena na protokolu o hostování. Výbor bere na vědomí, že rozdělení úloh mezi výzkumné organizace a přistěhovalecké úřady členských států by na jedné straně usnadnilo vysoce kvalifikovaným státním příslušníkům z třetích zemí vstup do EU, zatímco současně vyhovuje bezpečnostním opatřením jednotlivých členských států EU.

3.3.2 Jelikož členské státy mají pravomoc kontrolovat, zda dohoda o hostování splňuje požadavek čl. 5 odst. 2, vítá EHSV tento krok, jelikož to by mělo zabránit zneužívání.

3.4 Převzetí odpovědnosti výzkumnými organizacemi

3.4.1 Výbor věří, že definice „výzkumné organizace“ formulovaná Komisí není úplná. Měla by být rozšířena tak, aby zahrнула veřejné nebo soukromé organizace, které poskytují výzkumu granty, stejně jako organizace, které výzkum provádí.

3.4.2 EHSV je potěšen opětovným zdůrazněním závazku ze zasedání Evropské rady v Barceloně zvýšit do roku 2010 investice do výzkumu a technologického vývoje na 3 % HDP, přičemž dvě třetiny těchto investic by měly pocházet ze soukromého sektoru.

3.4.3 Výbor důrazně doporučuje, aby Komise konzultovala se soukromým sektorem tento návrh obecně, a zejména pak doporučený úkol, aby výzkumný podnik vypracoval dohodu o hostování, která podnítl přijímání výzkumných pracovníků do členského státu.

3.5 Široký výklad pojmu výzkumného pracovníka, přizpůsobený potřebám Evropské unie

3.5.1 EHSV souhlasí s doporučením Komise neomezovat postup na osoby, které mají statut výzkumného pracovníka již ve své zemi původu.

3.5.2 EHSV však nesouhlasí s omezením, co se týče účelu přijímání. To proto, že existují případy, kdy osoby splňují minimální požadavky kladené na výzkumného pracovníka, jak jsou stanoveny ve směrnici, ale původním účelem jejich přijetí do členského státu není realizace výzkumného projektu. Takovíto výzkumní pracovníci mohli získat kvalifikaci v EU a mohou chtít hledat odpovídající uplatnění.

3.5.3 EHSV je potěšen, že požadavky týkající se kvalifikace osob, jež mají být přijaty, a vědecké hodnoty plánovaného výzkumu jsou jasné a jednoznačné. Ačkoli to není součástí úkolu tohoto sdělení, považuje EHSV za nezbytné mít k dispozici určitý rámec vlastností výzkumných pracovníků, které se posuzují, tak aby EU mohla reagovat na změny výzkumných požadavků, jak se tyto vyvíjejí. To proto, že se neustále vyvíjejí nové technologie a EU musí usilovat o přijímání výzkumných pracovníků, kteří mohou tyto postupy rozvíjet a rozšiřovat.

3.5.4 Výbor upozorňuje Komisi na své předchozí stanovisko⁽¹⁾, které zdůrazňuje další překážku mobility, a to nedostatečnou transparentnost kvalifikací a způsobilosti. To vede k četným případům, kdy kvalifikace, zejména z rozvojových zemí, nejsou akceptovány. Výzkumní pracovníci se musí rekvilifikovat nebo znovu získat postdoktorské kvalifikace, aby se v EU mohli stát výzkumnými pracovníky. Výbor navrhuje, aby se k řešení této záležitosti využil akční plán Komise⁽²⁾ k usnadnění mobility v rámci EU; zejména provedení a rozvoj nástrojů, které podporují transparentnost a přenosnost kvalifikací a vytvoření komplexní informační stránky o mobilitě v Evropě.

3.6 Povolení k pobytu nespázané se statutem výzkumného pracovníka

3.6.1 EHSV vítá návrh poskytnout výzkumným pracovníkům z třetích zemí v celé EU jednotný statut.

3.6.2 Vítá rovněž doporučení, aby výzkumní pracovníci přijati na základě pracovní smlouvy, nemuseli získávat pracovní povolení v jednotlivých členských státech.

3.7 Mobilita výzkumných pracovníků v Evropské unii

3.7.1 EHSV je potěšen doporučením Komise zjednodušit postup přijímání s cílem podporovat mobilitu, tak aby státní příslušníci z třetích zemí mohli realizovat výzkumný projekt v několika různých členských státech, aniž by měli problémy s přijetím.

3.7.2 Bere rovněž na vědomí, že se to týká státních příslušníků z třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícím rezydenty.

3.8 Výběr právního základu navrhované směrnice

3.8.1 EHSV souhlasí se zvoleným právním základem, avšak lituje, že směrnice není závazná pro Dánsko a Spojené království. Bere na vědomí rozhodnutí Irska připojit se v této záležitosti ke směrnici a doufá, že se Spojené království rozhodne stejně. Zastává názor, že po novém přezkoumání této záležitosti jako vědecké základny, zejména ve Spojeném království, se dospěje k tomu, že úsilí EU přilákat výzkumné pracovníky v potřebném počtu bude bez jejich účasti vážně bržděno.

3.9 Ostatní záležitosti

3.9.1 EHSV se domnívá, že je nutno připustit otázku přilákání potenciálních výzkumných pracovníků do EU a podrobněji přezkoumat otázku „úniku mozků“ z některých třetích zemí. To spolu souvisí. Problém týkající se „training researchers“ ve Spojeném království opravňuje k velmi pečlivému zvážení. U některých potenciálních výzkumných pracovníků bude možná zapotřebí další práce v kurzu nebo studijní období. V četných případech mohli po jejich dokončení v EU rychle požádat o pozici výzkumného pracovníka. Směrnici je nutno zvážít, majíce toto na paměti.

3.9.2 Výbor je velmi znepokojen, pokud jde o důsledky „úniku mozků“ z rozvojových zemí, a domnívá se, že je nutná podrobná diskuse o tom, jak by se mohl na celém světě zvýšit počet výzkumných pracovníků. Je třeba uvést, že některé vlády podporují výzkumníky ve vycestování do zahraničí, aby tam získali zkušenosti, ze kterých může mít prospěch země jejich původu. Připomeňme, že nizozemské předsednictví hostí v Haagu konferenci s názvem „Brain Gain - The Instruments“ („Přliv mozků – nástroje“). Konference se bude zabývat otázkou dopadu úniku nebo přílivu mozků na rozvojové země a Komise do konce roku vypracuje k tomuto tématu zprávu. EHSV věří, že to je začátek řešení tohoto problému.

3.9.3 Jedním z témat předchozího sdělení Komise o výzkumných pracovnících –COM(2003) 436 final, které chce výbor vyzdvihnout, je pohlaví. Je nutno zdůraznit malé zastoupení žen ve výzkumu, zejména v řídicích a vedoucích rolích. Tak je tomu zejména v případě výzkumných pracovníků z třetích zemí. Výbor chce znovu zdůraznit doporučení Komise týkající se kodexu chování při přijímání výzkumných pracovníků založeného na nejlepší praxi, zejména v oblasti rovnosti příležitostí. Výbor se domnívá, že existuje velká nerovnost při zacházení se ženami ve výzkumu, jelikož o jmenování se neuchází ani zdaleka dostatečný počet žen, a pokud tak učiní, vyžaduje se od nich, aby přijaly nižší pozice, než pro jaké mají kvalifikaci. Je třeba zlepšit transparentnost procesu přijímání a zvýšit podíl uchazečů z řad žen.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV č. 658/2004 ze dne 28. dubna 2004, zpravodaj pan Dantin

⁽²⁾ COM(2002) 72 final

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Školení a produktivitě
NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/13)

Dopisem ze dne 22. dubna 2004 od ministra pro evropské záležitosti, pana Atzo Nicolaie, nizozemské předsednictví požádalo Evropský hospodářský a sociální výbor, podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, o sestavení průzkumného stanoviska k problematice Školení a produktivity.

Sekce pro zaměstnanost, sociální věci a občanství, která odpovídala za přípravu práce Výboru v souvislosti s touto problematikou, schválila své stanovisko k problematice dne 22. září 2004. Zpravodajem byl pan **Koryfidis**.

Na svém 412. plenárním zasedání (schůzi ze dne 28. října 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal toto stanovisko počtem 81 hlasů pro, 1 proti a 1 se zdržel hlasování.

1. Kontext přípravy stanoviska

1.1 V reakci na žádost nizozemského předsednictví adresovanou Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru (EHSV), je obsah tohoto průzkumného stanoviska určovaný níže uvedenými faktory:

- program nizozemského předsednictví, zejména kapitola o *Sociální Evropě a její otevřenosti změnám* ⁽¹⁾;
- rozhodnutí Evropské rady v Bruselu ⁽²⁾ (ze dne 25. a 26. března 2004) naplnit Lisabonskou výzvu, zejména výzvu adresovanou EHSV „aby zkoumal způsoby a prostředky efektivnějšího provádění Lisabonské strategie“ ⁽³⁾;
- úsilí o dosažení dohody mezi pětadvaceti členskými státy ve věci nového Programu sociální politiky (2006-2010) ⁽⁴⁾;
- projednání a začlenění cílů Lisabonské a Gothenburgské strategie do této dohody ⁽⁵⁾;
- hledání, určení a vysvětlení příčin problémů týkajících se realizace postupů celoživotního učení a způsobů, jak zvýšit efektivitu politik průběžného školení.

1.1.1 Celkový kontext otázek sociální politiky a zaměstnanosti navržený nizozemským předsednictvím bude projednáván na konferenci na vysoké úrovni na téma *Více lidí zapojených do práce: strategické postupy pro aktivizaci evropského pracovního potenciálu*, která se uskuteční v Amsterdamu ve dnech 25. a 26. října 2004.

⁽¹⁾ Viz program nizozemského předsednictví.

⁽²⁾ Viz závěry předsednictví – kapitola III.

⁽³⁾ Viz bod 45 těchto závěrů.

⁽⁴⁾ Komise představí nový Sociální program v první polovině roku 2005.

⁽⁵⁾ Vyhodnocení Lisabonské strategie v polovině funkčního období se očekává v průběhu jarního zasedání Evropské rady (v březnu 2005).

1.1.2 Cílem této konference je projednat strukturální změny, které je třeba uskutečnit ve čtyřech oblastech sociální politiky ⁽⁶⁾, a zároveň zvýšit podíl občanů na těchto změnách a udržet sociální soudržnost.

1.1.3 A konečně, nizozemské předsednictví požádalo EHSV, aby se zaměřil na tyto záležitosti:

- Jaké jsou hlavní překážky provádění národní politiky a politiky Společenství v průběžném školení v každém z členských států EU jednotlivě i v EU jako celku, a jak lze tyto překážky překonat?
- Jaké jsou neefektivnější způsoby podpory průběžného školení?
- Jaký vliv má způsob, jímž je rozdělena odpovědnost mezi různé subjekty, které se podílejí na školení (např. vláda, sociální partneři a rovněž zaměstnavatelé a zaměstnanci), na organizaci a úspěšnou realizaci průběžného školení? Jaký je neefektivnější způsob rozdělení rolí a odpovědnosti a jak jej lze docílit?

2. Úvod

2.1 EHSV připisuje značný význam žádosti nizozemského předsednictví o sestavení předlohy tohoto stanoviska, zejména jeho obsahu a oblasti působnosti, do nichž se promítají obecnější cíle EU a nejdůležitější problémy, s nimiž je Unie konfrontována v oblasti trvale udržitelného rozvoje a v konkrétnější rovině v oblasti zaměstnanosti, produktivity a ekonomického růstu.

⁽⁶⁾ Nizozemské předsednictví vyzvalo k provedení strukturálních změn ve čtyřech oblastech sociální politiky: účinné znovuvymezení vztahu mezi pracovním životem a společenským/rodinným životem, aktivizace systému sociálního zabezpečení a podpora změn v oblasti práce, **školení a produktivity**..

2.2 Aniž by ztratil ze zřetele svou povinnost zaměřit se na otázky, které nastolilo nizozemské předsednictví, je EHSV přesvědčený, že je důležité, aby tyto otázky, na něž má být kladen důraz, byly zasazeny do obecnějšího rámce⁽¹⁾, který by zkoumal veškerou problematiku týkající se celkového pokroku dosaženého EU v příslušných sektorech v kontextu konkrétních okolností.

3. Vymezení pojmů⁽²⁾

3.1 Pojmem (odborné) **školení** se rozumí „Osvojení, obnovení nebo aktualizace zejména technických znalostí a dovedností (příslušným jedincem)“.

3.2 **Základní vzdělávání a školení** souvisí s fází osvojování počátečních základních znalostí a dovedností týkajících se povolání, kterému se bude příslušná osoba věnovat. Základní vzdělávání a školení je v mnoha členských státech zajišťováno prostřednictvím **učňovského školství**, které představuje spojení různých forem učení s odbornou praxí v podnicích.

3.3 **Další odborné vzdělávání a školení/další odborný rozvoj** souvisí s učením, které má konkrétní vazby na trh práce nebo na určitý podnik, na základě již osvojených odborných dovedností a praxe, s cílem aktualizovat a rozšířit si vlastní znalosti a odbornou způsobilost a osvojit si dovednosti pro jiné nebo nové oblasti pracovních činností a pracovní úkoly. Další odborné vzdělávání a školení se zaměřuje v prvé řadě na všechny občany, kteří jsou aktivně zapojeni do pracovního procesu, tj. kteří absolvovali základní vzdělávání a školení (v některých případech jako částečně kvalifikovaní zaměstnanci postrádající formální odbornou kvalifikaci) a jsou buď v pracovním poměru nebo jsou evidováni jako nezaměstnaní (a v této souvislosti se účastní podpůrných programů dalšího vzdělávání nebo přeškolení kurzů). Kromě toho mají všichni občané možnost účastnit se mnoha typů všeobecných programů školení i programů specializovaných na konkrétní pracovní činnosti, které jsou k dispozici ve státním nebo soukromém sektoru a v maximálně rozrůzněných formách učení.

3.4 Evropské systémy odborného školení se v jednotlivých členských státech značně liší, jelikož tyto systémy jsou neustále přizpůsobovány požadavkům odborné veřejnosti i pracujících. Snaha formulovat přesnou a přímo použitelnou definici, jak z hlediska výkladu, tak z hlediska jazykové formy, představuje neustálou výzvu. Aspektem, který je ovšem důležitý obecně,

je skladba odborného školení, jež je k dispozici, z hlediska poměru mezi školicími institucemi a odbornou přípravou zajišťovanou podniky. Konkrétní poměr mezi těmito složkami může být v praxi jiný v případě základního i dalšího odborného vzdělávání a školení, v závislosti na úrovni dovedností, na příslušném sektoru a odvětví pracovní činnosti. Totéž platí pro typy školení, které jsou k dispozici, a jež mohou mít formu seminářů, modulární (stavebnicovou) formu, formu kurzů o různém časovém rozsahu a rovněž formu detailních studijních kurzů specializovaných na určitý obor pracovní činnosti. Kromě toho systémy odborného školení a kvalifikace a konečně také školicí instituce a zaměstnavatelé rozeznávají neformální a informální procesy učení⁽³⁾.

3.5 Pojmem **celoživotní učení** se rozumí „veškeré činnosti učení realizované v průběhu života s cílem zlepšení znalostí, dovedností a odborné způsobilosti z osobního, občanského, společenského a/nebo zaměstnaneckého hlediska“⁽⁴⁾. V důsledku závěrů lisabonského zasedání Evropské rady proces celoživotního učení nabyl mimořádného politického významu, jako klíčová koncepce zaměřená na naplnění všeobecně uznávané potřeby zásadní obnovy evropského modelu školení, v rámci přechodu k ekonomice a společnosti založené na znalostech⁽⁵⁾. Odpovídající důsledný další rozvoj či transformace těchto struktur, fungování a metody výuky a učení současných systémů všeobecného a odborného vzdělávání a školení, získávají klíčový význam z hlediska dosažení cílů lisabonského zasedání. V důsledku toho nová generace akčních programů Společenství pro oblast všeobecného i odborného vzdělávání a školení bude od roku 2007 spojena pod jednotnou hlavičkou celoživotního učení⁽⁶⁾.

3.5.1 V praktické, komplexní realizaci procesu celoživotního učení stále ještě v mnoha ohledech existují značné rezervy, a to z hlediska dodavatelských struktur, možností přístupu a společenské poptávky, a také z hlediska procentuálního poměru obyvatelstva, které se podílí na jeho celkové skladbě. Evropské úřady CEDEFOP a ETF udělaly hodně proto, aby umožnily členským státům obecně a v konkrétnější rovině různým zainteresovaným stranám a příslušným subjektům působícím v oblasti školení, realizovat vzájemnou výměnu myšlenek, informací a zkušeností⁽⁷⁾. V praxi ovšem i nadále zůstává řada důležitých úkolů, mezi které patří:

— jakým způsobem se celoživotní učení může stát „zastřešujícím prvkem“ veškerých procesů učení (formálních i neformálních);

(1) Tento přístup k problémům – tj. uvedení jednotlivého do souvislosti s obecným – je kromě toho charakteristickým rysem práce EHSV. Stanoviska Úř. věst. C 110, 30.4.2004 (Hornung-Draus-Greif) a Úř. věst. C 117, 30.4.2004 (Ribbe-Ehnmark) z nedávné doby jsou dobrým příkladem takového přístupu.

(2) Publikace CEDEFOP poskytují podrobnější informace o vymezení pojmů v oblasti odborného vzdělávání a školení; srovnej zejména glosář CEDEFOP a rovněž zprávy o výzkumu v oblasti odborného školení a o politice odborného školení na adrese (www.cedefop.eu.int a www.trainingvillage.gr). Příloha k stanovisku tyto informace doplňuje.

(3) K této definici viz SEC (2000) 1832 (Memorandum o celoživotním učení) a COM (2001) 678 finální verze (Učinit evropský prostor celoživotního učení skutečností).

(4) COM (2001) 678 finální verze.

(5) K této definici viz SEC (2000) 1832 a sdělení Evropské komise (1997) „K Evropě založené na znalostech“.

(6) COM (2004) 156 final.

(7) Srov. příslušné publikace CEDEFOP pod jednotnou hlavičkou „Zahajme práci na celoživotním učení“ (www.trainingvillage.gr) a příslušné studie a zprávy ETF a zprávy o situaci v nových členských státech a v kandidátských zemích (www.etf.eu.int).

- jakým způsobem může být spojeno s budováním společnosti a ekonomiky založené na znalostech;
- jakým způsobem může být spojeno s trvale udržitelným rozvojem a současnými výzvami procesu globalizace;
- konkrétněji, jakým způsobem se může stát nástrojem rozvoje místní výroby, společenské a kulturní sféry;
- jak lze rozvíjet evropský prostor celoživotního učení;
- jak lze těžit z různých výsledků tohoto procesu a jak je lze ověřovat;
- a konečně, jakým způsobem lze tento proces financovat.

3.5.2 V souvislosti se snahou vytvořit legislativu související s celoživotním učením, v té podobě, v níž je analyzováno výše, vzniká potřeba definovat nové rozdělení rolí a odpovědnosti a nový rámec pro spolupráci na všech úrovních – zejména na místní úrovni, kde vzhledem k záměru dosažení cílů lisabonského zasedání existuje jasná potřeba dynamické spolupráce mezi státními úřady, sociálními partnery a občanskou společností obecně.

3.6 Z formálního hlediska, podle Komise, **produktivita práce** ⁽¹⁾ označuje množství práce, potřebné pro výrobu konkrétní jednotky. Z makroekonomického hlediska se produktivita práce měří hrubým domácím produktem (HDP) země na aktivního člena populace ⁽²⁾. Zvýšení produktivity je nejdůležitějším zdrojem ekonomického růstu ⁽³⁾.

4. Politika Evropské unie v oblasti odborného školení

4.1 Unie „bude provádět politiku odborného školení, která bude podporovat a doplňovat opatření členských států a zároveň plně respektovat odpovědnost členských států za obsah a organizaci odborného školení“ ⁽⁴⁾. Rozhodnutí z Kodaně v roce 2002 naznačila kvalitativní krok vpřed v dalším rozvoji této politiky, který je rovněž v souladu s konzistencí a synergií Lisabonské Společné průběžné zpráva Rady a Komise o implementaci podrobného pracovního programu k monito-

⁽¹⁾ Viz SCADPlus: Produktivita: klíč ke konkurenceschopnosti evropských ekonomik a podniků Kromě pojmu „produktivita práce“ jsou užívány také jiné příslušné pojmy, jejichž význam je poněkud odlišný. Patří k nim: produktivita ekonomiky, produktivita podniku, národní produktivita, individuální produktivita, produktivita kapitálu, atd.

⁽²⁾ Viz COM(2002) 262 final (Přehled) a SCADPlus: Produktivita: klíč ke konkurenceschopnosti evropských ekonomik a podniků

⁽³⁾ Srov. COM(2002) 262 final (Přehled) a SCADPlus: Produktivita: klíč ke konkurenceschopnosti evropských ekonomik a podniků

⁽⁴⁾ Článek III-183 Předlohy ústavy. Odpovědnost Unie ve vztahu k odbornému školení je určována větou „Unie **bude provádět** politiku odborného školení“. Pokud jde o vzdělávání je určena větou „Unie **bude přispívat** k rozvoji kvalitního vzdělávání ...“.

rování cílů vzdělávacích a školicích systémů v Evropě agendy o obecném vzdělávání a odborném školení v roce 2010 ⁽⁵⁾. Společná průběžná zpráva Rady a Komise o implementaci podrobného pracovního programu k monitorování cílů vzdělávacích a školicích systémů v Evropě (duben 2004) ⁽⁶⁾ je dalším krokem stejným pozitivním směrem.

4.1.1 Evropské úřady CEDEFOP a ETF podporují specifickým způsobem rozvoj odborného vzdělávání a školení. Doplnují také provádění směrnic evropské politiky v oblasti odborného školení tím, že nastiňují, rozšiřují a navzájem si vyměňují informace, zkušenosti a příklady tzv. nejlepší praxe, prostřednictvím zadaných studií a zpráv a prostřednictvím přípravy a analýzy příslušných výzkumných prací a popisů praktické zkušenosti. Evropská informační síť Eurydike ⁽⁷⁾ obdobným způsobem propojuje tyto systémy a subjekty systémů všeobecného vzdělávání. Tyto tři organizace jsou ve vztahu vzájemné součinnosti formou konstruktivní spolupráce, jejíž rozsah se neustále rozšiřuje v souvislosti s rostoucím významem celoživotního učení, které s sebou přináší vyšší míru spolupráce a integrace všeobecného vzdělávání a školení na jedné straně a odborného vzdělávání a školení na straně druhé.

4.1.2 Účelem programu Leonardo da Vinci ⁽⁸⁾ je provádět politiku Unie v oblasti odborného školení. Přispívá „k prosazení Evropy založené na znalostech rozvojem evropského prostoru spolupráce v oblasti vzdělávání a odborného školení“ a podporuje „politiku členských států v oblasti celoživotního učení a utváření znalostí, dovedností a odborné způsobilosti, takovým způsobem, aby existoval předpoklad, že tento proces přispěje k pěstování aktivního občanského postoje a zaměstnatelnosti“ ⁽⁹⁾. Členské státy jsou odpovědné za realizaci tohoto programu.

4.1.3 V kontextu rozvoje a implementace celoživotního vzdělávání by měla být rovněž věnována zvláštní pozornost na aktivitu „Grundtvig“ v současném programu Sokrates II, která se vztahuje k podpoře integrovaného přístupu ke vzdělávání napříč celým spektrem vzdělávání dospělých ⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

⁽⁶⁾ Viz „Vzdělávání a školení 2010: Klíčové vzkazy Rady a Komise Evropskému parlamentu“ (2004/C 104/01).

⁽⁷⁾ www.eurydice.org

⁽⁸⁾ Předchozí programy odborného školení: Comett (1986-1989 a 1990-1994), Iris (1988-1993 a 1994-1998), Petra (1988-1991 a 1992-1994), Eurotecnat a Force.

⁽⁹⁾ Čl. 1 odst. 3 rozhodnutí Rady o akčním programu odborného školení Evropského společenství (program Leonardo da Vinci).

⁽¹⁰⁾ http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/overview_en.html

4.2 Národní systémy všeobecného a odborného vzdělávání a školení byly strukturovány a navrženy v zásadě tak, aby splňovaly konkrétní potřeby, které v průběhu času a případ od případu vytvářel trh práce. V důsledku toho se v jejich vývoji projevovaly cykly větší intenzity a následného oslabení odpovídající příslušným trendům daného trhu. Ze stejného důvodu mezi nimi existují výrazné rozdíly. Tyto rozdíly v současné době způsobují problémy v koordinaci, v přejímání příslušných postupů tzv. nejlepší praxe a ve vzájemném chápání pojmů a koncepcí užívaných v každém jednotlivém případě.

4.3 Příslušné rozpočtové výdaje na odborné vzdělávání pro Evropskou unii v roce 2004 činí 194 533 900 eur, z toho 163 miliónů eur na program Leonardo da Vinci. Ve srovnání s tím výdaje na kulturu všeho druhu a na všech úrovních, kromě vzdělávání a školení představují 268 848 500 eur; celkový rozpočet generálního direktoriátu pro vzdělání a kulturu činí 783 770 054 eur, z celkového rozpočtu Společenství 92 370 071 153 (⁽¹⁾).eur.

4.3.1 Tato skromná částka přidělená v rozpočtu vzhledem k ekonomickému a politickému významu odborného vzdělávání a školení se projevuje na úrovni členských států. Existuje všeobecná shoda mezi hlavními subjekty na všech úrovních rozhodování, že celkové finanční prostředky, které jsou k dispozici pro sektor vzdělávání a školení, jsou nedostatečné pro dosažení stanovených cílů.

4.4 V této souvislosti je třeba také poukázat na fakt, že průměrný procentuální podíl občanů EU, kteří absolvují kvalifikované základní odborné školení, je nízký (8.4 %) (⁽²⁾). Cíl Unie pro rok 2010 je zvýšit tento procentuální podíl na 12,5 % potenciální ekonomicky aktivní populace (skupina obyvatel ve věku od 25-64 let) (⁽³⁾).

4.5 Efektivní a perspektivní průběžné odborné vzdělávání a školení je nedílnou součástí úspěšného praktického provádění celoživotního učení. Je jasné, že současné systémy, společně

s procesy a výsledky učení, nesplňují požadavky na ně kladené z kvalitativního ani z kvantitativního hlediska. Tento obecný soud rozhodně nevyklučuje možnost, že v určitých odvětvích a kontextech existují kvalitní, efektivní možnosti průběžného odborného vzdělávání a školení. Jedním takovým příkladem mohou být kurzy organizované v rámci konkrétního podniku s cílem vyhovět jeho konkrétním potřebám; jako jiný příklad lze uvést možnosti školení na úrovni sektorů (⁽⁴⁾), které navrhli evropské sociální partneři nebo byly navrženy ve spolupráci s nimi.

5. Politika Evropské unie v oblasti zvyšování produktivity

5.1 Z veškerých údajů Evropské komise za minulé roky vyplývá, že vývoj v oblasti produktivity je pro Unii nepříznivý. „V průběhu druhé poloviny 90. let 20. století a následně po období výrazného ekonomického útlumu došlo ve Spojených státech ke zrychlení růstu produktivity práce (z průměrné hodnoty 1,2 % v letech 1990-95 na 1,9 % v letech 1995-2001) a růstu zaměstnanosti (z 0,9 % na 1,3 %). V EU se růst produktivity práce zpomalil (z průměrné hodnoty 1,9 % v první polovině desetiletí na 1,2 % v letech 1995-2001), avšak růst zaměstnanosti se výrazně zvýšil (z poklesu v hodnotě 0,6 % v první polovině desetiletí na 1,2 % v období let 1995-2001“ (⁽⁵⁾).

5.2 Je zřejmé, že existují značné rozdíly mezi ukazateli produktivity jednotlivých členských států EU. Evropská komise ve svém sdělení na téma *Produktivita: klíč ke konkurenceschopnosti Evropských ekonomik a podniků* (⁽⁶⁾), usiluje o popsání příčin a důsledků, které může tato situace mít na lisabonské cíle. Po určení a vysvětlení značných rozdílů mezi členskými státy v tomto ohledu, Komise zdůrazňuje, že „*Ekonomický růst se zvýší pouze tehdy, jestliže se zvýší produktivita. Zlepšení produktivity podniků silně závisí na rozvoji informačních a komunikačních technologií a inovací a na větší míře přizpůsobení pracovních sil potřebám průmyslu*“ (⁽⁷⁾).

(⁽¹⁾) Rozpočet generálního ředitelství pro vzdělání a kulturu dosahuje 0,85 % celkového rozpočtu Unie. Částky přidělené na školení počítají s 0,25 % rozpočtu generálního ředitelství pro vzdělání a kulturu a s 0,002 % (0,003 na všechny typy a úrovně školení) celkového rozpočtu Unie (všechna tato čísla vycházejí z obecného rozpočtu Unie na rok 2004).

(⁽²⁾) V příslušném průzkumu Eurostatu (CVTS 2/Data 1999/VYDÁNÍ 2002) jsou uvedeny nesmírně důležité komentáře ke kvantitativním a kvalitativním prvkům školení na úrovni sektorů na statistickém vzorku členských států.

(⁽³⁾) Původní návrh Komise byl formulován takto: „*Do roku 2010 by průměrná úroveň účasti v celoživotním učení v EU měla činit minimálně 15 % dospělé populace v produktivním věku (skupina populace ve věku 25-64 let) a v žádné zemi by neměla být nižší než 10 %.*“ Tento návrh byl nakonec Radou dne 5. května 2003 pozmeněn, jak je uvedeno výše (zdroj: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11064.htm>).

(⁽⁴⁾) Školení na úrovni sektorů se jeví jako obzvláště důležité pro osvojení dovedností a odborné způsobilosti v mezinárodním měřítku. Příslušné subjekty na této úrovni jsou v úzkém kontaktu s problémy a výzvami vyplývajícími z globalizace a rozvoje nových technologií a mají dobré předpoklady pro navrhování a zpracování řešení (Leonardo da Vinci – EAC/11/04, III).

(⁽⁵⁾) COM(2002) 262 final, bod 2 (druhý odstavec)

(⁽⁶⁾) COM (2002) 262 final

(⁽⁷⁾) Viz.. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/n26027.htm> (Závěry).

5.3 EHSV je přesvědčený, že vyšší produktivita v Unii má stěžejní význam pro její budoucnost jako takovou. Domnívá se také, že veškeré pokusy zvýšit produktivitu se musejí uskutečnit v tomto rámci a na základě Evropského sociálního modelu. Dané úsilí musí být orientované na všechny evropské občany a tito občané se s ním musejí ztotožnit. Musí být rovněž zaměřené na střednědobý a dlouhodobý rozvoj, musí být systematické a určované kombinací politiky založené na znalostech a konkrétních opatření. A konečně Výbor je přesvědčený, že spolupráce mezi sociálními partnery, a v obecnější rovině, mezi občanskou společností a státními orgány – zejména na místní úrovni – musí hrát zásadní úlohu při realizaci těchto opatření.

6. Vztah mezi školením a produktivitou

6.1 Na obecnější úrovni, je podle názoru EHSV nutné v souvislosti s touto konkrétní problematikou uvést následující vysvětlení:

- Produktivita je ovlivněna rozhodující měrou, jakkoli ne zcela bezvýhradně, znalostmi: „*Problematika, jako například úroveň investic, organizace pracoviště, politika zapojení občanů, vytváření pracovního prostředí stimuluje inovace, nové formy spolupráce vysokých škol s podnikovým sektorem a nové formy získávání rizikového kapitálu by měly být součástí širšího přístupu k růstu produktivity v Evropské unii.*“⁽¹⁾. Růstu produktivity proto nelze docílit pouhým zkvalitněním systému školení.
- Za současných okolností školení může účinně ovlivnit produktivitu – a tudíž konkurenceschopnost a dosažení lisabonských cílů –, pokud je součástí širšího a obecnějšího rámce vzdělávací politiky⁽²⁾. Tento širší rámec musí disponovat základním, avšak fungujícím interním komunikačním systémem (na úrovni regionální, národní i na úrovni Společenství), musí zohlednit veškeré formy vzdělávání a školení jako dílčí složky celoživotního učení a konečně, z hlediska cílů a obsahu, musí být strukturovaný a orientovaný na prostředí, jehož atributem je vysoká míra mobility s mnoha rozměry.⁽³⁾
- Produktivita a školení musejí být zkoumány a integrovány na všech úrovních, včetně úrovně pracovních míst, kde probíhá většina rozhodnutí o financování a přístupu k CVT. Kromě toho

⁽¹⁾ Viz bod 4.4 stanoviska Úř. věst. C 85, 8.4.2003 (Sirkeinen-Ehnmarm).

⁽²⁾ Viz Úř. věst. C 311, 7.11.2001 – zejména bod 3.4.1. (Koryfidis – Rodríguez García Caro – Rupp).

⁽³⁾ Hlavním problémem evropských systémů odborného vzdělávání a školení dnešní doby je skutečnost, že nereagují na současné vývojové trendy: zatímco vývoj směřuje ke krajní mobilitě, tyto systémy zpravidla fungují jakoby v podmínkách strnulého klidu.

musejí být zkoumány a integrovány jako celek, přestože se na první pohled tyto problémy zdají být svou povahou individuální.

- V každém případě, podpora Unie pro ty regiony EU, které zaostávají v rozvíjení moderních forem školení, a zejména pro nové členské státy, je velice důležitá.

6.2 V tomto kontextu by měly být systémy a iniciativy základního odborného vzdělávání a školení, a ještě větší měrou další odborné vzdělávání a školení/odborný rozvoj, vytvořeny tak, aby fungovaly efektivněji než za současných okolností⁽⁴⁾.

6.2.1 V dnešní době existence moderního systému aktualizace znalostí, dovedností a kvalifikace vyžaduje bezprecedentní spojení směrnic, znalostí, cílů, operačního rámce a pobídek. V konkrétnější rovině jsou nezbytné tyto kroky:

- seznámení se s novými globálními dimenzemi (včetně plánovacích, ekonomických, technologických, kulturních a demografických aspektů);
- důkladné všeobecné i specializované znalosti zaměřené na určující faktory a způsob fungování globálního trhu a nových forem globálního politického a ekonomického řízení;
- citlivost k potřebám a požadavkům společnosti a ekonomiky založené na znalostech prostřednictvím rozvoje inovačních, atraktivních a flexibilních programů;
- uvědomění si nových oblastí závad odhalených novým systémem globální produkce a potřeby navrhnout protiopatření, která by tyto závady odstranila;
- znovuvymezení formy a struktury konkurence jako cesty k mobilitě a inovaci v rámci Unie i mimo ní;
- znovuvymezení pobídek pro účast ve školení, zejména prostřednictvím konkrétního stanovení způsobu rozdělení přidané hodnoty vytvořené školením;
- uvědomění si trojí dimenze koncepce trvalé udržitelnosti a prosazování těchto dimenzí v osobním i kolektivním životě⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Další podrobnosti viz: Evropská sociální statistika Průzkum dalšího odborného školení (CVTS2) **Data 1999**. Viz Společná průběžná zpráva Rady a Komise o implementaci podrobného pracovního programu k monitorování cílů vzdělávacích a školících systémů v Evropě (2004/C 104/01).

⁽⁵⁾ Viz odstavec 7.2.3.

6.2.2 Výše uvedené podmínky nemohou být splněny ve všech formách a typech odborného školení, ať už se jedná o průběžné vzdělávání, či ne. Jsou součástí opatření systematického vzdělávání⁽¹⁾, která jsou ovlivňována několika aspekty a určena (učení + výuka) k tomu, aby ve dlouhodobém horizontu vyústila v kulturu vzdělávání (socializace), v jejímž rámci se znalosti jeví jako určující faktor pokroku a synergetické efekty jako účinný nástroj trvale udržitelného rozvoje.

6.3 Podle názoru Výboru, přiměřeně odpovědi na první dvě otázky položené nizozemským předsednictvím, by zněly takto:

6.3.1 Současný charakter a způsob fungování evropských systémů odborného školení, ve fázi základního školení a průběžného školení, mají problémy, aby dostaly požadavkům vědomostní společnosti. Tyto systémy jsou konfrontovány například s následujícími problémy:

— **Všeobecná orientace:** tyto systémy byly a i nadále jsou převážně orientovány na řešení speciálních problémů ekonomického prostředí s nízkou mobilitou.

— **Úroveň opatření:** vzhledem k této obecné orientaci systémy evropského odborného vzdělávání a školení v rozporu se současnými nároky globalizované ekonomiky musí lépe integrovat jednotlivého do všeobecného, v rámci vidění celku.

— **Mobilita systému:** orientace a fungování těchto systémů brání veškeré mobilitě, až již vnitřní nebo vnější, z hlediska výměny nových myšlenek, rozvoje sítí, pěstování inovací a utváření strategických postupů reagující na reálné problémy.

— **Kontakt se současnými znalostmi:** bez ohledu na vnímavost a pružnost jednotlivých školitelů, výše uvedené systémy nejsou ani nadále vázány jakoukoli povinností reflektovat vývoj v oblasti vědecké, technologické, výrobní či jiné.

— **Kontakt s trhem práce:** systémy vzdělávání a školení neplní potřeby trhu práce, jelikož zřídka zahrnují některé z nově se objevujících zvláštností nebo širší sociální a mezipersonální dovednosti.

— **Koordinace:** koordinace systémů se v mnoha členských státech setkává s problémy. To znamená, že každý systém základního a průběžného vzdělávání a školení funguje izolovaně od zbývajících složek vzdělávacího systému, od odpovídajících systémů v Evropské unii a samozřejmě zcela izolovaný od okolní ekonomické a společenské situace.

6.3.2 Kromě toho existuje řada mezer ve formulaci strategických cílů, prostředků a vzdělávacích postupů, které paralyzují evropské systémy vzdělávání a školení. Konkrétně se jedná o tyto nedostatky:

— praktické provádění procesu celoživotního učení by mělo být naplňováno bezodkladně, na všech příslušných úrovních politiky i praxe;

— silnější sociální soudržnost a větší mobilita jsou prvořadými cíli evropského vzdělávání a měla by jim být dána odpovídající priorita při praktické realizaci odpovědnými orgány a subjekty;

— v mnoha školících kurzech chybí uplatnění teoretických principů v praxi a důsledkem je nedostatečný potenciál zaměstnatelnosti;

— obsah školících kurzů je často zaměřen příliš úzce na krátkodobé tržní situace a proto z dlouhodobého hlediska vede k chybám vztahujícím se k požadavkům trhu práce;

— přetrvávají velmi závažné překážky mobility mezi členskými státy, vzhledem k nekompatibilním osvědčením, která jsou výstupem ze školení, nekompatibilní kvalifikací a nedostatečné znalosti cizích jazyků.

7. Problémy a vyhodnocení boje za evropskou produktivitu

7.1 Tato zjištění vedou k velice závažnému závěru, že úsilí zaměřené na dosažení produktivity v Evropě se soustředilo na chybnou oblast v nesprávné době. Mělo se zaměřit na základní vzdělávání a školení za účelem osvojení si *nejdůležitějších odborných způsobilostí*⁽²⁾ a zároveň si uchovat tentýž důraz na celoživotní učení⁽³⁾, v souladu s jeho výše uvedeným vymezením (bod 3.5).

⁽²⁾ *Nejdůležitější/základní odborná způsobilost:* soubor dovedností, které jsou doplňkem k základním a obecným dovednostem a které umožňují jednotlivcům snadněji získat novou kvalifikaci, přizpůsobit se měnícím se technologickým a organizačním podmínkám a/nebo docílit mobility na trhu práce, včetně uplatnění prostředků kariérního růstu (zdroj: Druhá zpráva o výzkumu odborného školení v Evropě – souhrnná informace – publikace CEDEFOP)

⁽³⁾ Evropská rada, na svém zasedání dne 25/26. března 2004 začleňuje do svých Závěrů tuto formulaci (bod 39): „Rovněž uznává, že celoživotní učení má pozitivní vliv na produktivitu a nabídku pracovních sil; podporuje přijetí integrovaného programu EU v průběhu roku 2005 a zavedení strategií na národní úrovni ve všech členských státech do roku 2006.“

⁽¹⁾ Viz stanovisko – Příloha.

7.2 Následující návrhy proto odkazují ke struktuře vzdělávání jako celku – bez ohledu na to, kdo za ně nese odpovědnost – a tvoří součást jednotného přístupu vyžadujícího rozsáhlou koordinovanou kampaň zaměřenou na uvedení všech evropských systémů všeobecného a odborného vzdělávání a školení do souladu se současnými evropskými a celosvětovými podmínkami, a to v co nejkratším termínu. V konkrétnější rovině jsou navrhovány tyto kroky:

7.2.1 Komplexnější a kritický nový přístup k strukturám a vzájemnému vztahu evropských systémů všeobecného a odborného vzdělávání a školení. Prioritou tohoto nového přístupu bude rozvoj vyšší úrovně komunikace a součinnosti mezi dílčími systémy různých forem vzdělávání, tak aby mohly efektivně reagovat na výzvy globalizace a mobility, které současně prostředí vytváří. Bude určovaný uvědoměním si role Evropy, jako globálního partnera v rámci nových forem globálního politického a ekonomického řízení.

7.2.1.1 Silný důraz je kladený na to, aby výše uvedený přístup nenarušil klasický humanistický rozměr evropské vzdělanosti a kulturní identity. Naopak, tento rozměr musí být dále kultivován a rozvíjen.

7.2.1.2 V souvislosti s tímto kritickým novým přístupem by odborné vzdělávání nemělo získat postavení nezávislého faktoru a rovněž by nemělo být řešeno izolovaně. Obdobně jako související oblasti školení, neformální a informální procesy učení, bude muset být zakotveno v integrované síti celoživotního učení. Takový charakter má systém, který naplňuje potřeby občanů a poptávku po všeobecném a odborném vzdělávání a školení a je přímo a neomezeně vázaný na významný cíl trvale udržitelného rozvoje.

7.2.2 EHSV zaujímá rovněž druhé stanovisko týkající se evropské perspektivy a zapojení do výše uvedeného procesu přehodnocování nových struktur a vzájemného vztahu evropských systémů všeobecného a odborného vzdělávání a školení.

7.2.2.1 EHSV se domnívá, že rozsah problémů, jejich naléhavost a zejména značné náklady spojené s jejich řešením, vyžadují okamžité kroky a výzkum na celoevropské úrovni.

7.2.2.2 Cílem takových kroků a výzkumu by zcela určitě nebyla intervence Unie jakéhokoli druhu, pokud jde o stávající struktury evropských systémů všeobecného a odborného vzdělávání a školení: jejich rozrůzněnost je zdrojem nedocenitelné rozmanitosti, která by měla být podporována.

7.2.2.3 Nabídnout mohou alternativní formy a postupy tzv. nejlepší praxe pro seznámení evropských systémů všeobecného

a odborného vzdělávání a školení s novými podmínkami, a zejména zkušební aplikace a inovační projekty, které by orientovaly vzdělávací systémy na cíle lisabonského zasedání, na jiné významné cíle Unie a na metody vyhledávání, prosazování a využívání nových, platných znalostí v globálním měřítku a přístupu k těmto znalostem.

7.2.2.4 V této souvislosti a zejména s ohledem na produktivitu a na aspekty, které z ní vyplývají, je role Unie jako vždy určována principy *acquis communautaire* – role, která musí být zdůrazňována a prosazována, zejména na místní a regionální úrovni.

7.2.2.5 Existuje ještě další a nesmírně důležitý rozměr zapojení Unie do procesu přehodnocování nových struktur a vzájemného vztahu mezi evropskými systémy všeobecného a odborného vzdělávání a školení. Může přispět k podstatnému omezení ekonomických nákladů spojených s vyhledáváním, určováním a prosazováním příslušných nových postupů a postupů tzv. nejlepší praxe pro členské státy a ve spolupráci s nimi. A konečně, uplatňováním otevřené metody koordinace může tomuto procesu jako celku také dodat impuls větší mobility a dynamiky se zřetelem k dosažení společných cílů.

7.2.3 Třetí stanovisko EHSV se týká způsobu, jakým může být proces učení, bez ohledu na konkrétní typ učení, vázaný na udržitelnost ekonomických, společenských a ekologických strategických postupů. Toto stanovisko EHSV je nejkomplexnější a zároveň nejkonkrétnější. Je podloženo příslušnou zkušeností a lze je považovat za tzv. nejlepší praxi ⁽¹⁾.

7.2.3.1 Toto stanovisko vychází ze zásady, že obtížné problémy, jako například přežití lidstva a trvale udržitelný rozvoj, produktivita, konkurenceschopnost či realizace společnosti založené na poznacích, nemohou být řešeny odtrženě od každodenní reality, prostřednictvím izolovaných kroků nebo rozhodnutí shora. Nelze je řešit ani jako individuální problémy nesystematickými opatřeními. Řešit je musí společnost, prostřednictvím integrovaných metod a angažovanosti vysoce motivovaných jednotlivců i kolektivu. Z tohoto důvodu ústřední návrh EHSV týkající se přístupu k produktivitě poukazuje mimo rámec evropské, národní a sektorové úrovně na místní úroveň, na integrované strategické postupy pro trvale udržitelný rozvoj a na dynamické posilování všech forem spolupráce mezi sociálními partnery ⁽²⁾ a obecněji, mezi organizovanou občanskou společností a místními úřady, se zřetelem k dosažení společných cílů ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Další podrobnosti viz akční plán místního víceúčelového střediska pro učení, trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání.

⁽²⁾ Typickým pozitivním přístupem jsou priority stanovené sociálními partnery na evropské úrovni v březnu 2002, v kontextu jejich úsilí propagovat celoživotní rozvoj dovedností a kvalifikací, což je třeba podporovat.

⁽³⁾ Evropská rada na svém zasedání dne 25/26. března 2004 začleňuje do svých Závěrů tuto formulaci (bod 43): „Podpora a prosazování změn musí přesáhnout vládní úroveň. S cílem vytvořit tuto podporu, Evropská rada vyzývá členské státy, aby vybudovaly vztahy reformních partnerství, jejichž součástí budou sociální partneři, občanská společnost a státní orgány, v souladu s národními právními mechanismy a tradicemi.“

7.2.3.2 Návrh zdůrazňuje znalosti, know-how a inovace jako logicky ucelený podnět ke spolupráci a k realizaci společných cílů, představující zároveň nejdůležitější záměr.

7.2.3.3 Pobídky pro trvalou udržitelnost podnikového sektoru i života jednotlivce, obeznamenost se současnými aktivitami v této oblasti v celosvětovém měřítku a nesmírně důležitý moment vzájemné podpory individuálního i kolektivního úsilí v oblasti rozvoje, jsou navrhovány jako hybné síly, které zajistí proveditelnost návrhu.

7.2.3.4 Ideálním nástrojem pro rozvíjení návrhu by bylo vytvoření procesu celoživotního učení – instituce, již lze rozvíjet mimo rámec stávajících stimulačních mechanismů národních systémů vzdělávání a školení, a rovněž instituce nezatížené jakoukoli polarizovaností, která vyplývá ze samotné povahy interního konkurenčního výrobního systému.

7.2.3.5 V každém případě, a bez ohledu na služby, které může celoživotní učení nabídnout v současné době nebo v budoucnosti jako komplexní systém učení a vzdělávání, musí být bezodkladně vytvořen systém (politických a společenských) tlaků a pobídek, tak aby evropské systémy vzdělávání a školení mohly pokračovat⁽¹⁾ v procesu harmonizace vlastních cílů s cíli lisabonského zasedání. Tyto cíle by měly být zaměřené zejména na následující aspekty:

- potřeby ekonomiky založené na znalostech, nové ekonomiky a globalizovaného trhu;
- potřeby trhu práce, určované a rozvíjené pod vlivem vědeckých disciplín a technologických možností;
- potřeba podporovat podnikání, tvořivého kolektivního ducha, společenské přijetí inovací, uskutečňování inovací obecně, a zejména inovační tvořivé činnosti.

7.2.3.6 Výše uvedené pobídky by měly vytvořit příznivé a atraktivní společenské klima pro školení a celoživotní učení. Klima vytvořené s konkrétní podporou spolupráce mezi vzdělávacími institucemi jako takovými a především mezi vzdělávacími institucemi, podniky, občanskou společností a místními úřady při prosazování postupů a opatření odpovídajících cílům lisabonského zasedání.

(1) Další podrobnosti viz studie Federace řeckých průmyslových odvětví o požadavcích podniků pro období let 2005-2007, která byla zveřejněna v červnu.. <http://www.fgi.org.gr>.

8. Rozdělení odpovědnosti a otázka financování

8.1 **Rozdělení odpovědnosti** v rámci mnohostranného procesu zaměřeného na dosažení společných cílů – zejména v kontextu globalizace – je komplexní problém určovaný objektivními i subjektivními faktory. Jde o tyto faktory:

- uznání a přijetí operačního rámce zainteresovanými stranami;
- uznání a přijetí společných cílů a potřeby jejich dosažení;
- podmínky ovlivňující postup směrem k dosažení cílů a vyváženost tohoto procesu;
- pobídky pro dosažení konkrétních cílů;
- naděje na úspěšnost celého projektu.

8.1.1 V tomto kontextu zapojení jednotlivců, skupin jednotlivců, podniků nebo místních společenství do procesu základního nebo dalšího odborného vzdělávání a školení – a ještě větší měrou v případě celoživotního učení – závisí na vysvětlení cílů, prostředků a pobídek. Odpovědnost, která z toho vyplývá, proto nepřipadne výhradně subjektům v oblasti vzdělávání a školení. Má rovněž své politické a společenské důsledky, a lze ji rozdělit takto:

8.1.1.1 **Politická odpovědnost** souvisí zpravidla s vytvořením bezproblémového a transparentního operačního rámce, pokud jde o podmínky a omezení ekonomické, sociální nebo jiné formy činnosti. Rozvoj příslušných preventivních strategických postupů, posílení vybraných forem politického a ekonomického řízení a financování těchto strategických postupů spadá do oblasti působnosti politické odpovědnosti.

8.1.1.2 Odpovědnost **občanské společnosti, sociálních partnerů a místních a regionálních úřadů** při prosazování komplexní politiky celoživotního učení, je také značná. V podstatě souvisí s odpovědností za popularizaci cílů, způsobů a prostředků vytváření prostředí učení. Souvisí také s odpovědností za navržení konkrétních typů spolupráce a nezbytných komplexních opatření. A konečně souvisí rovněž s odpovědností za formulování a zajištění pobídek pro zapojení do zvolených strategických postupů a opatření, společně dohodnutých případ od případu.

8.1.1.3 Odpovědnost **podnikového sektoru** má svůj ekonomický a společenský aspekt. Je úkolem podniků definovat podmínky a omezení realizovatelnosti této odpovědnosti. Podniky by měly rovněž neustále vyhodnocovat své požadavky z hlediska dovedností a znalostí prostřednictvím organizování odborných školicích programů, jak individuálně, tak ve spolupráci s ostatními výrobci, se kterými jsou v kontaktu. To se týká pochopitelně zejména subjektů malého a středního podnikání, které mají výhodu těsnější vazby na prostředí, ve kterém vyvíjejí činnost, a jsou nuceny obracet se se žádostí o poradenství či se ucházet o podporu společenského a ekonomického prostředí, ve kterém působí, vzhledem k tomu, že je pro ně obtížné realizovat kompletní vzdělávací akce samostatně. Tato skutečnost ilustruje také aspekt společenské odpovědnosti podnikového sektoru. Rozměr zmíněné odpovědnosti nabývá na významu v kontextu ekonomické globalizace, jak z hlediska životaschopnosti podniků jako takových, tak z hlediska životaschopnosti jejich společenského prostředí.

8.1.1.4 A konečně, také **jednotlivci** nesou značný díl odpovědnosti související s jejich zapojením do procesu celoživotního učení. Ovlivňují změny hledisek, způsoby pohledu na současné události a skutečnosti, ve spojitosti s učením a znalostmi, změny způsobu života jako celek a změny způsobu organizace a využívání volného času. V důsledku toho, a to platí zejména v případě starších pracujících, jejich odpovědnost za zapojení do procesů celoživotního učení, musí být doprovázena konkrétními povinnostmi a výraznějšími pobídkami. K této kombinaci povinností bezesporu patří využívání volného času jednotlivci, a rovněž jejich podíl na přidané hodnotě vytvořené inovacemi a novými technologiemi.

8.2 Otázka **financování školení** a především financování celoživotního učení, má také komplexní povahu.

8.2.1 Podle článku 14 Charty základních práv Evropské unie každý občan Unie „má právo na vzdělání a na přístup k odbornému dalšímu školení“. Musí být proto veřejným úkolem – pro všechny úrovně a orgány společně – vytvořit předpoklady pro zajištění těchto práv. Zajištění nezbytných finančních prostředků je nedílnou součástí tohoto úkolu.

8.2.2 Ovšem vedle tohoto závazku státu bude určující faktor realizovatelnosti tohoto typu odpovědnosti vycházet obecně z konkurenceschopnosti ekonomiky – zejména ve vztazích s vnějším prostředím – a ze spolupráce vybudované v této souvislosti.

8.2.2.1 Odpovědnost státních orgánů za financování vzdělávání nijak nevyklučuje společnou odpovědnost zaměstnavatelů a podniků – zejména tomu tak není v oblasti odborného vzdělávání a v každém případě to neplatí pro kvalifikační kurzy

a pro kurzy průběžného vzdělávání nabízené v rámci podniku s cílem výuky dovedností, které jsou užitečné konkrétně pro tento podnik. Společnosti musí pro své zaměstnance zabezpečovat souvislé vzdělávání, aby mohli čelit výzvám technologické a organizační modernizace a potřebám rozmachu. Z tohoto důvodu musí být podporováni a posilováni prostřednictvím pobídek, jako je vytvoření společných fondů a zavedení daňových pobídek pro společnosti i pro zaměstnance. Tyto pobídky již byly zmíněny sociálními partnery ve druhé společné zprávě z roku 2004 o průběžném stavu, v kontextu úsilí propagovat celoživotní rozvoj dovedností a kvalifikací. Druhý bod první kapitoly této zprávy zní takto: „Národní zprávy zaznamenaly různé nástroje používané sociálními partnery na ‚mobilizaci‘ zdrojů na podporu účinných investic na rozvoj celoživotních kompetencí“. Některé nástroje jsou zaváděny ve spolupráci se státními úřady, ať už evropskými nebo národními (využití fondů EU, daňové pobídky, vytvoření nových fondů, atd.). Některé nástroje jsou konkrétněji určeny na jednotlivé zdroje pro rozvoj kompetencí.

8.2.2.2 U všech událostí by investice do učení orientovaného na konkurenční prostředí a osvojování znalostí měly být nahlíženy v kontextu dlouhodobých vztahů tvořivého partnerství mezi místními, regionálními, národními a odvětvovými subjekty a orgány. Takové investice se neomezují na podporu veřejných výdajů, ale přinášejí řadu zdrojů různorodého původu. Celkově vzato veškeré uplatnění zdrojů, veškeré výdaje a činnosti v tomto směru přispívají k dlouhodobému procesu zlepšování dovedností.

8.2.3 Základní úkol veřejného vzdělávání, který se vztahuje také na oblast odborného školení, vyžaduje rovněž diferencovaný přístup, případ od případu. Za prvé, určité regiony EU a skupiny obyvatel vyžadují speciální ekonomickou podporu, a za druhé, určité sektory a průmyslová odvětví – do značné míry malé a střední podnikání – vyžadují speciální pozornost.

8.2.3.1 Orgány, které financují školení na všech úrovních, by měly považovat za důležité dát prioritu inovaci a uplatňovat zvýšenou citlivost vůči realitě podnikatelské činnosti – zejména pokud jde o malé a střední podnikání.

8.2.3.2 Takový přístup případ od případu k financování celoživotního učení by v praxi měl pochopitelně respektovat transparentnost a měl by začít na odpovídající úrovni, tj. ve spolupráci a se souhlasem sociálních partnerů a občanské společnosti.

8.2.4 EHSV zdůrazňuje naléhavou potřebu racionálního hospodaření se zdroji v souvislosti s financováním školení a celoživotního učení. To se týká jak způsobu, jímž jsou tyto zdroje přidělovány, tak jejich ekonomického účinku jako investic.

8.2.4.1 EHSV navrhuje, aby byla sestavena zpráva na vysoké úrovni, na základě příslušného průzkumu, obsahující tyto výstupy:

- seznam finančních zdrojů a prostředků pro školení a celoživotní učení na všech úrovních;
- vyhodnocení úrovně jejich kvality;
- vyhodnocení, jakým způsobem se vážou na systémy oficiálního školství;
- vyhodnocení a srovnání jejich ekonomických účinků jako investic.

8.2.4.2 Tento výzkum by přispěl rovněž k odhalení problémů, které jsou v současnosti skryté. Nepochybně by také odhalil některé příklady tzv. nejlepší praxe, jež by mohly vyústit ve formulaci postupných kroků, které by byly realizovány počínaje od současného okamžiku v rámci všeobecných směrnic pro rozvoj školení, s důsledným cílem vytvoření komplexního systému celoživotního učení.

9. Příklad tzv. nejlepší praxe: komplexní proces trvale udržitelného rozvoje na místní úrovni

9.1 ADEDY – odborový svaz řeckých státních zaměstnanců třetí instance – v nedávné době organizoval program celoživotního učení nazvaný „Celoživotní učení jako individuální právo v kontextu evropského sociálního modelu pro 21. století“. Tento program, spolufinancovaný Generálním direktoriátem pro vzdělání a kulturu, se uskutečnil v období dvou let a byl dokončený v lednu 2004. Jeho realizace vycházela ze vzorku tří geograficky různorodých regionálních správních oblastí v Řecku (Kozani, Kalamata/Messinia a Chalkida/Evia).

9.2 Tato iniciativa si vytkla za cíl zvýšit povědomí činitelů regionálních odborových svazů a v obecnější rovině, členů organizací občanské společnosti v regionech a představitelů místních úřadů, o potřebě navázat místní formy spolupráce v rámci prosazování cílů lisabonského zasedání, na základě celoživotního učení, jako prostředku prosazení těchto záměrů.

9.3 Pokud jde o výsledky této iniciativy, byly ve všech třech případech jednomyslně dohodnuty společné akční rámce⁽¹⁾ s těmito hlavními rysy:

⁽¹⁾ Poslední akční rámec, z regionu Evvia (Chalkida), je uvedený v příloze (pouze v řecké a anglické verzi). Druhé dva rámce mají obdobný obsah.

- Uznání nového politického, technologického, sociálního a kulturního operačního rámce, který je utvářený každodenním procesem ekonomické globalizace a současným technologickým rozvojem;
- Akceptování spolupráce na místní úrovni mezi místními správními orgány a organizovanou občanskou společností, jako východisko pro řešení operačních problémů vyvolávaných novými podmínkami a pro společné dosažení dohodnutých konkrétních a realistických cílů trvale udržitelného rozvoje;
- Využívání instituce celoživotního učení jako nástroje trvale udržitelného rozvoje (z ekonomického, společenského i ekologického hlediska), a jako nástroje pro vytvoření a osvojování spolehlivých znalostí s globální platností;
- Založení a provozování víceúčelového střediska pro učení, trvale udržitelný rozvoj a vzdělávání, ve vhodných případech.

10. Doporučení

10.1 EHSV, v kontextu svého obecnějšího názoru na podstatu problému produktivity v dnešní době, chápání omezení, která platí pro oblast vzdělávání a školení, ale také vědomí toho, co je v současnosti realizovatelné, si dovoluje upozornit nizozemské předsednictví v souvislosti s průběžným školením na tyto aspekty:

10.1.1 Průběžné školení je teoreticky určeno dospělým. Ještě před pouhými několika lety úspěšně splňovalo potřeby osvojování nových dovedností, v časovém údobí a v sektorech, ve kterých se odehrával související technologický rozvoj. Tím se vysvětluje, proč se tato forma školení rozvinula větší měrou v sekundárním sektoru výroby.

10.1.2 V současné ekonomické situaci se technologický i jiný vývoj ubírá rychlejším tempem, evidentně má větší oblast působnosti a především je komplexnější. Sledování tohoto vývoje a jeho vstřebání vyžaduje nejenom dovednosti, ale také kapacity⁽²⁾. V důsledku toho je průběžné školení, v té podobě, v níž je dnes poskytované, nedostatečné a zřejmě neúčinnou iniciativou. Usiluje o dosažení čehosi nepřiměřeného a čehosi, co nemůže být uspokojivé.

⁽²⁾ Kapacita: prokázaná schopnost určité osoby využít maximálně své know-how, dovednosti, kvalifikaci nebo znalosti tak, aby tato osoba zvládla úspěšně známé i nové pracovní situace a požadavky (zdroj: Druhá zpráva o výzkumu odborného školení v Evropě – souhrnná informace – publikace CEDEFOP)

10.1.3 Souběžně s tempem technologického vývoje, jeho rozsah vytvořil požadavky na školení moderního charakteru pro pracovníky v mnohem širším věkovém rozpětí a ve všech sektorech. Projevily se snahy těmto požadavkům vyhovět částečně školicími postupy uplatňovanými dříve, ovšem bez hmatatelného výsledku, protože nesplňují objektivní potřeby naší doby. Jako výjimku z tohoto negativního hodnocení lze uvést některé kroky sociálních partnerů na úrovni jednotlivých sektorů.

10.1.4 Toto je tedy bod, ke kterému dospěl vývoj průběžného školení v Evropě v současnosti: bod, ve kterém vyvstává maximální potřeba jeho dalšího rozvoje a ve kterém tuto potřebu nelze splnit z důvodu infrastruktury, kultury a/nebo nedostatku příslušných postupů tzv. nejlepší praxe a zkušenosti.

10.1.5 Řešení výše uvedené situace předpokládá nový přístup k těmto aspektům:

- co průběžné školení znamená dnes;
- koho se týká (věkové skupiny a sektory);
- jak může být rozvíjeno efektivněji;
- jak může být financováno.

10.1.5.1 Odpovědi na první dvě otázky mají teoretickou povahu a byly již zodpovězeny v kontextu programu lisabonského zasedání: celoživotního učení a cíle dosažení společnosti a ekonomiky založené na poznacích. Třetí otázka však doposud zodpovězena nebyla. Rada⁽¹⁾ opakovaně přijímala rozhodnutí, jejichž účelem bylo vytvořit nezbytný tlak na aktivizaci jako prostředek splnění příslušných – a v některých případech detailně formulovaných – závazků, ovšem bez výraznějších výsledků.

10.1.6 Vzájemné kontakty a výměna informací mnoha podniků v celoevropském měřítku a mobilita pracovníků vyžaduje celoevropský rozměr v politice týkající se odborného vzdělávání. Přes všechny rozdíly vzdělávacích systémů se musejí členské státy EU ztotožnit s úlohou utváření „prostoru školení“. Z hlediska EHSV mají speciální význam tyto body:

- začlenění průběžného školení jako vzdělávacího postupu po absolvování školního vzdělání do integrovaného programu celoživotního učení EU pro bezprostřední uplatnění⁽²⁾, v kontextu formulace cílů celoevropského procesu

(1) Typická věta se objevuje v bodu 10 Závěrů zasedání ze dne 25. a 26. března 2004: „Evropská rada souhlasí s tím, že kritickým problémem dneška je potřeba lepšího plnění závazků, které již byly přijaty.“

(2) Závěry téhož zasedání Evropské rady obsahují toto stanovisko: „Uznává také, že celoživotní učení má pozitivní vliv na produktivitu a nabídku pracovních sil; podporuje přijetí integrovaného programu EU v průběhu roku 2005 a zavedení národních strategií ve všech členských státech do roku 2006.“

školení, které ač bude respektovat rozdělení odpovědnosti, může předkládat podněty pro realizaci perspektivních reforem národních systémů odborného školení, se zřetelem k podporování potenciálu zaměstnatelnosti; hlavním úkolem výše uvedeného programu musí být podpora Evropské dimenze celoživotního učení a propojení základního odborného vzdělávání s potřebou neustálé aktualizace znalostí;

- funkční a tvořivé zapojení a začlenění zmíněného programu do uskutečňování hlavního cíle udržitelného rozvoje;
- maximální možná decentralizace a individualizace této vazby, v kontextu evropských směrnic, příslušných národních strategií a především spolupráce mezi občanskou společností a státními orgány a rovněž s celým sektorem vzdělávání;
- v maximální možné míře za tímto účelem využít součinnosti se sociálními partnery a zejména příslušných dohod o spolupráci mezi nimi na evropské, národní, místní a sektorové úrovni;
- posílení a maximální využití příslušné spolupráce, v zásadě na místní úrovni, mezi státními orgány a občanskou společností;
- zaměření obsahu školicích kurzů na některé nově se objevující zvláštnosti, které splňují předpokládané požadavky trhu práce, ale musí také být zajištěno, že obsah školení bude v maximální možné míře široký;
- umožnit celoživotní učení definováním cíle vzdělávání jako znalostní způsobilost, která je nejlepší zárukou potenciálu zaměstnatelnosti;
- vyšší míra sdělování ekonomických znalostí již na úrovni středoškolské výuky a vzdělávání vytvářející vyrovnanou osobnost, zejména s osobní odpovědností a spoléháním na sebe sama;
- zvýšení potenciálu zaměstnatelnosti prostřednictvím učení, (učení se zřetelem k praxi, například v podnicích);
- učení se cizím jazykům s cílem přispět k mobilitě a výměně mezi členskými státy by mělo být zintenzivněno na všech úrovních;

— speciální školení personalistů, zejména starších zaměstnanců, se záměrem docílit kvalitního vedení firmy a kvalitních pracovníků na základě sestavení plánů základního školení a dalšího školení ve firmě;

— intenzivnější snaha harmonizovat a zajistit vzájemné uznávání osvědčení o absolvování odborného školení a odborné kvalifikace.

10.1.7 Výše uvedená perspektiva intenzivnější celoevropské spolupráce v oblasti vzdělávání, která bude řešit komplexním a jednotným způsobem prodevu, jež existuje v přístupu k cílům lisabonského zasedání, předpokládá tato konkrétní politická rozhodnutí:

— dostatečné zdroje, které by pokryly rozpětí nejrůznějších typů pracovníků a hloubku, již bude školení vyžadovat;

— nalezení potřebných pedagogických pracovníků v evropském měřítku;

— utváření moderního rámce a prostředí učení;

— informovanost, aktivní účast a zapojení správních orgánů na všech úrovních, sociálních partnerů a občanské společnosti obecně;

— jasnější vymezení rolí a odpovědnosti příslušejících jakýmkoli příjemcům vzdělávacích iniciativ, dodavatelům těchto iniciativ a mechanismy sledování všech iniciativ na místní, národní a evropské úrovni;

— a konečně intenzivní aktivizace s cílem prosazovat iniciativu jako celek a důsledky jejího obsahu a cílů.

10.1.8 Podle názoru EHSV obtížnějším problémem při provádění výše uvedeného návrhu je otázka financování a zajištění, aby místní složky (státní orgány a občanská společnost) byly k dispozici z operačního hlediska.

10.1.8.1 Ve svém dřívějším stanovisku EHSV prohlásil, že „*Investice evropského zájmu určené k dosažení cílů stanovených v Lisabonu by měly být vyjmuty z výpočtu veřejného schodku* (1)“. Prostředky přidělené na celoživotní učení by podle názoru EHSV mělo pozitivní vliv jak na budování Evropy založené na znalostech, tak na prosazování trvale udržitelného rozvoje.

10.1.8.2 Zvyšování celoživotního učení a udržitelného rozvoje na místní úrovni by uvolnilo nové zdroje energie, přispělo k vyšší míře aktivizace a větší transparentnosti tohoto procesu.

10.1.8.3 Jednotnější, komplexnější a efektivnější postup utváření, prosazování a sledování provádění a účinnosti evropských rozhodnutí v oblasti vzdělávání by vytvářel předpoklady pro zásadní posun při opětovném získání pozice, kterou Unie ztratila z hlediska produktivity a dosažení lisabonských cílů.

10.1.8.4 A konečně větší míra využívání a lepší koordinace tradičních oblastí, ve kterých se vzdělávací činnost realizuje – rodina, škola a práce – by byla impulsem k takovému posunu. Impuls tohoto typu je naprosto zásadním faktorem pro dosažení hlavního úkolu: učinit do roku 2010 Unii nejdynamičtější světovou ekonomikou založenou na znalostech.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

(1) Viz bod 5 stanoviska Úř. věst. C 110 30.4.2004 (zpravodaj: paní Floriová),

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu rozhodnutí Rady, kterým se mění Rozhodnutí č. 2002/463/ES, kterým se přijímá akční program administrativní spolupráce v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace (Program ARGO)

COM(2004) 384 final - 2004/0122 (CNS)

(2005/C 120/14)

Dne 10. června 2004 se Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, která byla odpovědná za přípravu práce Výboru k tomuto tématu, přijala své stanovisko dne 22. září 2004. Zpravodajem byl pan **PARIZA CASTAÑOS**.

Na svém 412. plenárním zasedání dne 27. a 28. října 2004 (zasedání dne 27. října 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko poměrem 172 ku 2 při 5 abstencích.

1. Úvod

1.1 Amsterdamská smlouva stanovila nový pilíř politiky Společenství, který spočívá ve vytvoření evropské oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, která zahrnuje politiku Společenství týkající se vnějších hranic, víz, azylu a imigrace.

1.2 V říjnu 1999 tamperská Evropská rada vypracovala několik návrhů společné migrační a azylové politiky EU.

1.3 Jeden z tamperských návrhů se týkal užší spolupráce a vzájemné technické pomoci mezi službami pohraniční kontroly členských států a tento návrh byl opakovaně projednáván na Evropské radě v Seville (2002) a Thessaloniki (2003).

2. Návrh Komise

2.1 Program ARGO podporuje administrativní spolupráci v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace. Byl přijat Radou dne 13. června 2002. Ve stejný den Rada také přijala Plán správy vnějších hranic členských států EU.

2.2 Cílem tohoto programu je podpořit spolupráci a jednotnou aplikaci komunitárního práva, zlepšit implementaci pravidel Společenství, zajistit, aby byla dimenze Společenství řádně zohledněna v rámci organizace národních agentur, a podpořit transparentnost opatření, která tyto agentury přijímají.

2.3 Za účelem dosažení těchto cílů byly stanoveny čtyři specifické oblasti: vnější hranice, vízové politiky, azylová politika a imigrační politika.

2.4 Hranice. Cílem v této oblasti je, aby byly kontroly prováděny v souladu s ustanoveními práva EU, zejména s Schengenskou *acquis*, aby byla na hranicích poskytována stejná úroveň střežení a ochrany a aby byla posílena účinnost fungujících nástrojů.

2.5 Víza. Cílem v této oblasti je zajistit, aby byly postupy při vydávání víz v souladu s ustanoveními práva EU a aby při vydávání víz existovala stejná úroveň kontroly a bezpečnosti. Dále je cílem harmonizace postupů při přezkoumání žádostí o víza a zajištění vízových požadavků a výjimek obecného vízového systému za současného prosazování zvýšení konzulární spolupráce.

2.6 Azyl. Záměrem v této oblasti je podporovat společný systém, který bude směřovat k jednotnému postavení uprchlíků, odpovídajícím postupem vytvořit systém, který určí zemi odpovědnou za přezkoumání žádosti o azyl, a harmonizovat národní legislativu tím, že budou stanoveny minimální standardy pro azylové řízení.

2.7 Imigrace. Cílem v této oblasti je vypracování společných pravidel pro vstup a podmínky získání trvalého pobytu státních příslušníků třetích zemí a vypracovat evropský statut pro dlouhodobý pobyt. Je nutné otevřít právní cesty pro ekonomickou imigraci a bojovat s nelegální imigrací.

2.8 Sevillská Evropská rada vyzvala Komisi, aby přezkoumala problémy související se sdílením finanční zátěže správy vnějších hranic. Komise se domnívá, že adekvátní řešení pro sdílení finanční zátěže bude nalezeno až po sestavení finanční perspektivy pro rok 2006. Proto se také domnívá, že návrh, kterým se mění program ARGO, představuje pouze krátkodobé opatření, které bude používáno do přijetí rozpočtového rámce v budoucnosti.

2.9 Ve svém hodnocení prvního pracovního roku (2003) Programu ARGO Komise uvedla, že nefunguje tak, jak by měl fungovat. Bylo vyčerpáno méně než 50 % použitelných finančních prostředků z důvodu potíží, které měly národní administrativy při spolupráci s ostatními členskými státy při vypracování projektů, které měly být podporovány a financovány z tohoto programu.

2.10 Záměrem tohoto pozměňovacího návrhu Programu ARGO je poskytnutí finanční podpory **národním projektům** v oblasti vnějších hranic, které mají řešit konkrétní strukturální slabosti strategických pohraničních uzlů určených na základě objektivních kritérií (posouzení rizika), která budou stanovena v každoročním pracovním programu vypracovaném Komisí ve spolupráci s Výborem ARGO.

2.11 Rozpočet Výboru ARGO bude do roku 2006 ve výši 46,1 mil EUR, přičemž 21,3 mil EUR je určeno pro rok 2004.

2.12 Zájem Společenství zaručují články 62, 63 a 66 Smlouvy a Schengenská *acquis*. Spojené království a Irsko přijmou odpovídající rozhodnutí v souladu se Smlouvou.

3. Komentáře

3.1 EHSV se domnívá, že tento pozměňovací návrh Programu ARGO by měl zajistit, že finanční podpora programu bude směřovat do národních projektů pro vnější hranice, avšak zároveň zdůrazňuje, že Výbor ARGO, jednající na základě návrhu Komise, musí schválit strategickou povahu projektů posouzením rizika na základě objektivních kritérií, která budou schválena většinou členských států.

3.2 Potíže, které měly národní administrativy při spolupráci podle Programu ARGO, poukázaly na nedostatek spolupráce mezi členskými státy při správě vnějších hranic.

3.3 EHSV se domnívá, že v budoucnosti budeme muset jít za hranice administrativní spolupráce a ve Společenství v rámci společné politiky vytvořit systém solidarity v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace. Finanční perspektivy pro rok 2007 budou muset tento přístup také zohlednit.

3.4 EHSV nerozumí tomu, proč měla Rada takové zpoždění a tolik problémů při zakládání navrhované Evropské agentury pro řízení operační spolupráce na vnějších hranicích⁽¹⁾.

3.5 EHSV vyzývá úřady, aby zajistily, že se v rámci administrativní spolupráce v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace bude zacházet se všemi jednotlivci vždy s lidskostí a důstojností v souladu s Chartou základních práv EU a mezinárodními úmluvami na ochranu lidských práv.

3.6 Stanovisko⁽²⁾ EHSV k Jednacímu řádu navrhované Evropské agentury pro řízení operační spolupráce na vnějších hranicích obsahovalo následující poznámky:

3.6.1 EHSV zdůrazňuje, že účinné pohraniční kontroly nesmí ohrozit právo na azyl. Mnoho lidí, kteří potřebují mezinárodní ochranu, přijíždí na vnější hranice ilegálními cestami. Úřady musí zajistit, aby tito lidé mohli žádat o ochranu a aby jejich žádosti byly posouzeny v souladu s mezinárodními úmluvami a vnitrostátními předpisy. Do té doby, než se vyřeší administrativní a soudní řízení žadatelů o azyl, nemohou být tito lidé vyhoštěni a musí jim být poskytnuta odpovídající ochrana.

3.6.2 Nedostatek účinných kontrol na vnějších hranicích je často zneužíván zločineckými sítěmi, které obchodují s lidskými bytostmi, a nemají žádné výčitky svědomí, když vážně ohrožují lidské životy, aby zvýšily své nezákonné zisky. Ve svém stanovisku k vydávání krátkodobých povolení k pobytu obětem trestných činů napomáhání ilegální imigrace nebo obchodu s lidskými bytostmi⁽³⁾ EHSV poukázal na to, že úřady musí oběti chránit, zejména ty nejzranitelnější, jako jsou děti, a také oběti obchodu s bílým masem, a to se stejnou důrazností, s jakou bojují proti zločineckým sítím, které obchodují a zneužívají lidské bytosti.

3.6.3 EHSV ve svých dřívějších stanoviscích již uvedl, že účinná správa vnějších hranic vyžaduje úzkou spolupráci mezi pohraničními úřady v členských státech a mezi úřady v zemích původu a tranzitních zemích prostřednictvím styčných úředníků.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2003) 687 final – 2003/0273 (CNS)

⁽²⁾ Viz stanovisko EHSV k návrhu nařízení Rady o založení Evropské agentury pro řízení operační spolupráce na vnějších hranicích ze dne 29. ledna 2004 (Úř. věstník C 108 ze dne 30.4.2004 - Zpravodaj: pan Pariza Castaños)

⁽³⁾ Viz Úř. věstník C 221 ze dne 17.9.2004 – Zpravodaj: pan Pariza Castaños

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu nařízení Rady o Evropském monitorovacím centru pro drogy a drogovou závislost

(COM(2003) 808 final) – 2003/0311 (CNS))

(2005/C 120/15)

Dne 23. září 2004 se Rada rozhodla v souladu s článkem 152 Smlouvy o založení Evropského společenství konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Výbor se rozhodl ustanovit generálním zpravodajem Jana Olssona.

Na svém 412. plenárním zasedání 27. - 28. října 2004 (jednání ze dne 27. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 159 hlasů a jeden se zdržel hlasování:

1. Podstata návrhu Komise

1.1 Komise navrhuje přepracovat nařízení Rady (EEC) č. 302/93 z 8. února 1993 o založení Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA).

1.2 Předpokládané úpravy zahrnují následující:

- úpravy směřující k posílení úlohy Centra, zejména s ohledem na nové vzorce užívání drog, především mladými lidmi, kteří stále častěji kombinují nezákonné látky s látkami zákonnými, jako je alkohol. Úpravy mají umožnit Centru nalézt ukazatele pro vyhodnocování drogových politik a strategií zaváděných v Evropské unii;
- úpravy navržené jako reakce na rozšíření. Nařízení ustavuje řídicí (orientační) výbor, který bude asistovat řídicí radě EMCDDA. Navrhuje se též úprava složení vědeckého výboru centra;
- úpravy směřující k vyjasnění četných nejasností, které vznikly přijetím původního nařízení. Zde se jedná zvláště o střediska sítě REITOX, nikoliv specializovaná centra.

2. Všeobecné připomínky

2.1 Evropský hospodářský a sociální výbor lituje velmi krátkého času, který Rada Výboru vymezila k vyslovení stanoviska k návrhu nařízení, které Komise podala již v prosinci r. 2003.

2.2 Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) má za úkol poskytovat Společenství a jeho členským státům objektivní, spolehlivé a v evropském měřítku srovnatelné informace o drogách, drogové závislosti a jejich následcích.

2.3 Výbor proto vítá navrhované nařízení, které je zaměřeno na rozšíření úlohy Centra, na úpravu funkcí jeho orgánů a odstranění řady nejasností, které nastaly po zavedení původního nařízení. To je v souladu s myšlenkami, které již EHSV vyjádřil ve svých předchozích stanoviscích k prevenci a snížení rizik spojených s drogovou závislostí. ⁽¹⁾

3. Specifické připomínky

3.1 EHSV trvá na účasti dotčených organizací občanské společnosti na práci EMCDDA. Za tím účelem Výbor plně podporuje návrh v článku 5 (5) návrhu směrnice, který stanoví, že Centrum „... se může uchýlit k dodatečným expertizám nebo zdrojům informací, zejména nadnárodním sítím pracujícím na poli drog a drogové závislosti.“

3.2 EHSV navrhuje, aby bylo Centrum doplněno styčným výborem, který by zahrnoval zástupce evropských sítí, které jsou na tomto poli aktivní, schopné poskytnout doplňující informace k údajům národních středisek. ⁽²⁾

⁽¹⁾ — Stanovisko ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o Evropském akčním plánu boje proti drogám (2000-2004), zpravodajka paní Hassett-van Turnhout, Úř. věst. C 51 z 23.2.2000.

— Stanovisko k návrhu nařízení Rady o prevenci a snížení rizik spojených s drogovou závislostí, zpravodajka paní Le Nouail-Marlière, Úř. věst. C 61 z 14.03.03.

⁽²⁾ Národní střediska jsou součástí Evropského monitorovacího střediska pro drogy a drogovou závislost (REITOX), kterými Centrum disponuje.

3.3 S ohledem na finanční příspěvek Společenství národním střediskům, vyzývá Výbor:

- k užší harmonizaci mezi členskými státy při sběru statistických dat, aby informace byly spolehlivější a daly se lépe porovnávat, jako je tomu u Eurostatu. článek 5 (2) návrhu nařízení musí být tedy v tomto smyslu posílen;

— národní sítě občanské společnosti aktivní v tomto úseku musí úzce spolupracovat na práci národních středisek.

3.4 Výbor pozorně prozkoumá nový akční plán Evropské unie na boj proti drogám, jehož publikace se očekává na počátku roku 2005.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k lepšímu provádění lisabonské strategie

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/16)

Dne 25.-26. března 2004 vyzvala Evropská rada ve svých závěrech (předsednictví) Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, aby prozkoumal způsoby a prostředky k „lepšímu provádění lisabonské strategie“.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, na základě práce provedené řídicí skupinou pro lisabonskou strategii, přijala stanovisko dne 7. října 2004. Zpravodaj byl **pán Vever**, spoluzpravodaji byli pánové **Ehnmark** a **Simpson**.

Na svém 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání dne 27. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 169 hlasů pro, 4 hlasy proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá skutečnost, že ho Evropská rada na zasedání ve dnech 25. a 26. března 2004 vyzvala, aby prozkoumal způsoby a prostředky k účinnějšímu provádění lisabonské strategie, která je nyní v polovině.

1.2 Výbor připomíná, že lisabonský mandát ze dne 24. března 2000 hned na počátku:

- zdůraznil nutnost aktivně zapojovat do strategie sociální partnery a občanskou společnost při využití různých forem partnerství,

- uvedl, že úspěch strategie závisí hlavně na soukromém sektoru a na partnerstvích mezi subjekty veřejného a soukromého sektoru.

- zajišťoval vyvážený rozvoj svých tří proudů, tj. ekonomického růstu, sociální soudržnosti a udržitelnosti z hlediska prostředí stimulováním evropské konkurenceschopnosti a vytvářením pracovních příležitostí, zatímco zároveň vytvářel odpovídající politiky v oblasti životního prostředí;

1.3 Výbor během posledních let prostřednictvím diskusí, slyšení a stanovisek trvale podtrhoval význam lisabonské strategie pro hospodářskou a sociální budoucnost Evropy a vyzýval všechny sociálně-profesní aktéry, aby v této strategii hráli aktivní roli. Zejména Výbor nedávno přijal stanoviska Konkurenceschopnost evropských podniků⁽¹⁾, strategie trvale udržitelného rozvoje, kvalitnější řízení ekonomiky⁽²⁾ a podpůrná opatření zaměstnanosti. Výbor neustále zdůrazňuje, že cíle lisabonské strategie nebudou dosaženy bez plného zapojení občanské společnosti.

⁽¹⁾ Úř. věstník 117 30/4/2004

⁽²⁾ Úř. věstník 110 3/4/2004

1.4 V odezvě na výzvu Evropské rady výbor s odvoláním na své poslední postoje k lisabonské strategii

- zapojil do tohoto úkolu všechny své specializované sekce,
- vyžádal si názory hospodářských a sociálních rad členských států a hlavních evropských organizací, které zastupují organizovanou občanskou společnost,
- ve dnech 9. a 10. září uspořádal v Bruselu za tímto účelem slyšení.

2. Celkové zhodnocení

2.1 Lisabonská strategie je nejznámější, v užším termínu, jako závazek přeměnit Evropu na nejdynamičtější, nejkonkurenceschopnější ekonomiku založenou na znalostech ve světě.

2.2 Tento zkrácený popis lisabonské strategie se často opakuje, avšak ne vždy je zcela pochopen její rozsah a veškeré důsledky.

2.3 Lisabonská strategie je velmi ambiciózní vize celé společnosti v Evropské unii. Formulování strategie je přeformulováním základních cílů Unie, nyní ve větším měřítku Unie s 25 členskými státy.

2.4 Lisabonská strategie není:

- pojmem pouze pro odborníky z řad ekonomů
- ambicí „bruselského vedení“ pracujících osamoceně
- úzkou perspektivou týkající se pouze hospodářských změn
- ambicí, kterou je možno považovat za neslučitelnou s trvale udržitelným rozvojem
- konceptem, který ignoruje sociální dopady hospodářského růstu.

2.5 Lisabonská strategie, je-li správně prezentována a pochopena, je:

- způsobem formování budoucnosti Evropy
- strategií k zachování a zvýšení kvality života občanů Evropy potřebná k prozkoumání nových příležitostí ekonomiky založené na znalostech
- uznáním toho, že udržení zaměstnanosti a zvýšení životní úrovně na jedné straně, a konkurenceschopnost na druhé straně, vyžaduje novou dynamiku
- strategií na zabezpečení synergie mezi hospodářskými, sociálními a environmentálními opatřeními,
- strategií k navazování na minulý úspěch Evropské unie;

- schopnou trvale udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností.

2.6 Ve vývoji lisabonské strategie je při zvyšování hospodářského blahobytu, tvorbě pracovních příležitostí, ochraně kvality životního stylu a jejich zlepšování rozhodujícím znakem usilování o konkurenceschopnost a růst. Naopak, vyšší kvalita života, zlepšování sociální situace a udržitelnost životního prostředí však zároveň růst vytváří. V souladu s hospodářským pokrokem dosaženým za pomoci lisabonské strategie bude možné zlepšit podporu nabízenou těm částem evropské populace, které se nachází pod hranicí chudoby, rozšiřování sociálního začlenění a zohlednění udržitelnosti těchto výtěžků pro budoucí generace.

2.7 Tvrdit, že se lisabonská strategie týká pouze konkurenceschopnosti, znamená nepochopit téma.

2.8 Výbor chce nejdříve poznamenat, že lisabonská strategie již umožnila, aby se v posledních pěti letech začala objevovat řada pozitivních vývojových trendů, včetně:

- uvědomování si nutnosti reformy, která přesahuje tradiční kategorie,
- urychleného rozšiřování informačních technologií a inovativních procesů,
- vyšší podpory pro zakládání podniků a financování malých a středních podniků;
- většího zájmu o trvale udržitelný rozvoj, který má snížit veřejné schodky, obnovit stabilitu rozpočtu na sociální ochranu a chránit životní prostředí,
- iniciativ ze strany sociálních partnerů při sociální reformě,
- opatření ke zjednodušení právních a správních postupů, i když v omezeném rozsahu.

2.9 Navzdory těmto pozitivním momentům je hlavním postřehem to, že posledních pět let přineslo zklamání, podíváme-li se na ně z hlediska ambicí, které zazněly v Lisabonu. Evropa uvízla mezi svými největšími industrializovanými konkurenty a novými ekonomikami s nízkými výrobními náklady, které ještě více využívají nových technologií, a čelí stále náročnějším konkurenčním výzvám. Důvodem ke znepekžení je několik ukazatelů, např.:

- slabá domácí poptávka, nedostatečné investice a ochabující růst v Evropské unii, který v letech 2001 a 2003 představoval průměrně přibližně 1 % ročně,

- neúspěch při dosažení cílů zaměstnanosti, klesající kvalita zaměstnanosti a ztráta jistoty pracovního místa,
- zrychlující se uzavírání a přemísťování evropských výrobních podniků,
- významný hromadný odchod výzkumníků a mladých lidí po ukončení studia,
- pokračování veřejných schodků nebo dokonce jejich zhoršení v několika členských státech,
- velmi nesourodá daňová pravidla a daňové sazby pro podniky,
- rostoucí náklady na sociální ochranu a zrychlené demografické stárnutí a větší ohrožení některých skupin,
- trend specializovat se na produkty, které neodpovídají tomu, co lze obvykle očekávat ve znalostně orientované ekonomice

2.10 Zároveň lisabonské reformy zaostávají:

2.10.1 na evropské úrovni se 25 členských států zavázalo dokončit jednotný trh v několika oblastech (energie, služby, veřejné zakázky, transevropský sítě, přizpůsobení veřejných služeb), ale odmítají provést ve stanoveném časovém rámci nezbytná opatření;

2.10.2 na národní úrovni se výsledky liší, přičemž nedostatky se týkají většinou

- strukturální složitosti předpisů a správních postupů;
- trvalého nesouladu mezi nabídkou a poptávkou v oblasti pracovních sil;
- nepřiměřeně vysoké míry předčasných odchodů do důchodu, a to navzdory závazkům,
- vzdělávacích systémů,
- nedostatečné zabezpečení možnosti celoživotního vzdělávání;
- výdajů na výzkum, které se obecně nadále snižují místo toho, aby se přibližovaly lisabonskému cíli ve výši 3 % HDP,
- nedostatečné pozornosti věnované sociálním problémům vyvolaným potřebou inovovat.

2.10.3 Nové členské státy musí často překonávat další znevýhodnění v důsledku rozdílů v rozvoji, např. v oblasti zaměstnanosti, technologií nebo životního prostředí, i když tato znevýhodnění jsou někdy kompenzována opatřeními k

obnově, která jsou radikálnější než v 15 EU. V 15 EU dosáhly obecně většího pokroku v reformách severní země než jejich jižní protějšky. Totéž platí pro členské státy, kterým se podařilo dostat rozpočet do rovnováhy oproti těm, které umožnily, aby schodek rostl. I vyspělejší členské státy se v některých oblastech opožďují v porovnání s výkonnějšími třetími zeměmi. Předmětem reformy není jednoduše dělat lépe než dříve, ale dělat to lépe než kdekoli jinde.

2.11 Proto lisabonská strategie uvázla v bludném kruhu: nízký růst ztěžuje provádění reformy, zatímco opoždění reformy dále brzdí růst a zaměstnanost. Prováděné reformy proto nejčastěji souvisely s nabídkovou stranou ekonomiky. Nebyly úspěšné, jelikož neodpovídaly dostatečné poptávce.

2.12 Na jarních vrcholných schůzkách se zdálo, že členské státy podporují spíše nové diskuse o cílech stanovených již v Lisabonu – i když to znamená přidat ještě více doporučení – než pečlivé posouzení stadia vývoje reformy, které právě probíhají, a jasný závazek v podobě termínů určených pro jednotlivá opatření. Příliš často nejsou v Bruselu s to vysvětlit, co dělají doma nebo ve jakých oblastech se jim nepodařilo dosáhnout cílů, na kterých se v Bruselu dohodly. Znásobení cílů reformy, závazků a zúčastněných států bylo vyrovnáno odpovídajícím počtem nedostatků, co se týče spoluodpovědnosti, provedení a koordinace i odpovídajícího hospodářského dopadu a dopadu na pracovní příležitosti.

2.13 Proto zde existuje nebezpečí nedostatečného odhodlání k nezbytným reformám a domnívání se, že strategii lze provést. Takováto lisabonská bublina pravděpodobně nebude čekat až do roku 2010 než praskne.

2.14 Cíl stanovený v lisabonské strategii týkající zlepšení konkurenceschopnosti prostřednictvím pečlivě zaměřených reform spolu s trvale udržitelným hospodářským růstem s příznivým vlivem na zaměstnanost a posílením sociální solidarity je i nadále důležitý pro Evropu, která se nyní nachází na křižovatce:

— na jedné straně je předním světovým vývozcem a celosvětově největším vnitřním trhem (vyjádřeno v HDP) a je s to úspěšně pokračovat v dynamických projektech, jak ukázalo euro a rozšíření,

— na druhé straně zaostává v hospodářském růstu, je oslabena přemísťováním podniků a cítí se dezorientována a ohrožena nezday, které zakouší kvůli snížené konkurenci na světovém trhu.

2.15 Cíl lisabonské strategie je vyváženým cílem, který přiměřeným a interaktivním způsobem sladuje hospodářský cíl konkurenceschopnosti se sociálními požadavky (zaměstnanost, odborná příprava, sociální soudržnost, životní a pracovní podmínky), a jak bylo zdůrazněno na vrcholné schůzce v Göteborgu i s potřebami v oblasti životního prostředí.

2.16 Metody lisabonské strategie platí i nadále, přičemž jsou založeny na:

- víceletém harmonogramu, rozvrženém do řady různých fází v období do roku 2010, ve kterém se má dokončit jednotný trh,
- každoročním společným hodnocení na jarní vrcholné schůzce,
- otevřené metodě koordinace s členskými státy v oblasti společných cílů podporující osvědčené postupy, která může vhodně doplnit metodu Společenství v oblastech, které jsou národní doménou,
- důrazu na ústřední roli soukromého sektoru, partnerství mezi subjekty veřejného a soukromého sektoru, zapojení občanské společnosti orgány veřejné moci a dialogu mezi sociálními partnery.

2.17 Doposud byla spolupráce v rámci otevřené metody koordinace mezinárodní záležitostí a probíhala mezivládně. V národních parlamentech je celkový nedostatek demokratické konsolidace. Opravdová diskuse národních parlamentů o problematice lisabonské strategie musí probíhat v členských státech.

2.18 Rozhodující zapojení a podpora hráčů z řad občanské společnosti v mnoha členských státech chyběla. Tento významný neúspěch je velkým zklamáním při provádění lisabonské strategie a trvalo by dlouho vysvětlit obavy, které to vyvolalo, i pocíťované nedostatky. To dosvědčuje přetrvávající nedostatečná komunikace a partnerství.

2.18.1 Nedostatečná komunikace je zjevná. Členské státy ani média s veřejností nehovoří o otázce lisabonské strategie, navzdory pokračujícím národním diskusím o zaměstnanosti, odborné přípravě, sociální ochraně, přemísťování podniků a hospodářské soutěži v oblasti technologií. Když jsou občané Evropy informováni o cíli v oblasti konkurenceschopnosti stanoveném v Lisabonu, většina z nich nechápe jeho účel ani rozsah. Mnoho z nich se domnívá, že stát se „nejkonkurenceschopnější (...)“ ekonomikou na světě je buď nereálné, nebo bude znamenat konec evropského sociálního modelu poklesem na úroveň méně vyspělých zemí v této oblasti. Tyto reakce ukazují, že je nutno tento cíl vysvětlit, objasnit, že cílem je

vypořádat se úspěšně s celosvětovou hospodářskou soutěží tím, že některá znevýhodnění zmenšíme a jiná kompenzujeme lepším využitím našich aktiv.

2.18.2 Mnoho lidí v Evropě objevuje, že zatímco sociální nároky jsou zpochybňovány, zůstávají nejasné výhody, které výměnou za to získáme – pokud jde o zaměstnanost a trvale udržitelnou sociální ochranu. Lidé jsou hluboce znepokojeni:

- narůstajícím přemísťováním podniků do konkurenčních zemí s nízkými výrobními náklady,
- zvyšujícím se tlakem na zaměstnanost a pracovní podmínky a ztrátou jistoty pracovního místa,
- vznikem potíží v regionech a sektorech, které jsou nejvíce postiženy nezaměstnaností,
- oslabenými systémy sociální ochrany (nezaměstnanost, nemoc, stáří).

2.18.3 Příliš mnoho lidí v Evropě se rovněž domnívá, že nemají žádné slovo v reformách, které se jich nicméně přímo týkají a které obecně řečeno ohrožují dříve nabyté záruky a výhody. Zprávy Komise a členských států poskytují celkem vzato málo informací o mechanismech konzultací a zapojování občanské společnosti nebo o partnerstvích s různými hráči z řad občanské společnosti (role soukromého sektoru, role sociálních partnerů, partnerství mezi subjekty veřejného a soukromého sektoru, nevládní organizace atd.) navzdory tomu, že se má za to, že mají klíčový význam v rámci úkolů lisabonské strategie.

3. Lepší konkurenceschopnost

3.1 Důraz na konkurenceschopnost uznává potřebu dosáhnout trvale udržitelné konkurenceschopnosti v otevřené a globální ekonomice tím, že zlepšíme využití nových technologií, stanovíme účinnější odbornou přípravu, zajistíme, aby byli zaměstnanci dobře kvalifikovaní, a zlepšíme produktivitu. Pro strategii je nejdůležitější koncept kvality (kvalita zboží, služeb, regulace, vládnutí, zaměstnanosti, sociálních vztahů a životního prostředí).

3.2 Těchto cílů by bylo nejlépe dosaženo s korektnějším a účinnějším mezinárodním rámcem pro obchod a platby.

3.3 Kromě nových pravidel na mezinárodní úrovni evropské hospodářství potřebuje v současné době zjednodušit vnitřní předpisy jak na úrovni Společenství, tak i na národní úrovni. Nadměrná byrokracie odrazuje od iniciativ, které jsou pro hospodářskou soutěž potřebné.

3.4 EHSV se na rozdíl od Komise a Rady domnívá, že pouze za pomoci změny základního směru hospodářských politik, a zejména politik makroekonomických, bude možné v Evropě odstranit překážky, jež zabraňují trvalému a dalekosáhlejšímu hospodářskému zotavení. EU musí jednat zevnitř, pokud chce evropské hospodářství dostat zpět na cestu vedoucí k růstu a plné zaměstnanosti. To bude vyžadovat vyváženou makroekonomickou politiku se stanoveným záměrem dosáhnout cílů Lisabonské strategie, především docílit plné zaměstnanosti, posílit konkurenceschopnost a vskutku zvážit závazek sledovat udržitelný rozvoj v souladu se závěry summitu v Göteborgu.

3.5 Cílem měnové politiky by mělo v každém případě být nalezení rovnováhy mezi cenovou stabilitou, hospodářským růstem a zaměstnaností. „Mix politiky“ doporučený Radou však neobsahuje jasnou výzvu ECB, aby též převzala odpovědnost, pokud jde o reálnou ekonomiku (růst a zaměstnanost). Bylo by rozumné pobídnout ECB, aby se zaměřila na stabilitu v širším slova smyslu, tj. nejen na cenovou stabilitu, ale též na stabilitu v oblasti růstu, plné zaměstnanosti a sociální soudržnosti. Evropský hospodářský a sociální výbor se sám již při několika příležitostech dožadoval toho, aby měnová politika napomáhala dosáhnout cíle růstu a plné zaměstnanosti (viz např. usnesení Výboru ze dne 19. září 2002 určené Evropskému konventu).

3.6 Měly by se zintenzívnit politiky na podporu zakládání a rozvíjení podniků, včetně mimo jiné rychlejších, nižších počátečních nákladů, opatření ke zlepšení přístupu k rizikovému kapitálu, více vzdělávacích programů pro podnikatele a hustější sítě podpůrných služeb pro malé podniky.

3.7 Celoživotní odborné vzdělávání by mělo být dostupné pro všechny občany, každého věku, ve všech členských státech, a lidé by měli být podněcováni, aby ho využili.

3.8 Měl by se uvolnit potenciál jednotného trhu. Evropská unie by nyní měla využít výhod trhu, který je větší než trh USA nebo Číny, ale

— ve vnitrostátních právních předpisech nebylo plně provedeno příliš mnoho směrnic

— nebylo dosaženo dostatečného pokroku při zajišťování normalizace a vzájemného uznávání u nabídky služeb

— došlo ke zpoždění při liberalizaci trhů, včetně ve veřejném sektoru

— vznikly potíže při dohodě o proveditelných evropských právech duševního vlastnictví

— došlo k narušení kvůli fiskálním rozdílům.

3.9 Podpora Společenství by mohla být podmíněna zlepšením v těch členských státech, ve kterých brzdí provádění „strukturální“ nedostatky.

3.10 Obchod a platby by bylo možné usnadnit prostřednictvím posílené administrativní spolupráce mezi Komisí a členskými státy v řadě oblastí, např. celní režimy, zakázky ve veřejném sektoru a nadnárodní veřejné služby.

3.11 Mimoto členské státy zaostávají v těchto sektorech:

— propojování a modernizace dopravní infrastruktury, která ovlivnila dokončení projektů v oblasti transevropských sítí,

— přístup malých a středních podniků k rizikovému kapitálu,

— veřejné schodky v některých zemích,

— výdaje na výzkum, které se s ohledem na HDP obecně spíše snižovaly než zvyšovaly (1,9 % HDP oproti 2,6 % v USA), stagnují na úrovni, která je značně nižší než cíl ve výši 3 % HDP,

— vysoký podíl předčasných odchodů do důchodu, navzdory barcelonským závazkům z roku 2002,

— vzdělávací systémy i nadále neodpovídají hospodářské realitě a budoucím vyhlídkám na zaměstnání.

3.12 Pokud se týká evropských podniků, zaostávají v následujících oblastech:

— výzkum a vývoj: roku 2002 soukromý sektor ve Spojených státech investoval do vývoje a

— výzkumu o 100 miliard euro více než v Evropě. Lisabonská Evropská rada stanovila jako cíl věnovat vývoji a výzkumu 3 % HDP, z čehož dvě třetiny mají přicházet se soukromého sektoru. V současnosti se však podílí jen 56 %. Celoživotní vzdělávání: od spuštění Lisabonské strategie se zvýšila účast dospělých na celoživotním vzdělávání jen o polovinu procentního bodu, na 8,5 %. Tento trend by mohl naznačovat, že dosažení cílového procenta 12,5 % do roku 2010 je nepravděpodobné.

4. Začlenění sociální dimenze

4.1 Je potřebná jednoznačná strategie k podněcování konkurenceschopnosti a rovněž k zachování sociální soudržnosti: to by mohlo být novou linií sociální politiky. Sociální partneři by měli vypracovat rámec ve spolupráci s Komisí a vládami členských států. Sociální dimenze lisabonské strategie by se měla plně uznat jako hlavní faktor k dosažení blahobytu, produktivity a sociálního začlenění a bude nutno ji v nadcházejících pěti letech lisabonské strategie aktualizovat.

4.2 EHSV naléhavě žádá vlády členských států, aby učinily opatření, která jsou nutná k tomu, aby byl dosažen pokrok v lisabonské strategii, jejíž cílem je povzbudit požadovaný hospodářský rozvoj. Je to velmi důležité k tomu, aby mohla být vypracována nová linie sociální politiky. Měla by se soustředit na čtyři oblasti, které vyžadují zvláštní pozornost. Těmito čtyřmi oblastmi jsou:

- více pracovních příležitostí a bezpečnější pracovní příležitosti!
- starší osoby v pracovním životě,
- aktivnější politika sociálního začlenění,
- zdravotní péče a vztah mezi zdravím a životním prostředím.

4.3 Je rovněž nutné společné úsilí zapojující sociální partnery, nevládní organizace a vlády k rozvoji forem odborného vzdělávání a jeho financování na podstatně vyšší úrovni než dosud u mnohem větší části osob, které hledají práci, zejména v sektorech, ve kterých jsou potřebné vyšší kvalifikace založené na znalostech.

4.4 Sociální partneři musí prozkoumat společné úsilí ke zlepšení pracovního prostředí a organizace práce ke svázání s vyšší produktivitou a vyšší přidanou hodnotou na zaměstnance. Ke zmírnění některých problémů se stárnoucí pracovní silou (a klesajícím počtem mladých lidí, kteří vstupují na trh práce) se musí vlády, podniky a organizace pracovníků zaměřit na tyto demografické charakteristiky.

4.5 Jelikož existují zvláštní problémy, které se dotýkají osob znevýhodňovaných procesem změny, jsou zapotřebí hlavní směry k vytvoření aktivnější politiky sociálního začlenění.

4.6 Celkové cíle stanovené pro sociální politiku v rámci lisabonské strategie jsou i nadále platné, pouze s určitými malými úpravami. Na druhé straně, charakter a rozsah globálních výzev

se v posledních čtyřech letech značně změnil. Objevení se rychle rostoucích ekonomik Číny a Indie má pro lisabonskou strategii přímé důsledky: stále více špičkových výrobků a služeb se uvádí na trh za velmi atraktivní ceny. Trvalý vysoký růst produktivity ve Spojených státech znamená, že lisabonská strategie musí posunout cíle, aby ji dostihla. Lepší výkon Evropy než USA, pokud jde o produktivitu (za hodinu), ke kterému docházelo v 90. letech 20. století, zřejmě skončil.

4.7 Pozitivním a vyzývavým faktorem je rozšíření Evropské unie. Nové členské státy představují nesmírně významné zvětšení vnitřního trhu, zvýšení kupní síly a kvalifikovaných lidských zdrojů. Nové členské státy však představují také nové výzvy pro sociální začlenění. Co se týče lidských zdrojů, je nutno zlepšit dostupné vzdělávání a odbornou přípravu v oblastech špičkové techniky – jak je tomu také v patnácti starých členských státech

4.8 Výbor zvážil podstatu možné Charty trvale udržitelného rozvoje, která by zahrnovala výše uvedené oblasti sociální politiky a stanovila příslušná základní práva občanů. Na základě těchto úvah EHSV navrhuje, aby Charta trvale udržitelného sociálního rozvoje byla začleněna do pracovního programu v oblasti sociální politiky. Charta by měla být doprovázena akčním programem EU zaměřeným na koordinaci různých opatření a měla by pomoci členským státům zaměřit se na prioritní oblasti.

5. Trvale udržitelný rozvoj

5.1 V současné době se přezkoumává strategie EU pro trvale udržitelný rozvoj a rozhodnutí o výsledku se očekává na zasedání Evropské rady v březnu 2005. Strategie trvale udržitelného rozvoje zahrnuje opatření v hospodářské a sociální oblasti i v oblasti životního prostředí, která se vzájemně podporují.

5.1.1 Lisabonská strategie, jak se ukázalo po zasedáních Evropské rady na jaře 2002, zahrnuje souběžná opatření v hospodářské a sociální oblasti a oblasti životního prostředí. O připojení environmentální dimenze bylo rozhodnuto na zasedání Evropské rady v Göteborgu.

5.2 Bylo by chybou považovat lisabonskou strategii a zásadu, která je základem strategie trvale udržitelného rozvoje, za protichůdné ambice. Lisabonská strategie má jasný časový rámec, a to do roku 2010. Strategie trvale udržitelného rozvoje má neomezený časový rámec a týká se mezigeneračních otázek.

5.3 Majíce na paměti záměr Evropské rady přezkoumat v březnu 2005 současně obě strategie je nezbytné uznat tři aspekty:

- lisabonská strategie, které zbývá už jen pět let, bude muset začít přistupovat k záležitostem s časovým rámcem přesahujícím rok 2010. U takovýchto záležitostí a akcí je nutné, aby se posouzení provedlo podle kritérií, která se používají ve strategiích trvale udržitelného rozvoje. S tímto přístupem nabízí lisabonská strategie možnost zahájit v konkrétním rámci projekty, které lze charakterizovat jako akce v rámci trvale udržitelného rozvoje;
- je nezbytné, aby revidovaná strategie trvale udržitelného rozvoje při stanovení dlouhodobých cílů a akcí uznala funkce lisabonské strategie a vždy příslušné akce a programy koordinovala;
- lisabonská strategie může mít určité množství cílů a akcí, ale strategie trvale udržitelného růstu bude mít samozřejmě ještě širší soubor cílů a akcí. Budou se však objevovat postupně. V obou případech je nezbytné, aby rozhodující roli mohla hrát národní a místní úroveň. Ani jedna z obou strategií nemůže fungovat, pokud je hlavně strategií shora dolů, obě strategie budou muset být strategiemi zdola nahoru.

6. Partnerství

6.1 V ambiciózních návrzích na dynamičtější provedení lisabonského procesu existuje mnoho různých témat. Ačkoli žádná jednotlivá politika nebo akční plán nebude hlavním základním rysem, jedno téma dominuje. Efektivní provedení lisabonské strategie vyžaduje uznat vzájemné působení mnoha lidí, vlád, orgánů, organizací a evropských institucí v rámci celého Společenství.

6.2 Obnovená dynamika závisí na vícestupňovém „partnerství pro změnu“. Koncept partnerství může ilustrovat, že lisabonské cíle nejsou ani cíli shora dolů ani vzdálené od otázek, které se týkají každodenního života občanů.

6.3 Výbor zdůrazňuje, že hlavní slabou stránkou v provádění lisabonské strategie je neúspěch zapojit přiměřeně hráče z řad občanské společnosti – ačkoli v rámci lisabonských úkolů se na tomto bodě výslovně trvá. Tato slabá stránka by se pro úspěch strategie mohla ukázat jako osudná. Výbor je potěšen, že dne 24. března 2004 Evropská rada prosazovala řešení tohoto problému prostřednictvím partnerství pro reformu. Výbor souhlasil, že se bude na tomto procesu podílet tím, že předloží akční plán.

6.4 Výbor zamýšlí spolupracovat s hospodářskými a sociálními radami členských států a všemi sociálně-profesními partnery, kteří se chtějí zapojit do vytváření sítě iniciativ občanské společnosti na podporu úspěchu reformem.

6.5 Toto bude interaktivní, decentralizovaná síť spojující webové stránky účastníků s cílem:

- určit sociálně-profesní iniciativy – již probíhající i ty, které se teprve připravují, které pomáhají posunout na evropské, národní nebo regionální úrovni kupředu reformy v rámci lisabonské strategie,
- vyzdvihnout osvědčené postupy v těchto oblastech, včetně týkajících se přeshraničních záležitostí,
- podělit se o příslušné zkušenosti a analýzy hráčů z řad občanské společnosti;
- organizovat konzultační fóra a debaty o reformách.

6.6 K prosazování takovýchto iniciativ bude vypracován kodex chování a účastníci sítě ho budou uplatňovat.

6.7 Do jarního zasedání bude s partnery sítě uspořádána výroční konference s cílem provést inventuru iniciativ občanské společnosti.

6.8 Výbor chce sloužit jako evropské fórum pro dialog o „partnerstvích pro reformu“ čerpající z národních a evropských zkušeností.

6.9 Toto spojení s národními reprezentativními subjekty by přineslo osvědčené zkušenosti, takže EHSV by mohl efektivněji přispět k výročním přezkumům na jarních zasedáních Rady.

7. Předpoklady pro efektivní provedení lisabonské strategie

7.1 Výbor vyzdvihuje potřebu sladit lisabonské reformy s evropskou občanskou společností a domnívá se, že proces revize nezbytný pro provedení lisabonské strategie musí splňovat čtyři předpoklady:

7.2 Za prvé, provedení lisabonské strategie nelze odložit na zítra. Mezinárodní konkurence se každý den zvyšuje. V důsledku toho se průmysl přemísťuje – což je jev, který se týká rostoucího počtu regionů a sektorů, jelikož ty soutěží s novými ekonomikami s nízkými mzdovými a výrobními náklady a často se špičkovými a inovativními technologiemi. Účinná, dlouhodobá opatření k obnovení konkurenceschopnosti Evropy jako místa pro podnikání nesnesou odkladu.

7.3 Lisabonská strategie představuje strategický koncept. V tomto smyslu je srovnatelná s dřívějšími strategickými koncepty, jež vedly k radikálním pokrokům v integraci. V těchto případech obsahovalo plánování jistou lhůtu a striktně kontrolovanou sérii stádií a zároveň zde probíhala úzká spolupráce mezi Komisí a členskými státy. Na konci 60. let se tento koncept používal v případě celní unie, která byla zakotvena ve Smlouvě. Úspěch „Evropy '92“ byl též výsledkem podobného plánování. Monetární unie je dalším příkladem úspěchu. Ve výše uvedených případech se buď úspěšně následovala metoda Společenství, jak tomu bylo v případě celní unie a „Evropy '92“, anebo výsledky, jež byly nutně zapotřebí, přinesla pozitivní spolupráce mezi členskými státy, jmenovitě zapojení do HMU. Problém spočívá v tom, že ani jedna z těchto dvou situací v současnosti neplatí. Nyní závisí uspokojivý pokrok zcela na politické vůli.

7.4 Za druhé, lisabonská strategie nemůže uspět bez mezinárodních pravidel. Evropští zaměstnavatelé a pracovníci se nechtějí pustit do křížku s bezuzdnou konkurencí a uvíznout v nekontrolované spirále snižování nákladů bez ohledu na zdraví, bezpečnost, sociální a environmentální pokrok a vyvážený a trvale udržitelný růst. Proto lisabonské reformy mohou uspět pouze tehdy, pokud bude Unie vykonávat paralelní nátlak v rámci WTO, IMF, WIPO (Světová organizace duševního vlastnictví), ILO a dalších mezinárodních organizací k vytvoření rámce pro globalizaci pomocí korektnějších, účinnějších pravidel. Je nezbytné vytvořit mezinárodně uznávaný referenční rámec pro konkurenceschopnost, který by zahrnoval minimální pravidla pro hospodářskou soutěž, bezpečnost, normy jakosti, sociální práva, ochranu dětí, ochranu životního prostředí a duševní vlastnictví. Bylo by nereálné pokoušet se bez těchto záruk získat podporu evropské veřejnosti.

7.5 Za třetí, provedení lisabonské strategie nesmí být v rozporu se sociálním modelem EU – při nebezpečí, že pacient bude zabit, když očekává, že bude léčen.

7.5.1 Je velmi důležité zmírnit obavy týkající se rozsahu a sociálních nákladů reforem. Lidé si musejí být vědomi toho, že tyto reformy jsou pro udržitelnost evropského modelu rozvoje nezbytné jakožto součást otevřené ekonomiky. Hlavním cílem lisabonské strategie musí být zajistit trvalou životaschopnost evropského sociálního modelu, na kterém naši občané tolik lpí, jak je vyjádřen v Chartě základních práv a zároveň sladit tento model s požadavky konkurenceschopnosti.

7.5.2 Lisabonská strategie se musí také plně zabývat obavami v oblasti životního prostředí. Závazky přijaté v roce 2001 v Göteborgu jasně potvrzují a zvětšují přání vyjádřené v lisabonské strategii sladit konkurenceschopné hospodářství s dobrou kvalitou života.

7.6 Za čtvrté, je jasné, že úspěch lisabonské strategie je podmíněn silnějšími evropskými, národními a regionálními partnerstvími mezi jednotlivými státy i se zástupci sociálně-profesních zájmových skupin a sociálních partnerů. V prvních několika letech provádění lisabonské strategie příliš mnoho států nezapojilo plně sociální partnery do koncipování a provádění reforem, stěžuje se konzultovalo a nedostatečně se o nich zmiňovalo ve výročních zprávách o pokroku. V pěti letech, které k dosažení lisabonského cíle zbývají, se takováto selhání nesmějí opakovat. Cíle nebude dosaženo, nebude-li občanská společnost informována, vyburcována, zapojena a skutečně mobilizována.

8. Osm návrhů priorit EHSV k lepšímu provádění lisabonské strategie

Na základě analýzy a provedených rozsáhlých konzultací EHSV chce na výzvu Evropské rady odpovědět následujícími návrhy:

8.1 Členské státy by si měly více přivlastnit strategii

8.1.1 Vlády členských států by měly převzít jasnou a aktivnější odpovědnost za provádění pracovní agendy lisabonské strategie. Je nezbytné, aby si vlády členských států a národní parlamenty strategii „přivlastnily“. Členské státy by měly připravit jasné plány spolu s časovým rámcem opatření, která navrhuje a která mají v úmyslu přijmout, aby dosáhly cílů lisabonské strategie na následujících vrcholných schůzkách.

8.1.2 Lisabonská strategie musí být uznána tím, čím je: velmi ambiciózním programem budování evropské společnosti prosperity, blahobytu, konkurenceschopnosti, sociálního začlenění a vysokého uvědomování si environmentální dimenze. Na tomto základě je nezbytné komunikovat aktivněji se sociálními partnery a organizovanou občanskou společností. Lisabonská strategie byla příliš ztotožňována pouze s hospodářskou agendou.

8.1.3 Je nutno využívat více otevřené metody koordinace: každoroční komparativní analýza musí být podrobnější a členské státy musí jasněji ukázat, zda zde existují strukturální nebo jiné překážky k tomu, aby bylo dosaženo společně stanovených cílů.

8.2 Posílení růstu a soudržnosti

8.2.1 Pakt stability a růstu se musí rozvinout do nástroje pro růst a zvýšení produktivity, zaměřujícího se na cíle v oblasti stability během celého hospodářského cyklu, nejen v jednotlivých letech. K podpoře poptávky je nutný mix makroekonomických politik, které neobsahují žádná napětí.

8.2.2 ECB by měla více zohledňovat širší hospodářský dopad svých rozhodnutí a s výhradou nutnosti kontrolovat inflaci by měla jednat na podporu lisabonských cílů.

8.2.3 Při koordinaci hospodářských politik mezi členskými státy (a v rámci členských států) by měly vlády stanovit cíle v oblasti výkonnosti a monitorovat klíčové ukazatele k prokázání výsledků.

8.2.4 Politiky soudržnosti musí vynucovat aktivněji zlepšení v konkurenceschopnosti, která naopak pomůže snížit rozsah příjmových rozdílů v rámci Společenství. Jako jeden aspekt politik soudržnosti by se měl přijmout kodex přijatelných praktik při využívání státní podpory.

8.3 Efektivnější implementace vnitřního trhu

8.3.1 Zvláštní pozornost je nutno věnovat agendě k provedení vnitřního trhu, nyní rozšířeného na 25 členských států. Evropská komise by měla do každoročního hodnocení lisabonské strategie zařadit podrobnou zprávu o dosud nevyřešených problémech při provádění.

8.3.2 Několik opatření pro jednotný trh má velké zpoždění a je nutno je přijmout neprodleně: regulace, která zruší dvojí zdanění na jednotném trhu; okamžitá dostupnost jednoduchého, efektivního a přiměřeně ohodnoceného patentu Společenství; znovu dokončení skutečného vnitřního trhu se službami na vyrovnaném základě.

8.4 Podpora inovace a kvality

8.4.1 EIB a EIF by měly zesílit svoj činnost týkající se identifikace, určení priorit a strukturování inovačních investičních projektů a programů předkládaných jak v soukromém, tak veřejném sektoru, a to ve spolupráci s Komisí a členskými státy. EIF by se měl i nadále zaměřit na potřebu vysokého růstu a inovačních MSP prostřednictvím svého rizikového kapitálu a zmocnění SME a prostřednictvím větší podpory možností financování EIB.

8.4.2 K provedení strategie je nezbytný koncept kvality (kvalita zboží, služeb, regulace, vládnutí, zaměstnanosti, sociálních vztahů a životního prostředí) a měl by být nedílnou součástí každoročního hodnocení pokroku dosaženého na národní úrovni i na úrovni EU.

8.5 Obnova sociální politiky

8.5.1 Sociální politiku je nutno uznat jako nezbytný předpoklad pro konkurenceschopnost a produktivitu a naopak. Pro rozšířenou Evropskou unii je nutno vypracovat vylepšenou agendu sociální politiky. To by mělo mít podobu Charty trvale udržitelného sociálního rozvoje, zahrnující klíčové oblasti sociální politiky a základní práva občanů.

8.5.2 Pro podporu konkurenceschopnosti jsou zvláště důležité čtyři oblasti sociální politiky: politiky zaměstnanosti, starší osoby v pracovním životě, aktivnější politiky sociálního začlenění a zdravotní péče včetně vztahu mezi zdravím, sociální ochranou a životním prostředím. Ve všech těchto oblastech jsou zapotřebí nové iniciativy spojené s podrobnými konzultacemi mezi EU, národními vládami a sociálními partnery.

8.5.3 Budování společnosti náročné na znalosti vyžaduje vysokou úroveň zdrojů jak pro základní, tak i další vzdělávání a odbornou přípravu. Celoživotní učení, i když se ve všech státech rozšiřuje, se musí dále rozvíjet, včetně celoživotního učení na pokročilých úrovních. Evropská komise by měla při konzultacích se sociálními partnery prozkoumat možnost dosáhnout celoevropské Charty celoživotního učení, včetně možností alternativního financování.

8.5.4 „EU musí přijmout aktivnější společnou imigrační politiku, jak doporučila Evropská rada v Tampere a Soluni. Z demografických, hospodářských a sociálních příčin zůstane imigrace do Evropy během několika následujících let klíčovou problematikou. Lisabonská strategie volá po transparentní zaměstnanosti, stejně jako po nových politikách integrace a boje proti diskriminaci.“

8.6 Podpora partnerství veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu

8.6.1 Hlavní pilíř společnosti náročné na znalosti představuje výzkum, a to základní i aplikovaný. Podniky v EU spíše zaostávají při dosahování cílů týkajících se větších výdajů na výzkum. To samé platí i pro vlády. Více prostředků by bylo možno získat prostřednictvím partnerství pro výzkum mezi subjekty soukromého a veřejného sektoru. Evropa musí mít aktivní politiky pro návrat evropských výzkumníků, ať pracují kdekoliv.

8.6.2 Evropská komise by měla předložit plán na zvýšení investic do výzkumu, lepší koordinaci programů EU a národních programů a vytvoření Evropské rady pro výzkum.

8.6.3 Přenášení poznatků výzkumu do průmyslových aplikací je v Evropské unii ve srovnání se Spojenými státy nedosta- tečné a pomalé. Evropská komise by měla předložit konkrétní plán opatření na podporu přenášení poznatků do průmyslo- vých aplikací.

8.6.4 Zejména malé a střední podniky potřebují přístup k výzkumu a podporu při zavádění pokrokových technických řešení. EIB by společně s Evropskou komisí měla rozvíjet způsoby a prostředky pro další podporu přenášení poznatků.

8.7 Aktivnější ochrana životního prostředí

8.7.1 Lisabonská strategie je založena rovněž na třetím pilíři, a to environmentální dimenzi. Je třeba aktivněji prosazovat rozvoj ekologicky šetrných technologií. Společné úsilí veřej- ného a soukromého sektoru by se mělo rozšířit na oblast záso- bování energií a dopravy. V dlouhodobější perspektivě lze prostřednictvím environmentálního sektoru dosáhnout významných účinků synergie.

8.7.2 Trvale udržitelný rozvoj bude nutně nedílnou součástí lisabonské strategie v příštích pěti letech, ale s časovou perspek- tivou sahající daleko za lisabonskou strategii. Revidovaná stra- tegie trvale udržitelného rozvoje by měla zahrnovat konkrétní opatření, která jsou slučitelná s druhou polovinou lisabonské strategie.

8.8 Získání podpory občanů

8.8.1 Vrátit lisabonskou strategii zpět občanům Evropy! Organizovaná občanská společnost a sociální partneři musejí hrát při provádění lisabonské strategie jasnější a inkluzivní roli. EHSV vyjadřuje svou plnou podporu prohlášením, které v této souvislosti učinila Evropská rada.

8.8.2 Mají-li se lisabonské cíle stát skutečně dosažitelnými, musí Evropská unie nabídnout soudržný, dynamický

a pokrokový přístup, jak co se týče cílů pro Unii, tak i co se týče institucionální dynamiky. Je nutno přesvědčivě vysvětlovat novou evropskou ústavní smlouvu, jako možná nejvýznamnější znázornění těchto cílů, členské státy ji musí přijmout a musí získat podporu občanů.

8.8.3 EHSV by tudíž byl pro to, aby Lisabonský proces „nového stylu“ využil úspěšnou metodu „Evropa '92“. Na základě stávající praxe by to znamenalo, že by byly zprávy o směrech politiky, vnitřním trhu, zaměstnanosti a Lisabonské strategii shrnuty do jasného plánu obsahujícího stádia a harmonogram, z něhož by bylo jasné, jaké činnosti by se očekávaly od koho (od Komise, Rady nebo od členských států) na základě jakého rozhodnutí a v jakém časovém horizontu.

8.8.4 Na národní úrovni mohou hrát velmi důležitou roli hospodářské a sociální rady společně se sociálními partnery a různými organizacemi občanské společnosti. Provedení lisa- bonské strategie může přisoudit radám velmi zvláštní úlohu.

8.8.5 Na úrovni EU je EHSV připraven převzít aktivní odpo- vědnost za podporu provádění a monitorování lisabonské stra- tegie, v úzkém kontaktu se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti na evropské úrovni.

8.8.6 Informovat občany Evropy o lisabonské strategii! Zdůraznit hlavní cíle strategie: vybudovat prosperující a sociální Evropu s vysokou konkurenceschopností a uvědoměním si environmentálních problémů. Strategie nebude nikdy úspěšně provedena bez aktivního zapojení občanů. EHSV chce k tomuto informování aktivně přispět.

8.8.7 Provedení lisabonské strategie vyžaduje jasnou soudržnost politik na úrovni EU i na národní úrovni. Tři pilíře strategie poskytují jedinečné příležitosti pro syngii v hospodářské, sociální a environmentální oblasti. Znovu akti- vovat proces lisabonské strategie – s třemi pilíři v soudržném rámci společných politik.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Otázce konkurenceschopnosti evropských podniků“

(2005/C 120/17)

Dne 20. února 2004 předseda Evropské komise p. PRODI požádal jménem Komise o průzkumné stanovisko Hospodářského a sociálního výboru na téma „Otázka konkurenceschopnosti evropských podniků“.

Specializovaná sekce „ Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost “ pověřená přípravou prací Výboru v této oblasti, vypracovala své stanovisko dne 20. září 2004 (zpravodaj: p. VEVER – spoluzpravodajkyň: paní FLORIOVÁ).

Evropský hospodářský a sociální výbor přijal toto stanovisko na 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (jednání ze dne 27. října 2004) 105 hlasy pro, 3 hlasy proti a 2 se zdrželi hlasování.

1. Shrnutí

1.1 Evropa čelí větším výzvám vztahujícím se k její konkurenceschopnosti a dostala se „ do kleští “ jednak mezi svými velkými průmyslovými partnery, a jednak ze strany nově se objevujících ekonomik s nízkými výrobními náklady. Tato situace jde ruku v ruce se srovnávacím deficitem růstu a s velkými zpožděním z hlediska investic do vzdělávání, výzkumu a nových technologií, a kdy současně dochází ke stále větší relokalizaci evropských podniků, které musí čelit mezinárodní konkurenci.

1.2 Nicméně Evropě, založené na modelu společnosti valorizující tzv. profesní vztahy (tj. vztahy zaměstnanci, zaměstnavatel, odbory; užívá se také termín „průmyslové vztahy“, pozn.překl.), nechybí konkurenční trumfy jejích podniků:

— její mezinárodní obchod svědčí o její silné účasti na procesu globalizace;

— její rozšířený vnitřní trh je nyní na prvním místě na světě;

— její měnová unie, i když zatím jen omezená, představuje pokrok, který nemá jinde obdoby;

— její probíhající lisabonský program zahrnuje hospodářské a sociální reformy a reformy v oblasti životního prostředí, které mají za cíl zejména trvale obnovit její konkurenceschopnost.

1.3 Zatímco u některých z těchto výhod se stále jedná více o probíhající procesy spíše než o nezvratné výsledky, Evropa má zároveň i nevýhody, které penalizují její podniky a přispívají k jejím současným nedobrym výkonům v hospodářském růstu a zaměstnanosti. Situace je následující:

— administrativní a právní rámec v Evropě nedostatečně podporuje duch podnikavosti;

— uvnitř jednotného trhu, který stále není dokončen, ještě existuje příliš mnoho překážek;

— stále se čeká na potvrzení skutečné hospodářské unie, a to i přes zavedení měnové unie;

— další zpoždění se také nabaluje v provádění konkurenční strategie z Lisabonu.

1.4 Ke zlepšení konkurenceschopnosti evropských podniků Výbor zdůrazňuje čtyři požadavky, které jsou podle něj vzájemně neoddelitelné:

1.4.1 První prioritou je znovu oživit důvěru ekonomických aktérů, a to prostřednictvím:

— jasnější vize evropského projektu v jeho globálním prostředí;

— zjednodušením předpisů, na evropské úrovni a na úrovni jednotlivých států, otevřením většího prostoru pro socio-profesní samoregulaci a spoluregulaci;

— opatřeními podporujícími vytváření a rozvoj podniků – viz rizikový kapitál, vzdělávání podnikatelů, podpůrné služby malým a středním podnikům apod.;

— větší podpory evropských inovačních iniciativ podniků a aktivním zapojením ostatních socioprofesionálních aktérů;

— většího počtu programů pro vzdělávání, kvalifikaci a přeškolení zaměstnanců na jinou práci, zejména těch starších.

1.4.2 Další prioritou je zajistit dokončení zásadních opatření jednotného trhu, která by neměla být dále odkládána za časový horizont konkurenceschopnosti stanovený v Lisabonu na r. 2010, aniž by přitom nebylo zapomenáno na pozdější potřeby pro její trvalé udržení. To předpokládá:

— zpřísnění požadavků na transpozici, s lepší zodpovědností vlád v této oblasti. Finanční podpory EU zaostávajícím státům by mohly být případně přeměrovány na dohnání jejich zpoždění v transpozici;

- rozhodnutí, na která podniky již příliš dlouho čekají a která se týkají zrušení dvojího zdanění, zjednodušení evropského režimu DPH, vytvoření statutu zjednodušené evropské společnosti otevřeného malým a středním podnikům, odblokování komunitárního patentu;
- jistější a plynulejší fungování výměn na základě posílené administrativní spolupráce, komunitární inspekce jednotného trhu, sjednocené celní úřady na vnějších hranicích, lepší účinnost a vzájemná spolupráce mezi veřejnými službami obyvatelstvu, což by v některých případech mohlo otevřít vývoj služeb obecného zájmu v evropském měřítku.

1.4.3 Konkurenceschopnost evropských podniků také předpokládá rozvíjet, rovněž na základě synchronizovaného přístupu ve světle termínu konkurenceschopnosti stanoveného na r. 2010, dynamickou hospodářskou unii založenou na euro, která by byla schopna podpořit růst a zaměstnanost za pomoci odpovídající měnové politiky, a to prostřednictvím:

- postupného rozšíření, avšak bez zbytečného prodlení, měnové unie na nové členské státy;
- požadavku předběžného stanoviska EU a nikoliv stanoviska a posteriori ohledně návrhů státních rozpočtů jednotlivých států;
- procesu sbližování daňových systémů v podmínkách, které jsou kompatibilní s ekonomikou otevřenou výměnám, atraktivní jak pro investice, tak se zájmem o sociální soudržnost v případě potřeby i pomocí posílených spoluprací;
- opatření přímo podporujících hospodářskou činnost a růst v Evropě: rozvoj veřejných/soukromých partnerských svazků k financování nových transevropských infrastruktur na úrovni rozšířené Unie, potvrzení evropského průmyslového přístupu přispívajícího k realizaci investic do nových technologií, výzkumu a vzdělávání, a také k nastavení politiky konkurence a obchodní politiky, mobilizace evropských technologických prostředků ve velkých projektech se společným strategickým významem, včetně v oblasti bezpečnosti;
- posíleného a reorganizovaného komunitárního rozpočtu odpovídajícího prioritám této společné hospodářské politiky.

1.4.4 Provádění strukturálních reforem lisabonské strategie také vyžaduje větší odhodlání a koherenci:

- jasnějším vyhodnocením skutečného srovnávacího stavu hospodářských reforem a investic (otevření trhů, přístup k financování, posílení výzkumu), sociálních reforem (vzdělávání, trh práce, sociální ochrana, investice podniků do lidského kapitálu), administrativních reforem (snížení veřejných deficitů, zjednodušení předpisů) a reforem v oblasti životního prostředí;
- zajištěním lepší koordinace těchto reforem v návaznosti mimo jiné na programovaném cíli konkurenceschopnosti, s pevnějším zapojením komunitárních institucí a se zjednodušením koordinačních procesů;
- lepším zhodnocením role tzv. sociálních partnerů (tj. zástupců odborů a vedení podniků, pozn.překl.) při vypracování, provádění a řízení reforem, jakož i jejich schopnosti „přitáhnout“ investice.

1.5 Závěrem Výbor konstatuje, že nedostatek konkurenceschopnosti evropských podniků dnes představuje cenu, která se platí za nedostatečně podnikavou Evropu, za její pomalost v rozhodování a v přizpůsobení se mezinárodním změnám, za její neukončené procesy v četných oblastech, za zpoždění jejich reforem a za to, že velmi nedostatečně – často rozmarně, někdy nekoherentně, a tudíž kontraproduktivně – využívá svých vlastních trumfů. K nápravě situace je zapotřebí odhodlané akce. K úspěchu bude zapotřebí přístupu daleko více zaměřeného na růst, dynamiku hospodářských faktorů, a to jak u nabídky, tak u poptávky v rámci pružnějšího a efektivnějšího jednotného evropského trhu. Výbor silně zdůrazňuje zejména výzvu posledního Jarního summitu k podpoře nových partnerských svazků pro reformu, a to jak na národní, tak na evropské úrovni, s užším zapojením sociálních partnerů. Výbor zdůrazňuje nutnost pevně se držet termínu v r. 2010, což by mělo zahrnovat jednak provedení lisabonských reforem a jednak dokončení jednotného trhu a uskutečnění skutečné hospodářské a konkurenční unie, za využití všech důsledků měnové unie a při úplném začlenění požadavků trvalého rozvoje.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko je vypracováno na průzkumnou žádost předsedy Evropské komise Romana PRODI, který dne 20. února 2004 požádal Evropský hospodářský a sociální výbor, aby mu předložil svou analýzu a doporučení ohledně problémů konkurenceschopnosti evropských podniků. Především se jedná o identifikaci nejdůležitějších potíží, se kterými se podniky potýkají, o překážky vytvářené prostředím, ve kterém pracují, jakož i o alternativní návrhy k nápravě, v kontextu našeho modelu společnosti.

2.2 Velký počet nedávných analýz zdůrazňuje, po vzoru zprávy Sapir z července r. 2003, tuto narůstající výzvu konkurenceschopnosti pro Evropu, která se dostala do kleští jednak mezi svými velkými průmyslovými partnery – srov. USA, Japonsko – a jednak ze strany nově se objevujících ekonomik s nízkými výrobními náklady – srov. Čína a Indie, které stále více zavádějí nové technologie a investují do odborné přípravy, školství a infrastruktury. Poskytnuté údaje (týkající se například vývozu, bilance běžných operací nebo vývoje zisku podniků...) dokazují, že evropská ekonomika a převážná část evropských podniků je ve velké míře konkurenceschopná. Navzdory tomu existuje mnoho alarmujících ukazatelů – nízký růst, neuspokojivá úroveň jak investic, tak poptávky, zhoršení situace v zaměstnanosti – kvantitativní (pokles zaměstnanosti) a někdy kvalitativní (nejistota), zavření evropských výrobních center, odchod vědeckých mozků, prohlubování veřejných deficitů, rostoucí náklady sociální ochrany, spolu se zrychlujícím se demografickým stárnutím obyvatelstva, což vše dohromady přináší zvýšené problémy s financováním.

2.3 Za účelem vyrovnání vysokých nákladů v Evropě (práce, daně, předpisy), volí mnoho společností automatizaci (výroby, řízení) nebo více či méně částečnou ale významnou delokalizaci do třetích zemí, které jsou levnější a méně regulované, zejména nově vznikající ekonomiky.

2.4 Bylo by zajisté iluzorní tvrdit, že se můžeme postavit těmto strategiím pomocí vnucených autoritářských opatření. Evropská ekonomika je nedílnou součástí celosvětové ekonomiky, která je čím dál, tím víc globalizovaná. Tento proces je nevratný a přispívá jak k rozvoji jednotlivých zemí, které se tohoto procesu účastní, tak k mezinárodní stabilitě, pokud je veden tak, aby docházelo k hospodářskému a sociálnímu pokroku.

2.5 S ohledem na tyto obecné podmínky je požadováno následující:

2.5.1 Je více než kdy jindy nutné zarámčovat globalizaci do výkonnějších a spravedlivějších mezinárodních pravidel. Možný přínos z konkurenceschopnosti v žádném případě nespočívá v nekontrolované spirále tlačící k přehnanému snížení nákladů bez přihlížení ke zdravotním, bezpečnostním podmínkám, k podmínkám sociálního pokroku a vyváženého a trvale udržitelného rozvoje, a k podmínkám ochrany životního prostředí. Otázka konkurenceschopnosti musí být naopak vložena do referenčního rámce uznaného v mezinárodním měřítku, který by zakotvil jisté minimum podmínek týkajících se konkurenceschopnosti, bezpečnosti, kvality, sociálních práv a životního prostředí. To předpokládá aktivní intervenci mezinárodních orgánů pro regulaci a rozvoj – srov. Světová obchodní organi-

zace (WTO), Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Mezinárodní organizace práce – které jsou dnes ještě stále nedostatečně účinné, příliš vzájemně oddělené a některé jen málo průhledné a málo participativní ve svém vlastním způsobu fungování. Proto Výbor požadoval a poté podpořil agendu WTO z Dohá, přičemž dnes je velmi znepokojen obtížným postupem v jeho jednáních.

2.5.2 Otázka posílení konkurenceschopnosti evropského teritoria vůči konkurenci se rovněž stává stále naléhavější, a to v podmínkách zaručujících jeho hospodářský a sociální rozvoj, jeho soudržnost, jeho zaměstnanost a životní prostředí; to v rámci evropského modelu profesních vztahů vyžaduje lépe využít trumfů evropských podniků a napravit jejich nevýhody či je kompenzovat lepší kvalitou a vyšší produktivitou v případě, jestliže nemohou být strukturálně napraveny (jako v případě rozdílů v ceně pracovní síly mezi Evropou a rozvojovými zeměmi).

2.5.3 Není realistické ani žádoucí, aby Evropská unie vstupovala do konkurence v oblasti cen a nákladů se zjevně méně rozvinutými národními ekonomikami, pokud Evropa nemůže vyrovnat rozdíl vyšší produktivitou. Evropská ekonomika proto nemá jinou možnost než se neustále zdokonalovat a konkurovat zejména rostoucí produktivitou v oblastech kvality i kvantity a prostřednictvím inovací. To si vyžádá nárůst lidských, technologických, průmyslových a finančních investic.

3. Konkurenční trumfy evropských podniků

3.1 Široké zapojení do globalizace

3.1.1 Evropa je dnes ústředním obchodním partnerem ve světě, největším dovozcem a největším vývozcem na světě. Její podniky si zachovávají svou konkurenceschopnost při vývozu a čelí mezinárodní konkurenceschopnosti rostoucí produktivitou při optimalizaci jejich nákladů, včetně mezd, zajištěním kvality jejich výrobků a služeb a inovacemi za účelem lepšího přizpůsobení se trhům. Dokázaly být totiž přítomny ve většině sektorů hospodářské činnosti, zejména:

- v zemědělskopotravinářském komplexu, kde zaujímá první místo v obchodních výměnách;
- v hlavních průmyslových odvětvích – automobily, letecká a raketová technika, chemie, stavebnictví, veřejné práce, telekomunikace aj., kde evropské podniky patří k těm nejvýkonnějším;
- v energetice – výroba a distribuce elektrické energie: ropa, jaderná energie, plyn, alternativní zdroje energie – a v technologiích pro životní prostředí;

— ve službách, kde jsou evropské podniky často na první příčce na světě: obchod, finance, pojišťovnictví, doprava, inženýring, počítačové programy, turistický ruch, zdravotnictví atd.

3.1.2 Evropské podniky rovněž hodně investují ve světě, čímž přispívají k hospodářskému růstu mnoha světových regionů, zejména v nově vznikajících ekonomikách v Asii. Jestliže se tyto ekonomiky mohou v různých sektorech dostat do konkurence s Evropou, jsou zároveň i průmyslovými a obchodními partnery nezbytnými pro evropskou ekonomiku a její podniky, a to jakožto dodavatelé, tak i jako společníci, distributoři, subdodavatelé a zákazníci.

3.1.3 Evropské podniky, již z důvodu jejich velmi důležité role, kterou mají v rozvojových zemích, by měly jít příkladem v rozvoji sociálních norem v těchto zemích, zejména při zavádění základních sociálních práv stanovených Mezinárodní organizací práce. Výbor se bude nadále angažovat a účastnit iniciativ s cílem posílit toto nezbytné začlenění sociální dimenze do mezinárodního obchodu.

3.1.4 Evropská unie podporuje mezinárodní obchod a investice evropských podniků, a proto se rozhodla, že na mezinárodních jednáních bude hájit jejich zájmy jedním hlasem, prostřednictvím Evropské komise, zejména v rámci WTO.

3.2 Velký kontinentální trh

3.2.1 Jednotný trh je prvním trumfem evropských podniků, založeným na společných pravidlech s obecným principem vzájemného uznání; tento princip doplňuje řada harmonizací napříč přibližně 1 500 směrnic, 300 předpisů a téměř 20 000 společných norem. Čerpá z nich velká většina legislativy zaměřené na činnost podniků. Jasně ukázání či ozřejnění jeho ekonomických výhod a zaměstnanosti, které již zdůrazňovala zpráva Cecchini na konci 80. let, je stále aktuální – i když výstupy z této zprávy nemohly být zcela potvrzeny do termínu v roce 1992 z důvodu ekonomické konjunktury, kvůli které nemohl být program Společenství dokončen.

3.2.2 Tento vnitřní evropský trh je dnes největším na světě, s 25 členskými státy, s úzkým napojením na další evropské země jako Švýcarsko a Norsko, a dále s perspektivou dalšího rozšíření. Více než půl miliardy Evropanů je tak spojeno na tomto stejném velkém vnitřním trhu, který váží více než trh

americký nebo čínský. Toto velice valorizující konstatování by mělo být Evropanům ještě více zdůrazňováno.

3.2.3 Tyto svobody, přispívající k soudržnosti Evropy, také podnikům umožnily rozvíjet své výměny a spolupráce, umožnily restrukturalizace a fuze, a mnohým z nich tak přinesly mezinárodní rozměr. Malé a střední podniky také využily možnosti subdodavatelství uvnitř Evropy, jakož i zrušení formalit uvnitř Společenství. Rozvinuly se infrastruktury s transevropskými sítěmi pro dopravu, energii a telekomunikace. Velké průmyslové programy (např. Airbus, Kosmická agentura) stimulovaly výzkum a inovaci podniků všech velikostí. Kromě pracovních příležitostí tento velký trh podpořil pohyb aktiv, vědeckých pracovníků a studentů – více než jeden milion z nich využilo programu Erasmus.

3.2.4 Také se zmíníme o otevření veřejných monopolů existujících již před jednotným trhem, ke kterému již došlo nebo právě dochází v návaznosti na vydání několika směrnic týkajících se dopravy, energetiky, pošty aj. Při tomto procesu dává Komise rovněž bedlivý pozor na to, aby nebyl zpochybněn koncept služeb obecného zájmu, který se strukturně podílí na modelu evropského hospodářského a sociálního rozvoje, a to i přes nezbytná otevření vyplývající z požadavků jednotného trhu.

3.3 Měnová unie

3.3.1 Přechod na euro byl nejvýznamnější etapou jednotného trhu a zásadním pokrokem pro konkurenceschopnost evropských podniků. Vytvořením jediné měny pro dvanáct členských států zahrnujících 300 milionů Evropanů, tak euro vyloučilo jakékoliv riziko směny v zóně euro, odstranilo náklady na transakce při směnách a zajistilo permanentní průhlednost ekonomických údajů. Euro je také měnou s mezinárodním rozměrem. A jestliže jeho současné nadhodnocení vůči dolaru penalizuje vývozy – při současném zvýhodnění dovozu, zejména ropy a surovin – směnný poměr, který byl před několika málo lety právě opačný, se bude v budoucnu znovu dále vyvíjet.

3.3.2 Tato měnová unie, která dnes nemá ve světě obdoby, rovněž ukázala na schopnost Evropy dovést ke zdárnému konci velký inovační a mobilizující projekt mající zásadní dopad pro její občany a podniky. Měnová unie značně posílila vnější zviditelnění Evropy, posílila její pozici v mezinárodních vyjednávacích ve prospěch jejích podniků.

3.3.3 Pakt růstu a stability doprovázející euro má za cíl zajistit minimum ekonomické konvergence s pravidly omezujícími veřejné deficity a inflaci. Podnikům zajišťuje lepší předvídatelnost a stabilní prostředí podporující jejich konkurenceschopnost. Představuje také první krok ke skutečně integrované hospodářské unii. Je totiž jasné, že trvalost měnové unie nemůže být zajištěna bez dalších pokroků včetně konkurenceschopnosti podniků a které představují důležitou součást Lisabonské strategie.

3.4 Reformátorská ambice z Lisabonu

3.4.1 Evropská rada rozhodla v březnu r. 2000 v Lisabonu zahájit na národní i evropské úrovni rozsáhlý program hospodářských, sociálních a administrativních reforem, aby do r. 2010 učinila z Evropy ekonomiku založenou na nejdynamičtějším a nejkonkurenčnějším znalostech na světě, schopnou trvalého ekonomického růstu s více a lepšími pracovními příležitostmi a větší sociální soudržností. Tato strategie poskytuje evropské ekonomice návod ke sjednocení svých sil tváří v tvář globalizaci, na ještě konkurenčnějším evropském teritoriu.

3.4.2 Reformy jsou správné, poněvadž se dotýkají hlavních otázek spojených s konkurenceschopností evropských podniků. Jsou zaměřeny na:

- snadnější přístup k financování, včetně rizikového kapitálu, zejména pro malé a střední podniky a pro inovující podniky;
- snížení tíživého daňového tlaku na práci, zejména nízko kvalifikovanou a málo placenou, aby náklady na ni byly pro zaměstnavatele méně odrazující;
- snížení veřejných deficitů, což je spojeno se stabilitou cen a daňovou umírněností;
- stimulaci procesu inovace, na kterém závisí technologická kapacita evropských podniků;
- přizpůsobení školství a vzdělávání, zejména aby lépe odpovídala novým ekonomickým, profesním a technologickým požadavkům;
- modernizace trhu práce podporující lepší nastavení pracovních nabídek a poptávek, lepší míru zaměstnanosti, zlepšení kvality práce a pracovních podmínek, při současném inten-

zivnějším používání různých zařízení za účelem větší produktivity;

- účinnost a trvalost sociální ochrany vzhledem k problémům vyplývajícím ze zvýšení výdajů a zejména demografickým stárnutím obyvatelstva;
- zjednodušení předpisů, a to jak na národní, tak na evropské úrovni;
- a rovněž, v souladu se summitem v Göteborgu v červnu r. 2001, lepší integrace ochrany životního prostředí a požadavků trvale udržitelného rozvoje.

3.4.3 Metody lisabonské strategie jsou rovněž relevantní a předpokládají:

- nový harmonogram pro dokončení jednotného trhu s uvedením postupných etap;
- výroční vyhodnocení na evropském jarním summitu;
- metodu „otevřené koordinace“ na společných cílech se zhodnocením osvědčených praktik;
- ústřední roli přiřazenou soukromému sektoru a partnerským svazkům mezi veřejnými orgány a občanskou společností;
- zdůraznění dialogu mezi sociálními partnery.

3.4.4 Tato lisabonská strategie již přinesla první kladné výsledky:

- uvědomění si náročnosti reforem, a to bez ohledu na tradiční politickou rozdílnost názorů;
- urychlené rozšiřování informačních technologií a inovačních procesů;
- větší podpora při zakládání podniků a při financování malých a středních podniků;
- větší starost o trvalost rozvoje zahrnující opatření ke zlepšení účinnosti veřejných služeb pomocí snížení veřejných deficitů, opatření k upevnění sociální ochrany pomocí opětného vyvážení jejich účtů, opatření k zavedení legislativních kroků a k zavedení energetických a průmyslových technologií lépe chránících životní prostředí;
- zapojení sociálních partnerů do sociálních reforem;
- opatření k legislativnímu a administrativnímu zjednodušení, byť i omezeného dosahu.

3.4.5 Konkurenční ambice lisabonské strategie by nebyla realistická bez obnovy institucionálního rámce Unie. To bylo právě posláním Evropské úmluvy, jejíž inovační obsah připojil k zástupcům států a institucí Unie také zástupce kandidátských zemí, národních parlamentů a pozorovatelů z řad občanské společnosti. Úmluva navrhovala přepracování smluv tak, aby tyto umožnily modernizovaný a zjednodušený rámec lépe přizpůsobený rozšíření ve velkém měřítku, a který by byl zároveň čitelnější a atraktivnější pro veřejné mínění. Cílem bylo také zakotvit do smlouvy zásluhu a klady evropského modelu společnosti, ve kterém snaha o konkurenceschopnost jde ruku v ruce s valorizací zaměstnanosti a sociálního pokroku. Z cílů Unie tak nová smlouva přijatá EU-25 v červnu 2004 cituje vysoce konkurenční sociálně-tržní ekonomiku snažící se o plnou zaměstnanost a sociální pokrok, o vysokou míru [sociální] ochrany a o zlepšení kvality životního prostředí. Výbor podporuje tento požadavek celkové koherence a zařazuje konkurenceschopnost k dalším cílům sociálního a kvalitativního pokroku, přičemž konstatuje, že dnes tato ještě není zdaleka zajištěna z důvodu několika nevýhod, které se na evropské konkurenceschopnosti stále odrážejí.

4. Konkurenční nevýhody evropských podniků

4.1 Nedostatečná podpora podnikavého ducha

4.1.1 Zatímco u některých těchto konkurenčních výhod Evropy se jedná spíše o probíhající procesy než o nezvratné výsledky, konkurenceschopnost evropských podniků je penalizována nevýhodami, které přispívají k jejím současným nedobrym výkonům v hospodářském růstu a zaměstnanosti.

4.1.2 Nedávné debaty o duchu podnikavosti v souvislosti se Zelenou knihou předloženou Komisí potvrdily, že podniky všech velikostí prohlašují, že se ve většině evropských zemí potýkají s každodenními problémy, a to z důvodu:

- přílišné složitosti právních předpisů a procedur na národní i evropské úrovni;
- obecně vysokého daňového a sociálního zatížení;
- častých potíží při zajištění financování;
- nedostatečné podpory subjektů beroucích na sebe riziko – včetně toho, že často nedostanou druhou šanci v případě, kdy jejich první podnikatelský záměr nemohl vyjít;
- nevyrovnaností mezi nabídkami pracovních příležitostí podniků a mezi odbornými kvalifikacemi.

4.1.3 Také upozorňujeme na srovnatelně nízkou míru zaměstnanosti v Evropě, zejména ve srovnání se Spojenými státy. Tato situace má negativní důsledky na evropskou konkurenceschopnost, na její celkově vysokou úroveň daňového zatížení, jakož i na rovnováhu systémů sociální ochrany.

4.1.4 A konečně, mnoho podnikatelů se také domnívá, že Unie má tendenci vršit zprávy s analýzami o zpoždění Evropy v konkurenceschopnosti, spíše než aby byly zahájeny skutečně operativní akce vedoucí k ověřitelným výsledkům tak, jak se to podařilo udělat našim hlavními konkurentům – Spojeným státem a Číně.

4.1.5 Výbor konstatuje, že i sami sociální partneři jsou v pozici, kdy by měli zahájit tyto operativní akce podporující konkurenceschopnost a ducha podnikavosti. Četné příklady svědčí o tom, že v tomto směru hrají velmi důležitou roli. Tato hnací role sociálních partnerů měla být správně zdůrazněna v Zelené knize Komise.

4.1.6 Výbor též zdůrazňuje, že složky fungující uvnitř toho, co nazýváme sociálním hospodářstvím, se často střetávají s týmiž překážkami jako ty, které jsou zmiňovány výše, což se týká jak daňového systému, tak dalších záležitostí, jako jsou veřejné zakázky a pravidla konkurence. Výbor se domnívá, že specifická řešení těchto problémů by značně napomohla zlepšení hospodářské situace a zaměstnanosti v Evropě.

4.2 Přetrvávající džungle překážek

4.2.1 I přes některé kladné výsledky jednotný trh neucinil dostatečné pokroky v několika oblastech. Jedná se především o služby, které představují 70 % hospodářské činnosti, avšak kde příslušná sladění, jako např. ve vzájemném uznávání, zůstávají silně pod úrovní skutečných potřeb. Ve veřejném sektoru dále přetrvávají četná zpoždění ve větší otevřenosti:

- překážky týkající se sektorů, kde v některých zemích nadále přetrvaly monopoly, jako např. doprava, energetika, pošta, a dnes v menší úrovni telekomunikace;
- uzavřenost veřejných zakázek (ani ne 10 % z nich je uzavíráno s nenárodními podniky);
- administrativní uzavřenost, přičemž řízení jednotného trhu vyžaduje zvýšenou spolupráci v četných oblastech (viz daňový systém, celnice, policie, justice, konkurence, stíhání podvodů, životní prostředí atd.).

4.2.2 Nehledě na otevření, ke kterým již dochází nebo dojde, a nehledě i na zpoždění, ke kterým někdy v těchto oblastech dochází, ještě zbývá jasně upřesnit otázku statutu služeb obecného zájmu uvnitř jednotného trhu. Specifická role služeb obecného zájmu, která již byla uvedena v několika směrnicích týkajících se sektorových otevření, byla globálně zakotvena Amsterdamskou smlouvou a Smlouvou z Nice. Sama Komise připravuje horizontální nástroj k lepšímu upřesnění role služeb obecného zájmu na jednotném trhu. Nicméně jsme však nuceni konstatovat, že tato debata se do dnešního dne omezila pouze na roli národních veřejných služeb vůči evropskému jednotnému trhu, aniž by se nějakým způsobem uvažovalo, zda cílený rozvoj služeb obecného zájmu by mohl mít nějaký smysl v evropském měřítku – a za jakých podmínek. Tato otázka by však dnes neměla být vyloučena ze skutečné debaty o budoucnosti rozšířeného jednotného trhu a konkurenceschopnosti evropských podniků.

4.2.3 Přes vypracovávání nových právních předpisů uvnitř Společenství, jednotlivé státy dále samy vydávají své předpisy v podmínkách, které mohou zkomplikovat či dokonce bránit jednotnému trhu pro podniky. Byla zavedena procedura jejich předběžného oznamování Komisi (směrnice č. 83/189), ta je ovšem zabrána do svých čtených úkolů a může účinně reagovat pouze v nejzřejmějších případech, a rozšíření Unie její úkol ještě zkomplikuje.

4.2.4 Kromě toho směrnice ještě nejsou dostatečně transponovány všemi členskými státy, a nedostatky při jejich provádění se běžně týkají 10 % z nich či v některých oblastech dokonce 25 %. Také se příliš často vyskytují přestupky – Komise právě řeší přibližně 1 500 případů, které jsou předmětem vyšetřování a žalob.

4.2.5 Daňová konvergence (sblížení) uvnitř jednotného trhu je stále velmi nedostatečná, také z důvodu požadavku jednomyslnosti Rady. Zejména zbývá zrušit všechna dvojí zdanění, zavést harmonizované zdanění právnických osob a zjednodušit intrakomunitární režim DPH.

4.2.6 Složitost a náklady na získání evropské ochrany duševního vlastnictví je dalším handicapem pro evropské podniky, který je potvrzen stále trvajícím zpožděním (třicet let!) a předvídatelnou cenou za patent Společenství.

4.2.7 Také zmiňujeme odložení různých projektů transevropských sítí v rozšířené Evropě, pro které je teprve nutné najít financování z veřejných nebo soukromých zdrojů.

4.2.8 Zpoždění v dokončení jednotného trhu se částečně přímo podepisuje na velice neuspokojivé situaci v oblasti zaměstnanosti a trhu práce. Rozšíření Evropské unie z 15 na

25 členských států klade ještě naléhavěji otázku zlepšení zaměstnanosti z hlediska jejich jednotlivých aspektů (vzdělávání, profesní a geografická mobilita, zvýšená kvalita pracovních příležitostí, přeškolení aj.).

4.2.9 A konečně, princip volného oběhu a svobodné volby sídla podniku uvnitř jednotného trhu je dočasně omezený vzhledem k výjimkám, které mohou být uděleny až na sedm let a které byly rozhodnuty vůči občanům nových členských států v souvislosti s rozšířením Unie. Tato omezení jsou v rozporu s volným fungováním trhu práce v rozšířené Evropě a mohou penalizovat vzdělávací úsilí a úsilí zaměřené na profesní adaptaci, které bylo v těchto nových státech vynaloženo. Bariéry také stojí v cestě jednotlivcům z nových členských států, kteří by chtěli v zemích evropské patnáctky pracovat jako samostatně výdělečně činní.

4.3 *Nedostatky hospodářské unie*

4.3.1 Měnová unie nešla ruku v ruce s dynamickým hospodářským růstem, který měla podpořit. Hlavním důvodem je to, že tato měnová unie ještě stále není doprovázena skutečnou hospodářskou unií. I samotný zárodek vytvořený paktem růstu a stability byl v nedávné době problematický. Několik států jej dostatečně nerespektuje, z toho Německo a Francie, které překročily stanovená 3 % veřejného deficitu. Kromě toho se objevily otázky ohledně účinků paktu (jehož složka „stabilita“ je mnohem přesněji definována než složka „růst“) na stagnaci hospodářské činnosti. Ke kompenzaci stanovených limitů, které pakt omezuje, by bylo třeba rozvinout integrovanější ekonomický přístup, jenž v současné době ještě téměř neexistuje vzhledem ke stále minimální koordinaci hlavních směrů hospodářské politiky (GOPE).

4.3.2 Euroskupina sdružující státy z euro-zóny zůstala k dnešnímu dni málo strukturovaná, málo průrazná a ze značné míry mezivládní, ve srovnání s Evropskou centrální bankou organizovanou podle federálního modelu. Zatím jsme ještě daleko od skutečného počátku evropské hospodářské vlády.

4.3.3 I samotná Rada Ekonomika-Finance ještě zdaleka nemůže uvažovat o sestavení hospodářské vlády Unie, jestliže její členové dále s oblibou trvají na svých národních zájmech, posílení širokým užíváním principu jednomyslnosti. To je případ deficitu daňové harmonizace Evropy.

4.3.4 A konečně, Rada Konkurenceschopnost založená v posledních letech nemá privilegovaný vztah s Radou Ekonomika-Finance a má potíže s tím, aby účinně zajistila potřebný mezidisciplinární úkol týkající se všech složek Rady.

4.3.5 Také s politováním konstatujeme, že nová ústavní smlouva se ukázala být málo rozvinutá a inovační z hlediska prohloubení hospodářské unie, na rozdíl od jejích četných ustanovení v jiných oblastech. Pro soudržnost a konkurenceschopnou konvergenci evropské ekonomiky by bylo důležitější udělit Komisi skutečnou roli při návrzích a ne pouze aby dělala doporučení, a to jak s ohledem na velké cíle hospodářské politiky, tak na deficit veřejného sektoru.

4.4 Deficit strukturálních reforem

4.4.1 Na Jarních summitech se zdálo, že státy daly přednost novým debatám o cílech, které již byly stanoveny v Lisabonu, i za cenu, že budou přidávat další předpisy namísto toho, aby provedly srovnávací vyhodnocení národních reforem. Příliš států také opomnělo plně zapojit sociální partnery do vypracovávání a provádění reforem, téměř je ani nekonzultovaly a ani nezmínily ve svých zprávách o stavu postupu reforem.

4.4.2 Tato zdrženlivost států ohledně stavu reforem šla ruku v ruce se zpožděními:

4.4.2.1 Na evropské úrovni se „pěťadvacítka“ jasně dohodla na dokončení jednotného trhu v několika oblastech (srov. energetika, služby, veřejné zakázky, transevropské sítě, přizpůsobení veřejných služeb), na druhou stranu však „ohrnuje nos“ nad včasným přijetím požadovaných opatření.

4.4.2.2 Na národní úrovni jsou výsledky nerovnoměrné. I ty členské státy, které jsou s reformami nejdále, mají zpoždění vůči výkonnějším třetím zemím, a Evropa si celkově udržuje handicap v konkurenceschopnosti. Přitom u reforem nejde pouze o to dělat věci lépe než dříve, ale taky a především, dělat je lépe než jinde. Zejména si povšimneme:

4.4.2.2.1 Co se týká otevření trhů: zde došlo k velkému pokroku v telekomunikacích a v menší míře v energetice – plyn, elektrická energie – kde jsou ceny ještě často příliš vysoké. Otevírání pošty postupuje v některých zemích jen pomalu, kdy cíl je stále ještě jen částečný a předpokládá postupné etapy dohodnuté až do r. 2009. V dopravních infrastrukturách přetrvává zpoždění v propojení a modernizaci, což má dopad především na realizaci projektů transevropských sítí.

4.4.2.2.2 Co se týká přístupu k financování: probíhá integrace evropského finančního trhu podporovaná zaváděním eura. Byla učiněna různá opatření k usnadnění financování malých podniků mladých podnikatelů (start-up) a malých a středních podniků. Přístup k rizikovému kapitálu je však stále nedostatečný. Kromě toho sjednocování finančního trhu, které

ještě stále příliš závisí na předpisech společných socioprofesionálních předpisech, které byly definovány a upraveny dohodou uzavřenou mezi institucemi EU dne 16. prosince 2003, by se mělo spíše podporovat.

4.4.2.2.3 Co se týká veřejných deficitů: zde se situace velmi liší podle jednotlivých zemí – některé státy si zajistily pozitivní zůstatek svých státních financí (srov. Dánsko, Finsko, Lucembursko, Švédsko), zatímco jiné dosahují nebo překračují limity stanovené paktem stability (srov. Německo, Francie, Itálie, Portugalsko). Tyto země s nadměrným schodkem jsou také zeměmi, které se nejvíce opoždily v provádění strukturálních reforem.

4.4.2.2.4 Co se týká podpory inovace: výdaje na výzkum jsou stále nedostatečné. Představují 1,9 % HDP oproti 2,6 % v USA, a investice podniků jsou v USA dvakrát vyšší než v „evropské patnáctce“. Jsme dalece lisabonskému cíli stanovujícímu výdaje na výzkum a rozvoj ve výši 3 % hrubého národního produktu, přičemž jeho dvě třetiny musí být financovány soukromým sektorem. Tyto výdaje jsou také málo vyvážené mezi sebou, jakož i s evropským rámcovým programem výzkumu. Nedostatečná společná politika v Evropě ve strategických oblastech má dopad na její technologické investice. Patenty podané v Evropě, zejména v nových technologiích, jsou ostatně velmi opožděné ve srovnání s USA nebo Japonskem, a to také z důvodu trvající absence účinného a finančně nenáročného komunitárního patentu.

4.4.2.2.5 Co se týká zlepšení na trhu práce: zde se situace liší podle jednotlivých zemí – v některých je míra zaměstnanosti celkově vysoká, zatímco jiné čelí strukturální částečné nezaměstnanosti. Probíhají rozsáhlé reformy ke zlepšení fungování trhu práce, jeho pružnosti a rovnováhy mezi nabídkami a poptávkami po volných pracovních místech. Jestliže se však Evropané přihlásili k Lisabonské strategii je nutné, aby tyto reformy rychle vedly k udržitelnému kvantitativnímu a kvalitativnímu pokroku, pokud jde o celoživotní vzdělávání a pracovní místa při vhodném aplikování práva a kolektivních dohod. Zejména ještě chybí dostatečně silné investiční úsilí, zejména prostřednictvím vzdělávání, do pracovních příležitostí a profesních kvalifikací zaměřených na konkurenční valorizaci kvality. Konzultování sociálních partnerů a jednání s nimi a mezi nimi musí mít především za cíl zajistit, aby nové úpravy umožnily skutečné zlepšení zaměstnanosti a podmínek zaměstnanosti v souvislosti s úkoly mezinárodní konkurenceschopnosti. Zpráva Kok rovněž správně zdůraznila priority, které ještě zbývá provést k trvalému napravení současné situace.

4.4.2.2.6 Co se týká solventnosti sociální ochrany: právě probíhají četné reformy k obnovení její finanční rovnováhy vzhledem k demografickému stárnutí obyvatelstva, které se prohlubuje v celé Evropě. Jedná se především o přizpůsobení délky placení příspěvků v návaznosti na prodlužování střední délky života, a o podporování občanů, aby si přihlásili různá připojištění a penzijní fondy. Reformy se sice rozvíjejí, avšak zároveň mají velké zpoždění v oblasti sociální péče ohledně připojištění, a také se potýkají s problémy při svém zavádění a se svou účinností; především zaznamenáváme příliš předčasných odchodů z trhu práce, a to i přes závazky z r. 2002 učiněné v Barceloně. Zejména je třeba dbát o to, aby reformy systémů sociální ochrany byly prováděny spravedlivě tak, aby nebyly znovu vytvořeny situace sociálního vyloučení některých skupin, které by měly negativní účinky na evropskou ekonomiku z hlediska sociálního, ale i hospodářského.

4.4.2.2.7 Co se týká vzdělání a dalšího vzdělávání, zde má většina evropských zemí globálně výkonné a rozvinuté vzdělávací systémy, které jsou však někdy příliš odtrženy od ekonomické reality a od perspektiv adekvátního zařazení do trhu práce, navíc s často příliš selektivním přístupem, a které jsou nedostatečně vymezeny či vyprofilovány, aby mohly zajistit účinnou podporu po celou dobu života. Rozvíjejí se výměnné programy k zintenzivnění těchto vztahů a k rozvoji různých forem vzdělávání. Všeobecné zavádění internetu také přispívá k prohloubení různých forem vzdělávání.

4.4.2.2.8 Co se týká zjednodušení předpisů: spolu se zlepšením jejich kvality a účinnosti se jedná o společnou potřebu všech evropských zemí, i když některé zahájily dříve než ostatní různé programy k nápravě situace. Další prioritou je také zjednodušení procedur pro zakládání nových podniků a pro malé podniky z důvodu jejich dopadu na hospodářskou činnost a na zaměstnanost. Je též zapotřebí se zaměřit na podporu společností při vývoji a užívání operačních postupů. Tyto postupy snižují ztráty, podporují růst produktivity a zvyšují konkurenceschopnost.

4.4.2.2.9 Co se týká trvale udržitelného rozvoje: národní opatření pro aplikaci Kjótských dohod jsou zaváděna s různými výsledky. Ochrana životního prostředí je tradičně více zakoreněna v severských zemích, ale ostatní země přijaly nová opatření a výměny osvědčených postupů umožňují inspirovat se z úspěšných zkušeností (srov. dobrovolné kódy, charty, značky kvality, rozdělení emisních limitů atd.). Jeví se jako zcela nezbytné dbát o to, aby konkurenční strategie Unie se podříдила či sloužila politice přihlížející k ochraně životního prostředí a k závazkům přijatým v této oblasti a aby v žádném případě nepředstavovala překážku této politiky.

4.4.3 V celkovém hodnocení je bilance reforem ještě velmi smíšená. Přestože se stále vrší nové zprávy o snížení konkurenceschopnosti, a přes hromadění „procesů“ nebo strategií jejího obnovení (viz Lucemburk, Cardiff, Kolín, Lisabon, Göteborg, Barcelona atd.), Unii se stále nedaří uvést do praxe svá

postupně deklarovaná rozhodnutí (jednotný trh, finanční prostor, ekonomika založená na znalostech, excelence v životním prostředí aj.).

4.4.4 Současně s tím se od doby příznivé konjunktury v době summitu v Lisabonu v r. 2000 hospodářská situace a zaměstnanost v Evropě neustále zhoršuje, jak z důvodu nedostatečného investování, tak z důvodu nedostatečné poptávky, včetně omezení daných měnovou a finanční politikou a také z dalších různých, ale kumulujících se důvodů, spojených s nejistou situací vyvolanou teroristickými útoky, mezinárodními tlaky, finančním a burzovním neklidem, cenou ropy, což má negativní dopad na důvěru a podnikatelskou činnost. Míry růstu poklesly z hodnoty 3,5 % v r. 2000 na 1,6 % v r. 2001 a na méně než 1 % od r. 2002. Došlo ke zhoršení situace v zaměstnanosti, kdy míra nezaměstnanosti se opět přehoupla přes hranici 8 %. Tento pokles hospodářské a sociální konjunktury v Evropě kontrastuje se současnou dynamikou růstu ve Spojených státech (zhruba 5 %), třebaže ta je založena na velmi specifických podmínkách (např. směnný kurz dolaru, deficit rozpočtu a vojenské výdaje).

4.4.5 Lisabonská strategie je v začarovaném kruhu – nedostatečný růst komplikuje zavádění reforem a jejich zpoždění zase brání návratu k většímu růstu a zaměstnanosti. V souvislosti s inflací cílů reforem, závazků a účastnických států konstatujeme stejnou míru deficitů ve spoluzodpovědnosti, v provádění, v koordinaci, a tudíž v dopadu na hospodářství a zaměstnanost. Existuje riziko, že pokud nezhájíme požadované reformy s nezbytným odhodláním, budeme si dělat marné iluze a přitom přesvědčovat ostatní, že strategie pokračuje vpřed. Takováto „lisabonská bublina“ nebude čekat na r. 2010, aby praskla.

5. Doporučení Výboru

5.1 Znovu oživit důvěru aktérů hospodářského života

5.1.1 Konkurenceschopnost evropského teritoria se musí stát součástí rámce globálního projektu – politického, hospodářského a sociálního – schopného vzbudit širokou podporu a účast socioprofesionálních partnerů. Nová smlouva by měla přispět ke splnění těchto očekávání.

5.1.2 Je obzvláště důležité, aby tento evropský projekt byl lépe přijat od svého celkového prostředí, a to jednak z hlediska svých vztahů se svými sousedy, a jednak od svých jednotlivých mezinárodních partnerů. Otázka atraktivnosti evropského teritoria a jeho přizpůsobení se strukturálním změnám by měla být lépe projednána a více specifikována, zejména ve vztahu k otázkám týkajícím se mezinárodních investic, zakládání poboček v Evropě a delokalizace podniků do jiných světových oblastí. Od jednání probíhajících na půdě WTO Výbor zejména očekával, že přispějí k vybudování lepších mezinárodních pravidel pro zarámcování výměn a investic ve světovém měřítku.

5.1.3 Stejně jako jsou vyžadována nová pravidla na mezinárodní úrovni, kde jsou v současné době zcela nedostačující, je třeba v Evropě přikročit i ke zjednodušení reglementace, která se stále potýká s nadměrným množstvím předpisů a administrativních procedur. Za tímto účelem by bylo potřeba:

- reformovat předběžnou analýzu dopadu, se zárukami nezávislosti analýzy, se systematickými testy zkoumání alternativ klasické reglementace, s ověřením dopadu projektu na zjednodušení a na konkurenceschopnost, včetně systematického zveřejňování analýzy s návrhem reglementace;
- počítat s tím, že je třeba odůvodnit všechny pozměňovací návrhy, které by mohly rušit soulad s analýzou dopadu;
- zapojit podniky a další uživatele do zjednodušení reglementace ještě před jejím přijetím (výbory SLIM a priori spíše než à posteriori [SLIM – *Simpler Legislation for the Internal Market*, pozn.překl.]);
- podporovat socioprofesi samoregulaci a spoluregulaci v evropském měřítku, zejména ve službách;
- pobízet státy k paralelnímu zjednodušení na národní úrovni, plus test euro-účetnictví;

5.1.4 Měly by být zahájeny politiky na odhodlanější podporu v oblasti vytváření a rozvoje podniků, s lepším přístupem k rizikovému kapitálu – který by byl důvodem k rozšíření intervencí Evropské investiční banky (EIB) v této oblasti – s větším počtem vzdělávacích programů pro podnikatele zajišťované jinými podnikateli, a s hustější sítí podpůrných služeb pro malé podniky ve všech členských státech s koordinací na evropské úrovni.

5.1.5 Obecně by také bylo vhodné podporovat podniky, profesní sdružení/organizace a nejrůznější subjekty občanské společnosti, aby byly na evropské úrovni více iniciativní a více využily nových svobod ve spolupráci a výměnách, které se jim otevřely díky pokrokům v budování nové Evropy. Jejich iniciativy v terénu, stejně jako nová opatření očekávaná od evropských institucí nebo od států, budou hrát rozhodující roli k zajištění, aby probíhající procesy ke zlepšení konkurenceschopnosti Evropy měly skutečný dopad a přinesly pozitivní výsledky, a aby byly konečně odstraněny různé překážky a zábrany, které tomu stále brání. Vybudování účinnější a konkurenčnější Evropy bude v konečném hodnocení především podmíněno hojností a vzájemným posílením takovýchto hospodářských a profesních iniciativ, a evropské, národní a regionální veřejné orgány budou mít především za úkol je usnadnit a zasadit do příhodného konkurenčního prostředí.

5.2 Dokončit budování jednotného trhu

5.2.1 Je nejvyšší čas zajistit v nejbližší době dokončení hlavních opatření jednotného trhu, dnes rozšířeného z 15 na 25 členských států. Toto dokončení by se nemělo odkládat za termín konkurenceschopnosti stanovený v Lisabonu na r. 2010. Dnes se nám takovýto cíl jeví jako nezbytný, aniž bychom přitom zapomínali na potřebu neustále udržovat a upravovat tento jednotný trh i po tomto datu.

5.2.2 První podmínkou je zajistit přesnější národní transpozici směrnic se zajištěním, že příslušné termíny budou dodrženy tak, jak bylo stanoveno na evropském summitu. To předpokládá větší zodpovědnost vlád v této otázce a pokud to bude nutné, také předefinováním podpor EU poskytovaných těmto zaostávajícím zemím tím, že budou přesměrovány na cíl lepší transpozice. Navíc vzhledem k většímu počtu směrnic by tuto lepší transpozici usnadnilo širší používání předpisů, které jsou prováděny přímo a jednotně.

5.2.3 Ohledně harmonizačních priorit týkajících se konkurenceschopnosti uvedeme:

- předpis rušící dvojité zdanění uvnitř jednotného trhu, který nahradí neproniknutelné a neúplné myriády bilaterálních dohod mezi členskými státy;
- zjednodušený statut evropské společnosti otevřený malým a středním podnikům, po kterém Výbor již několikrát volal a který by jim otevřel nové možnosti rozvoje, spolupráce a subdodavatelství v evropském měřítku, počínaje příhraničními oblastmi;
- urychlené zavedení jednoduchého, účinného a finančně nenáročného komunitárního patentu, neboť neustálé otálení s jeho přijetím je na nejlepší cestě k potvrzení strukturální neschopnosti Evropy dodržet své deklarované závazky v konkurenceschopnosti;
- dokončení skutečného vnitřního trhu služeb⁽¹⁾ s aktivní účastí zainteresovaných profesí.

5.2.4 Zrušení administrativního rozškatlukování či uzavřenosti je rovněž nezbytnou podmínkou k posílení jednotného trhu a zasloužilo by si přímější podporu Unie, čemuž tak v současné době není. Mělo by zahrnovat:

- lepší evropskou spolupráci mezi národními správami, které jsou dnes vyzvány ke společnému řízení jednotného trhu s 25 členskými státy;
- inspekce Společenství v jednotlivých státech se zprávami upozorňujícími na případné nedostatky a na prostředky nápravy;

⁽¹⁾ Přípravuje se stanovisko EHSV k návrhu směrnice.

- sjednocení celních úřadů na vnějších hranicích následkem rozšíření, kdy první etapa by již měla zahrnovat společný vzdělávací základ a zintenzivnění evropských stáží a výměn celních úředníků;
- zveřejnění evropských srovnání ohledně skutečně uzavřených veřejných soutěží;
- lepší koordinace veřejných služeb mezi státy, která by, pokud to bude nutné, v odůvodněných oblastech mohla připravit půdu pro zavedení takovýchto služeb na evropské úrovni.

5.3 Rozvíjet hospodářskou unii

5.3.1 Potvrzení skutečnější hospodářské unie je klíčovým prvkem pro konkurenceschopnost evropských podniků, a zároveň nutností pro úplné zajištění životaschopnosti měnové unie. Jde především o to, aby z makro-ekonomického hlediska byla Evropa schopna adekvátněji a stabilněji reagovat na nejistoty vyplývající z mezinárodní konjunktury, a to jak z hlediska politik podpory nabídky, tak i poptávky. Jeví se jako nezbytné rozvíjet tuto společnou hospodářskou politiku v souladu s termínem konkurenceschopnosti stanoveným v Lisabonu na r. 2010. To předpokládá:

- rozšířit euro-zónu na nové státy EU jakmile budou schopny dodržet kritéria udržitelným způsobem;
- rozvíjet výhody komunitární metody (viz zprávy a návrhy Komise, většinová hlasování v Radě) ve všech otázkách skutečně společného zájmu v hospodářské oblasti;
- zajistit dodržování paktu stability a růstu v podmínkách přihlížejícím rovněž k otázkám konkurenceschopnosti, to znamená spíše podporovat podmínky pro investování než mít administrativní výdaje.

5.3.2 Z opatření, která by umožnila významný pokrok na cestě k hospodářské unii, uvedeme následující:

- předběžné, a nikoliv dodatečné stanovisko Společenství týkající se národních návrhů státního rozpočtu, zajišťující jejich soulad s hlavními směry hospodářské politiky (GOPE);
- lepší spojení mezi řídicími směrnicemi zaměstnanosti a GOPE, nejenom jejich postavení vedle sebe;
- urychlení organizace evropského finančního prostoru, včetně pomoci samoregulace a společných socioprofesionálních předpisů.

5.3.3 Jednou z podmínek hospodářské unie je sblížení daňových systémů, zejména daňových základů, v podmínkách sluči-

telných s ekonomikou otevřenou výměnám a s atraktivností pro investice. Svoboda sazeb by mohla být zarámčována v oblastech, které se přímo dotýkají jednotného trhu. Bylo by zapotřebí posílit daňové úlevy týkající se zaměstnanosti. Nedojde-li k jednomyslné shodě, posílená spolupráce mezi státy, které si přejí v tomto směru pokročit vpřed, by umožnila uskutečnit alespoň první pokroky.

5.3.4 Cíle lépe koordinované hospodářské politiky by měly směřovat k:

- rozvíjení politiky růstu ve prospěch hospodářské činnosti a zaměstnanosti tak, jak bylo uznáno na posledních evropských summitech: to předpokládá – nehledě na dodatečné intervence EIB, jejichž dopad, i když nezanedbatelný, zůstane omezený – dát nový rozměr partnerským svazkům mezi veřejnými a soukromými subjekty, zejména pro financování nových transevropských infrastruktur na úrovni rozšířené Unie;
- potvrzení aktivnějšího průmyslového přístupu osvětlujícího evropské zájmy, s kompatibilní politikou konkurence, s obchodní politikou více zaměřenou na ochranu těchto zájmů, s podporou velkých společných projektů a s podporami rozpočtu Společenství;
- zajištění nezbytného rozvoje inovačních investic a investic do výzkumu ze strany podniků, zejména k posílení evropské konkurenceschopnosti z hlediska kvalitativního;
- zajištění nezávislosti Evropy zejména v technologiích, jež jsou klíčové pro její bezpečnost (v případě potřeby formou posílené spolupráce, s přednostním otevřením odpovídajících veřejných zakázek);
- zaměření společné politiky výzkumu a rozvoje (R&D) na společné projekty s národními, euro-kompatibilními přístupy.

5.3.5 Nová rozpočtová agenda na období 2007-2013 by se měla točit kolem této otázky konkurenceschopnosti evropského teritoria. Za tímto účelem by bylo potřeba:

- více anticipovat hospodářské, průmyslové, regionální a sociální přeměny, a podporovat ještě předtím příslušné adaptace;
- pokračovat v reformě zemědělské politiky s příslušnými subjekty, s cílem vytvořit konkurenční evropský zemědělsko-průmyslový komplex, s přihlédnutím k požadavkům životního prostředí a bezpečnosti spotřebitelů, a vyrovnaný rozvoj venkov;

- posílit mezinárodní přítomnost Unie, a to zlepšením účinnosti podpory rozvoje, rozvíjením partnerských svazků, podporou investic evropských podniků na třetích trzích se silným potenciálem růstu;
- přizpůsobit formy pomoci Společenství, tj.: rozšířit podmiňovatelnost pomoci (zejména v oblasti ekonomické konvergence, ale také v transponování směrnic), získat více reciprocity od přijímajících států (konkurenční prostředí pro podniky, administrativní zjednodušení, odstranění překážek), kontrolovat kompatibilitu pomoci Společenství s pravidly konkurence podobně jako u státních pomoci (je třeba dávat pozor na rušivé aspekty přinášející škody a na zmatek, které mohou vzniknout následkem umělých delokalizací) a více rozvíjet využívání půjček za zvýhodněných podmínek, spíše než zaměřit hlavní část pomoci na subvence.
- zajistit propojení telekomunikačních, energetických a dopravních sítí v podmínkách s optimálním poměrem mezi cenou/kvalitou/bezpečností;
- urychlit integraci evropského finančního trhu při sladění požadavků plynulosti, harmonizace, bezpečnosti, konkurence a samoregulací;
- zajistit pokroky v produktivitě, jednak přímo v podnicích (organizace práce, informatika a nové technologie), a jednak pomocí posílené hospodářské a sociální účinnosti veřejných transferů, včetně pomoci tzv. úspor z rozsahu (otevření veřejného sektoru, evropská spolupráce mezi veřejnými orgány) napomáhajících k odstranění veřejných deficitů;
- zajistit, aby rozpočty na výzkum byly v souladu se stanoveným cílem Unie: 3 % HDP, z toho dvě třetiny by měly být financovány soukromým sektorem, a aby národní programy byly v souladu mezi sebou a s PCRD (*rámcový program výzkumu a rozvoje, pozn.překl.*);

5.4 Zajistit koherentnější provádění strukturálních reforem

5.4.1 Je třeba, aby důvěryhodnost lisabonského mandátu u evropských občanů více zakořenila. Je proto nutné odstranit obavy ohledně jeho významu a jeho sociální ceny. Tyto reformy podmiňují budoucnost našeho rozvoje v otevřené ekonomice. Jde o to, zajistit trvalost evropského modelu společnosti, na kterém Evropané lpí a který je vyjádřen v Chartě základních práv, a sladit jej zároveň s cílem konkurenceschopnosti.

5.4.2 Tento samotný cíl konkurenceschopnosti by měl být také jasněji vysvětlen. Podle Výboru nejde o to, být nejkonkurenčnějším na světě ve smyslu maximálního stlačení nákladů ve všech oblastech – takovýto cíl by byl stejnou měrou iluzorní jako neproveditelný, a v mnoha ohledech i škodlivý a netrvalý z důvodu své kvalitativní, sociální ceny a ceny pro životní prostředí. Podle Výboru jde naopak o to, dát nám veškeré prostředky k tomu, abychom mohli být plně a trvale konkurenční v otevřené a globalizované ekonomice, zejména prostřednictvím zavedení nových technologií a modernější organizací práce a produktivity, při současné neustálé snaze o udržení a upevnění našeho sociálního modelu rozvoje v Evropě.

5.4.3 Mělo by dojít k lepší koordinaci, jednak mezi hospodářskými, sociálními, administrativními reformami a reformami životního prostředí, a jednak mezi členskými státy. Bylo by vhodné zajistit možnost vzájemného srovnání a vzájemného posílení. Vzhledem k současné situaci strukturálních reforem v členských státech by bylo především potřeba:

- stimulovat učení a vzdělávání se střídáním škola/podniky, více otevřít přístup k nim a ještě intenzivněji rozvíjet evropské výměnné programy;
- podporovat lepší zaměstnatelnost žadatelů o práci prostřednictvím vzdělávacích programů a individualizované pomoci pro zapojení se do trhu práce;
- podporovat rovněž žadatele o práci – stejnou měrou muže i ženy, nejstarší i nejmladší – aby se dali do nezávislé hospodářské činnosti, při zjednodušení administrativních procedur a odstranění nevýhod, které je penalizují v souvislosti se systémem sociální ochrany;
- zajistit solventnost sociální ochrany, záruku její trvalosti, vzhledem k demografickému stárnutí obyvatelstva v Evropě, při současném potírání a odrazování od ilegální nepřihlášené práce;
- zjednodušit přehřel předpisů a procedur, zejména pro malé a střední podniky při zajištění, jak již bylo uvedeno výše, účinnějšího boje proti šedé ekonomice;
- dávat prioritu na vytvoření podniků a podporování podnikatelského ducha při reformování administrativních a daňových ustanovení;
- konsolidovat trvale udržitelný rozvoj a podporovat v této oblasti nové technologie, které evropským podnikům otevřou nové trhy ve světovém měřítku, spolu s častějšími výměnami osvědčených praktik, které by mohly být zavedeny do speciální databáze.

5.4.4 V evropském měřítku by tato koordinace reforem měla být podpořena:

- pověřením předsedy Evropské komise, a rovněž všech jeho kolegů, zvláštní zodpovědností přihlížet k otázkám konkurenceschopnosti evropského prostoru, jež si zasluhují zvláštní iniciativy v politice Komise – předseda by mohl určit jednoho člena Komise, aby by mu v tomto úkolu pomáhal;
- posílením srovnávací tabulky s uvedením stavu provádění lisabonských reforem, s důrazem na roli nejenom veřejných orgánů, ale i občanské společnosti;
- větším nasměrováním podpor EU v návaznosti na lisabonských cílech a vyhodnocením této snahy o celkovou koherenci ve výročních zprávách.

5.4.5 Dnešním hlavním požadavkem je posílit motivaci Evropanů v budování Evropy a v cíli konkurenceschopnosti, který si stanovila. To předpokládá jasnější vizi konečných účelů a obrysů budované Evropy, jakož i celkového hospodářského a sociálního rámce, jehož součástí jsou strukturální reformy. To vyžaduje především lepší vnímání budoucího evropského modelu profesních vztahů.

5.4.6 Zvýšená konkurenceschopnost evropských podniků předpokládá především zlepšení odborných kvalifikací zaměstnanců, podporování jejich účasti na organizaci práce, posílení sociální soudržnosti v podniku na základě utuženějších a obrozenějších profesních vztahů.

5.4.6.1 Ukazuje se totiž, že investice podniků do lidského faktoru je rozhodující: síla podniku z hlediska práce spočívající v jeho lidském kapitálu je zásadním faktorem produktivity. Od této investice, a především od vzdělávání, je odvislá motivace zaměstnanců a jejich produktivní kapacita.

5.4.6.2 Zatímco vzdělání a celoživotní vzdělávání se staly ústředním prvkem evropské politiky zaměstnanosti, se znepokojením konstatujeme procento pracovních sil, které se tohoto vzdělání a vzdělávání účastní: ve věkové kategorii 25-29 let je to 14 %, načež toto číslo postupně s přibývajícím věkem klesá až ke kategorii 55-64 let, kde představuje pouhých 5 %.

5.4.6.3 V systému výroby, kde pracovní místa vyžadují stále více odbornosti a know-how, je tato situace pro evropskou konkurenceschopnost znepokojující. Je žádoucí, ne-li přímo nezbytné, aby tato situace byla překonána. Podniky proto musí do svých strategií zahrnout vzdělávání jakožto investici na střední a dlouhé období, a nikoliv jakožto akci vyvolanou snahou o rychlou či dokonce okamžitou návratnost investic.

5.4.6.4 Nicméně na odborné vzdělávání, vzdělání a celoživotní vzdělávání nelze nahlížet izolovaně; musí se stát základem pro řízení profesní kariéry zaměstnanců. Jde o to, aby díky vzdělání byla zajištěna motivace v každém věku, prostřednictvím zhodnocení kompetencí a dynamizace profesních drah. Z tohoto hlediska pak bilance kompetencí a zhodnocení získaných zkušeností a vědomostí představují nástroje, které je třeba rozvíjet v rámci individuálních profesních cílů zahrácovaných do celkového cíle podniku.

5.4.7 Výbor si též přeje zdůraznit úlohu sociálního hospodářství, která byla tématem několika jeho stanovisek. Výbor připomíná, že sociální hospodářství může poskytnout model zvýšené konkurenceschopnosti, založené na spolupráci mezi jednotlivci a podniky a na své schopnosti splňovat potřeby jednotlivců a též rozvíjet lidský kapitál.

5.4.8 Kromě podniků a jejich zaměstnanců hrají prioritní roli v novém definování těchto profesních vztahů také sociální partneři. Lisabonský mandát původně přiřadil hlavní zodpovědnost za úspěch reforem podnikům, sociálním partnerům a občanské společnosti. Výbor hluboce lituje, že tento odkaz byl na prvních Jarních summitech podceňen, a to jak ve zprávách členských států, tak i v debatách a závěrech Evropské rady.

5.4.9 Tato situace se začala zlepšovat díky schůzkám sociálních partnerů s předsednictvem Rady a Komise v předvečer Jarních summitů. Několikaletá agenda sociálního dialogu na období 2003-2005 dohodnutá sociálními partnery (UNICE, CEEP, UEAPME a Evropská odborová konfederace) rovněž přispěla k posílení jejich angažovanosti na provádění strategie reforem. Tato agenda obsahuje tři tematické oddíly (zaměstnanost, sociální aspekty rozšíření, mobilita), je zaměřena na výměnu názorů a na společné iniciativy, přičemž věnuje zvláštní pozornost posílení odborného vzdělávání a odborných kvalifikací. Přispívá tak k definování evropského modelu společnosti, který spojuje lepší ekonomickou konkurenceschopnost podniků s posíleným sociálním obsahem.

5.4.10 Tito sociální partneři již v členských státech zahájili rozhodující reformy, ať už se jedná o vzdělávání, trh práce nebo sociální ochranu. Je zásadně důležité podporovat jejich spoluzodpovědnost v reformách – zhodnocením jejich iniciativ a jejich souhlasů ve zprávách na jarních summitech a jejich zapojením do výměn osvědčených praktik. Výbor je připraven vložit do databáze a rozšiřovat tuto informaci o účasti socioekonomických aktérů na reformách.

6. Závěry

6.1 Výbor uzavírá konstatováním, že nedostatky ovlivňující konkurenceschopnost evropských podniků jsou cenou, kterou musí zaplatit nedostatečně podnikavá Evropa, za své neukončené procesy v četných oblastech, za zpoždění jejích reforem a za to, že velmi nedostatečně, často rozmarně, někdy nekoherentně, a tudíž kontraproduktivně, využívá svých vlastních trumfů. Toto konstatování potvrzují čtyři hlavní nedostatky:

- nedostatečná podpora ducha podnikavosti i přes existující evropské svobody;
- stále není dokončen vnitřní trh i přes jeho rozšíření;
- stále chybí hospodářská unie i přes měnovou unii;
- stále nedostatečně zvládnuté strukturální reformy i přes jejich programaci.

6.2 Náprava těchto nedostatků spadá do kolektivní zodpovědnosti, čímž se zajistí lepší koherence mezi Evropou a jejími státy za využití jejich komplementárností. Výbor vítá, že poslední Jarní evropský summit:

- vyzval členské státy k podpoře partnerských svazků v rámci reformy, při spojení sociálních partnerů, občanské společnosti a veřejných orgánů;
- podpořil vůli evropských sociálních partnerů posílit jejich závazek novým evropským partnerstvím pro změnu.

6.3 Výbor se domnívá, že tyto partnerské svazky by měly – na evropské i národní úrovni – začít co nejrychleji pracovat na vytváření podmínek k úspěšnému návratu ke konkurenční Evropě a že by měly zejména napomáhat k:

- urychlení optimální organizace vnitřního trhu;
- rozvíjení hospodářské unie po vzoru měnové unie;
- zapojení všech dotčených subjektů do reforem;
- zahájení inovačních iniciativ za tímto účelem, a to veřejných, soukromých a asociálních;
- vyhodnocení pokroků těchto partnerství na následujících Jarních summitech.

6.4 Výbor zdůrazňuje nutnost pevně se držet termínu v r. 2010, což by mělo zahrnovat jednak provedení lisabonských reforem a jednak dokončení jednotného trhu, a uskutečnění skutečné hospodářské a konkurenční unie, za využití všech důsledků měnové unie a s úplným začleněním požadavků trvalého rozvoje.

6.5 A konečně, EHSV konstatuje, že větší hospodářský růst by značně napomohl zrychlování nutných reforem. Evropská unie by měla bez další prodlevy podniknout kroky, které by posílily jednotný trh stimulováním nabídky a poptávky a tím by došlo k vytvoření udržitelných podmínek pro nárůst investic, obchodu, spotřeby a pracovních míst.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a komunitárním právu upravujícím veřejné zakázky a koncese

COM (2004) 327 final

(2005/C 120/18)

Dne 30. dubna 2004 se Evropská komise rozhodla, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádat Evropský hospodářský a sociální výbor o stanovisko k materiálu: Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a komunitárním právu upravujícím veřejné zakázky a koncese

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, které bylo uloženo připravit příslušné podklady pro Výbor, přijala své stanovisko dne 8. září 2004. Zpravodajem byl **pan Levaux**.

Na svém 412. plenárním zasedání 27. a 28. října (jednání dne 27. října) schválil Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 96 hlasy pro, 2 hlasy proti a 2 hlasující se zdrželi.

1. Úvod

1.1 Komise zveřejnila 30. dubna 2004 Zelenou knihu o partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP). Jejím cílem bylo zahájení debaty o aplikaci práva Společenství na oblast koncesí a PPP.

1.2 EHSV ve svém stanovisku k iniciativě z října 2000 ⁽¹⁾ formuloval řadu doporučení, která jsou i nadále aktuální. Fenomén PPP od té doby nabyl na významu a je v současnosti strategickým tématem v kontextu rozšířené Evropy a nových směrnic ⁽²⁾, přijatých 30. dubna tohoto roku.

1.3 Mezitím také v mnoha zemích získali zkušenosti z projektů partnerství veřejného a soukromého sektoru. Výsledky jsou smíšené. Proto by bylo vhodné, aby byly tyto zkušenosti hodnoceny systematicky z hlediska různých kritérií, jako náklady, přístup ke službám, kvalita služeb, dopad na zaměstnanost, atd. Zejména je nutné zjistit, zda a jakým způsobem může partnerství veřejného a soukromého sektoru pomoci udržet konkurenceschopnost Evropy vůči ostatním zemím na světě a jaké jsou jeho výhody a nevýhody ve srovnání s tradičními způsoby poskytování služeb.

2. Národní právní úpravy a projekty typu PPP se v Evropě velmi rozvinuly

2.1 Všechny evropské země již využily nebo v současnosti využívají systém PPP a koncesí. Komise však zatím nebyla schopna sestavit vyčerpávající seznam těchto projektů. EIB má k dispozici neúplné statistiky přibližně o stovce projektů. Neměli bychom zapomínat ani na to, že už „první Evropa“, čili antický Řím, koncesní systém využíval, a to před více než

dvěma tisíci lety. V 19. století byla formou koncesních smluv vybudována evropská železniční síť. Koncesní smlouvy byly velmi rozvinuté, a to nejen v sektoru železnic, ale také v dalších sférách veřejného sektoru: v odvětvích rozvodu vody, plynu, elektřiny, odvozu domovního odpadu, telekomunikací atd.

2.2 V celosvětovém měřítku globální smlouvy již dlouho umožňují financování, projektování, realizaci a provozování mnoha projektů, od dálnic a parkovišť, přes vodohospodářské sítě, muzea, letiště, tramvajovou či podzemní dopravu, až po urbanizační projekty a celkové rekonstrukce škol, nemocničních zařízení atp.

2.3 **Země s novou právní úpravou PPP.** Informace uvedené níže se týkají pouze omezeného počtu zemí: Itálie, Španělska, Velké Británie a Francie.

2.3.1 Situace v Itálii

2.3.1.1 Rámcový zákon z roku 1994 (zákon Merloni) obsahuje definici **koncese na výstavbu a provozování**. Charakteristickým znakem této formy koncese je skutečnost, že koncesionář realizuje dílo vlastními prostředky a vynaložený kapitál pak získává zpět prostřednictvím **hospodářského využívání** hotového díla (článek 19, odstavec 2 zákona 09/94) ⁽³⁾.

Program dobudování infrastruktury si stanovil za cíl realizaci 220 projektů strategického významu:

- investice vynaložené v letech 2002 až 2011 se odhadují na 125 miliard eur;
- polovina této částky pochází od státu a druhá polovina ze soukromých zdrojů.

⁽¹⁾ Úř. věst C 14, ze dne 16.01.01.

⁽²⁾ Úř. věst L 134, ze dne 30.04.04.

⁽³⁾ Rámcový zákon (L 109/94) (Úřední list č. 41 z 19.2.1994) novelizovaný zákonem č. 216 z 2. června 1995 (Úřední list č. 127 z 2.6.1995).

Zmíněný zákon zakotvil také příslušné právní pojmy: generální dodavatel, koncesionář, pronájem a iniciátor.

Aby se zamezilo zpoždování dodávek a zvýšila efektivita výstavby, vytvořil nový zákon z roku 2001 termín „**generální dodavatel**“. Ten dodává celé dílo „na klíč“ a udržuje je. Je povinen také zajistit předběžné financování díla.

2.3.1.2 Koncesionář

Koncese na výstavbu a provozování je alternativou k využití generálního dodavatele: k využití této varianty založené na úplné či částečné platbě za dílo ze strany jeho uživatelů obvykle vede nedostatek finančních prostředků, neboť při využití „generálního dodavatele“ musí být dílo postupně spláceno veřejným sektorem.

2.3.1.3 Pronájem či převzetí provozování díla

Koncese jsou využívány také při provozování již existujících děl: nemocnic, škol, věznic. Na základě doporučení Ministerstva financí by se veřejná správa měla soustředit na své základní úkoly a měla by využít inovací, se kterými přichází soukromý sektor.

2.3.1.4 Iniciátorská smlouva

Jedná se o to, že kdokoliv může přijít s nabídkou na realizaci některého díla, a to v rámci tříletého investičního plánu příslušné veřejné instituce. Veřejná správa pak má možnost se takovým námětem zabývat, a pokud jej schválí, je zorganizováno výběrové řízení. Iniciátor má v takovém případě předkupní právo a připravuje text smlouvy.

V této zemi dochází ke značnému rozvoji soukromé iniciativy:

- v průběhu tří a půl let (leden 2000–červen 2003) bylo předloženo 1163 námětů;
- 660 námětů bylo předloženo iniciátory (koncese vycházející ze soukromé iniciativy, z toho 302 v roce 2003!);
- 503 koncesí vycházejících z iniciativy veřejného sektoru.

2.3.2 Situace ve Španělsku

2.3.2.1 Ve Španělsku reguluje zákon 13/2003 z 23. května koncesní smlouvy na dodávky veřejných prací. Tento zákon je novelou Zákona o státních smlouvách, konsolidované znění přijaté Královským dekretem -zákon 2/2000 z 16. června, který dává nový název předpisům pro různé typy státních smluv – koncesní smlouvy na dodávky veřejných prací – představující

právní základnu pro tuto smlouvu, která je dnes běžná, a zaměřuje se na její neobvyklé charakteristiky a na podporování španělských právních tradic.

2.3.2.2 Nová definice smlouvy pokrývá čtyři základní témata, která jsou charakteristická pro tento typ smlouvy „veřejné práce“, „riziko koncesionáře“, „ekonomická rovnováha koncese“ a „diversifikace financování“.

2.3.3 Situace ve Velké Británii

2.3.3.1 V letech 1993-1994 vláda začala realizovat rozsáhlou politiku delegování zajišťování veřejných služeb a dodávek veřejných prací prostřednictvím mechanismu nazvaného „Private Finance Initiative“. Tento mechanismus spočívá ve svěřování veřejných zařízení jednotlivým soukromým podnikům, přičemž mise takového soukromého podniku se vztahuje na všechny aspekty existence a fungování daného veřejného zařízení a pokrývá tedy „projektování – financování – výstavbu – provozování-údržbu“. Od svého zavedení se PFI uplatnilo takto:

- více než 650 zahájených PPP projektů, včetně 45 nemocnic a více než 200 škol;
- 400 projektů ve fázi realizace;
- investice ve výši 48 miliard liber (60 mld. eur);
- program bude výhledově pokračovat i do budoucna;
- roční kapitálové náklady ve výši přibližně 12 % národního investičního rozpočtu.

2.3.3.2 Britské Ministerstvo financí systém PFI založilo na dvou základních principech: „soukromý sektor musí opravdu převzít riziko“ a „veřejný sektor musí získat služby za nejlepší možnou cenu při aplikaci principu nejlepší hodnoty za peníze a optimalizaci nákladů na využívání takto vybudovaných zařízení“. Předpokládá se, že subjekt, kterému je svěřena jak výstavba, tak i pozdější provozování budovaného zařízení, se bude ve vlastním zájmu snažit vybudovat dílo kvalitní, s nižšími provozními náklady a delší životností.

2.3.3.3 V současnosti je tento typ smluv využíván ve všech sektorech, včetně vodohospodářství, asanace, veřejné dopravy, armády, nemocnic, škol, veřejných budov, silnic a dálnic.atd.

2.3.3.4 Vzhledem k velkému počtu PPP projektů ve Spojeném království, zde bylo získáno výrazné množství zkušeností, které měly velmi rozdílné výsledky. Systematická analýza a hodnocení těchto zkušeností by měly být prováděny a používány pro další rozvoj.

2.3.4 Situace ve Francii

2.3.4.1 Udělování koncesí na služby placené uživateli upravil zákon ze dne 29/1/1993, tzv. Sapinův zákon, a využívání koncesních smluv je velmi rozšířené:

- při zajišťování městských dodávek vody, zajišťování čistoty, ve veřejné dopravě atp.,
- v oblasti rozsáhlých infrastrukturních projektů: dálnic, mostů, velkých stadionů, tunelů atp.

2.3.4.2 Smlouvy typu PPP, kde je v roli plátce veřejný sektor, se ve Francii v současnosti velmi rychle rozvíjejí.

2.3.4.2.1 Od přijetí zákona ze dne 5. ledna 1988 jsou ve Francii upraveny smlouvy zvané „Baux Emphytéotiques Administratifs“ (smlouvy o dlouhodobém administrativním pronájmu, kde je nájem placen veřejným sektorem). Tyto smlouvy se využívají při výstavbě veřejných budov, zejména školských zařízení, kde je stát využívá jako variantu leasingu, což je další způsob, který francouzský stát v této oblasti aplikuje (!) Kromě toho se v oblasti veřejných budov a infrastruktury vyvinula varianta pronájmu s kupní opcí pro stát (zákony z 29. srpna 2002 pro „policii“ a ze začátku roku 2003 pro „armádu“).

2.3.4.2.2 Podle zákona z 2. července 2003 mají být přijata nařízení upravující dlouhodobé smlouvy pokrývající „projektování, výstavbu, financování a provozování na veřejné náklady“. První nařízení, týkající se nemocničních zařízení, bylo vydáno v září 2003 a od té doby francouzský stát a místní veřejné korporace přijaly ještě jedno takové nařízení. Jedná se o nařízení o smlouvách o partnerství ze dne 17. června 2004 (?).

2.3.5 Situace v Německu

2.3.5.1 Stejně jako ostatní členské státy má i Německo podrobnou legislativu týkající se veřejných zakázek (pracovních smluv), která může být aplikována bez jakékoli diskriminace na veřejné a soukromé podniky a také na PPP.

2.3.5.2 Základní rozdíl je třeba vymezit mezi touto legislativou a procedurou pro zabezpečení služeb obecného zájmu. Německé místní úřady často volí partnerství veřejného a soukromého sektoru pro zabezpečení takovýchto služeb obecně ekonomického zájmu (SGEI) v oblastech jako je zásobování nebo odstraňování, tj. zásobování elektrickou energií, zásobování vodou, zásobování užitkovou vodou a odstraňování odpadů. Za tímto účelem je využíváno velkého množství smluv. Kromě rozšířených koncesí pro služby je možné najít smlouvy veřejného charakteru i v oblastech jako je zásobování

elektrickou energií, a institucionalizované PPP je rovněž aplikováno v místních úřadech. Toto PPP pomáhá ochránit regionální pracovní místa a regionální ekonomiku.

2.3.5.3 Toto PPP je podporováno ústavně zaručenými pravomocemi místních úřadů, aby sami pro sebe rozhodly o charakteru ustanovení SGEI a organizaci v jejich konkrétních oblastech v rámci koncesí. Mohou si sami rozhodovat o založení svých vlastních společností na řízení PPP s příslušnými partnery nebo přidělit SGEI soukromým provozovatelům. Takovéto PPP není předmětem zákona o zadávání veřejných zakázek.

2.4 Poznámky k iniciátorským smlouvám

2.4.1 Tento systém je založen na tradici využívání koncesí v Evropě. V současnosti se velmi rychle rozvíjí a proto vyvstávají otázky týkající se harmonizace jeho právního rámce a jeho začlenění do práva Společenství.

2.4.2 Francie a Španělsko tuto oblast upravují po vzoru Itálie, kde je její právní úprava velmi propracovaná. V Itálii veřejné korporace organizují výběrová řízení, která se odvíjejí od předběžného projektu předloženého iniciátorem, a případně pozmeněného příslušnou veřejnou korporací, a od finančního plánu (navrhovaná délka trvání projektu, požadovaná cena atd.).

2.4.3 Po výběrovém řízení veřejná korporace udělí koncesi buď iniciátorovi nebo subjektu, který v rámci výběrového řízení podal jednu ze dvou nejlepších nabídek. Iniciátor a další subjekty, které předkládají nabídku, jsou povinni složit jistotu ve výši 2,5 % celkové výše investice.

2.4.4 Pokud koncese není udělena iniciátorovi, je mu vyplacena jistota složená vítězným uchazečem, jako náhrada iniciátorem vynaložených nákladů, včetně duševního vlastnictví. Pokud koncesi získá iniciátor, je jeho jistota rozdělena mezi nejlepší dva další uchazeče (60 % je vyplaceno nejlepšímu uchazeči a 40 % tomu, který skončí druhý).

2.4.5 Stejně jako je v článku 19 směrnice 2004/18/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupu při zadávání veřejných zakázek na práce, dodávky a služby vyhrazena část smluv organizacím, které zaměstnávají více než polovinu tělesně postižených, by podle názoru EHSV při zavádění této formy partnerství veřejného a soukromého sektoru měla být zohledněna také některá sociální kritéria, ať už mluví ve prospěch iniciátora, nebo jiného smluvního partnera.

(!) Výstavba budovy Ministerstva financí v Bercy (Paříž) byla zčásti realizována právě pomocí tohoto finančního nástroje.

(?) Nařízení o smlouvách o partnerství č. 2004-559, zveřejněné v Úř. věst. z 19. června 2004.

2.5 Země, ve kterých je systém PPP a koncesí málo vyvinutý. Níže uvedené informace jsou založené na skutečnostech zjištěných v omezeném počtu zemí.

2.5.1 Situace v Belgii

2.5.1.1 Koncese je definována ve člancích 24 a 25 zákona z 24. prosince 1993 a ve článku 123 a následujících královského výnosu z 8. ledna 1996. ⁽¹⁾ Kromě realizace a případného projektování díla koncesionářem tyto články obsahují také možnost hospodářského využívání díla koncesionářem. **Na druhé straně, iniciátorská smlouva zřejmě v belgickém právním systému není příliš vyvinutá.**

2.5.1.2 Iniciátorská smlouva ⁽²⁾ se vyznačuje tím, že sdružuje financování a realizaci díla – a někdy také jeho projektování – s tím, že dílo bude následně užíváno zadavatelem a ten bude platit nájemné ⁽³⁾

2.5.2 Situace v Portugalsku

2.5.2.1 Ve snaze o zlepšení stavu své silniční sítě tato země zavedla smlouvy typu SCUT. Jedná se o režim delegování, který stavebníkovi ze soukromého sektoru umožňuje získat za dílo úhradu z veřejných prostředků. SCUT je inspirován systémem tzv. „stínového mýtného“ či „virtuálních poplatků“, který byl zaveden na britských silnicích. Výběrová řízení na smlouvy typu SCUT se konala v roce 1997. V současnosti jsou zřejmě využívány méně často.

2.5.3 Situace v Maďarsku

2.5.3.1 Projekty typu PPP nejsou upraveny zvláštním zákonem, ale vyhláškou č. 2098/2003 (V29) jsou stanovena pravidla týkající se finančních závazků, které na sebe stát bere.

2.5.3.2 V roce 1997 země vyvinula snahu o zahájení programu partnerství se soukromým sektorem 1997, která vedla k budování průmyslových parků, jejichž počet k začátku roku 2004 dosáhl 165.

⁽¹⁾ Zákon ze dne 24.12.93 - veřejné zakázky - Moniteur Belge, 22. leden 1994. Královské výnosy z 8. a 10.1.96 - Moniteur Belge, 26. leden 1996, královský výnos o veřejných zakázkách na práce, dodávky a služby a o koncesích na veřejné práce.

⁽²⁾ Tamtéž.

⁽³⁾ Zákon z 24. prosince 1993 (článek 9) - královský výnos z 8. ledna 1996 (článek 21) - královský výnos z 26. září 1996, Maurice-André Flamme. Zákon z 24. prosince 1993, Journal des Tribunaux 1994. Režim výstavby.

3. Jak definovat koncesi a PPP?

3.1 Evropské právo nebylo zatím schopno vytvořit reálné a účelné definice PPP a koncesí. Koncepty PPP a koncesí na veřejné práce a služby v evropském právu buď zcela chybí, nebo je nutné je kriticky přezkoumat. Současný koncept je předmětem této kritiky:

- přiřazení koncesí ke konceptu veřejných zakázek na práce (odstavec 3.1.1);
- chybí rozlišení mezi dlouhodobými a krátkodobými smlouvami, které představuje mezník pro účast externího financování a je tedy důležité pro rozvoj delegování (odstavec 3.1.2);
- chybí úprava pro zpracování námětů na koncese vzešlých z iniciativy soukromého sektoru (bod 3.1.3).

3.1.1 Přiřazení PPP a koncesí k oblasti veřejných zakázek na dodávky prací

3.1.1.1 Otázka koncesí se odvíjí jednak od práva Společenství, od principů a pravidel vyjádřených ve Smlouvě, a jednak od směrnic, které tyto principy aplikují.

3.1.1.2 Cílem směrnic vypracovaných Uníí je zajistit transparentnost výběrových řízení v oblasti veřejných zakázek a, co se týče komplexních koncesních smluv nebo smluv o PPP, je jejich působnost místy nejasná.

3.1.1.3 Jen směrnice 93/37 ⁽⁴⁾ o koordinaci postupu při zadávání veřejných zakázek na stavební práce definovala koncesní smlouvu na stavební práce ve svém článku 1), písmeno d. Bohužel se odvolávala přitom jen na obvyklé smlouvy o veřejných pracích ⁽⁵⁾. **Směrnice 92/50** ⁽⁶⁾ o veřejných zakázkách na služby neobsahovala žádnou definici koncesí. **Směrnice 93/38** ⁽⁷⁾ se nezabývala definicí nebo postupem udělování koncesí, nýbrž postupem při zadávání veškerých zakázek, v nichž figurují koncesionáři, v tzv. zvláštních sektorech, a nahrazovala tudíž v tomto ohledu ostatní směrnice. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že byl zvolen tento lakonický a nerealistický přístup, od kterého bohužel nebylo upuštěno ani ve směrnicích 2004/17 a 2004/18 ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Úř. věst L 199, ze dne 9.8.1993.

⁽⁵⁾ „Koncesí na stavební práce“ se rozumí zakázka stejného typu jako zakázka uvedená v písmeni a, kromě skutečnosti, že protiplnění za prováděné stavební práce spočívá buď pouze v právu stavbu využívat nebo v tomto právu společně s platbou.

⁽⁶⁾ Úř. věst L 209, ze dne 24.07.92.

⁽⁷⁾ Úř. věst L 199, ze dne 9.8.1993.

⁽⁸⁾ Úř. věst L 134, ze dne 30.04.04.

3.1.1.4 Komise s ohledem na rozšiřující se využívání PPP v dubnu 2000 zveřejnila **interpretační sdělení Komise ke koncesím v právu Společenství o veřejných zakázkách** ⁽¹⁾ Cílem tohoto sdělení bylo odstranění zásadní právní nejednoznačnosti způsobené tím, že směrnice o veřejných zakázkách neobsahovaly správnou definici koncesí a PPP. Je třeba připomenout, že v současné době jednotlivé národní právní úpravy řeší otázku koncesí a PPP velmi rozdílným způsobem.

3.1.1.5 **EHSV má za to, že v současnosti chybí definice koncese a smluv o PPP nebo o delegování**, které by měly jasně vymezený obsah i rozsah. Ve skutečnosti se koncese a – ještě výrazněji – delegace neodvíjejí jen od jediného kritéria, tedy od toho, kdo nese riziko či kdo za dílo platí (což byla rozhodná kritéria uvedená ve směrnici 93/37 a následně v interpretačním sdělení), ale jsou definovány celou řadou faktorů.

3.1.1.6 Jak co nejlépe definovat koncesi nebo PPP?

3.1.1.6.1 Smlouva nebo jednostranný akt, jímž veřejný orgán uděluje specifická práva externí organizaci, aby tato organizace „vyprojektovala, postavila, financovala, udržovala a provozovala“ určitou infrastrukturu nebo službu, a to dlouhodobě a na dobu určitou:

- je klasifikována jako koncese, pokud je daný podnik za dílo odměněn z větší části poplatky vybíranými od uživatelů;
- je klasifikována jako smlouva o PPP, pokud je daný podnik za dílo odměněn z větší části platbou ze strany instituce veřejné správy.

3.1.1.6.2 Z těchto definic bylo třeba vyčlenit dvě kritéria, která jsou s těmito typy smluv spojená:

- nutnost **přenosu odpovědnosti** z instituce veřejné správy na smluvního partnera;
- koncept **globálního charakteru smlouvy**, s pokrytím celé škály aktivit (výstavba, financování, využívání, údržba atp.), a to po velmi dlouhé období (obvykle v rozmezí 10 až 75 let).

3.1.1.6.3 EHSV má za to, že není důvod se po způsobu interpretačního sdělení z dubna 2000 omezit na pojetí, které pro klasifikaci smlouvy (koncesní) striktně vyžaduje pouze převzetí rizika využívání díla, neboť tento pohled na věc by byl příliš neúplný a pro smlouvy tohoto typu také velmi omezující.

⁽¹⁾ Úř. věst C 121, ze dne 29.4.2000.

3.1.2 Nutné rozlišení mezi krátkodobými a dlouhodobými smlouvami

3.1.2.1 V návaznosti na Zelenou knihu, kterou Evropská komise vydala v listopadu 1996 ⁽²⁾, EHSV přijal stanovisko ze dne 28. května 1997 ⁽³⁾, ve kterém požadoval, aby Komise přehodnotila svůj přístup ke koncesím tak, aby koncese byly méně závislé na definici zakázek na práce: „Otázka koncesí by měla být předmětem důkladného zkoumání, s ohledem na to, že jejich udělování musí být transparentní a založené na objektivních kritériích. Mezi koncesí a smlouvou na určitou zakázku existují zásadní rozdíly: účel, délka trvání, podmínky financování, provozní režim, rozsah odpovědnosti. V zájmu podpoření dalšího rozvoje těchto smluv by Evropská komise mohla prostudovat možnost vytvoření právního nástroje, který by byl přizpůsobený režimu provádění těchto smluv“ ⁽⁴⁾.

3.1.2.2 EHSV je toho názoru, že pokud se bere v úvahu povaha smluv a jejich klasifikace, je třeba také přihlídnout k jejich zamýšlenému pracovnímu úkolu.

3.1.2.3 Obsahem koncesní smlouvy, nebo smlouvy o PPP, nesmí být pouze transfer rizika spojeného s hospodářským využíváním na bližší neurčené období, protože u tohoto typu smluv se jedná v první řadě o transfer odpovědnosti za projektování, výstavbu, financování a provoz – údržbu díla nebo služby na vybraného uchazeče.

3.1.3 **Co se týče již zmíněných iniciátorských smluv**, několik zemí zavedlo zvláštní úpravu, která soukromým subjektům dává možnost navrhnout příslušné instituci veřejné správy jakýkoliv projekt. V Itálii se tato praxe již vžila a mělo by být možné ji rozšířit i na další členské státy, které v současnosti podobnou úpravu nemají.

3.2 Rozdíly v aplikaci evropského práva, které vedou k právním rozdlům

3.2.1 Evropské koncepty smluv, které jsou uzavírány veřejným sektorem, nejsou po celé Evropě jednotné. Určitá smlouva tudíž může být v jedné zemi považována za zakázku a v jiné za koncesi. Stejná smlouva tedy v různých zemích bude podléhat různým režimům uzavírání. Spojené království, kde je klasifikace smluv méně citlivou záležitostí než v zemích s latinskou tradicí a správním právem, vždy považovalo PPP za případ standardních veřejných zakázek, přestože by mohly být považovány také za koncese na veřejné práce.

⁽²⁾ COM (96) 583 final.

⁽³⁾ Úř. věst C 287, ze dne 22.9.1997.

⁽⁴⁾ Z ostatních bodů stanoviska si zaslouží citaci ještě tyto argumenty: „V několika zemích se v současnosti vyvíjejí metody soukromého financování veřejných děl. Jedná se o smlouvy dlouhodobé povahy, které obsahují prvek soukromého financování, čímž se zřetelně odlišují od veřejných zakázek.“ „EHSV si přeje, aby se koncesní aktivity řídily zvláštním režimem, a to zejména v oblasti transevropských sítí.“ „EHSV navrhuje, aby Evropská komise podpořila rozvoj nových smluvních metod založených na soukromém financování veřejné infrastruktury“.

3.2.2 Fakt, že v některých zemích byla vytvořena zvláštní právní úprava PPP, ukazuje, že se jedná o zvláštní typy smluv, které jsou na pomezí správního a smluvního práva, což z jejich úpravy již předem činí velmi obtížný úkol.

3.3 *Může se evropské právo spokojit s tím, že smlouvy budou tříděny výlučně podle způsobu udělování zakázek, přičemž delegování veřejné služby v institucionálním smyslu bude ponecháno stranou? Je postup udělování zakázek natolik významným kritériem?*

3.3.1 Dopad směrnic značně přesahuje sféru harmonizace postupů pro udělování veřejných zakázek. Definice, které v nich jsou zakotvené, byly ve skutečnosti zcela převzaty četnými národními úpravami, což vede k zakořeňování stejných smluvních konceptů do právních systémů řady evropských zemí.

3.3.2 Směrnice 2004/17 a 2004/18 však ponechávají řešení právního režimu smluv na národní úrovni národní legislativě, která tvoří právní rámec pro jejich provádění. Je tudíž otázkou, jakou roli státní správa soukromému sektoru vyhradí.

3.4 *Hierarchie norem založená na principu tržní ekonomiky kladoucí zvláštní pozornost službám obecného zájmu a zohledňující sociální dimenzi*

3.4.1 Evropský hospodářský a sociální výbor potvrzuje:

- že v souladu s budoucí ústavou přijatou Radou zahrnují tyto cíle trvale udržitelný rozvoj na základě vyváženého hospodářského růstu a stability cen, spolu s vysoce konkurenční sociálně tržní ekonomikou, která má za cíl úplnou zaměstnanost a sociální ochranu, stejně jako vysokou úroveň ochrany životního prostředí a jeho lepší kvalitu;
- že v případě použití musí PPP přispívat k dosažení záměru Unie;
- že strategie přijatá během Lisabonského summitu potvrdila potřebu dodržování principů otevřené tržní ekonomiky, která má být spojena se silným hospodářským růstem, a to při zohlednění evropské sociální dimenze (školení, vzdělávání, zaměstnanost atd.).

3.4.2 Za respektování principu subsidiarity a k dosažení cíle otevřeného tržního hospodářství musí příslušné veřejné orgány brát v úvahu možnosti konkurence a rozhodnout se pro nejvhodnější řešení.

3.4.3 Jakékoliv smluvní řešení záležitostí veřejného sektoru musí zajistit splnění sociálních závazků předepsaných v dané

zemi a zároveň dodržení smluvních podmínek. V případě nesplnění sociálních závazků nebo smluvních podmínek týkajících se výkonu díla musí být uplatněny doložky o odstoupení od smlouvy.

4. Návrhy zaměření na zlepšení a ujasnění právní úpravy PPP a koncesí

4.1 EHSV má za to, že v zájmu vytvoření harmonizovaného rámce na evropské úrovni je žádoucí, aby rozvoj využívání těchto smluv byl doprovázen vydáním interpretačního sdělení, či několika takových sdělení, která by byla přizpůsobena složitosti tohoto fenoménu a jeho proměnlivosti v čase. Toto řešení se nám jeví vhodnější než okamžité zahájení přípravy směrnice, která by velmi rychle mohla zaostat za vývojem v této oblasti.

4.2 Na druhé straně EHSV doporučuje, aby se Komise zabývala tématem PPP z globálního hlediska a aby v rámci svých sdělení sestavila (v návaznosti na šetření v jednotlivých členských státech) seznam kritérií, které by zástupci veřejného sektoru mohli brát v potaz při hodnocení sociálních a ekologických aspektů. Příslušné instituce veřejné správy by pak mohly podmínky vyplývající ze stávající legislativy doplnit o tato kritéria, z nichž by se tedy staly prováděcí podmínky příslušných smluv.

4.3 EHSV má za to, že:

- PPP je flexibilní a dynamický ekonomický nástroj, který může posloužit jako katalyzátor pro naplňování některých ekonomických, společenských a environmentálních cílů, mezi něž patří např. udržitelný rozvoj, zaměstnanost a sociální integrace;
- PPP může být prospěšné pro vzájemné obohacení kultury smluvních partnerů z veřejného i soukromého sektoru.

4.4 Směrnice 2004/18 upravuje řadu důležitých aspektů zadávání veřejných zakázek, které jsou přizpůsobitelné modelu PPP nebo koncesnímu modelu: kritéria, zásady soutěžního dialogu a důvěrného zacházení s předloženými nabídkami. Následující body si zaslouží dále upřesnit:

4.4.1 Zachování otevřeného přístupu ke koncesím

4.4.1.1 Otevřený přístup ke koncesím založený na směrnici 2004/18 musí být zachován a to tím spíše, že ne všechny členské státy využívají koncesních postupů.

4.4.2 Vytvoření harmonizovaných evropských definic koncesí a PPP

4.4.2.1 Je nutné se zaměřit na to, aby členské státy sjednotily své definice těchto dvou typů smluv. Definice navrhaná EHSV výše (viz. bod 3.1.1.6) může přispět k potvrzení zvláštního postavení, které tyto smlouvy zaujímají na rozhraní konceptů trhu a veřejné správy.

4.4.3 Zohlednění inovací

4.4.3.1 Komunitární úprava koncesí na provádění prací neukládá zadavateli povinnost uvést v koncesním oznámení, zda bude akceptovat inovativní varianty řešení.

4.4.3.2 EHSV považuje za žádoucí, aby při posuzování těchto typů smluv byly akceptovány veškeré varianty a aby byla upřednostňována inovativní řešení.

4.4.3.3 Odpověď uchazeče o koncesi totiž může mít originální povahu a obsahovat významné inovace nezbytné pro řešení jednotlivých technických, finančních nebo komerčních aspektů zakázky, které mohou být použity na ekonomické a sociální zlepšení životních a pracovních podmínek dotyčných spotřebitelů a zaměstnanců.

4.4.3.4 Skutečnost, že uchazeči jsou vybízeni k nákladné intelektuální investici do řízení, které takové inovace umožňuje, je v souladu s Lisabonskou strategií. Je také třeba zabránit tomu, aby duševní vlastnictví obsažené v originálních návrzích takového uchazeče bylo dáno k dispozici konkurentům. To je otázka etiky a podpory inovací, které by měly být transponovány do národního práva členských států v rámci nové procedury „konkurenční dialog“ mající vazbu na PPP.

4.4.4 Vyjednávací řízení

4.4.4.1 Návrh koncesní smlouvy musí být v souladu s účelem služby, který má být definován zadavatelem, ale zároveň má být umožněna co největší volnost při volbě způsobu, jakým tohoto účelu bude dosaženo, tedy volnost v oblasti vývoje projektu, rozvrhu prací, metod řízení rizik atd. Co se týče fáze, která následuje po odevzdání návrhů ze strany jednoho nebo více uchazečů, EHSV považuje za žádoucí, aby byl zaveden dialog mezi zadavatelem a potenciálními koncesionáři, zaměřený na upřesnění konečné podoby koncesní smlouvy nebo smlouvy o PPP, a to s ohledem na jednotlivé varianty uspokojení potřeb příslušné instituce veřejné správy, které byly uchazeči navrženy. Původní směrnice 94/37 vyhradovala vyjednávací řízení pro výjimečné případy. Napříště se však soutěžní dialog u tzv. komplexních smluv bude řídit vyjednávacím principem.

4.4.4.2 Soutěžní dialog bude zvolen za předpokladu, že by mělo být:

— jasně stanoveno, že počáteční zadání je koncipováno velmi volně a obecně (v případě, že je složité odhadnout reakci soukromého sektoru nebo přesnou povahu potřeb nebo výši finančních nákladů);

— stanoveno, že každá společnost může koncipovat vlastní nabídku, přičemž je zajištěna ochrana duševního vlastnictví jednotlivých soutěžících stran.

4.4.4.3 Je třeba také připomenout, že při uzavření smlouvy mezi institucí veřejné správy a koncesionářem je nutné stanovit povinnosti všech smluvních stran v souladu s národní právní úpravou příslušných států.

4.4.5 Potvrzení společných principů

4.4.5.1 Důležitost právního rámce, přizpůsobeného koncesím a PPP, by se měla projevit zejména při přijímání zásad pro provádění koncesních smluv a smluv o PPP.

4.4.5.2 To, zda je možné uzavírat smlouvy o partnerství v zásadě závisí na tom, zda je možné dosáhnout rovnováhy mezi smluvními stranami a také zajistit následné udržení této rovnováhy

4.4.5.3 EHSV doporučuje, aby Komise prostřednictvím interpretačního sdělení vyjádřila podporu rovnovážnému rozdělení rizik mezi zadavatele a koncesionáře, přičemž zajištění takového rozdělení konkrétními nástroji (které se mohou následně dále vyvíjet) bude ponecháno na vůli jednotlivých států. Za tímto účelem by se v takovém sdělení měly objevit např. tyto principy:

— rizika koncese, která se týká infrastruktury, nebo PPP musí být zjištěna, vyčíslena a jasně přidělena smluvní straně, která je nejlépe schopna je nejlépe řídit;

— pokud jde o výjimečné riziko, (nepředvídatelná událost, která zvýší smluvní náklady, nepředvídatelná změna příslušných veřejných předpisů, nepředvídatelné technické podmínky během výstavby, náhlé změny v chování spotřebitelů, atd) držitel osvědčení a koncesionářem by měli na počátku uzavřít příslušnou smluvní dohodu o sdílení rizika;

— koncesionář musí zajistit kompenzaci, nerespektuje-li klauzule smlouvy

— stejně jako při uzavírání jakékoli občansko-právní smlouvy, koncesionář, který zajišťuje financování, musí být schopný odhadnout, že právní a fiskální změny provedené zákonodárcem nebudou mít vliv na smlouvy, které jsou již v platnosti;

- je třeba zajistit okamžité odškodnění smluvního partnera v případě, že dojde ke změně v důsledku nového požadavku vzneseného zadavatelem, aniž by byly změněny výchozí smluvní podmínky;
- koncesionáři má být ponechána dostatečná volnost při plnění úkolu, který na něj byl delegován zadavatelem, přičemž zadavatel si vyhraduje řešení veškerých otázek dotýkajících se státní suverenity nebo veřejného pořádku.

4.4.5.4 Úspěšné zavedení systémů koncesí, jako formy účinného partnerství soukromého managementu a využití veřejných investic k poskytování služeb veřejného zájmu, vyžaduje vhodný právní a účetní rámec přizpůsobený zvláštní povaze koncesí. Podstatná část investic a výdaje, které v prvních letech nesly soukromé podniky a které měly připravit infrastrukturu a zahájit poskytování služeb, musí být rozloženy na celou dobu trvání koncese. Návrh na harmonizaci evropských účetních pravidel ve své stávající podobě umrtvuje udělování koncesí. Španělská účetní pravidla a způsob, jakým zachází s novými koncesemi, by mohly sloužit jako příklad, který stojí za úvahu, jestliže v Evropské unii chceme mít formy partnerství veřejného a soukromého sektoru v projektech v oblasti stavebnictví a/nebo služeb.

5. Rozumně ujasnit pravidla soutěže mezi veřejnými nebo poloveřejnými subjekty a soukromými subjekty

5.1 Koncese nebo zvláštní, či výlučná, práva jsou často udělována subjektům smíšené povahy, což může v jistých případech rozšířit jejich působnost mimo zónu, která jim byla vyhrazena při jejich založení, prostřednictvím jednoduché změny jejich stanov. Z toho vyplývá, že výběrové řízení pokud k němu dojde může být v některých případech neregulérní. *V tomto případě musí vést oddělené účetnictví, aby mohly být provedeny kontroly za účelem zabezpečení, že nebude docházet k překrytí dotací, což by narušilo konkurenci.*

5.2 EHSV doporučuje, aby příslušná pravidla byla upřesněna následujícím způsobem:

5.2.1 Před vytvořením subjektu smíšené povahy kompetentní úřad musí zajistit možnost tržní konkurence a rozhodnout o nevhodnějším řešení.

5.2.2 Za účelem větší transparentnosti a účinnosti by postupy využívané pro vytvoření subjektů smíšené povahy měly být předběžně uvedeny již v oznámení výběrového řízení, přičemž soutěžící subjekty soukromého sektoru mají být jasně vyzvány k případné účasti na vytvoření takových poloveřejných

společností. Pokud veřejná instituce vyhlásí výběrové řízení na služby, které jsou poskytovány místním subjektem smíšené povahy, je třeba dodržet tyto zásady:

- přimět tento subjekt smíšené povahy, jestliže přesáhl svou původní oblast, aby vedl oddělené účetnictví za účelem provádění kontrol, aby bylo zabezpečeno, že nebude docházet k překrytí dotací, což by narušilo konkurenci;
- dodržet pravidla Společenství, včetně pravidel týkajících se státní podpory;
- zajistit rovné soutěžní podmínky pro uchazeče ze soukromého sektoru (s ohledem na daňový systém a na náklady na fungování subjektu smíšené povahy).

6. Závěry

EHSV má za to, že v řadě členských států v současnosti vzniká zvláštní právní úprava PPP a že na základě dosavadních zkušeností je vhodné:

- umožnit po dobu několika let rozvoj různých forem PPP,
- získávat od jednotlivých členských států systematické informace o různých režimech PPP a obtížích, se kterými se jednotlivé státy v této oblasti setkaly (výhody a nevýhody porovnávané s tradičními formami),
- vytvořit Observatoř, jež bude monitorovat rozvoj PPP a v níž budou zástupci jednotlivých členských států, Komise a občanské společnosti, včetně zástupců EHSV (pro zhodnocení zkušeností ve vztahu k různým kritériím, jako jsou náklady, přístup ke službám, dopad na zaměstnanost, konkurenceschopnost, životní prostředí, atd.);
- zdůraznit, že na PPP a koncese se vztahují evropské publikační prahové hodnoty (pro zakázky na práce a služby); až na tyto evropské prahové hodnoty bude každý členský stát uplatňovat vlastní pravidla, aby nedošlo ke zbytečnému administrativnímu zatížení,
- vydat do roku 2007 interpretační sdělení, které upřesní:
 - definici koncesí a PPP,
 - soutěžní pozici subjektů smíšené povahy nebo poloveřejných subjektů,
 - pravidla soutěžního dialogu a pravidla zveřejňování,
 - koncept „iniciátora“, který podpoří inovace;
 - přípustnost státní podpory pro subjekty smíšené povahy a poloveřejné subjekty.

V Bruselu dne 27. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady upravující směrnici 92/12/EEC o všeobecných ustanoveních o produktech zatížených spotřební daní a jejich držení, pohybu a monitorování

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(COM(2004) 227 final – (CNS)2004/0072)

(2005/C 120/19)

Dne 24. května 2004 se Rada rozhodla konsultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, která zodpovídala za přípravu práce výboru v této záležitosti, přijala své stanovisko dne 7. října 2004. Zpravodajem byl pan Wilkinson.

Na svém 412 plenárním zasedání (schůzi dne 27. října 2004), Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko 84 hlasy pro, 11 hlasy proti a 5 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Před zavedením jednotného trhu byly velké rozdíly mezi systémy zdanění a sazbami spotřební daně na zboží v různých členských státech, což vyplývalo z historických a kulturních odlišností. Směrnice 92/12/EEC byla přijata, aby harmonizovala všeobecné zacházení se produkty zatíženými spotřební daní⁽¹⁾, s jejich držení, pohybem a monitorováním.⁽²⁾

1.2 Článek 27 této směrnice požadoval, aby před 1. lednem 1997 Rada přezkoumala ustanovení článků 7, 8, 9 a 10 a přijala nezbytné úpravy⁽³⁾. Tento termín k 1. lednu 1997 se ukázal být příliš časným, než aby umožnil kvalitní rozhodnutí o nesnázích, které vznikly a nadále vznikají při aplikaci těchto článků.

1.3 Od chvíle, kdy směrnice vstoupila v platnost, vzrostl značně zájem o přesuny těchto produktů zatížených spotřební daní, ze kterých již byla daň odvedena, tak jak je upravují články 7 až 10 směrnice. To vedlo na žádost obchodníků v

⁽¹⁾ Jedná se o zpracovaný tabák, minerální oleje a alkoholické nápoje.

⁽²⁾ Všeobecně se produkty zatížené spotřební daní pohybují v rámci EU v režimu „podmíněného osvobození“ mezi „sklady s daňovým dozorem“ v členských státech pod dohodnutou dokumentací. Spotřební daň se odvede v členském státu, kde je zboží náležitě uvolněno ke spotřebě.

⁽³⁾ Zboží zatížené spotřební daní a uvolněné ke spotřebě v některém členském státu, ze kterého tedy byla již spotřební daň odvedena tomuto členskému státu, se může dále po EU pohybovat. Pohyby tohoto typu upravují ustanovení článků 7 až 10.

některých členských státech k přijetí zjednodušených postupů. Ze strany veřejnosti přicházelo též množství stížností na způsob, kterým se zmíněné články uplatňují.

1.4 Komise shledává, že je nyní natolik seznámena s existujícími nesnázemi v různých kategoriích dotčených přesunů,⁽⁴⁾ že může navrhnout potřebné úpravy.

2. Všeobecné poznámky

2.1 Provoz jednotného trhu z hlediska zboží zatíženého spotřební daní se v podrobnostech komplikoval, což mělo v některých případech za následek nejistotu, jak se mají nařízení uplatňovat, a na obchod s tímto zbožím dolehla podstatná administrativní zátěž. Návrhy Komise zahrnují komerční transakce, prodej soukromým osobám a zásilkový prodej a jejich cílem je ujasnit, zjednodušit a harmonizovat stávající předpisy o pohybu zboží po EU, ze kterého byla již ve členském státu spotřební daň odvedená, a liberalizovat takové pohyby, aby zákazníci v EU mohli využít předností jednotného trhu. Výbor vítá oba tyto směry postupu.

2.2 Dojednat se členskými státy úpravy bylo pro Komisi obtížné, protože částky vybrané spotřební daně se ve členských státech liší⁽⁵⁾, a odlišné jsou i způsoby uplatnění jejich národní legislativy. Je známo, že deset „nových“ členských států nebylo

⁽⁴⁾ Tyto kategorie jsou: produkty přesunovaných mezi členskými státy z komerčních účelů (jiných než „zásilkový prodej“), které se definují jako všechny účely kromě osobní spotřeby soukromými osobami, produkty přímo zakoupené soukromými osobami pro vlastní potřebu a zásilkový prodej.

⁽⁵⁾ Celková hodnota HDP patnácti členských států EU v roce 2001 přesáhla 8,8 miliard euro a průměrný příjem ze spotřební daně činil v EU 2,72 % HDP.

účastníky diskusí s Komisí, které k návrhu vedly. Výbor respektuje potřeby členských států používat spotřební daně jako část jejich daňového systému, pochybuje však, že by tyto návrhy změnily chování zákazníků do té míry, že by to podstatně ovlivnilo celkový výběr daní.

2.3 Spotřebitelské ceny zboží zatíženého spotřební daní se podstatně liší podle uplatněné daňové sazby. To se týká zejména výrobků ze zpracovaného tabáku a alkoholických nápojů⁽¹⁾. Po zavedení jednotného trhu došlo k určitému snížení rozdílů sazeb spotřební daně v různých členských státech, dokud však nedojde alespoň k výrazným harmonizačním krokům, bude přetrvávat snaha hledat v této oblasti zdroj zisku a bude zde přetrvávat i organizovaná kriminální činnost.

2.4 Občané EU užívají všemi možnými cestami výhod jednotného trhu a právo na nákup jakéhokoliv produktu kdekoli v EU za místní ceny patří k těmto důležitým výhodám. Odepření tohoto práva občanům by je nepodpořilo v kladném vidění EU.

2.5 Jak Komise upozorňuje, typ pohybů po zaplacení cla, který dotčené články upravují, zahrnul hlavně soukromé osoby a drobné obchodníky, kteří nemají podstatné finanční zdroje ani komerční infrastrukturu. Je důležité, aby všechna dohodnutá opatření byla jasná, snadno pochopitelná, a pokud možno snadno realizovatelná. Musí být též realistická a vymahatelná.

2.6 Pravidla týkající se skutečného vnitřního trhu s tabákovými výrobky by také měla být liberalizována. Výbor nicméně uznává, že rozhodnutí o tom, které výrobky členské státy do pozměněné směrnice zahrnou, bude muset vzít v úvahu všechny možné důsledky a může vést k tomu, že některé produkty z něj budou vyřazeny.

2.7 Výbor též poznamenává, že minerální oleje se jen zřídka přesunují nekomerčně. Je tedy zřejmé, že návrhy, tak jak jsou formulovány, se dotknou zejména alkoholických nápojů.

(¹) U výrobků ze zpracovaného tabáku jsou konečné ceny ve členském státu s nejvyšší daní zhruba 3,7krát vyšší než ve státu s nejnižším zdaněním. Sazby spotřební daně z alkoholických nápojů dosahují u piva a „středně alkoholických výrobků“ 15,9 násobku, u destilátů 9,2 násobku. Podobné srovnání u vína není možné, protože ve dvanácti z dvaceti pěti členských států vůbec daní nepodléhá a ve dvou dalších členských státech je pouze velmi nízká daň, 2 centy na láhev.

2.8 Výbor vřele vítá skutečnost, že mnohé návrhy jsou založeny na radách a podnětech obchodních organizací v oboru a že berou v úvahu také dopady na menší podniky.

3. Specifické připomínky

3.1 **Článek 7** v podstatě stanoví, kdo je poplatníkem daně za různých okolností, administrativní náležitosti, prodej cestujícím na vnitřních spojích EU v lodích a letadlech a způsob, jak ošetřit ztráty zboží, ze kterého byla odvedena daň, na vnitřních spojích.

3.1.1 Výbor přivítal ujasnění a harmonizaci, kterou návrhy Komise přináší. Též vřele přivítal rozhodnutí, že je třeba snížit tíhu administrativní práce, která je nezbytná podle stávajících předpisů. Výbor podporuje výzvu Komise členským státům, aby umožnily zavedení zjednodušených postupů pomocí jednoduchých bilaterálních administrativních dohod členských států.

3.2 **Článek 8** se týká produktů pořízených soukromými osobami pro vlastní potřebu. Hlavním bodem je v této otázce požadavek, aby dotčené zboží osobně převážela daná osoba.

3.2.1 Výbor vítá návrh Komise liberalizovat systém, který v současnosti platí v oblasti zásilkového prodeje soukromým osobám tak, aby tyto soukromé osoby nemusely nadále nakoupené zboží osobně převážet..

3.2.2 Výbor chápe, že nové návrhy, podle kterých musí jednotlivec osobně zajistit, aby bylo zboží dodáno do jiného členského státu (a podle nichž tyto kroky nemůže podniknout prodávající), jsou v souladu se stávajícími všeobecnými pravidly DPH v oblasti zásilkového prodeje. Je nicméně obtížné si představit jejich vymáhání. Předpokládejme například, že prodávající doporučí místního prostředníka, který zajistí dopravu a dostojí tak právnímu požadavku, aby prodejce sám tuto přepravu nezajistil, výsledek však bude stejný. Mělo by se ujasnit, že tento druh doporučení nebude podle upravené směrnice v rozporu s pravidly.

3.3 Návrh na zrušení „směrných omezení“⁽¹⁾ jako možného důkazu, zda zboží slouží k osobní spotřebě nebo komerčním účelům, Výbor vítá. Veřejnost obecně tato čísla vnímá jako kvantitativní omezení a členské státy příliš často tato omezení velmi úzce interpretují. Výbor připouští, že odstranění těchto omezení znesnadní boj s pašeráctvím, ale tato omezení nebyla nikdy zamýšlena jinak, než jen jeden z ukazatelů toho, zda se jedná o spíše obchodní převoz než soukromý, ani sama o sobě nepředstavují dostatečný právní důkaz.

3.3.1 Výbor je nicméně toho názoru, že by nebylo nesprávné použít nějakou formu kvantitativního omezení v zásilkovém prodeji (tj. v případech, kdy zboží nepřevážují dotčení jednotlivci).

V Bruselu dne 27. října 2004.

3.4 **Článek 9.** Návrhy, týkající se pohybu minerálních olejů pro osobní potřebu s velkou pravděpodobností nevyvolají žádné závažné obtíže.

3.5 **Článek 10.** Výbor vítá navrhované ujasnění otázky, kde je spotřební daň splatná.

4. Shrnutí

4.1 Výbor vítá návrhy Komise v této komplexní a citlivé oblasti.

4.2 Návrhy jsou realistické, vyjasnění a zjednodušení jsou velmi vítaná, harmonizace je nezbytná a liberalizace bude vřele přijata občany EU, protože posílí výhody jednotného trhu.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Směrná omezení nyní jsou 800 cigaret, 10 litrů alkoholických nápojů, 90 litrů vína a 110 litrů piva.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 77/388/ES z důvodu přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Slovenska

COM(2004) 295 final

(2005/C 120/20)

Dne 30. června 2004 se Rada rozhodla v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Vzhledem k naléhavosti této práce se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl na svém 412. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. října 2004, jmenovat **pana Pezziniho** generálním zpravodajem a přijalo následující stanovisko v poměru 121 hlasů pro, žádný hlas proti a 7 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Jako součást „Vídeňské strategie pro Evropu“ vídeňská Evropská rada, která zasedala ve dnech 11. a 12. prosince 1998, doporučila, aby mohly členské státy, které si tak přály, na experimentálním základě aplikovat sníženou sazbu DPH na služby náročné na pracovní síly a vyzkoušet tak dopad snížení na vytváření pracovních míst a přijmout opatření k omezení nelegální ekonomiky. (1)

1.2 Na základě doporučení přijala Rada ad hoc směrnici (1999/85/ES) dne 22. října 1999, která měla být v platnosti po dobu čtyř let od roku 2000 do roku 2003. Devět členských států – Belgie, Řecko, Španělsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko a Spojené království – této příležitosti využilo.

1.3 V reakci na zprávy, které zhodnotily vliv opatření, Komise předložila návrh směrnice o zjednodušení a racionalizaci snížených sazeb DPH. (2) Z důvodu četných neshod nebyla Rada dosud schopna přijmout návrh této směrnice. V této oblasti je stále, bohužel, ještě vyžadována jedno-
myslnost.

1.4 V důsledku toho a vzhledem k riziku právní nejistoty v členských státech, které používají snížené sazby, Komise po dohodě s Radou navrhla prodloužit platnost směrnice 1999/85/ES do 31. prosince 2005.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV již několikrát schválil princip, který umožnil aplikovat snížené sazby DPH na služby náročné na pracovní síly. (3)

2.2 Ve svých stanoviscích EHSV pozitivně zhodnotil dopad těchto opatření z hlediska tvorby pracovních míst a omezení nedeklarované práce.

2.3 EHSV několikrát navrhl, aby bylo snížení DPH rozšířeno také na další sektory, jako restaurační služby nebo restaurace historických a náboženských budov soukromého kulturního a architektonického dědictví.

2.4 EHSV proto schvaluje postup, který umožní, aby ty nové členské státy, které o to požádají, aplikovaly sníženou sazbu DPH na služby náročné na pracovní síly podle směrnice 1999/85/ES až do 31. prosince 2005.

2.5 Přesto EHSV lituje, že se Rada nebyla schopna dohodnout o návrhu směrnice Evropské komise o zjednodušení a racionalizaci systému.

2.6 EHSV opakovaně konstatoval své přesvědčení, že jedno-
myslnost je v mnoha aspektech daňových záležitostí skutečnou překážkou pokroku v Unii.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anna-Marie SIGMUND

(1) V té době se nezaměstnanost v EU blížila 10 %. Na nezaměstnanost se zaměřila mimořádná lucemburská Evropská rada (1997). Výzkum provedený Evropskou akademií v Avignonu odhalil, že nedeklarovaná práce v Evropě dosahuje až 28 %. Viz také stanovisko CES 63/99 o nedeklarované práci (zpravodaj: **Pan Giron**)

(2) COM(2003) 397 final ze dne 23. července 2003

(3) Úř. věstník C 209 ze dne 22.7.1999
Úř. věstník C 32 ze dne 5.2.2004

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o koncové energetické účinnosti a o energetických službáchCOM(2003) 739 *final* – 2003/0300 (COD)**NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD**

(2005/C 120/21)

Dne 23. ledna 2004 se Rada rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle čl. 175 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energie, infrastruktura a informační společnost“, která odpovídala za přípravu práce výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 5. října 2004. Zpravodajem byla **paní Sirkeinen**.

Na svém 412. plenárním zasedání 27. a 28. října (jednání dne 28. října) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 117 hlasů pro, 10 proti a 14 se zdrželo hlasování.

1. Situace

1.1 V posledních letech sledovala energetická politika EU tři hlavní směry:

- vytvořit efektivní otevřené trhy s elektrickou energií a plynem,
- zajistit zabezpečení zásobování energií a
- dosáhnout striktních cílů v oblasti životního prostředí, a zejména bojovat proti změně klimatu.

K hlavním právním předpisům přijatým v této oblasti patří revidované směrnice o trhu s elektrickou energií a plynem, které otevírají trhy pro uživatele vyjma domácnosti v polovině roku 2004 a pro všechny spotřebitele v roce 2007. V roce 2001 byla zveřejněna Zelená kniha o zabezpečení zásobování elektrickou energií, která vyzdvihla řízení na straně poptávky jako klíčové opatření jak pro zabezpečení zásobování, tak i pro boj proti změně klimatu.

1.2 Spolehlivé zásobování energií za rozumné ceny je důležitou podmínkou pro hospodářský růst a blaho občanů Evropy. Proto EHSV ve svých stanoviscích podpořil cíle a přístup Komise.

1.3 Návrh směrnice o koncové energetické účinnosti a o energetických službách předložila Komise jako součást balíčku návrhů, které se zabývají energetickou infrastrukturou a zabezpečením zásobování. Komise poukazuje na to, že v této souvislosti nelze opomenout otázku rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Základní příčinou zvýšeného důrazu na síť je růst poptávky, kterému lze částečně čelit řízením na straně poptávky.

1.4 Koncová energetická účinnost nebo uchování energie se již dlouho považují za vlivný prvek energetického trhu. Menší využití energie šetří peníze a přímo přispívá k zabezpečení zásobování a často i ke snížení emisí plynů způsobujících skleníkový efekt tím, že se sníží potřeba vyrábět a potřeba investovat do výroby, přenosu a distribuce.

1.5 Existuje velký potenciál pro lepší energetickou účinnost. Sdělení se odvolává na studie, které v průměru ukazují, že konečnou spotřebu energie v EU by bylo možno snížit přinejmenším o 20 %, aniž by se přitom snížil komfort a vznikly dodatečné náklady. Potenciál účinnosti využití elektrické energie je obecně nižší než jeho celková hodnota za všechny druhy energie a u jiných forem energie je vyšší.

1.6 Ve sdělení doprovázejícím energetický balíček Komise uvádí, že budoucí růst poptávky po elektrické energii bude řešen řízením na straně poptávky. Určité nové investice jsou však nutné k obnově zařízení, jejichž doba životnosti skončila. Komise očekává, že velká část z toho bude mít formu společné výroby tepla a elektřiny z obnovitelných zdrojů a distribuovaných v malém měřítku.

1.6.1 Výbor nemůže souhlasit s tímto popisem budoucích trendů a potřeb v odvětví elektrické energie. Ve sdělení o zabezpečení zásobování se očekávají jasnější a reálnější informace o budoucích trendech a potenciálu. Zejména jsou-li k dispozici mnohem lépe kvantifikované informace a scénáře, včetně dokumentu, který vyhotovila samotná Komise. Nikomu neposlouží, vyhneme-li se jasným a reálným – i když pro mnohé nepopulárním – základním informacím.

1.6.2 O závažnosti problému a možnostech jeho řešení může poskytnout představu velmi hrubý výpočet. V současné době roste v EU poptávka po elektrické energii rychlostí 1-2 % ročně. Cíl EU ke zvýšení výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie představuje roční zvýšení o méně než 1 %. Cíl navržený pro energetickou účinnost by snížil růst ročně o 1 %. Obnovitelné zdroje a účinnost by tak mohly kompenzovat růst poptávky a kromě toho možná nahradit stávající kapacitu o méně než 1 % ročně. Elektrárny jsou v provozu po dobu 30-50 let, což teoreticky znamená, že k nahrazování musí docházet průměrným ročním tempem 3 %. Mezinárodní agentura pro energii (IEA) počítá s tím, že v příštích 20 letech budou v EU zapotřebí nové elektrárny s kapacitou více než 200 000 MW.

2. Návrh Komise

2.1 Cílem návrhu Komise je zajistit, aby se prostřednictvím větší energetické účinnosti každý rok ušetřilo o 1 % více energie předtím spotřebované v každém členském státě. 1 % energie, která se má ušpóřit, je vypočteno z průměrného ročního využití energie v členském státě v posledních pěti letech. To v roce 2012 povede k úsporám energie ve výši 6 %. Členské státy by v souladu s ustanoveními směrnice měly mít povinnost ohlašovat a ověřovat, že se každý rok až do roku 2012 toto množství energie ušetřilo. Využití energie v členském státě může i nadále růst, ale pomaleji než bez opatření.

2.2 Návrh směrnice podporuje opatření v oblasti energetické účinnosti a zaměřuje se na prosazování trhu s energetickými službami jako osvětlení, teplo, teplá voda, ventilace atd. Členské státy by měly mít povinnost respektovat dva cíle v oblasti úspor energie a zajistit, aby v období 2006 až 2012 dodavatelé energie nabízeli energetické služby.

2.3 Obecný cíl úspor v oblasti koncového využití energie ve výši 1 % ročně představuje 1 % průměrného množství energie distribuovaného nebo prodaného konečným spotřebitelům v předchozích pěti letech. Úspory se budou muset registrovat z těchto sektorů: domácnosti, zemědělství, obchod a veřejný sektor, doprava a průmysl. Z důvodu měření jsou vyloučeny letecká a námořní doprava. Vyloučena jsou také energeticky náročná výrobní odvětví, na která se již vztahuje směrnice o obchodování s emisemi a směrnice o integrované prevenci a omezování znečištění. V úvahu se budou brát všechny druhy energie: od elektrické energie a zemního plynu po dálkové vytápění a chlazení, topné palivo, černé a hnědé uhlí, lesnické a zemědělské energetické produkty a paliva pro dopravu.

2.4 Pro veřejné sektory členských států je stanoven sektorální cíl, veřejný sektor musí ušetřit ročně přinejmenším 1,5 % energie, zejména díky energeticky účinným veřejným zakázkám. Tyto úspory by měly rovněž přispět k obecnému cíli ročních úspor ve výši 1 %.

2.5 Pro prodej energetických služeb je stanoven závazek na straně nabídky. Distributoři energie nebo maloobchodní energetické společnosti by měly integrovat energetické služby do distribuce a prodeje energie, dokud nebude dosaženo 5 % pokrytí jejich zákazníků. Eventuálně by se měly nabízet energetické audity.

2.6 Způsob výpočtu umožňuje uznat i dříve přijatá opatření. Členské státy mohou měřit a ověřovat nepřetržitý dopad již existujících energetických služeb a opatření týkajících se účinnosti, která byla zavedena po roce 1991. Energetické daně a informační kampaně k úsporám energie lze vzít v úvahu za předpokladu, že jejich dopad lze rovněž měřit a ověřovat.

2.7 Členské státy rozhodnou, na které sektory je nutno se zaměřit a jak by měl každý sektor přispět k dosažení národního cíle, ačkoli všem způsobilým zákazníkům by měla být nabídnuta určitá forma energetické služby nebo program či opatření v oblasti energetické účinnosti.

2.8 Úspory se vypočítají jako součet změřeného nebo odhadnutého snížení konečné spotřeby energie, kterou lze připsat energetickým službám, programům v oblasti energetické účinnosti nebo jiným způsobilým opatřením. Členské státy budou pravidelně podávat zprávu o svých úspěších při plnění cílů. V návrhu jsou uvedeny příklady způsobilých energetických služeb a hlavní směry pro energetické služby a programy a opatření v oblasti energetické účinnosti a pro měření a ověřování úspor energie.

3. Obecné poznámky

3.1 Při několika předchozích příležitostech EHSV zdůraznil význam úspor energie a vyšší koncové energetické účinnosti ke splnění cíle trvale udržitelného rozvoje, a zejména pro boj proti změně klimatu. Iniciativa Komise zaměřit se vážně na tento problém je vítána. EHSV důrazně podporuje cíl energetické účinnosti a některé návrhy uvedené v navrhované směrnici, navrhuje však také některé změny.

3.2 V mnoha členských státech již byla provedena opatření v této oblasti, která se dnes vyznačují velkou rozmanitostí opatření politiky, praktických zkušeností a výsledků. Pravděpodobně nejrozšířenější formou aktivity v této oblasti, také s některými příklady z odvětví v rámci celé EU, je dobrovolná akce, a to neorganizovanou formou nebo na základě dohod.

3.3 Na úrovni EU existují požadavky na označování domácích a jiných spotřebičů a směrnice o využití energie v budovách. Přípravují se další opatření, například směrnice o konstrukci výrobků, které používají energii. Koncovou energetickou účinností podporuje také mnoho dalších částí politik EU, například směrnice o integrované prevenci a omezení znečištění a směrnice o energetických daních. Bohužel tyto politiky zahrnují do značné míry opatření, která podstatně zvyšují náklady na energii. To sice podporuje úspory energie, ale škody, které vyšší náklady způsobí domácnostem a konkurenceschopnosti výrobních odvětví, mohou převážit pozitivní účinky.

3.4 Příslušná opatření ke zvýšení energetické účinnosti se kvůli různým místním podmínkám a dosud přijatým opatřením velmi liší. Účinky těchto opatření na vnitřní trh se zdají být omezené. Na základě toho je v souladu se zásadou subsidiarity důležité, aby další opatření na úrovni EU přinesla skutečnou přidanou hodnotu.

3.5 Zdá se, že se Komise ve svém návrhu pokouší zohlednit rozdíly a rozmanitá opatření. Avšak vzhledem ke všem stávajícím vnitrostátním právním předpisům i předpisům EU, a zejména všem dobrovolným aktivitám, jsou podle názoru EHSV v návrhu nutné určité úpravy, aby byla ke stávajícím opatřením přidána optimální hodnota. Měla by se rovněž objasnit soudržnost s ostatními souvisejícími požadavky, například požadavky stanovenými ve směrnici o budovách.

3.6 Potenciál lepší energetické účinnosti byl předmětem mnoha studií. EHSV naprosto souhlasí s Komisí, pokud jde o číselné údaje, které předkládá. Potenciál je velký, ale na část tohoto potenciálu je nutno pohlížet kriticky a lépe zohlednit hospodářskou realitu. Ziskovost investic do účinnosti byla vypočtena na základě doby návratnosti, která se rovná životnosti investic, což v praxi není často realizovatelné. Například, pokud dodatečné náklady na účinnější systém vytápění v rodinném domě mají dobu návratnosti rovnající se životnosti zařízení, to je desítky let, bude to vlastník těžko považovat za výhodnou investici. Stejně tak v malých podnicích s omezeným investičním rozpočtem nedá manažer na seznam svých priorit výše nahrazení stroje, který je dosud funkční, strojem, který

spotřebuje méně energie, než projekt, který zvyšuje celkový výkon a obrát.

3.7 Na základě toho je cíl ve výši 1 % ročního přírůstku účinnosti stanovený ve směrnici ambiciózní, ale ne zcela nereálný. Dosáhnout ve veřejném sektoru ve stanoveném časovém rámci cíle ve výši 1,5 %, který se vztahuje hlavně na využití energie v budovách, může být v některých členských státech velmi obtížné a nákladné.

3.8 Hlavním argumentem na podporu stanovení závazného cíle je to, že cíle jsou silnými stimuly. Proti závaznému cíli však existuje mnoho argumentů.

3.8.1 Rozdíly v minulých a současných opatřeních jsou takové, že jednotný cíl by pro spotřebitele energie v různých členských státech znamenal různé náklady. Individuální cíle pro členské státy nejsou proveditelné kvůli nedostatku srovnatelných informací jakožto základu pro výpočet.

3.8.2 Dalším argumentem je to, že cíl by se místo za návnadu považoval za „obušek“ a to by poskytlo špatné poselství. Potenciál a užitky zvýšení energetické účinnosti by měly být sdělovány a zvyšovány pozitivním, stimulujícím způsobem.

3.8.3 V mnoha členských státech je informační základna o současném využití energie, situaci v oblasti energetické účinnosti a účincích stávajících opatření nedostatečná. Způsoby výpočtu úspor uvedené v návrhu směrnice nejsou dobře definovány. Flexibilitu v tomto bodu lze vítat, ale výsledky jsou s ohledem na cíl srovnatelné a spolehlivé pouze tehdy, jsou-li spolehlivé a srovnatelné informace, na nichž je výpočet založen, a způsobem výpočtu.

3.8.4 EHSV se rovněž obává, že dílčí optimalizace, v tomto případě energetické účinnosti stanovením závazných cílů, neposlouží dobře optimalizaci s ohledem na celkové cíle, např. celkovou efektivnost hospodářství nebo snížení emisí plynů způsobujících skleníkový efekt nákladově efektivním způsobem.

3.9 Z výše uvedených důvodů EHSV nepodporuje stanovení závazného cíle pro členské státy. Minimálním požadavkem pro stanovení cíle je to, aby byly definovány zcela uspokojivé a proveditelné způsoby výpočtu.

3.9.1 Místo optimálních národních závazných cílů EHSV navrhuje, aby byly členské státy povinny vytvořit nové nebo aktualizovat stávající programy v oblasti energetické účinnosti, včetně monitorování. Cíle ve výši 1 % a 1,5 % pro veřejný sektor by se měly stanovit pro průměr členských států.

3.10 Členské státy musí mít možnost rozhodnout, jak nasměrovat cíle a opatření na různé sektory a formy energie. Je však důležité, aby byly zahrnuty všechny sektory a druhy energie s ohledem na jejich potenciál.

3.11 Ustanovení navrhované směrnice o dokumentování, ověřování a monitorování (čl. 4 odst. 5) představují zátěž, která může být neúměrná očekávanému výslednému užítku. Kvalita doložení této práce je sporná, jelikož je těžké spojit jasně určité opatření s konkrétním množstvím ušetřené energie. Je zapotřebí mnohem jednodušší a jasnější, ale spolehlivý přístup.

3.12 Stejných výsledků jako s těmito závaznými opatřeními lze lépe dosáhnout přímějším řešením základních problémů v oblasti informací a financování. Opatřeními v tomto směru jsou ustanovení v článku 8 o vytvoření vhodných systémů kvalifikace, akreditace nebo certifikace pro energetické služby. Tato ustanovení by se měla dále rozvíjet a rozšiřovat. Je nutno rovněž rozvíjet inovativní způsoby financování, například úvěry s nízkými úrokovými sazbami, aby se napomohlo v případech s dlouhou dobou návratnosti, viz příklady uvedené v bodu 3.6.

3.13 Měla by se rovněž připojit opatření na podporu a rozvoj stávajících a osvědčených dobrovolných akcí. V souladu s článkem 12 jsou informace a snadná dostupnost energetických auditů, rozvoj uplatnění energetického auditu vhodného pro malé a střední podniky nebo zvláštní oblast aktivity a podpory pro další vzdělávání lidí, kteří mohou působit jako energetičtí manažeři, příklady opatření, která ukázala dobré výsledky a Komise by je měla zlepšit.

3.14 Místo zabývání se důkladným vykazováním by Komise mohla podporovat členské státy v jejich úsilí o lepší energetickou účinnost tím, že by jim pomohla vytvořit lepší informační základnu, a to jak v členských státech, tak i pro sebe. Je nutná důkladná analýza stávajících překážek pro lepší energetickou účinnost. Komise by mohla rovněž zlepšit spolupráci a výměnu osvědčených postupů mezi členskými státy.

3.15 Návrh jako tento, s důsledky pro trhy a náklady pro spotřebitele, musí být podroben řádnému posouzení dopadu. Jelikož v přípravné fázi toto nebylo provedeno, EHSV požaduje, aby bylo posouzení provedeno neprodleně, dříve než přijme rozhodnutí Rada a Parlament.

3.16 Komise předkládá myšlenku případně zavést později systém tzv. bílých certifikátů. Takovýto systém by mohl

fungovat pouze tehdy, kdyby byly zavedeny závazné povinnosti, co se týče uchování energie nebo energetické účinnosti. Zavedení závazných povinností za tímto účelem EHSV nepodporuje, a nemůže proto podpořit ani zavedení bílých certifikátů. Kromě toho by se mělo pečlivě monitorovat a vyhodnotit fungování obchodování s emisemi a obchodu se zelenými certifikáty, než se na již tak složitý energetický trh zavede nový systém.

4. Detailní poznámky

4.1 V článku 3 – Definice – by se měl jasněji definovat pojem energetické služby. Rovněž by se měl přehodnotit práh ve výši 50 GWh v definici „malých distributorů a maloobchodních energetických společností“ – z praktického hlediska může být nízký.

4.2 Článek 4 by se měl přepracovat podle obecných poznámek uvedených v tomto stanovisku.

4.3 Čl. 6 písm. a) a čl. 10 písm. b): rostoucí nabídka energetických služeb je žádoucí. EHSV však nesouhlasí s přístupem Komise, že dokud nedojde k určitému proniknutí na trh měli by tyto služby nabízet pouze distributoři energie a maloobchodní zásobovací společnosti a náklady by měly být zahrnuty do jejich distribučních a prodejních cen. Už nyní nabízejí energetické služby také jiní – např. společnosti provádějící údržbu domu, poradci a společnosti energetických služeb – a trh s těmito službami musí být otevřený pro každého za stejných podmínek. Návrh poskytnout 5 % zákazníkům služby zdarma, na účet všech zákazníků, není vůči zákazníkům spravedlivý a diskriminuje ostatní dodavatele.

4.4 Je nutno objasnit pojem „způsobilý zákazník“ v článku 7.

4.5 Čl. 10 písm. a): Je těžké pochopit, jak lze stanovit tarify za přenos tak, aby výslovně zvýšily energetickou účinnost. Není snadné pochopit příslušný mechanismus příkladů uvedených v tomto odstavci.

4.6 Požadavky na měření v článku 13 se mohou ukázat jako velmi nákladné, a vždy to bude spotřebitel, kdo nakonec náklady uhradí. Proto by se k opatřením v oblasti měření mělo přistupovat opatrně.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se opatření na ochranu bezpečnosti dodávek elektrické energie a investic do infrastruktury

COM(2003) 740 final – 2003/0301 (COD)

(2005/C 120/22)

Dne 23. ledna 2004 se Rada rozhodla v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství poradit s Evropským hospodářským a sociálním výborem ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energie, infrastruktura a informační společnost“, která byla pověřena přípravou podkladů pro Výbor k tomuto tématu, přijala toto stanovisko dne 5. října 2004. Zpravodajkou byla **paní Sirkeinen**.

Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko na svém 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (jednání ze dne 28. října 2004) v poměru 134 hlasů pro, 7 proti a 14 se zdrželo hlasování.

1. Pozadí

1.1 Energetická politika EU sledovala v průběhu posledních let tyto tři hlavní linie:

- vytvoření efektivních otevřených trhů s elektřinou a trhem;
- zajištění bezpečnosti dodávek energie; a
- dosažení přísných environmentálních cílů, zejména boj proti klimatickým změnám.

Klíčová legislativa přijatá v těchto oblastech zahrnuje novelizované směrnice o trhu s elektrickou energií a plynem, které otevírají trhy pro spotřebitele mimo domácnost v polovině roku 2004 a pro všechny spotřebitele v roce 2007. Zelená kniha o bezpečnosti dodávek elektrické energie byla vydaná v roce 2001, přičemž zdůraznila, že řízení na poptávkové straně je důležitým nástrojem jak pro bezpečnost dodávek, tak pro boj proti klimatickým změnám.

1.2 Spolehlivé dodávky energie za rozumnou cenu jsou důležitým předpokladem pro hospodářský růst a blahobyt občanů Evropy. EHSV následně ve svém stanovisku podpořil cíle a přístup Komise.

1.3 Energetické trhy EU ještě nepracují tak, aby bylo možné splnit výše uvedené cíle. To se dokonce ani neočekává, vzhledem k tomu, že klíčová legislativa se v současnosti dostává pouze do své implementační fáze. Podle Komise doplňuje současný návrh legislativy již existující legislativu s cílem zlepšit současné nebo budoucí nedostatky.

1.4 Silnou motivací pro předložení regulačního balíčku byl výpadek dodávky elektrické energie v Itálii v září 2003, stejně jako jiné případy v Evropě a Spojených státech. Tento výpadek dodávky elektrické energie byl způsoben sérií provozních výpadků energie, které následovaly po kolapsu v silně přetížené

síti ve Švýcarsku. Rovněž poukázal na problémy při koordinaci mezi provozovateli přenosového systému. Tento nešťastný incident znamenal důležitou lekci, z které je třeba se poučit. Otevřené trhy zvýší přenos a s ním spojené potenciální problémy.

1.5 Je překvapující, že Komise téměř nezmiňuje nejzávažnější, základní důvod výpadků v dodávkách elektrické energie. Některé oblasti nebo země mají nedostatečnou výrobu elektrické energie a stále potřebují dovážet velké množství elektrické energie ze sousedních či dokonce vzdálenějších regionů s nadvýrobou. Přeshraniční obchod na společném trhu s elektrickou energií je prospěšný pro efektivní vypořádání se s odlišnostmi v nabídce a poptávce a proto přispívá k bezpečnosti dodávek a posiluje konkurenci. Avšak nemůže a neměl by kompenzovat nedostatečnou výrobní kapacitu v některých částech trhu.

1.6 Podle Komise, na zdravém trhu, když roste poptávka, ale nabídka ne, se ceny zvyšují. Teoreticky reagují spotřebitelé na vyšší ceny snížením spotřeby, ale na trzích s elektrickou energií je známo, že cenová elasticita je z určitých důvodů slabá. Na určité cenové úrovni se investice do větší nabídky stávají ziskovými a tím se neustálý cenový nárůst zastaví. Nedojde-li k dostatečným investicím, ceny budou nadále růst a způsobí tak, alespoň v krátkodobém nebo střednědobém období, vážné problémy spotřebitelům a konkurenceschopnosti průmyslu, a tím celé ekonomice. Specifickým problémem týkajícím se investic do elektrické energie je, že na cenové signály se nedá rychle reagovat, jelikož investiční projekty od plánování přes získávání osvědčení po výstavbu si vyžadují dlouhý čas na realizaci. Třebaže v některých případech mohou budoucí trhy tento problém do jisté míry zmírnit, jedná se o příliš nové praktiky, než aby mohla být zajištěna jejich životaschopnost.

1.7 EU se rozhodla otevřít trhy s elektrickou energií a plynem kvůli větší konkurenci. Existují zde však obavy, jestli bude na otevřeném trhu dostatek investic, zejména do špičkové kapacity. Směrnice o trhu s elektrickou energií požaduje od členských států, aby vytvořily systém pro monitorování rovnováhy nabídky a poptávky a zavedly nabídkové řízení kvůli větší energetické kapacitě, když to bude považováno za nutné. Členské státy jsou zodpovědné za obecnou strukturu své energetické nabídky a výběr energetických zdrojů a Návrh Ústavní smlouvy tím nic nezmění.

1.8 Důvody nedostatečných investic mohou být jak nedostatky na trhu (neberou-li se dostatečně v potaz dlouhodobé potřeby, faktory životního prostředí a regionální a místní okolnosti, atd.), tak neefektivní hospodářská soutěž, nedostatek stabilního regulačního rámce, prohibiční procedury při získávání povolení a/nebo odpor veřejnosti. Požadavky, aby byl ze sítě vytvořen nezávislý ekonomický subjekt (nezávazný), znamenají, že bude vedena bez dalších ambicí, jakmile bude ve službách pro zákazníky zavedena inovace a přidaná hodnota. Z tohoto důvodu je síť sevřena mezi poplatky za provoz stanovenými regulátory a poplatky a investicemi zaváděnými zákazníky, čili neexistuje možnost či vidina potřeby pro další rozvoj.

1.9 Účinnost konečné spotřeby energie či úspory energie byly dlouho považovány za mocný prvek trhu s energií. Nižší spotřeba energie šetří peníze a přímo přispívá jak k bezpečnosti dodávek, tak často k snižování skleníkových plynů tím, že klesá potřeba výroby a investic do nové výroby a přenosu. V tomto ohledu mohou nové technologie mnoho nabídnout a je nutné přijmout opatření na zvýšení jejich rozvoje a uvedení na trh.

1.10 Komise zdůrazňuje, že otázka rovnováhy nabídka-poptávka nemůže být opomenuta. Hlavní příčinou narůstajícího napětí v sítích je růst poptávky, který může být zčásti neutralizován řízením na poptávkové straně. Vhodné pobídky k investování do sítí a výroby elektrické energie jsou však rovněž potřebné.

1.11 Podle Komise se o další růst poptávky po elektrické energii bude starat řízení na poptávkové straně. Zdá se však, že některé nové investice budou nutné jednoduše kvůli renovaci elektráren, které jsou na konci své životnosti. Komise očekává, že mnoho z uvedeného bude mít formu obnovitelných zdrojů a distribuované kombinované výroby tepla a elektrické energie v malém rozsahu.

1.11.1 Výbor silně nesouhlasí s popisem budoucích trendů a potřeb v sektoru elektrické energie. Ve sdělení o investicích do infrastruktury se mohou očekávat mnohem jasnější

a realističtější informace o budoucích trendech a potenciálech. Zejména pokud jsou dostupné mnohem lépe kvantifikované informace a scénáře, včetně materiálu vytvořeného samotnou Komisí. Nikomu neprospívá, nejsou-li poskytovány informace založené na jednoznačném a realistickém základě, třebaže jsou tyto informace pro mnoho lidí nepopulární.

1.11.2 Velmi hrubý výpočet může přinést představu o velikosti tohoto problému a možnostech jeho řešení: Poptávka po elektrické energii roste v současnosti v EU o 1-2 % ročně. Cíl EU pro zvyšování výroby elektrické energie z obnovitelných energetických zdrojů znamená roční nárůst o méně než 1 %. Cíl navrhovaný pro energetickou účinnost by měl zredukovat roční nárůst o 1 %. Obnovitelné zdroje a účinnost by tak mohly kompenzovat růst poptávky a navíc by mohly případně nahradit existující kapacitu o mnoho méně než 1 % ročně. Životnost elektráren je 30-50 let, což teoreticky znamená, že musí dojít k náhradě v průměru o 3 % ročně. Mezinárodní energetická agentura (IEA) uvádí potřebu nových elektráren v EU v hodnotě více než 200 000 MW v průběhu příštích 20 let.

2. Návrh Komise

2.1 Cílem navrhované směrnice je podpořit investice do evropského energetického sektoru jak pro posílení konkurence, tak pro pomoc při prevenci opakovaného výskytu výpadků dodávek elektrické energie. Zdůrazňuje potřebu jasného legislativního rámce EU pro řádné fungování konkurenčního vnitřního trhu s elektrickou energií, a to ochranou bezpečnosti dodávek elektrické energie a zabezpečením adekvátní úrovně vzájemného propojení mezi členskými státy prostřednictvím všeobecných, transparentních a nediskriminačních politik.

2.2 Návrh směrnice žádá členské státy, aby:

- měly jasně definovanou politiku směrem k rovnováze nabídka-poptávka, která umožňuje stanovení cílů pro rezervní kapacitu nebo alternativy, jakou jsou opatření na poptávkové straně; a
- měly definované normy, které by se měly dodržovat ve vztahu k bezpečnosti přenosu a distribučních sítí.

2.3 Od provozovatelů přenosového systému se žádá, aby předložili (více)letou investiční strategii svému národnímu regulátorovi. Regulátor může do seznamu přidat důležité přeshraniční projekty.

2.4 Od národních regulátorů se žádá, aby Komisi předložili souhrn těchto investičních programů za účelem konzultace se skupinou evropských regulátorů pro elektrickou energii a plyn s ohledem na osy transevropských energetických sítí primárního evropského zájmu.

2.5 Národní regulátoři získají právo zasahovat do urychlení dokončení projektů a tam, kde je to nutné, vyhlásit výběrové řízení na určité projekty v případě, že provozovatel přenosového systému není schopný nebo ochotný dokončit dané projekty.

3. Obecné poznámky

3.1 Směrnice o trhu s elektrickou energií a nařízení o přeshraničním obchodě vytvářejí rámec pro liberalizovaný vnitřní trh s elektrickou energií. Jejich implementace začíná 1. července 2004. Za účelem poskytnutí investorům a ostatním aktérům regulační stability, která je velmi důležitá pro správné klima pro investice, by se mělo k jakýmkoli změnám k tomuto rámci přistupovat s vážnou opatrností.

3.2 Samotná Komise se odvolává víceméně jednoznačně na hlavní důvody pro obavy týkající se bezpečnosti dodávek a předkládání návrhu směrnice. Navrhovaná směrnice však tyto důvody přímo neřeší.

3.3 Prvním důvodem je nedostatek dostatečné výrobní kapacity v některých částech/členských státech Unie, důsledku orientace energetické politiky. Komise popisuje tento problém tvář v tvář rezervní kapacitě, ale tento problém existuje i během výroby při základní zátěži.

3.4 Druhým důvodem je nedostatek konkurence v důsledku politické neochoty některých členských států jednat z pozic povinných monopolů, oligopolů nebo dominance na trhu. Komise si toho všímá a odvolává se na omezení svých kapacit pro jednání v dané oblasti. Zvolenou možností je zvýšení konkurence ze strany provozovatelů v jiných členských státech tím, že se pokusí o zabezpečení dostatečné kapacity vzájemného propojení.

3.5 Třetím důvodem je neochota nebo nedostatek způsobilosti u některých provozovatelů přenosového systému pro implementaci existujících předpisů pro přeshraniční výměnu, i když byly tyto předpisy dobrovolně odsouhlaseny provozovateli přenosového systému v jejich vlastních organizacích.

Otázkou však zůstává, či jediný důvod, který za tím stojí by mohlo být nedostatečné oddělení energetických a síťových aktivit.

3.6 Nejvýznamnější překážkou pro investice v přenosových sítích je politický a veřejný odpor k takovýmto přenosovým projektům. V některých členských státech není žádoucí téměř žádná forma výroby. Právo lidí být vyslyšen, pokud jde o projekty, které na ně mají vliv, je důležitým základním právem. Procesy plánování a rozhodování však mají tendenci být těžkopádnými a dlouhotrvajícími, což ohrožuje i ty nejnaléhavější a nejpotřebnější projekty.

3.7 Nejvýznamnější otázkou je, že směrnice hledá a potřebuje řešení na úrovni EU, aby se zabezpečilo tím či oním způsobem, že se uskuteční dostatečné investice do přepojovacího vedení způsobem založeným na trhu.

3.8 Návrh směrnice stanovuje právo regulátora zasahovat změnou investičního plánu TSO, vyžaduje si realizaci určitých investic a konečně zavádí proceduru zadávání veřejných zakázek. Předkládaný návrh jde dále než směrnice o trhu s elektrickou energií, která stanovuje monitorování rovnováhy nabídky a poptávky a tam, kde je to nutné, proceduru zadávání veřejných zakázek pro větší energetickou kapacitu. Aby se předešlo příliš častým změnám v předpisech a nadměrné regulaci, neměla by se legislativě v dané věci měnit, dokud nedojde k nabytí dostatečných zkušeností s fungováním současných ustanovení.

3.9 Část obsahu návrhu směrnice, jako například obecná ustanovení v článku 3, jsou relevantními prvky jakékoli kvalitní národní energetické politiky a realizují ve velkém měřítku. Jsou-li předkládány jako ustanovení ve směrnici, mohou vést k záměnám, pokud jde o odpovědnosti.

3.10 Otázkou, která by si zasloužila pozornost Komise, je řízení poptávky. Zlepšování možností spotřebitelů energie, zejména středně velkým spotřebitelům, reagovat na fluktuaci cen velkoobchodní ceny elektrické energie by mohlo přispět ke snížení špičkové poptávky.

4. Podrobné poznámky

4.1 Článek 4: EHSV souhlasí s těmito ustanoveními za předpokladu, že první pododstavec znamená, že všichni TSO musí podepsat předpisy ETSO.

4.2 Článek 5: EHSV považuje přístup článku za poněkud matoucí, pokud jde o odpovědnosti EU a členských států. V principu, bráno z kontextu, EHSV souhlasí s většinou uvedených opatření v tomto článku, které jsou součástí spolehlivé národní energetické politiky.

4.3 Zůstává nejasné, co znamená termín „rezervní kapacita“ v druhém odstavci článku 5.1. Tento článek by se měl týkat pouze krátkodobých technických rezerv, potřebných pro spolehlivost systému.

4.4 Článek 6: Je těžké najít smysl ve spojení mezi investicemi do sítí s řízením na poptávkové straně, který je ještě menší vzhledem ke způsobu, jakým jsou propojeny v článku 6, odstavec 1. U článku 6, odstavec 2 by měly být brány v potaz především tyto požadavky, pokud je to možné, při vytváření metodiky sazeb za přístup k síti. Co se týká článku 6, odstavec 2, jsou pro propojovací vedení potřebné kroky, jak bylo uvedeno v bodu 3.7.

4.5 Článek 7: EHSV nesouhlasí s uvedenými opatřeními v tomto článku z důvodů uvedených v bodu 3.8.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Anne-Marie SIGMUND

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující text stanoviska Sekce byl odmítnut ve prospěch pozměňovacích návrhů schválených shromážděním, avšak získal nejméně čtvrtinu hlasů:

Odstavec 1.8, poslední věta:

„Často doplňovaná nová legislativa a zejména legislativa umožňující zásahy státu na trzích nevytváří potřebný stabilní regulační rámec, ale naopak zvyšuje riziko pro investory, zpomaluje investice a tím zvyšuje ceny.“

Výsledek:

78 hlasů bylo pro vyškrtnutí věty, 67 proti a 9 se zdrželo hlasování.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu“

(2005/C 120/23)

Dne 29. září 2004 se Evropský parlament rozhodl, v souladu s ustanoveními článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádat Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska ke „Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu“.

Vzhledem k naléhavosti úkolu se Evropský hospodářský a sociální výbor na svém 411. plenárním zasedání ve dnech 15. a 16. září 2004 rozhodl jmenovat pana MALOSSE generálním zpravodajem. Na svém 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání ze dne 28. října 2004) přijal Výbor toto stanovisko v poměru 166 hlasů pro, 4 hlasy proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. ÚVOD

1.1. Ve svém stanovisku ze dne 24. září 2003⁽¹⁾ vyjádřil Evropský hospodářský a sociální výbor podporu návrhu Ústavní smlouvy. Zdůraznil, že jakmile dojde k očekávané dohodě mezi členskými státy, bude hlavním úkolem zajistit podporu Ústavy občany a občanskou společností členských států Unie.

1.2. V současnosti jsme dospěli k etapě, kdy v každém členském státě Unie probíhají diskuse o ratifikaci Smlouvy, bez ohledu na způsob zvolené ratifikace, parlamentní cestou či referendem.

1.3. V tomto období důležitém pro budoucí uspořádání Evropy je třeba podpořit každého z nás, abychom se neomezili pouze na naše vlastní zájmy, ať už osobní, sektorové, profesní, místní či národní. Na Smlouvu je třeba nahlížet z hlediska jejího globálního politického významu v rámci procesu, který byl zahájen před více než 50 lety zakladateli Evropských společenství.

1.4. V této souvislosti EHSV vítá iniciativu Komise pro ústavní záležitosti Evropského parlamentu, při které žádá EHSV o vypracování jeho stanoviska k Ústavní smlouvě. Výbor má v úmyslu plně využít této příležitosti a vydává:

- **jednoznačné informace** organizované občanské společnosti Unie o obsahu a rozsahu Ústavní smlouvy
- **doporučení** ke komunikační strategii, aby byla přijata za účelem zmobilizování občanské společnosti pod Ústavní smlouvou

2. JEDNOZNAČNÉ INFORMACE

2.1. Konvent: krok vpřed v demokratizaci uspořádání Evropy

2.1.1. Ústavní smlouva byla navržena Konventem, který byl z velké části tvořen členy národních parlamentů a Evropského

parlamentu. Tento způsob vypracování Ústavní smlouvy představuje sám o sobě krok vpřed, který si zaslouží pozornost veřejnosti. Snahy zapojit organizovanou občanskou společnost prostřednictvím slyšení a konzultací a také prostřednictvím účasti pozorovatelů vybraných sociálními partnery a EHSV znamenají skutečný krok vpřed také pokud jde o ústavní praktiky prováděné ve většině členských států. Ve svém stanovisku z 24. září 2003⁽²⁾ EHSV dále předložil návrhy na posílení procesu zapojení občanské společnosti v budoucnosti.

2.1.2. Navzdory některým ústupkům Mezivládní konference text navržený Konventem nijak výrazně nezměnila. Ústavní smlouva je založena na vzájemném souhlasu všech politických seskupení: je výsledkem skutečné demokratické diskuse.

2.1.3. Třebaže Konvent neměl ústavní pravomoc, znamenalo jeho založení, vzhledem ke smíšenému charakteru EU jakožto unie států a občanů, opravdový zlom v dosavadních praktikách, které zcela opomíjely zastoupení parlamentů a občanské společnosti.

2.1.4. Nepřijetí Ústavní smlouvy by znamenalo neúspěch nastolené metody. Je proto důležité obhajovat stále používání této metody (jak je stanoveno v Ústavní smlouvě).

2.1.5. Z tohoto důvodu EHSV, který se účastnil činnosti Konventu, podporuje legitimitu této Smlouvy a vyzývá všechny členy Konventu a pozorovatele, kteří podepsali návrh této Smlouvy, aby se k němu připojili.

2.2. Ústava, „revoluce“ v historii uspořádání Evropy

2.2.1. Ústava představuje nový rámec fungování Unie. Skládá se ze tří hlavních částí, přičemž první dvě jsou zcela nové: první část definuje zásady a hodnoty, na kterých je Unie založena, a druhá stanovuje základní práva občanů. Třetí část definuje a aktualizuje politiky Společenství popsané v předchozích smlouvách.

⁽¹⁾ Viz Úř. věstník C 10 z 14. 1.2004, strana 43

⁽²⁾ viz poznámka pod čarou na straně 1.

2.2.2. Ústava umožňuje nahradit existující smlouvy jediným, souhrnným dokumentem, který umožňuje, aby fungování EU bylo srozumitelnější a přístupnější všem.

2.2.3. Ústava nenahrazuje ústavy jednotlivých států, ale existuje spolu s nimi. Tato ústava bude platná na celém území Evropské unie.

2.2.4. Ačkoliv obsah Ústavy není, řekněme, „revoluční“, ústavní charakter nové Smlouvy nutně musí znamenat zlom v kolektivním povědomí evropských občanů, a to pokud jde o společné ambice a společný osud. EHSV musí podporovat tento krok vpřed při budování Evropy.

2.3. *Demokratičtější Unie uznávající občany jako svrchované při budování Evropy (Část I Smlouvy)*

2.3.1. Cíl Ústavní smlouvy je stanoven jednoznačně: vytvořit politickou unii ve jménu *občanů a států Evropy*

2.3.2. Ambice Unie se orientují na hlavní očekávání evropských občanů. Ústavní smlouva výslovně zmiňuje jako cíle Unie „úplnou zaměstnanost, vysoce konkurenceschopnou sociálně tržní ekonomiku a vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí“. Unie současně usiluje o podporu „hospodářské, sociální a územní soudržnosti mezi členskými státy“ a vytvoření „oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti“ pro své občany.

2.3.3. Demokratická legitimita rozhodovacího procesu se výrazně zlepšila:

2.3.3.1. Legislativní pravomoci Evropského parlamentu se zvýšily. Tento vývoj by mohl přispět k většímu uvědomění si významu této instituce občany EU.

2.3.3.2. Nová úloha svěřená národním parlamentům představuje záruku proti případnému velkému množství předpisů na evropské úrovni. Komise je povinna informovat národní parlamenty o všech nových iniciativách a „mechanismus včasného varování“ jim umožňuje kontrolu subsidiarity.

2.3.4. Občané se budou moci v budoucnu informovat o pozicích přijatých jejich příslušnou vládou v Radě, jelikož tento orgán bude povinen jednat transparentně, pokud jde o legislativu.

2.3.5. Poprvé je participativní demokracie uznána jako zásada fungování Unie a představuje nezbytnou součást zastupitelské demokracie.

2.3.5.1. Evropské instituce by měly, při udržování otevřeného a pravidelného dialogu se zástupci sdružení občanské společnosti, působit ucelenějším a transparentnějším způsobem. Při konzultacích s dotyčnými stranami by mělo být zejména možné se vyhnout byrokratickým nebo v praxi neaplikovatelným předpisům. Komise bude rovněž povinna provádět efektivnější hodnocení hospodářského a sociálního dopadu svých návrhů, a to na regionální i místní úrovni.

2.3.5.2. Jedna z velkých inovací v Ústavní smlouvě spočívá v zavedení práva občanů na iniciativu. Evropští občané budou v budoucnu moci, za předpokladu, že je jakákoliv žádost podpořena alespoň jedním milionem občanů pocházejících z většího počtu členských států, vyzvat Evropskou komisi k předložení návrhu legislativy, který by splnil jejich očekávání.

2.3.6. Úloha sociálních partnerů je potvrzena jako klíčový prvek demokratického života v Unii při respektování autonomie sociálního dialogu.

2.3.7. Zavedení této nové části (I) by mělo umožnit snížení demokratického deficitu rozšiřující se Unie.

2.4. *Unie, která lépe chrání základní práva evropských občanů (Část II Smlouvy)*

2.4.1. Charta základních práv byla vypracována Konventem a byla uznána její demokratická legitimita. Příspěvky organizací občanské společnosti hrály významnou úlohu při přípravě znění Charty.

2.4.2. Tato Charta znamená určitě pokrok, poněvadž integruje, bez jakéhokoliv dělení do dalších kategorií, všechny typy individuálních nebo kolektivních práv (občanská a politická práva a sociální a ekonomická práva). Zastává rovněž inovační přístup tím, že přiznává občanům „modernější“ práva (v souvislosti s trvale udržitelným rozvojem, ochranou spotřebitele, rovností pohlaví, bioetikou, ochranou osobních údajů, atd.)

2.4.3. Základní práva občanů jsou nedílnou součástí Ústavní smlouvy a ne pouze preambulí.

2.4.4. Toto začlenění Evropské charty základních práv do Smlouvy, jak bylo požadováno mnoha evropskými organizacemi občanské společnosti, má velký význam, protože tato práva se tímto stávají závaznými.

2.4.5. V praxi bude tento pokrok znamenat, že občanům se dostane lepší právní ochrana. V budoucnu se budou moci odvolávat na ustanovení Charty a na rozhodnutí, ke kterým dospěly evropské instituce nebo členské státy při provádění práva Společenství, před každým národním soudem.

2.4.6. EHSV, který se podílel na vypracování Evropské charty základních práv, je toho názoru, že její začlenění do Smlouvy představuje významný pokrok v ochraně práv fyzických a právnických osob.

2.5. *Unie, která díky své metodě a díky politikám Společenství může splnit aspirace svých občanů (Část III Smlouvy)*

2.5.1. Existující Smlouvy a zejména metoda Společenství do značné míry dokázaly svou účinnost. Třetí část Ústavní smlouvy proto přebírá základní ustanovení existujících Smluv, pokud jde o společné politiky Unie při rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou na dalších přibližně dvacet oblastí, kde až doposud probíhalo jednomyslné hlasování. Navíc, oficiálně uznává spolurozhodování jako „běžnou legislativní proceduru“ posilující pravomoci Evropského parlamentu. Většina rozhodnutí Unie týkající se společných politik proto bude moci být přijata efektivněji a demokratičtěji.

2.5.2. V této třetí části jsou stanoveny obecné principy pro oblasti, kde členské státy rozhodly, že budou buď společně shromažďovat prostředky nebo budou spolupracovat. Nicméně obsah těchto politik není fixní: záleží na rozhodnutích a také na ochotě jednotlivých vlád a na většině hlasů v Evropském parlamentu.

2.5.3 Jedná se například o případ sociální politiky se všeobecným ustanovením (nazývaným „sociální klauzule“), podle kterého musí Unie brát v potaz při definování a provádění jednotlivých politik „požadavky spojené s podporou vysoké míry zaměstnanosti, se zajištěním vhodné sociální ochrany, s bojem proti sociální exkluzi, stejně jako s vysokou úrovní vzdělávání, se školením a s ochranou lidského zdraví“. To samé platí při boji proti všem formám diskriminace a exkluze a při uznávání úlohy služeb obecného významu při podpoře sociální a teritoriální koheze Unie, či, jak je uvedeno ve Smlouvě, při zohledňování environmentální dimenze a požadavků na ochranu spotřebitele.

2.5.4. Obtížnost pro občany účastnit se prací na Ústavní smlouvě lze přisoudit skutečnosti, že zatímco veřejnost bývá konzultována při konkrétních aktivitách, nebývá konzultována při operačních rámcích. Za účelem zmobilizování veřejnosti je nutné zahájit diskusi o tom, jaké aktivity chtějí občané a členské státy provádět, a to v dnešní době, kdy jsou zásady, hodnoty, cíle a pravidla fungování jasně stanovena Ústavou.

2.5.5. Z tohoto důvodu by EHSV chtěl v této fázi vytvořit souvislost mezi Ústavní smlouvou a Lisabonskou strategií, která bude brzy podrobena střednědobému hodnocení. Tato strategie by měla být prezentována během diskusí, poněvadž přináší představy o budoucnosti pro každého evropského občana: konkurenceschopnost, úplná zaměstnanost, sdílení znalostí, investice do lidského kapitálu, zvyšování, ale také udržování rámce a kvality života prostřednictvím trvale udržitelného rozvoje. Dnes se tato strategie hroučí, neboť prováděcí nástroje chybějí a existuje chronický nedostatek zapojení občanů a občanské společnosti. V této fázi je proto nutný nový impuls spolu s novými iniciativami Společenství, aby se stal ekonomický a sociální projekt Unie věrohodný.

2.5.6. Ve svém stanovisku předloženém Evropské radě⁽³⁾ EHSV požaduje, aby bylo střednědobé hodnocení Lisabonské strategie prováděno občany a aktéry občanské společnosti. Toto hodnocení musí být příležitostí, kterou nelze zmeškat, předložit občanům a aktérům občanské společnosti jednoznačný politický vzkaz ohledně obsahu projektu Unie.

2.5.7. Je nutné, aby si občané uvědomili, že mají díky demokratickému pokroku v Ústavě prostředky, aby sami rozhodli o obsahu politik a aktivit Unie, které musí Unie v praxi uskutečnit, aby se naplnilo jejich očekávání. Řešení „NE“ Ústavní smlouvě by tedy zmrazilo Smlouvy v jejich současné podobě.

2.6. *Zmobilizování evropské občanské společnosti v rámci pokroků v Ústavní smlouvě, aby se tak překonaly nedostatky*

2.6.1. To neznamená, že se bude mlčet o nedostacích Ústavní smlouvy v její současné podobě. Velké množství požadavků občanské společnosti nemohlo být Konventem, a ještě více při mezivládní konferenci, bráno v úvahu. Ve svém stanovisku ze dne 24. září 2003⁽⁴⁾ EHSV předložil celou řadu nedostatků v návrhu Ústavní smlouvy, zejména:

2.6.1.1. Nedostatek vhodných provozních opatření pro provádění principu participativní demokracie. V důsledku nebyla dostatečným způsobem posílena úloha EHSV s ohledem na zajištění efektivního občanského dialogu.

2.6.1.2. Chybějící ustanovení uznávající úlohu organizované občanské společnosti při dodržování principu subsidiarity (zejména subsidiarity funkční) v protokolu o používání principu subsidiarity.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru předložené Evropské radě k Střednědobému hodnocení Lisabonské strategie (číslo 1438/2004)

⁽⁴⁾ Viz Úř. věstník C 10 z 14. 1.2004, strana 83

2.6.1.3. Slabost evropského vládnutí v oblastech hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti a také chybějící pravidla umožňující konzultovat Evropský parlament a EHSV v oblastech, které se v prvé řadě týkají aktérů občanské společnosti.

2.6.1.4. Chybějící povinná konzultace EHSV při uplatňování nediskriminačního principu, společné azylové a imigrační politiky či kultury, navzdory skutečnosti, že v EHSV působí řada odborníků zabývajících se touto problematikou.

2.6.2. Měla by být tedy Smlouva zamítnuta? EHSV se domnívá, že by se vše pouze zhoršilo, kdyby byl vyslán negativní signál pro uspořádání Evropy, a to v rámci i mimo Unii, což by jistě neuniklo znepráteným nebo konkurenčním silám, které by se těšily z tohoto neúspěchu. EHSV se naopak domnívá, že je možné stavět na navrhovaném institucionálním rámci a zlepšovat provozní opatření:

2.6.2.1. Ustanovení o participativní demokracii by měla být předmětem řady komunikací, definující konzultační metody a úlohu EHSV.

2.6.2.2 Obsah evropského práva definujícího procedury pro provádění práva občanské iniciativy by měl být konzultován s občanskou společností. EHSV by mohl být požádán o vypracování průzkumného stanoviska k tomuto tématu. Dále by mohl vyjádřit svou podporu iniciativám občanské společnosti.

2.6.2.3. Princip participativní demokracie by měl být aplikován na důležité strategie Unie podporující růst, zaměstnanost a trvale udržitelný rozvoj.

2.6.3. Navíc, v rámci Ústavní smlouvy a ve stavu, jak byla přijata, je rovněž důležité informovat občany o mechanismech, které mohou zabezpečovat flexibilitu a o způsobech, jak dosáhnout pokroku, aniž by bylo nutné revidovat Smlouvu:

2.6.3.1. Členské státy přející si dále pokračovat v procesu evropské integrace budou snadněji posilovat vzájemnou spolupráci.

2.6.3.2. Vyjádří-li všechny členské státy politickou vůli, bude možné prohloubit integraci v citlivých oblastech, o kterých je stále nutné hlasovat jednomyslně, jako např. daně nebo sociální politika. „Přemostovací klauzule“ umožňuje, aby se hlasování kvalifikovanou většinou rozšířilo i na tyto oblasti.

2.6.4. Snahou zastávat angažovaný, kritický a konstruktivní přístup přispěje organizovaná občanská společnost k dobré informovanosti občanů a bude vykonávat tlak na vlády. Nejhorší by bylo, kdyby politici potvrdili názor, který je bohužel velmi rozšířen, že občané se nezajímají o uspořádání Evropy. Tento názor je zcela chybný, neboť občané od Evropy očekávají mnohé, zejména že přispěje ke zlepšení jejich každodenního života poskytnutím představy o jejich budoucnosti.

2.6.5. EHSV se domnívá, že přijetí Ústavní smlouvy neznamená konec pro Smlouvu samotnou. Otevírají se tak další možnosti na podporu participativní demokracie. Odmítnutí Smlouvy by znamenalo vzdát se pokroku, kterého občanská společnost dosáhla prostřednictvím Konventu.

3. EFEKTIVNÍ KOMUNIKACE

EHSV se domnívá, že kvalita komunikační strategie bude rozhodujícím faktorem pro přijetí Ústavní smlouvy evropskými občany. Je proto zapotřebí pragmatického a profesionálního přístupu, aby byla zajištěna efektivnost této strategie. EHSV doporučuje, aby se komunikační strategie opírala o následující čtyři aktivity:

3.1 Zabezpečení prostředků: informační nástroje a financování

3.1.1. Komplexnost Ústavní smlouvy si vyžaduje přípravu informačních nástrojů, které bude možné použít, v průběhu komunikačního procesu, na vedení kampaní nebo organizování diskusí.

3.1.2. Záleželo by na členských státech, s podporou informačních kanceláří evropského parlamentu a zastoupení Komise v členských státech, jak sestaví a zpřístupní informační nástroje.

3.1.3. Tyto nástroje by mohly mít podobu průvodců vysvětlujících problematiku Ústavní smlouvy, které by byly koncipovány podle různých kategorií obyvatel v každém členském státu. Čím specifitější tyto nástroje budou, tím pro ně bude jednodušší, aby byly účelně využity médii, organizacemi občanské společnosti, politickými skupinami a místními a regionálními úřady pro šíření informací a zmobilizování občanů.

3.1.4. Zabezpečení dostatečných finančních prostředků je nezbytné pro realizaci komunikační strategie, která by splnila očekávání občanů.

3.2. *Vedení komunikační kampaně za podpory médií a místních komunikačních sítí*

3.2.1. Jakmile obdrží média, místní a regionální úřady, politické skupiny a organizace občanské společnosti požadované prostředky, budou moci zastávat svou úlohu zprostředkovatele informací. Budou schopni předávat jednoznačné informace o dopadech Ústavní smlouvy, které budou upraveny podle zájmů místních občanů.

3.2.2. Nejprve by bylo účelné zjistit, na úrovni každého členského státu, jak je Ústavní smlouva vnímána různými kategoriemi obyvatel, aby bylo možné se zamyslet nad obsahem informací, které je třeba předat občanům. Podle závěrů budou mít informace za cíl překonat obavy občanů a zajistit odpovědi na jejich konkrétní očekávání.

3.2.3. Mimoto bude třeba pečlivě vybrat nositele informací a komunikační podporu. Zapojení širokého spektra aktérů je nezbytné pro zajištění pluralistické podoby kampaně. Navíc, blízký kontakt s občany bude klíčovým faktorem pro věrohodnost a přijetí předávaných informací, z čehož vyplývá význam provádět aktivity na místní a regionální úrovni.

3.2.4. EHSV doporučuje Evropskému parlamentu, aby byly pracovní skupiny v každém členském státě tvořeny odborníky na institucionální komunikaci, aby bylo možné vytvářet konkrétní návrhy jednotlivým vládám, pokud jde o aktivity a prostředky nezbytné na vedení efektivní komunikační kampaně v členských státech. EHSV je připraven předložit svůj vlastní odborný posudek v této oblasti a využít svých kontaktů v členských zemích, v národních hospodářských a sociálních výborech nebo v obdobných institucích.

3.3. *Organizování otevřených diskusí se všemi občany, za účelem podpory výměny názorů a přesvědčení občanů*

3.3.1. Komunikační kampaně by měly vést k otevřenému, skutečnému dialogu s občany. Je důležité, aby měli lidé příležitost klást dotazy a vyslechly si různé argumenty, aby si tak mohli vytvořit a vyjádřit svůj vlastní úsudek.

3.3.2. Takovýto dialog bude možný pouze v rámci decentralizovaných diskusí. Čím bližší bude kontakt s občany, tím bude možné lépe poskytnoutou informací zareagovat na jejich

očekávání, odpovědět na jejich dotazy a zajistit demokratický charakter diskusí.

3.3.3. Národní a evropské instituce musí zajistit logistickou podporu těchto iniciativ. Národní hospodářské a sociální výbor nebo obdobné instituce by mohly koordinovat diskuse na národní úrovni s ohledem na program probíhajících událostí a ve spojení s EHSV, který jim může poskytnout dokumentaci a zkontaktovat je s mluvčími.

3.3.4. Za účelem zajištění určitého stupně souvislosti mezi iniciativami, žádá EHSV Evropský parlament a Evropskou komisi, aby zajistily, že iniciativy zástupců organizované občanské společnosti se budou těšit stejné podpoře jako iniciativy zástupců evropských, národních, regionálních a místních úřadů v rámci „1 000 diskusí pro Evropu“. Účast občanské společnosti nemůže zůstat stranou.

3.3.5. EHSV žádá Evropský parlament, aby vyčlenil významnou část rozpočtu určeného na komunikaci v Unii na diskuse ohledně Ústavní smlouvy, jako doplněk k prostředkům z národních a místních státních orgánů a k vlastním prostředkům z organizací občanské společnosti.

3.4. *Dát diskusím a ratifikaci evropský rozměr*

3.4.1. Je nezbytné zajistit, aby přijetí Ústavní smlouvy evropskými občany nebylo podmíněno pouze vnitropolitickými otázkami.

3.4.2. Z tohoto důvodu EHSV doporučuje, aby měly diskuse a ratifikace Ústavní smlouvy skutečný nadnárodní rozměr:

3.4.2.1. Na straně jedné by měly evropské instituce přispívat ke koordinaci komunikačních aktivit politických hnutí, místních a regionálních úřadů a organizací občanské společnosti. Měly by podporovat výměnu dobrých praktik v této oblasti a spojovat svá úsilí. EHSV by například mohl podporovat výměnu dobrých praktik (a znalostí) na evropské úrovni mezi organizacemi občanské společnosti, které jsou zapojeny do komunikačních aktivit. Zároveň by mohl zavést systém zpětných informací, který by umožňoval hodnotit na evropské úrovni návrhy, kritiky a doporučení formulované občany v rámci diskusí organizovaných občanskou společností. Konečně, EHSV je připraven podpořit přeshraniční nebo mnohonárodní iniciativy.

3.4.2.2. Na straně druhé EHSV podporuje návrh Komise pro ústavní záležitosti Evropského parlamentu uspořádat, pokud to je možné, ratifikační proceduru v období okolo nějakého symbolického data (např. 8. nebo 9. května)

3.4.3. EHSV proto vyzývá k aktivnímu zapojení evropských institucí při vypracovávání a provádění komunikační strategie, pokud jde o Ústavní smlouvu. Je důležité spolupracovat

s členskými státy a dávat silný a pozitivní signál občanům o Evropě.

3.4.4. Co se týká EHSV, ten se zapojí do předávání jednoznačných informací evropské občanské společnosti o demokratickém pokroku v Ústavní smlouvě, zejména pokud jde o občanství a účast.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma „Životní prostředí jako hospodářská příležitost“

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/24)

Prostřednictvím dopisu p. Atza NICOLAÏE, ministra pro evropské záležitosti, požádalo dne 22. dubna 2004 budoucí nizozemské předsednictvo Rady Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s ustanovením článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství o vypracování stanoviska na následující téma: „Životní prostředí jako hospodářská příležitost“.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, pověřená přípravou prací výboru v této oblasti, přijala své stanovisko dne 21. září 2004 (zpravodaj: p. BUFFETAUT).

Během svého 412. plenárního zasedání dne 27. a 28. října 2004 (zasedání dne 28. října 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal stávající stanovisko počtem 130 hlasů pro, 2 hlasy proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 Prostřednictvím dopisu z dubna 2004 požádalo budoucí nizozemské předsednictvo EHSV o předběžné stanovisko na téma „životní prostředí jako hospodářská příležitost“. Nizozemské předsednictvo by si vlastně přálo zdůraznit možnosti nazývané „dvojitý zisk“, díky nimž by pokrok dosažený v oblasti environmentálních technologií a ochrany životního prostředí pomohl splnit hospodářské a sociální cíle lisabonské strategie.

1.2 Evropská rada vůbec netrvala na zohlednění životního prostředí a přitom Evropské unii přiřkla velmi ambiciózní cíle: stát se „nejkonkurenčnější a nejdynamičtější ekonomikou na světě, založenou na znalostech, schopnou trvale udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností“. Pouze slovní spojení trvale udržitelný se možná odvolávalo na trvale udržitelný rozvoj.

1.3 Až o dva roky později přijala Evropská rada rozhodnutí, která vyústila ve strategii trvale udržitelného rozvoje. Tato strategie tedy byla přidána k strategii lisabonské.

1.4 Můžeme však skutečně tvrdit, že je životní prostředí plnohodnotnou součástí lisabonské strategie? Vyčerpanost, se kterou se potýkají některá hospodářství Evropské unie, vedla k tomu, že začaly být hospodářský růst a vytváření pracovních míst považovány za absolutní prioritu a životní prostředí se ocitlo na vedlejší koleji stejně jako v římském přísloví „primum vivere, deinde philosophare“ (nejdříve žít, pak teprve filozofovat). Ale není právě životní prostředí podmínkou života a nemělo by tak být záležitostí všech a nikoliv pouze odborníků?

1.5 V tomto kontextu byly důležité sektory evropského hospodářství znepokojeny vůlí Unie, a zvláště pak Komise, jít v oblasti životního prostředí na mezinárodní úrovni příkladem a riskovat, že zůstanou samy.

1.6 Proto vůle dodržet kjótský protokol, i když nebyl ratifikován našimi hlavními konkurenty, způsobila v některých evropských hospodářských kruzích vzplanutí silných emocí, které tuto vůli považovaly za nebezpečně naivní a ohrožující konkurenceschopnost evropské ekonomiky, jež se potýká s celosvětovou nelítostnou konkurencí. Jiní se domnívali, že cíle z Kjóta mohou představovat faktor schopný zvýšit účinnost výrobních postupů, snížit náklady, zmenšit tlak na energetické a surovinové zdroje a posílit tak konkurenceschopnost evropské ekonomiky. Existuje tedy diskuse, kterou stojí za to objasnit několika konkrétními příklady.

1.7 Ve stejném duchu se průmyslová odvětví pracující s chemickými látkami obávala návrhu na registraci, hodnocení, autorizaci a omezení při nakládání s chemickými látkami (REACH), jehož studie dopadu vypracovaná Komisí byla velmi silně kritizována.

1.8 Tyto obavy a kritiky není možno přejít pouhým mávnutím ruky. Nejsou vedeny proti principům či politikám. Na straně jedné, odrážejí totiž přesvědčení o tom, že existuje konflikt mezi požadavky na hospodářský růst, vytvářením pracovních míst a současnými praktikami, a ekologickými obavami na straně druhé, jež se odrážejí přemrštěnými předpisy a nezohledňují existující hospodářskou konkurenci. Zdá se, že výsledkem těchto problémů je podcenění a chybné řízení implementačních nástrojů, procedur a strategií.

1.9 Ale časem některé podniky, a mezi nimi i velmi velké, dokonce celé průmyslové koncerny, učinily ze zohlednění trvale udržitelného rozvoje silný bod své strategie. V tomto smyslu prezident francouzské skupiny Veolia environnement, pozvaný na vládní seminář, prohlásil: „výkon podniku dle kritéria trvale udržitelného rozvoje se stal nejen oprávněným vzhledem k občanské společnosti, ale představuje také výzvu na úrovni celosvětové konkurence a má sílu přitáhnout investory“. Tento přístup má tendenci se stávat v dnešní době v hospodářské oblasti normou.

1.10 Diskuse tedy existuje. Je silná a protíná celou společnost a na prvním místě hospodářské a sociální kruhy a organizace na ochranu životního prostředí. Kladená otázka je jasná: představuje zohlednění požadavků životního prostředí překážku v konkurenceschopnosti podniků, nebo může představovat příležitost k rozvoji nových povolání, nových trhů, nových technologií?

1.11 Veřejnost, vlády, hospodářští představitelé a představitelé odborů, spotřebitelé a představitelé sdružení na ochranu životního prostředí se nemohou spokojit s teoretickou diskusí plnou ušlechtilých citů, které však nemají praktické použití. Očekávají nyní přesné analýzy a konkrétní příklady, neboť politika je užité umění, i když v tomto případě musí být

navýšena o ideál, který jí dá smysl. Strategie trvale udržitelného rozvoje evropského papírenského průmyslu je dobrým příkladem tohoto přístupu.

2. Životní prostředí, hospodářská příležitost?

2.1 Položit si tuto otázku je jako si položit na jedné straně otázku, jestli rozvoj některých hospodářských odvětví není podmíněn existencí kvalitního přírodního či kulturního prostředí, a na druhé straně otázku, jestli se ekologické technologie mohou stát skutečným přínosem pro cíle hospodářského a sociálního rozvoje stanovené lisabonskou strategií. Je to jako si čestně odpovědět na otázku, jestli environmentální normy a omezení nejsou pouhou překážkou hospodářskému růstu, konkurenceschopnosti a tedy zaměstnanosti.

2.2 Odvětví cestovního ruchu a volného času je samozřejmě na kvalitním životním prostředí závislé. Na turistice jsou z hlediska hospodářského a sociálního rozvoje závislé celé oblasti Evropy, dokonce celé státy. Kvalita životního prostředí je nevyhnutelnou podmínkou vyváženosti daných společností. Zpustošené krajiny, města zohydžená nepřiměřenou výstavbou, narušená příroda a znečištěné oceány by způsobily a způsobují nenapravitelnou hospodářskou pohromu. To stejné platí pro odvětví, jako je rybnářství, zemědělství, či dokonce lov. Co se týče ekologických technologií, je nutné se ptát, jestli mohou být faktorem růstu a inovace, a tudíž hledat prostředky na podporu jejich rozvoje a šíření, aniž by došlo k neoprávněnému narušení pravidel hospodářské soutěže.

2.3 Vzhledem k oprávněnému očekávání obyvatelstva rodících se států žít životem podobným našemu a vzhledem k tlakům na přírodní zdroje a životní prostředí, ke kterým by došlo, jestliže by tento rozvoj probíhal ve stávajících technických a hospodářských podmínkách, zdá se nutné dosáhnout skutečné technologické revoluce. Tento problém nelze vyřešit okrajovými inovacemi. Ve skutečnosti touží 80 % celosvětové populace po stejné životní úrovni, jako má 20 % nejbohatších. Je tedy nemyslitelné pokračovat ve stávajícím způsobu života, který by skončil katastrofou, i když je nutné se zdržet přílišného přehánění v podobě nejpesimističtějších předpovědí. Určitý počet jevů (tání ledovců, ohrožená biodiverzita, odlesňování, záplavy, atd.) představuje signály změny globálního klimatu, na kterém se podílejí jak přírodní příčiny, tak i lidský faktor. Aktivita prováděná k odstranění negativních vlivů na životní prostředí, například minimalizace kyselých dešťů prostřednictvím odsiřovacích technik, významně přispěla k zabránění úbytku lesů v Evropě. Časová varování environmentalistů, třebaže někdy nadsazená, často vyvolávají reakci veřejnosti a úřadů. Všechny zainteresované strany musí mít zájem na tom, abychom i nadále směřovali k vyrovnanému rozvoji v oblasti preventivní ochrany životního prostředí.

2.4 Přirozeně nám na myslí vytanou technologie průmyslové výroby, je však třeba zdůraznit, že zemědělské technologie, doprava a výroba energie mají dopad na životní prostředí a veřejné zdraví, což není vůbec zanedbatelné. Inovace a ekologické technologie se tudíž dotýkají i těchto životně důležitých hospodářských sektorů.

2.5 Vědecký a technologický vývoj a přeměny mají samozřejmě vliv na sociální otázku. To, co platí pro všechny inovace, platí i pro ekologické technologie, a to tím spíše mají-li nahradit tradiční a osvědčené technologie, které jsou však málo šetrné k životnímu prostředí. Je nutné se na tyto změny předem připravit, musejí být především doprovázeny úsilím v oblasti odborného vzdělávání a změnami již v základním školství. Ochrana životního prostředí se nesmí jevit jako faktor růstu nezaměstnanosti a dezindustrializace, za předpokladu, že se zakládá na rozumných a dobře koncipovaných procedurách. Je proto nezbytné zorganizovat dlouhotrvající dialog mezi těmi, kteří vytvářejí zákon o životním prostředí, a zástupci ekonomických a sociálních kruhů, aby bylo možné předvídat a vhodným způsobem měřit dopad, i negativní, jaký budou mít plánovaná opatření na aktivitu a zaměstnanost.

2.6 Stojíme tedy před přijetím opravdové výzvy. Evropa by díky svým vědeckým a technickým možnostem mohla hrát, kdyby k tomu byla politická vůle, roli průkopníka v oblasti rozvoje významných environmentálních inovací. Je samozřejmě, že chránit životní prostředí znamená náklady, ale nejsou náklady za konání v tomto případě nižší než náklady za nekonání.

3. Co si máme představit pod pojmem ekologické technologie?

3.1 Ve skutečnosti je možné definovat dva typy environmentálních technologií:

- environmentální technologie na zlepšení technologických postupů a výrobních způsobů tím, že je činí „čistšími“ a „kompatibilnějšími s životním prostředím“. Mohli bychom jmenovat katalyzátory, filtrační systémy na komínech továren, technologie na zlepšení energetické účinnosti, atd.
- technologické inovace, které jsou již svou koncepcí šetrné k životnímu prostředí a respektují principy trvale udržitelného rozvoje. Např. větrné elektrárny, kogenerace tepla a energie, palivové články, elektrické žárovky nové generace (LED), atd.

3.1.1 Není vždy jednoduché stanovit „hranici“ mezi preventivní a nápravnou technologií. Proto se vhodné a užitečné principy integrované politiky výrobků (IPP) ⁽¹⁾ a směrnice o integrované prevenci a omezení znečištění (IPPC) ⁽¹⁾ zakládají jak na nápravném postupu, tak i na preventivní obavě, čímž se hlásí ke strategii trvale udržitelného rozvoje. Je jasné, že úvahy kolem koncepcí výrobků beroucích v potaz celý cyklus životnosti, vedou k zavádění technologií ztotožňujících se více s obavou o zajištění trvale udržitelného rozvoje.

3.2 Je nutné zdůraznit, že mají kladný dopad na životní prostředí a mohou vytvářet ekonomické aktivity a pracovní místa.

3.3 EHSV tedy několikrát zdůraznil potřebu zohlednit „ekologický průmysl“ jako celek a připomněl výzvu spočívající „v postupném zlepšování všech výrobních způsobů a výrobků z hlediska životního prostředí a z hlediska zdrojů“ ⁽²⁾.

3.4 Bylo možné rozlišit čtyři druhy ekologických technologií: koncové technologie z hlediska procesu, integrované technologie, postupné technologie, radikální inovace (např. bezchlorová chemie). Často se domníváme, že integrované a radikální technologie mohou představovat dlouhodobé konkurenční výhody. Problémem však je, že na trzích s velkou konkurencí nemají podniky vždy možnost dlouhodobé volby. Zvolí tedy spíše technologie postupné, které zajistí rozšíření environmentálních zlepšení ve velkém v jejich obvyklých investičních cyklech.

3.5 Ve skutečnosti umožňuje pokrok na poli ekologické účinnosti, kterého dosáhl a dosahuje průmysl a služby, neustálé zlepšování životního prostředí. Nicméně hospodářský růst je stále takový, zvláště pak v rodících se zemích, že i přes technologický pokrok se tlak na životní prostředí a přírodní zdroje neustále zvětšuje.

4. Brání environmentální požadavky hospodářskému rozvoji?

4.1 Během posledních třiceti let, kdy je v porovnání s poválečnými třiceti lety konjunktury těžší docenit faktory růstu, se ukázalo, že právě postoj podniku k inovaci a zajištění kvality svých výrobků a výrobních procesů – kvůli svým zákazníkům, kvůli svému životnímu prostředí, kvůli svým zaměstnancům – je tím nejlepším garantem budoucnosti a v konečném důsledku i zájmu akcionářů.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 80, 30.3.2004.

⁽²⁾ Úř. věst. C 32, 5.2.2004.

4.2 Ještě před zrodem jakékoliv legislativy se stále více podniků začalo hlásit k trvale udržitelnému rozvoji a rozhodlo se zveřejnit své činnosti a jejich výsledky v této oblasti, a to za rostoucí pozornosti svých zákazníků, občanské společnosti, trhů a veřejného mínění.

4.3 V kontextu velmi silné konkurence, která vznikla po globalizaci ekonomiky, se také kvalita životního prostředí a sociální rovnováha staly rozhodujícími faktory pro přilákání lidí a kapitálu. Je důležité, že jsou tyto faktory zohledněny v rámci jednání WTO.

4.4 Proto bylo možné tvrdit, že výkon podniku v oblasti trvale udržitelného rozvoje byl z hlediska světové konkurence a přitažlivosti pro investory považován za stále větší přednost.

4.5 Environmentální požadavky nejsou tedy obecně, jak je velmi snadno připouštěno, překážkou ekonomické konkurenceschopnosti a rozvoje. Trh již dal odpověď na mnoho environmentálních výzev, které s sebou přinesla legislativa. Příkladem jsou požadavky na kvalitu vody a zpracování odpadů. V těchto dvou oblastech se ekologické technologie neustále vyvíjejí. Tím, že podniky služeb na ochranu životního prostředí přinesly na tyto výzvy ekonomickou odpověď, vytvořily a zachovaly pracovní místa. Například ve Francii bylo v sektoru zpracování odpadů vytvořeno přibližně 300 000 pracovních míst.

4.6 Snaha šetřit přírodní zdroje se odrazila v technologických inovacích, které šly cestou hospodárného řízení a snížení nákladů. V tomto smyslu např. papírenský průmysl v posledních letech značně snížil svoji spotřebu vody. Jestliže přibližně před patnácti lety bylo na výrobu jedné tuny papíru potřeba přibližně 100 m³ vody, v současné době je to v průměru jen asi 48 m³ a znečištění se snížilo přibližně o 90 %. Zisk se tedy dotýká jak ochrany životního prostředí, tak i ekonomické stránky.

4.7 Jak již bylo zmíněno, ekonomický sektor cestovního ruchu a volného času je z velké části závislý na kvalitním kulturním a životním prostředí. Environmentální požadavky nejsou v tomto případě překážkou konkurenceschopnosti a hospodářského rozvoje, ale jeho prvotním předpokladem. Cestovní ruch tedy představuje pro hospodářství mnoha států Evropské unie životně důležité odvětví. Kupříkladu příjmy z cestovního ruchu dosáhly v roce 2003 ve Španělsku 41,7 miliard USD, ve Francii 36,6 miliard USD, v Itálii 31,3 miliard USD, v Německu 23 miliard USD, ve Velké Británii miliard USD, v Rakousku 13,6 miliard USD, v Řecku 10,7 miliard USD. Je důležité si uvědomit, že mezi environmentálními cíly mohou existovat protiklady. To znamená, že ochrana krajiny může být ohrožena výstavbou větrných elektráren. Na závěr je vhodné poznamenat, že cestovní ruch výrazně přispívá k

rovnováze plateb v mnoha členských státech tím, že vytváří pracovní místa a jedná se o aktivitu, která se váže k určité lokalitě.

4.8 Nicméně je důležité, aby se nařízení v oblasti životního prostředí řídila pravidlem proporcionality. Ve skutečnosti je nutné se vyhnout tomu, aby ekonomické náklady vyplývající z právních předpisů byly neúměrné k předpokládanému environmentálnímu zisku. EHSV si je proto plně vědom, že takové odhady se velmi těžko dělají: jaká je například hodnota lidského zdraví? Je evidentní, že by měla existovat skutečná rovnováha mezi náklady na socio-environmentální opatření a náklady na zabráněné škody. Současně musí být procedury přijímání legislativy přístupné pro všechny strany. Zanedbání těchto aspektů by mohlo mít zcela opačný efekt: obtížnost používat zákon z hospodářských a sociálních důvodů a z důvodu odporu spotřebitelů.

4.8.1 Podniky v automobilovém průmyslu musí jednat ve velmi stísněném prostředí, kde mají kvůli silnému konkurenčnímu tlaku a chování spotřebitelů, pro které je ochrana životního prostředí v porovnání s cenou, komfortem a bezpečností druhotná, velmi úzký manévrovací prostor zajímavým příkladem. V těchto podmínkách se environmentální technologie zavádějí postupně, tedy spíše neustálým zlepšováním než revolučními technologiemi, které jsou z hlediska odbytu velmi nákladné. I když se jedná o hybridní vůz s elektrickým pohonem, Toyota-Prius je příkladem změny postoje spotřebitelů, kdy již musela být výroba zvýšena o 50 %, aby se vyhovělo celosvětové poptávce. Ačkoli představuje pouze malý poměr celosvětové výroby, takovýto vůz povzbuzuje další rozvoj.

4.8.2 Případ filtrů na zachycení částic je zajímavý. Diesellové motory produkují v porovnání s benzinovými o 25 % méně CO₂, ale jejich emise obsahují zdraví škodlivé částice. Cenové navýšení za filtr na zachycení částic představuje přibližně 500 EUR (5 až 10 % z ceny malého vozu). Dokud nebudou tyto filtry obsaženy v legislativě, budou mít konstruktéři na výběr, buď jej nabídnout jako volbu, nebo jej systematicky montovat a snížit svoje marže, neboť navýšení ceny bylo z hlediska tržních podmínek obtížné. Jestliže ve skutečnosti volilo tento filtr 90 % německých zákazníků, ve zbylé části Evropy se toto číslo snížilo na 5 %. Někteří konstruktéři (!) se tedy rozhodli postupně vybavit své vozy filtry na zachycení částic a tím snížit své marže, ale je jasné, že toto nelze opakovat donekonečna, a to především vzhledem k velmi živé mezinárodní konkurenci. Rozšíření filtru na zachycení částic proběhne přirozeným způsobem, ale v rytmu srovnatelném s vývojem kupní síly zákazníků, zvláště pak těch, co kupují malé vozy.

(!) například PSA a Opel

Tento příklad jasně dokazuje, že existuje trh v oblasti ekotechnologií: buď to vědomí o životním prostředí vyvolá u spotřebitele, který tímto uznal za užitečné do něj investovat, ať už užitečné pro něj nebo jeho životní prostředí, anebo byla přijata příslušná legislativní nařízení. Velká část úspěchu dosaženého do dnešních dnů v oblasti ochrany životního prostředí spočívá ve vypracování příslušné legislativy, odvětví automobilového průmyslu je toho dobrým příkladem (viz, mimo jiné, zavedení trifunkčního katalyzátoru).

4.8.3 V tomto odvětví existují ještě další možnosti ekologicko-technologických inovací: vozy s elektrickým rozjezdem, zlepšení recyklace, boj proti hluku, zvýšení bezpečnosti. Největší otázkou zůstává cena technologie.

4.8.4 Závěr, který si můžeme udělat na příkladu automobilového průmyslu, je, že ekologické technologie se nešíří ve velkém měřítku, jestliže nejsou ekonomicky přijatelné, avšak aby byly účinné, musí být jejich použití hromadné. Na stávajícím trhu s velmi silnou konkurencí probíhá zavádění ekologických technologií postupně, avšak soustavně. Toto předpokládá důkladné a podložené studie jejich dopadu, kde se vezme do úvahy nejen situace životního prostředí a trhů uvnitř Unie, ale i mezinárodní kontext.

4.8.5 Dalším příkladem významu zachovávat proporcionality jsou výzvy zpracovatelského průmyslu – metallurgického, chemického, papírenského a celulózového, atd. Tato průmyslová odvětví pracují v silné celosvětové konkurenci a mají obzvláště úzké vazby na životní prostředí. Podle srovnávacích studií jsou výrobní jednotky těchto průmyslových odvětví v EU obvykle velmi šetrné k životnímu prostředí, což znamená, že spotřeba nerostných surovin a energie, stejně jako emise, jsou u těchto odvětví tak nízké, jak je to jen technologicky možné. Environmentální legislativa dotýkající se těchto odvětví je nejpřísnější na světě. Lepších environmentálních výsledků je možné krok po kroku dosáhnout investicemi do nejnovějších a nejefektivnějších technologií, což je nutné, aby mohly být tyto společnosti konkurenceschopné na světovém trhu. Je důležité, aby bylo požadováno lepšího výkonu s ohledem na životní prostředí v souladu s technickým rozvojem a investičními cykly každého průmyslového odvětví. Budou-li požadavky příliš těsné, mohou být dodatečné náklady nebo nedostupnost přijatelných technologií rizikem pro konkurenceschopnost a tím pokračující činnost těchto odvětví v EU.

5. Jak rozvinout inovační ekologické technologie?

5.1 Jestliže pod inovačními ekologickými technologiemi rozumíme ty technologie, které jsou proti technologiím typu „na konci trubky“ již svou koncepcí šetrné k životnímu prostředí a co nejméně využívají zdrojů, musíme si přiznat, že jsou často ve stadiu rozjezdu, či dokonce pokusů.

5.2 Navíc se jedná o velmi odlišné situace. Zatímco se technologie větrných elektráren osvědčila a díky trhu podporovanému velmi příznivými předpisy dosáhla stádia průmyslového rozvoje, ale bude moci být pouze doplňkem ostatních druhů výroby energie, stejně jako některé další technologie, jako procesy kogenerace tepla a energie. Elektrické žárovky nové generace (LED) sice teprve přicházejí na trh, ale bude –li technologický rozvoj pokračovat, vypadá jejich budoucnost slibně. Jsou například používány na osvětlení Oriental Pearl Tower (480m) v Šanghaji – projekt, který byl veden evropskými malými a středními podniky⁽¹⁾ za použití dlaždic s LED žárovkami vyrobenými čínskou společností⁽²⁾. Membránové postupy čištění vody jsou zase teprve ve stadiu výzkumu. A konečně některé druhy technologií zůstávají z hlediska své účinnosti na velmi nízké úrovni.

5.3 Tato různorodá situace si žádá opatření přizpůsobená jak z hlediska finančního, tak i na úrovni výměny informací a informačních sítí nebo legislativních a daňových nástrojů. Zároveň je nutné počítat s potřebou jasného posouzení, abychom uměli rozpoznat skutečně slibné ekologické technologie a neplýtvali finančními prostředky.

5.4 Je možné navrhnout různé finanční, daňové a právní nástroje, které odpovídají různým etapám realizace inovační ekologické technologie:

- subvence do výzkumu, studie proveditelnosti, podnikové výzkumy;
- rizikový kapitál pro fázi zavádění;
- klasické nebo bonifikované půjčky pro fázi vývoje;
- daňové podněty na konsolidaci trhu;
- ekologické daně, které mají odradit od používání technologií málo šetrných k životnímu prostředí, pokud existují alternativní technologie, a které budou poukazovány na výzkum životního prostředí.

Kupříkladu paliva zemědělského původu (diester), jejichž výrobní cena je vyšší než u ropných produktů, se ve Francii nevyvíjejí, neboť podléhají stejnému daňovému zatížení jako ropné výrobky. Kdybychom chtěli rozvíjet jejich výrobu a použití, bylo by možné na ně použít samostatnou výhodnější daňovou úpravu, nebo se dát právní cestou a předepsat jejich poměrné míchání s klasickými palivy. Jedná se o nalezení rovnováhy mezi ekonomickými náklady, odstraněnými nevýhodami a ekologickým ziskem.

⁽¹⁾ Citéluam.

⁽²⁾ Shanghai Communication Technology Developments Co Ltd

5.5 Zároveň je nutno rozvíjet sítě pro výměnu informací o nejlepších postupech a nových technologiích. Tento prvek je obzvláště důležitý jak pro podnikatele, tak i pro představitele veřejnoprávních korporací, kteří ke svému rozhodování potřebují pomocné, spolehlivé a účinné nástroje, aby mohli provádět věrohodná rozhodnutí mezi tradičními osvědčenými technologiemi, „jež dávají pocit bezpečí“, a mezi novými technologiemi, jež jsou šetrnější k životnímu prostředí, avšak méně známé a méně vyzkoušené.

5.6 Máme-li učinit z veřejných zakázek prostředek k šíření a rozvoji ekologických technologií, musíme být velmi obratní. Jestliže mají veřejné zakázky přilákat pozornost, nesmíme zanedbat ani zakázky soukromé, prováděné pružněji a se silnější zpětnou vazbou. Některé podniky již připsaly požadavek respektování trvale udržitelného rozvoje do seznamu kritérií pro výběr dodavatelů, schválily typové doložky spojené s trvale udržitelným rozvojem, které jsou postupně zahrnovány do smluv s dodavateli, a zavedly školení o trvale udržitelném rozvoji pro svoje zákazníky.

5.7 Ekologické technologie je nutno zviditelnit a propagovat prostřednictvím ekoznaček a všech dostupných cenových a kompenzačních nástrojů.

5.7.1 Z iniciativy finského předsednictví byla v roce 1999 zahájena úvaha o evropské vizi jakosti, jež trvala po celý rok 2000, tedy za portugalského a francouzského předsednictví. Z jejího podnětu byl pod záštitou Evropské organizace pro jakost zveřejněn důležitý dokument. Některé tehdy vedené úvahy by mohly být užitečně převzaty na ekologické technologie.

6. Záležitost všech

6.1 Učinit z ochrany životního prostředí skutečnou hospodářskou příležitost není záležitostí odborníků na životní prostředí. Je již podstatným prvkem tak důležitého hospodářského odvětví, jako je cestovní ruch a volný čas. Pokud se jedná o ekologické technologie, klíč k úspěchu spočívá ve vytvoření skutečného trhu a zpětné vazby podniků. Bylo by zapotřebí zhodnotit dobrovolné iniciativy v oblasti technologických inovací a ochrany životního prostředí, započaté podniky či odbornými kruhy.

6.2 Je jasné, umožňují-li ekologické technologie efektivní snížení výrobních nákladů prostřednictvím menší spotřeby energie a surovin, dávají-li lepší obraz o podniku a jeho výrob-

cích, podněcují-li prodej a snižují-li environmentální náklady, pak se budou podniky o jejich rozvoj zajímat. Zbývá jen, aby se s nimi seznámily a byly schopny ocenit jejich účinnost. Proto je potřebné zavést skutečnou síť na výměnu informací o nejlepších postupech a environmentálních technologiích, která by mohla sdružovat veřejnou moc, oborová sdružení a technická a výzkumná střediska.

6.3 Nevyhnutelná je mobilizace podnikatelů a pracovníků. Stejně tak nutná je i mobilizace zákazníků a spotřebitelů. Bez nich nemůže trh existovat. Ekologické technologie se musí široké veřejnosti jevit jako účinné jak z hlediska ochrany životního prostředí, tak z hlediska výroby, jinak zůstanou milou, ale okrajovou součástí hospodářského rozvoje, který se bude uskutečňovat bez nich.

6.3.1 Je nezbytné, aby si politiky životního prostředí uvědomovaly svůj hospodářský dopad stejným způsobem, jako musejí hospodářské politiky brát do úvahy environmentální potřeby. Musejí být vlastně interaktivní, neboť není možné dosáhnout úspěchu, pokud u prováděných politik současně nezohledníme ekonomickou realizovatelnost a pozitivní dopady na životní prostředí.

6.3.2 Stejným způsobem je nutné již předem uvažovat o sociálních dopadech environmentálních norem a ekologických technologií a počítat s odbornými školeními, aby pracovníci, kteří je budou provádět, mohli tak činit v nejlepších podmínkách a bez strachu ze ztráty pracovního místa.

6.4 Zapojení velmi lidnatých a velmi podnikavých zemí do hospodářské modernizace a růstu je velmi rozhodující pro rozvoj ekologických technologií účinných při plošném použití. Jedná se o nový způsob hospodářského, sociálního a environmentálního rozvoje, který je nutno koncipovat a realizovat konkrétním způsobem. Evropská unie by se na základě svých zvláštních možností v oblasti ekologických technologií mohla stát přednostním partnerem rodících se zemí a využít těchto příležitostí k rozvoji nových trhů.

6.5 Výzkum a vývoj environmentálních technologií sice je a může se stát ještě větší ekonomickou výzvou, jak to ukazují konkrétní příklady realizace pokrokových, integrovaných a ještě radikálnějších technologií. Zároveň je ale nezbytný, neboť se jedná o budoucnost našeho světa a nikdo nemá právo se o ni vědomě nestarat. Jsme odpovědní za Zemi, kterou necháme našim dětem.

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrh byl zamítnut, ale obdržel minimálně čtvrtinu hlasů:

Upravit odstavec 1.8. takto:

„Tyto obavy a kritiky, vyjádřené některými, není možno přejít pouhým mávnutím ruky. ~~Nejsou vedeny proti principům či politikám.~~ Na straně jedné, odrážejí totiž přesvědčení některých ekonomických aktérů o tom, že existuje konflikt mezi požadavky na hospodářský růst, vytvářením pracovních míst a současnými praktikami, a ekologickými obavami na straně druhé, jež se odrážejí přemrštěnými předpisy a nezohledňují existující hospodářskou konkurenci. Zdá se, že výsledkem těchto problémů je podcenění a chybné řízení implementačních nástrojů, procedur a strategií.“

Výsledek hlasování:

Pro: 46

Proti: 71

Zdrželo se hlasování: 9

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Modernizace sociální ochrany pro rozvoj vysoce kvalitní, dostupné a udržitelné zdravotní péče a dlouhodobé péče: podpora národních strategií s využitím „otevřené metody koordinace“

(COM(2004) 304 final)

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 120/25)

Komise se dne 20. dubna 2004 rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor podle článku 262 Smlouvy o založení Evropského společenství ohledně věci výše uvedené.

Sekce pro zaměstnanost, sociální věci a občanství, jež odpovídala za přípravu práce Výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 22. září 2004. Zpravodajem byl pan BRAGHIN.

Na svém 412. plenárním zasedání ve dnech 27. a 28. října 2004 (zasedání ze dne 28. října 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko v poměru 104 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Jádru sdělení

1.1 Cílem tohoto sdělení je, jak bylo oznámeno ve zprávě pro jarní summit 2004⁽¹⁾, vymezit společný rámec podpory členských států při reformě a rozvoji zdravotní péče a dlouhodobé péče za pomoci „otevřené metody koordinace“.

1.2 Komise stanovila tři principy⁽²⁾, schválené na summitu Evropské rady v Barceloně v březnu 2002, jež by mohly sloužit jako základ pro reformu, a to dostupnost péče pro všechny založenou na spravedlnosti a solidaritě, vysoce kvalitní péči a dlouhodobou finanční udržitelnost této péče, jejichž cílem je učinit systém co nejefektivnější.

1.3 Definice zdravotní péče jako služby ve smyslu Smlouvy, přetrvávající nerovnosti a problémy s dostupností, někdy nedostatečná kvalita služeb a finanční nevyváženost zdůraznily potřebu posílit koordinaci národních politik, aby se zajistila modernizace a rozvoj sektoru a zároveň se bral v potaz vliv složitých důsledků demografického stárnutí na sociální soudržnost a zaměstnanost.

1.4 Aby bylo tyto výzvy možné řešit, musí proběhnout integrovaná a koordinovaná reforma systémů sociální ochrany. Zdravotní a dlouhodobá péče je sektorem, kde musí být koordinace sociální ochrany zmodernizována⁽³⁾. Otevřená metoda

koordinace je pro tento kontext ideálně vhodná, protože je to flexibilní nástroj, který respektuje specifické poměry a pravomoci každého státu⁽⁴⁾.

1.5 Sdělení stanovuje následující kroky:

— Dosažení dohody o společných cílech v roce 2004. Členské státy by měly na příštím jarním summitu předložit předběžné zprávy o výzvách, jimž jejich národní systémy čelí.

— Návrh počáteční série rozvojových a reformních strategií ve zdravotní péči a dlouhodobé péči pro období 2006-2009, jež Komise předloží v roce 2007 ve společné zprávě o sociální ochraně a sociální inkluzi.

— Zřízení skupiny pro zdravotnické služby a lékařskou péči na vysoké úrovni, aby se vytvořil pracovní program v koordinaci s ostatními skupinami na vysoké úrovni v souvisejících oblastech.

— Stanovení ukazatelů pro tyto cíle. Prozatímní zprávy, které mají být vydány na jaře roku 2005, přispějí tím, že usnadní přípravu výchozí srovnávací tabulky různých národních situací a umožní posouzení pokroku vzhledem ke stanoveným cílům.

⁽¹⁾ Volbou je Lisabonská strategie – Reformy pro rozšířenou Unii, (COM(2004) 29 final)

⁽²⁾ (COM(2001) 723 final)

⁽³⁾ EHSV vydal stanovisko, v němž se vyslovil pro modernizaci v Úř. věstníku C 32 ze dne 5.2.2004 – zpravodaj: pan BEIRNAERT.

⁽⁴⁾ Sdělení Komise – Posilování sociální dimenze Lisabonské strategie: Modernizace otevřené koordinace v oblasti sociální ochrany (COM(2003) 261 final)

2. Obecné poznámky

2.1 Socioekonomické a demografické faktory

2.1.1 Pro společné cíle pro rozvoj systému zdravotnictví vyjadřuje EHSV znovu svou plnou podporu, kterou již vyjádřil ve svých předchozích stanoviscích. Zejména:

- Zajištění dostupnosti vysoce kvalitní zdravotní péče založené na principech všeobecné dostupnosti, spravedlnosti a solidarity a poskytnutí záchranné sítě proti chudobě či sociální exkluzi spjaté s nemocí, nehodou, postižením nebo stářím, a to jak pro příjemce péče, tak pro jejich rodiny.
- Propagace vysoce kvalitní zdravotní péče s cílem zlepšit zdravotní stav a kvalitu života lidí.
- Zajištění dlouhodobé finanční udržitelnosti vysoce kvalitní péče dostupné pro všechny.

EHSV souhlasí s tím, že jsou tyto cíle velice důležité a že na sobě vzájemně závisí a že jejich rozvoj a modernizace vyžadují efektivní řízení založené na zapojení příslušných aktérů a předání odpovědnosti, neboť k reformnímu úsilí musejí přispět i sociální partneři a celek občanské společnosti.

2.1.2 Nadto EHSV ve svém nedávném stanovisku z vlastní iniciativy uvedl, že schopnost národních systémů zdravotnictví naplňovat tyto cíle závisí na řadě socioekonomických a demografických faktorů, jež vyžadují hlubší analýzu, pokud chceme lépe porozumět složitosti problému a předvídat potenciálně ničivé trendy (¹).

2.1.3 Takovéto faktory ovlivňují stávající a budoucí potřeby a dostupné zdroje. Dosažení efektivity systému zdravotnictví je též klíčové, poněvadž zdravotní péče působí společně s dalšími složkami systému sociální péče. Financování tohoto systému tudíž soupeří s požadavky dalších oblastí sociální ochrany a jeho problémy na ně mají dopad a obráceně.

2.1.4 Podobné soupeření o finanční prostředky a mechanismy interakce působí i v samotném sektoru zdravotnictví. Např. když se přidělují finanční prostředky, může mít modernizace jednoho sektoru na jiný sektor opačný dopad, než jaký byl zamýšlen. Přesun zaměstnanců z jednoho sektoru do jiného by mohl mít za následek nepředvídatelné zhoršení kvality. Takováto opatření by se proto měla u jakéhokoli plánu restrukturalizace ve zdravotnictví pečlivě analyzovat.

(¹) Stanovisko EHSV ke zdravotní péči – Úř. věstník C 234 ze dne 30. září 2003 – zpravodaj:pan BEDOSSA

2.1.5 EHSV má za to, že řešení jednoho aspektu problému, aniž se zváží dopady na ostatní sektory, anebo nemonitorování vzájemně provázaných trendů v různých sektorech by mohlo způsobovat zkresení nebo zabraňovat naplňování žádoucích cílů. Z tohoto důvodu je klíčové sdílet globální vizi problémů a jejich vzájemné závislosti a za pomoci společných strategií nalézat uskutečnitelná řešení.

2.1.6 Existuje zde důležitý sociální a psychologický aspekt zdravotní péče. Když lidé stojí tváří v tvář nemoci, utrpení či smrti, vždy očekávají nejlepší možnou péči a nepřestávají uvažovat o rentabilitě a udržitelnosti. To představuje ožehavý politický problém. Ti, kdo činí rozhodnutí ve veřejném sektoru, musejí stanovovat priority a poskytovat rentabilní udržitelné zdravotnické služby. Takováto rozhodnutí však často narážejí na zájmy sektoru a na subjektivní vnímání, kvůli čemuž je někdy na nabídku a poptávku služeb obtížné aplikovat potřebná restrukturalizační opatření.

2.1.7 Potřeby a očekávání lidí týkající se jejich vlastního zdraví – nezahrnuje to pouze touhu po kvalitě života, ale také touhu po životě, který stojí za to žít – by měly být řádně zohledněny při posuzování poměru mezi náklady a prospěchem a finanční trvalou udržitelností, abychom mohli zaručit, že všechna restrukturalizační opatření v sektoru zdravotnictví povedou k větší modernizaci a budou z dlouhodobého hlediska životaschopné. Mělo by to také zjednodušit rozhodování ve veřejném sektoru, které bere v úvahu skutečné potřeby obyvatelstva jako celku, a rovněž potřeby pacientů a lidí se zvláštními potřebami.

2.1.8 EHSV se domnívá, že zdravotní péče představuje v politice Společenství právo a prioritu. Tvrdí však, že proto, abychom toto právo z dlouhodobého hlediska zaručili, musíme stanovit efektivní nástroje s cílem zajistit spravedlivou úroveň péče, jež je dostupná pro všechny a slučitelná se zdroji, které jsou k dispozici. Je tudíž klíčové podniknout podrobný průzkum, abychom zjistili, jaké potřeby a očekávání obyvatelstva týkající se zdravotní péče jsou oprávněné. Je rovněž důležité stanovit nástroje podporující odpovědnost, které podníčí vhodné užívání zdrojů a efektivitu zdravotnictví, díky čemuž bude systém finančně udržitelný.

2.2 Demografické stárnutí a nová epidemiologie

2.2.1 Demografické stárnutí znamená více než pouhý procentuální nárůst obyvatelstva ve věku nad 65 let, a ještě prudší nárůst počtu osob starších osmdesáti let a s tím často, ale nikoli nutně, spjatý nárůst pacientů s více nemocemi, fenomén, který se příliš neodrazí ve větším rozšiřování léků, jako spíše v holistickém přístupu k lidem. To způsobuje určité problémy, které jsou někdy opomíjeny, ale jež by se však měly řešit.

— Změny v demografické pyramidě bez změny důchodového věku budou mít za následek méně příznivý poměr mezi přispěvateli (obyvatelstvem v produktivním věku) a příjemci (zejména seniory), a to nejen ve zdravotnictví, ale též v dalších službách. Proto je prioritou stanovit nové způsoby přerozdělování a vytváření specifických zdrojů pro služby poskytované závislému obyvatelstvu⁽¹⁾ (převážně seniorům), aniž by se zdroje odčerpávaly z ostatních sociálních služeb.

— Demografické stárnutí mění nejen výskyt, ale také typ vyskytujících se chorob. Nemoci související s věkem jsou často nevléčitelné, ale ve střednědobém až dlouhodobém horizontu je lze mít pod kontrolou za pomoci paliativní lékařské či chirurgické léčby, která však nikdy pacientovi nevrátí jeho předchozí zdravotní stav. To implikuje odlišný přístup k lékařské péči, jež může spojoval léčbu a péči a která má vliv na výzkum, léky, diagnostické nástroje a technologické intervence. To dále vyžaduje posun důrazu z „akutní“ na „chronický“ (tj. úspěšné dlouhodobé řízení zdravotních problémů, které nemohou být samy o sobě vyřešeny).

— Z epidemiologického hlediska dochází ke stabilnímu nárůstu výskytu chronických nebo dlouhodobých onemocnění, což zčásti způsobuje úspěch léčby, která sice nezajistí úplné vyléčení, ale výrazně prodlouží střední délku života. Proto se setkáváme s nárůstem výskytu fyzického a mentálního postižení zejména v oblasti traumatických a neurodegenerativních onemocnění, jež lze řešit pouze prostřednictvím vyšší míry integrace zdravotnických a sociálních služeb a které vyžadují značný závazek ze strany rodinných příslušníků jakožto pečovatелů⁽²⁾.

⁽¹⁾ V terminologii SZO se závislá osoba vymezuje jako osoba, jež není částečně či úplně schopna samostatně jednat na organické, kognitivní, behaviorální či interpersonální úrovni nebo být v interakci s prostředím (viz Mezinárodní klasifikace funkční schopnosti, disability a zdraví, 2001 (ICF)).

⁽²⁾ Nejnovější statistické údaje ukazují, že v Evropě čítá závislé obyvatelstvo cca 60 mil. osob; tento počet pravděpodobně vzrostl na 75 mil. v roce 2003 (informační zdroj: EUROSTAT, Sociální situace v Evropské unii 2003, Evropská komise, GR pro zaměstnanost a sociální věci, 2003)

— Pojem „zdraví“ by se neměl omezovat na fyzické aspekty, ale měl by též zahrnovat psychologické a sociální aspekty, což je zřejmé z definice SZO⁽³⁾. Tato definice předpokládá potřebu posoudit sociální kontext seniora, aby byly splněny jeho ostatní jako je bezpečnost, sociální poměry a vztahy, sebeúcta a seberealizace apod.

2.2.2 Sociální síť, která vznikla za různých demografických poměrů a potřeb, musí být znovu zvážena, aby bylo možné čelit strnulosti a odporu ke změnám, jež je inherentně přítomen v organizacích, zaměstnaneckých sektorech a kulturních postojích. EHSV se domnívá, že toho lze dosáhnout posouzením zdravotního stavu a potřeb obyvatelstva, které se značně liší v rámci jednotlivých členských států i mezi nimi, a předvídaním demografických změn, které již probíhají a které se zintenzivní, třebaže nepředvídatelným způsobem.

2.2.3 Nadto by se měla najít řešení, jejichž cílem je zlepšit řízení nabídky a poptávky služeb, definovat dostupnost péče, uspokojit poptávku, napomoci zranitelnějším osobám mít plný užitek z poskytovaných služeb, zajistit integrované posouzení potřeb a *personalizovaných pečovatelských programů*, kontinuitu péče a systematické posuzování výsledků. Otevřená metoda koordinace by měla tyto aspekty rovněž zahrnovat, a tudíž podporovat homogennější přístupy a posílené mechanismy sociální soudržnosti.

2.2.4 Druhý aspekt demografické změny uvedený ve sdělení, tj. změny v rodinném životě a vyšší míra zaměstnanosti žen, snižuje schopnost rodiny poskytovat laickou péči. Tato skutečnost zase implikuje, že domácí péče musí být znovu zvážena, neboť ji vzhledem k nákladům a obtížnosti nábory zaměstnanců, k riziku ztráty 24 hodinové péče a v mnoha případech také k nutnosti vzít v potaz pacientovy další lidské potřeby nemohou obstarávat pouze odborní pečovatелé. Je tudíž důležité zvážit nové politiky sociální podpory pro domácí péči včetně možnosti poskytování určité formy odměny pro rodinného příslušníka-pečovatele, které zajišťují vhodné životní podmínky, dopravu a podobné podpůrné služby.

⁽³⁾ Mezinárodní klasifikace funkční schopnosti, disability a zdraví 2001 (ICF)

2.2.5 V současnosti poskytují domácí zdravotní péči v mnoha různých formách orgány národní a místní správy, národní zdravotnické služby a systémy zdravotního pojištění, neziskové organizace a sdružení poskytující sociální služby lidem. Bylo obecně zjištěno, že tato péče není v některých zemích dostatečně rozvinuta. Je zapotřebí, aby se zlepšila a vzala v potaz měnící se potřeby, jež vyplývají z vyššího epidemiologického výskytu demence, neurovaskulárního onemocnění a obecně z polypatologie, což vede ke ztrátě samostatnosti, která postihuje více než 30 % obyvatelstva nad 75 let.

2.2.6 EHSV doporučuje, aby se pokračující iniciativy podpory laických pečovatелů v členských státech důkladně srovnaly a analyzovaly. To by mohlo zahrnovat i daňové výhody, penzijní a sociální pojištění pro pečovatele, právo odejít ze zaměstnání a pečovat o příbuzného, zajištění náhradních pečovatелů během dovolené a zajištění center pečovatelské služby apod. (¹)

2.2.7 Řešení tohoto typu se zdají být hospodárnější pro poskytovatele služby a také uspokojivější pro příjemce z řad seniorů, jestliže umožňují integraci odborných zdrojů a laických zdrojů, nabízejí solidaritu se seniory a zároveň výrazně snižují náklady péče. Jinými slovy, vytváří se situace příhodná pro všechny strany, poněvadž je zajištěna laická péče, která je poskytována kdykoli; náklady by totiž byly výrazně vyšší, kdyby se odpovídající úroveň péče poskytovala výlučně v pečovatelských domech.

2.3 Zaměstnanost

2.3.1 Sektor zdravotnictví a dlouhodobé péče zaměstnává významné procento pracovních sil v Evropské unii. Je to druhý největší tvůrce zaměstnanosti. V letech 1997 až 2002 bylo v 15 členských státech EU vytvořeno 1,7 mil. pracovních míst. Existují zde však obavy, že by stárnutí pracovních sil ve zdravotnictví a problémy se zajišťováním kvalitních služeb mohly vést k závažné krizi v tomto sektoru.

2.3.2 Odborné a celoživotní školení se musí restrukturalizovat, aby splňovalo nově se objevující potřeby, aby se udržely kvalitní služby a zaručilo se, že zaměstnanci zůstanou po odborné stránce aktivní.

(¹) Viz společná zpráva nazvaná Zdravotní péče a péče o seniory: Podpora národních strategií k zajištění vysoké úrovně sociální ochrany, (COM(2002) 774 final) dne 3. ledna 2003, s. 9

— Školení zdravotnických pracovníků by se nemělo omezovat na léčbu symptomů a akutních stavů, ale mělo by též brát v úvahu rozmanité aspekty zdraví seniorů. Školení týkající se geriatrické péče by mělo být přizpůsobeno tak, aby odráželo tyto potřeby.

— Zdravotní sestry by měly být schopny přizpůsobit se specifickým oblastem, v nichž působí, tj. na různých úrovních pečovatelského systému (intenzivní péče, nemocniční péče, primární péče, dlouhodobá péče, domácí péče apod.).

— Školení pečovatелů by se mělo rozšířit tak, aby zahrnovalo sociálně-zdravotní služby pro přiměřeně soběstačné seniory, jejichž potřeby a důstojnost by se však měly respektovat.

— Sociální soudržnost znamená, že se hranice mezi zdravotní péčí a sociální pomocí více rozostří. Podobně též odborné role budou muset obsáhnout demografickou strukturu a složení, které se bude od dnešního velice lišit.

2.3.3 EHSV má za to, že kromě zlepšení školení pro různé kategorie pečovatелů, jak bylo popsáno výše, by se měly vytvořit následující nové oblasti:

— shromažďování, poskytování a výměna informací prostřednictvím sítí a co nejlepší využití nových technologií,

— skupinová práce, mezilidské komunikační dovednosti, dialog s ostatními povoláními a institucemi,

— pracovní praktiky zaměřené na preventivní péči a propagaci nových přístupů k nově se objevujícím potřebám,

— práce na projektech, které se zaměřují na specifické segmenty obyvatelstva a přesahují úzké hranice tradičních disciplín,

— vědomí hospodářské stránky poskytovaných služeb, posouzení výsledků, aby se zlepšilo přidělování zdrojů.

2.3.4 EHSV je pro využívání Evropského sociálního fondu pro školicí programy, aby se zvýšila úroveň dovedností v sektorech zdravotnictví a dlouhodobé péče, přešlo se předčasnému odchodu pracovníků ze sektoru a zvýšila se kvalita, flexibilita a v důsledku toho i efektivita celého systému. Tento přístup je důležitý především pro nové členské státy, kde je proces modernizace rychlejší a intenzivnější a kde je tím pádem i větší potřeba mít odborná školení.

2.3.5 Aby se dosáhlo dobrých výsledků, musí se znovu pozitivně zvážit spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem. O spolupráci se musí aktivně usilovat nejen proto, aby se zabránilo konkurenci mezi poskytovateli služeb ve světě, kde se bude podle prognóz aktivní část obyvatelstva stále procentuálně snižovat (to bude mít za následek problémy s počtem pracovníků a vzrůstající mzdové náklady), ale také proto, aby se do systémů zdravotnictví plně integrovala efektivita a pozornost k potřebám a cílům, které v současnosti tyto dva sektory sledují odděleně, a nikoli ve spolupráci.

2.4 Finanční udržitelnost

2.4.1 Poskytovat dostupnou kvalitní zdravotní péči, aniž by se odčerpávaly finanční prostředky z jiných sektorů nebo politických priorit, představuje pro všechny stávající i budoucí členské státy hlavní výzvu. To vyžaduje strategii, která klade velký důraz na dlouhodobé trendy a jak na nabídku, tak na poptávku. Jednání, které oba tyto faktory nebere v potaz, není ve střednědobém horizontu úspěšné, pokud jde o udržení nákladů.

2.4.1.1 Rozpočtová omezení, která zčásti pramení z Paktu stability, obecně znemožňují vynakládání prostředků na sociální péči v poměru k rostoucí poptávce po sociálních službách. Nicméně je možné výrazné zlepšení za pomoci restrukturalizace existujících služeb a zaměření se na služby, které se ukázaly jako efektivní, a zároveň za pomoci eliminace neoprávněného využívání zdravotnických služeb. Efektivní zdravotnická politika dále znamená, že se bude muset znovu zvážit vzájemné působení zdravotnické péče a sociální pomoci s cílem určit strukturu a typy léčení a odborných služeb, které lépe vyhovují stávajícím a budoucím kontextům a potřebám obyvatelstva.

2.4.1.2 Ve snaze řídit toto zvyšování byly vyzkoušeny různé přístupy včetně převodu části nákladů na uživatele (to nejenže přenáší finanční zátěž na jednotlivce, ale též to omezuje poptávku), udržování nabídky a poptávky co do ceny a objemu a dále reformy podporující efektivní využití zdrojů a převod zdrojů z nemocniční a sociální péče na péči domácí.

2.4.1.3 Užití otevřené metody koordinace prosazované v této analýze povede k lepšímu porozumění různorodým základním podmínkám a možnému dopadu na další sektory sociálních služeb, a umožní tak posoudit, jaká opatření byla nejefektivnější a jaká kombinace opatření bude pravděpodobně nejúspěšnější.

2.4.2 Ačkoli jsou politiky preventivní zdravotní péče bezesporu důležité a potřebné, jsou bohužel často opomíjeny.

Konkrétní plán preventivních opatření (pokud možno dalekosáhlých a univerzálně použitelných opatření) by měl v navrhované strategii pro udržitelný rozvoj a reformu zdravotní péče hrát klíčovou úlohu. Různá preventivní opatření, a zejména ta, která se již vyzkoušela na národní úrovni, by měla být důkladně testována za pomoci otevřené metody koordinace, aby se zajistilo, že se podniknou specifické kroky. EHSV si uvědomuje, že naplňování preventivních opatření je obtížné, jelikož vyžaduje koordinaci politiky, které se stále nedosáhlo, a rovněž vzdělávací programy propagující zdravější životní styl (zdravější stravu a intenzivnější fyzickou a mentální aktivitu). Tyto programy by se měly zejména zaměřit na ty segmenty obyvatelstva, které jsou více vystaveny zdravotnímu riziku a které jsou více socio-ekonomicky znevýhodněny, a měly by usilovat o zavedení lepších pracovních podmínek. Tato opatření vyžadují mnoho času a úsilí, ale ještě nezaručují úspěch.

2.4.3 Diferenciace výdajů podle zdravotnických služeb, podle postupů posílání pacientů na odborná vyšetření a podle léčby představuje chvályhodný přístup k udržování nákladů. Jakékoli investice, jež zlepší schopnost systému zdravotnictví reagovat na potřeby nebo na modernizaci zařízení, se však musejí posuzovat jako prostředek, který má z dlouhodobého hlediska zdravotní péči učinit udržitelnější. Tento typ investic se ale někdy obětuje hospodářským nárokům. EHSV se domnívá, že by se investice do modernizace systému zdravotnictví měly kombinovat s opatřeními ovlivňujícími poptávku (kritéria pro posílání pacientů na odborná vyšetření, mez, nad kterou nese náklady jednotlivce, poplatky apod.) stejně jako nabídku (zdravotní infrastruktury, náklady na inovační technologie a léky, kde není poměr mezi náklady a prospěchem vždy jasný, kritéria a postupy přijetí, zvyšování povědomí zdravotnických pracovníků o zdravotnických nákladech apod.).

2.4.3.1 Struktura a provozní postupy systému zdravotnictví a rovněž přeražení z jedné služby na druhou by se měly pečlivě analyzovat, aby se zajistil účinný a efektivní provoz a koordinace. To by mělo být pro otevřenou metodu koordinace prioritou.

2.4.3.2 Nové členské státy se intenzivně věnují modernizaci svých systémů zdravotnictví a EHSV jim pro podporu zlepšení infrastruktury systémů zdravotnictví silně doporučuje využít strukturální fondy, především Evropský regionální rozvojový fond a Fond soudržnosti. Kromě toho má EHSV za to, že posouzení zkušeností prostřednictvím otevřené metody koordinace by mohlo být pro nové členské státy zejména cenné, neboť by jim zamezilo přijmout systémy, jež pravděpodobně rychle zastarají.

2.4.4 Posílená spolupráce mezi poskytovateli péče, kteří v současnosti pracují izolovaně (intenzivní péče, primární zdravotní péče, sociální služby), jež byla doporučena ve sdělení, je bezesporu namístě, neboť lidé silně závislí na druhých zpravidla potřebují různé služby, z nichž ne všechny jsou lékařské. Pozitivní spolupráce mezi rodinami, pečovateli a lékařským personálem vytváří lepší výsledky za nižší cenu. EHSV doufá, že nedávno zřízená skupina pro zdravotnické služby a lékařskou péči na vysoké úrovni dostane jasný mandát obsahující úkol, aby doporučila konkrétní provozní opatření pro spolupráci.

2.4.5 Je bezesporu možné, že technologický pokrok a větší povědomí pacientů může omezit výdaje, neboť snižuje náklady na léčbu specifických potíží a snižuje jejich výskyt. Rovněž však vytváří nové potřeby a právo na to, aby tyto potřeby byly uspokojeny. Proto se opouštějí dobře zavedené, rentabilní a obecně dostatečné diagnostické a terapeutické postupy. Dokud se inovační postupy nezaměřují konkrétně na efektivnější zdravotní péči pro seniory, budou mít na výdaje na zdravotní péči pravděpodobně negativní dopad namísto dopadu pozitivního. Tlak vyvíjený částí obyvatelstva, která má lepší vzdělání a má o zdraví lepší povědomí, by mohl vést k dalšímu úpadku služeb pro více znevýhodněný segment obyvatelstva, jehož přístup ke zdravotní péči je již nyní omezen.

3. Specifické poznámky

3.1 Vzhledem k tomu, že evropská legislativa týkající se dlouhodobé zdravotní péče není možná, má EHSV za to, že otevřená metoda koordinace je nadmíru důležitá pro efektivní modernizaci a rozvoj dostupné, udržitelné, dlouhodobé a kvalitní zdravotní péče a pro zajištění ochrany veřejného zdraví v různých kontextech a ve světle vzrůstajícího tlaku a výzev.

3.1.1 Analýza a výměna zkušeností by se měla zaměřit na:

- strukturu a koordinaci systémů zdravotnictví a institucí (od primární zdravotní péče k dlouhodobé péči včetně domácí péče),
- postupy a čekací lhůty na zákrok či na přeřazení z jedné služby na druhou,
- interní postupy a výkon (sledování a posuzování kvality zdravotnických služeb),

- objem a typ poskytovaných služeb, a zejména účinné využití nových technologií,
- metody užívané pro účinnější využití zdrojů a neefektivnější mechanismy udržení nákladů,
- zapojení lékařského a zdravotnického personálu do řízení zdrojů,
- respektování práv pacientů, jejich přístup k relevantním informacím a terapeutickým možnostem a zdravotním záznamům,
- transparentnost poskytovaných služeb.

3.2 Použití otevřené metody koordinace obnáší stanovení ukazatelů, jež mohou poukázat na stávající mezery ve znalostech a zároveň brát v potaz převládající situace a dlouhodobou sociální dynamiku, která má na systém zdravotnictví dopad. Soubor ukazatelů musí obsahovat všechny strukturální zřetel (síť služeb, dostupnost zařízení a pracovníků, úrovně školení a zkušenosti apod.). Dále musí zahrnovat vlastní kvality zdravotní péče (metody poskytování služeb a provádění zákroků, provozní pokyny, lékařské předpisy a praxi, ochranu práv pacientů apod.). V neposlední řadě musí obsahovat i specifické výsledky zdravotní péče podle typu a sociálních očekávání.

3.2.1 Musí se vyvinout zvláštní úsilí, aby se zajistilo, že ukazatele umožňují sledovat a posuzovat trendy týkající se specificky seniorů a péče, která je jim poskytována, a nedostatky ukazatelů, které jsou v současnosti stanoveny nebo jež se používají. Práce na vývoji ukazatelů bude muset jít ruku v ruce se stanovením společných cílů. Prozatím bude užitečné shrnout údaje, které jsou k dispozici z různých zdrojů, včetně WHO, OECD a ECHI (European Common Health Indicators). Údaje, které budou k dispozici podle nové EU SILC na konci roku 2004, by měly být také zohledněny.

3.3 „Další kroky“ navržené ve sdělení se dotýkají nesmírně relevantních aspektů problému a rozšiřují debatu na příslušné oblasti zájmu. Návrhy jsou však ve své podstatě obecné, a existuje zde tudíž riziko, že otevřenou metodu koordinace výrazně neposunou vpřed.

3.3.1 EHSV doufá, že budou určeny přesnější „společné cíle“ pod podmínkou, že nebudou příliš normativní a že nebudou mít negativní vliv na organizaci národních systémů. Navrhované předběžné zprávy by dále měly sloužit jako užitečné nástroje, které by neměly mít za následek další administrativní výdaje a zátěže a které by neměly napínat omezené zdroje nových členských států.

3.4 EHSV však doufá, že Komise podnikne kroky k tomu, aby:

- poskytla přesnou definici termínů, jako je sociální ochrana, zdravotní péče, sociálně-zdravotní péče, domácí péče, a dalších výrazů, které se ve sdělení objevují a jež se často v různých členských státech z historických důvodů a vzhledem k provozní specifičnosti různých sociálních systémů používají různě, a aby omezila cíle. Cíle by neměly být příliš normativní a neměly by nepříznivě narušovat organizaci národních systémů.
- navrhla model pro přípravu „předběžných zpráv“, aby zajistila, že se zprávy věnují témuž tématu a umožňují srovnání,
- jmenovala skupinu expertů (aby získala nejlepší hodnotu z příspěvků národních institucí a specializovaných orgánů s odbornými znalostmi v oboru), aby určili specifické ukazatele pro dlouhodobou péči, které mají být prozkoumány, aby se zajistilo efektivní posouzení makrosociálních a makroekonomických faktorů, jež mají na zdravotní péči a na dlouhodobou péči vliv. Tito experti by měli mít kvalifikace k tomu, aby mohli posoudit všechny aspekty globální perspektivy, a zejména aby posoudili hodnotu ukazatelů jakožto nástrojů pro prognózování,

V Bruselu dne 28. října 2004.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

— vytvořila model hodnocení evropského sociálně-zdravotního dopadu založeného na ukazatelích pro investice/financování (vstup), strukturovanou reakci (výstup) a efektivitu podniknutých kroků (výsledek). To by umožnilo používat spolehlivé ukazatele pro posouzení standardů sociální péče dosažených v různých zemích ⁽¹⁾,

— řešila otázky týkající se genderu tak, že např. vezme v potaz skutečnost, že ženy žijí v průměru o pět let déle než muži a mají takové biologické a fyziologické vlastnosti, které způsobují značné rozdíly v jejich zdravotních potřebách,

— umožnila společnou přípravu zdravotnických pokynů, jež se neomezují na farmakologickou léčbu, ale které zahrnují také sociální a organizační faktory. Takovéto pokyny by sloužily jako referenční bod pro provozovatele v různých systémech zdravotnictví.

3.5 Obzvláště důležitou a naléhavou potřebou je propagace činností zvyšujících dovednosti provozovatelů a odborníků za pomoci rozvoje vhodných školicích programů, které pokrývají společné odborné pozadí mezi zdravotní péčí a sociální prací týkající se zdraví. To přesahuje technické aspekty a vyžaduje nabytí nových dovedností, jako je např. řízení informací, zejména používání počítačových sítí a obecná finanční správa. Takovéto nové školicí programy by mělo Společenství podporovat a propagovat, aby využilo zkušeností, k jejichž výměně v rámci otevřené metody koordinace došlo.

⁽¹⁾ Srov. stanovisko EHSV: Úř. věst. C 80 ze dne 30. března 2004, bod 4.5.2 - Zpravodaj pan JAHIER